

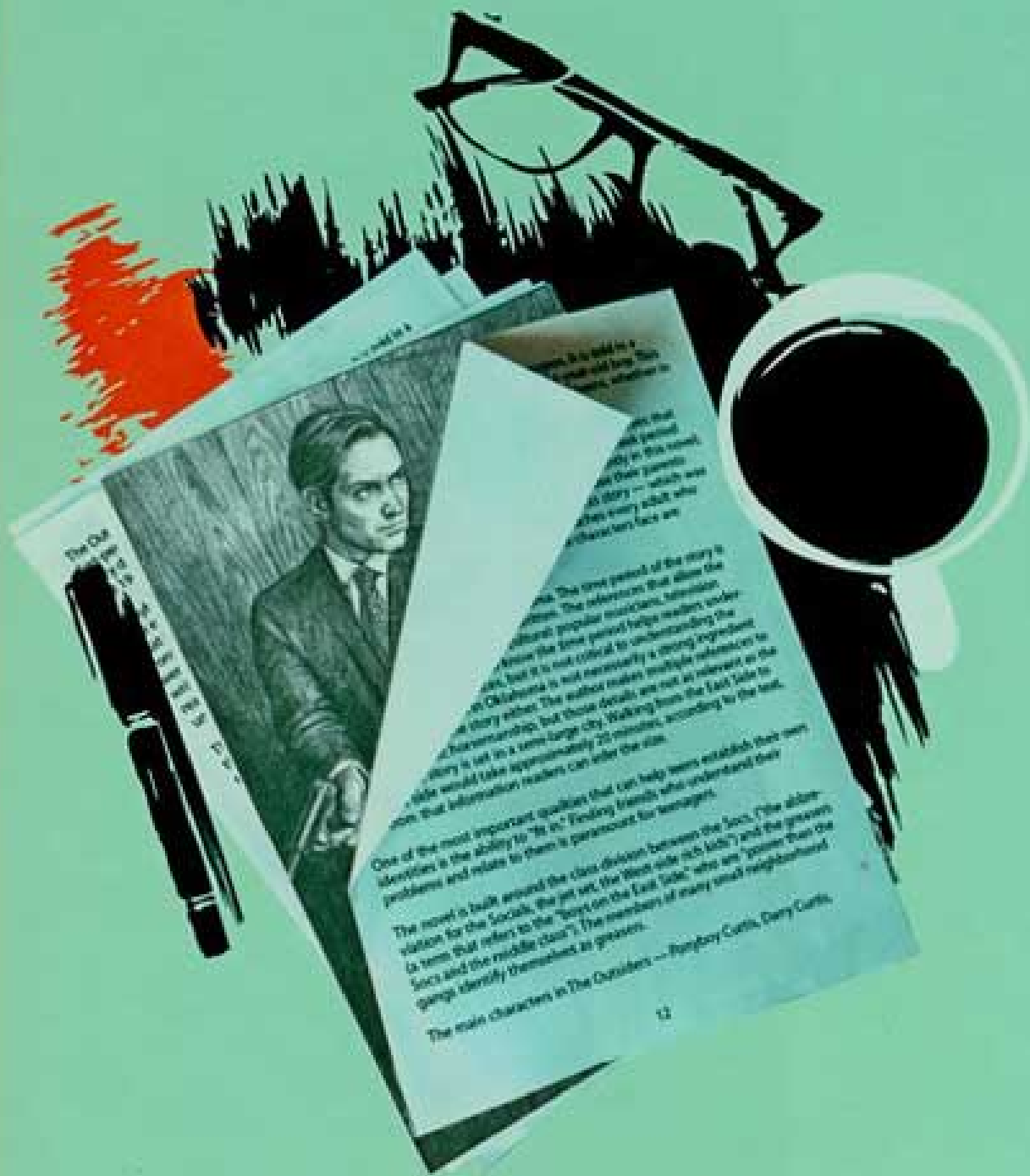
Джессі Келлерман

BESTSELLER

ЧТИВО

BESTSELLER

Джессі Келлерман

ЧТИВО

BESTSELLER

ФАБУЛА
видавництво

BESTSELLER

ФАБУЛА
видавництво

Джесси Келлерман

ЧТИВО

BESTSELLER

BESTSELLER

ФАБУЛА
ИЗДАВИЦТВО

Джесси Келлерман

ЧТИВО

BESTSELLER

ФАБУЛА
ИЗДАВИЦТВО

BESTSELLER

Джессі Келлерман

ЧТИВО

Джессі Келлерман

ЧТИВО

Роман

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

Схвальні відгуки про... Вільяма де Валле і романи про Діка Стаппа

Не існує іншого такого, як Вільям де Валле. Щоразу, як я закінчую одну з його книжок, мені хочеться змити кров з рук. А після «Неминучої смерті» довелося навіть прийняти двадцятихвилинний душ. Після Діка Стаппа Майк Хаммер нервово курить осторонь, а Джек Річер шукає священика. І немає тут ніякої тасмниці; це трилер для любителів трилерів від автора трилерів.

Стівен Кінг

З усіх книжок, що я прочитав цього року, це лише одна.

Лі Чайлд (про «Смертельну могилу»)

Якщо вам подобається чорне, то ви не знайдете чорнішої чорноти за постмодернову чорноту Вільяма де Валле. Від кожного слова у мене в голові паморочиться! Справи Діка Стаппа складніші за тіло, що лишили на сонці, але вдвічі прикольніші.

Роберт Крес (про «Ризик небезпеки»)

Ніхто не напише краще про жорстокість, від якої вивертає шлунок.

Milwaukee Journal Sentinel

Написане хапає тебе за горло і скручує, як курку напередодні Дня подяки.

Woonsocket Potato Pancake

Посунься, Максвеле Смарт, у місті з'явився новий агент... [Стапп] — найкрутіший з усіх крутих хлопців, такий герой, від якого

жінки непритомніють, а чоловікам хочеться, щоб у них було іще одне яєчко.

New Haven Calumniator

Сюжети містера де Валле закручені крутіше за крученики, які крутять у пекарнях, але їх завжди не вистачає, тож доводиться закручувати пластиковий пакет, та ще й загортати так, щоб зберегти їх свіжими.

The New York Times Book Review

далі буде...

Один: Мистецтво

Глава перша

Ч

ерез сто двадцять один день пошуки припинили. Береговий патруль перестав шукати за три тижні, але вдова заплатила приватній компанії, щоб вони прочесали дно всього Тихого океану, або, принаймні, стільки, скільки зможуть. Та надій не лишилося, і почалися приготування до похорону. Новини для перших шпальт газет.

Некрологу як такого не було. Стаття повідомляла про головні моменти життя зниклого й описувала його численні досягнення, професійні та особисті. Третина її була присвячена відгукам різних людей, пов'язаних із ним через письменництво: його агента, редактора, критиків, колег. Усі погоджувалися, що Вільям де Валле був майстром своєї справи, титаном, і його не вистачатиме цілому світові. Один із тих, у кого брали інтерв'ю, завважив, що повною мірою трагедія відчуватиметься лише деякий час по тому, коли минеться перше потрясіння.

Пфефферкорн з огидою відкинув газету і повернувся до каші, яку приготував на сніданок. Ніхто з ним не зв'язався, щоб поцікавитись його думкою, саме це його так і засмутило. З Біллом він був знайомий довше, ніж будь-хто інший, навіть довше за Біллову дружину. Жодна стаття її не цитувала, бо жінка відмовилася від будь-яких коментарів. Бідолашна Карлотта, подумав він. Чи не зателефонувати їй? Утім, це неможливо. Він жодного разу не зателефонував, відколи почув новини про зникнення. Хоча шанси знайти Білла живим ніколи не були великими, Пфефферкорну не хотілося пропонувати співчуття заздалегідь, немов, зробивши це, він підтвердив би найгірше. А тепер, коли найгірше сталося, його мовчання, які б добрі наміри він не мав,

здавалося безсердечним. Він припустився помилки, і це його дуже бентежило. Це не вперше. І не востаннє.

Глава друга

Н

аступного ранку першу сторінку захопили й інші історії. Пфєфферкорн пропустив новини про розлучення зірки, арешт атлета, відкриття великого газового родовища на узбережжі Західної Злабії, те, що він шукав, знайшлося на четвертій сторінці. Церемонія прощання з Вільямом де Валле, відомим автором понад тридцяти світових бестселерів, відбудеться в Лос-Анджелесі на кладовищі, де ховають переважно знаменитостей. Церемонія буде закритою, потрапити на неї можна лише за запрошенням. Пфєфферкорн знову відчув огиду. Як типово з боку преси: удають, що поважають особисте життя людини, а самі тільки знають, що втручаються в нього. Він вийшов з кухні та пішов одягатися на роботу.

Пфєфферкорн викладав творче письмо в маленькому коледжі в Східному Сіборді. Багато років тому він написав свій єдиний роман. Називався той «Тінь Колоса» і присвячений був гіркій боротьбі молодого чоловіка за визволення з-під влади домінуючого батька, який принижував спроби сина знайти сенс у мистецтві. Пфєфферкорн списав батька зі свого власного, неосвіченого продавця пирососів, який уже помер. Книга отримала помірні схвальні відгуки, але продавалася погано, тож Пфєфферкорн більше нічого й не видавав.

Та він частенько телефонував своєму агентові, аби описати щось новеньке, із чого вийшов би непоганий роман. Агент завжди казав одне й те саме: «Звучить цікаво. Чи не перешлеш мені глянути?» Пфєфферкорн слухняно пересилав матеріали і чекав на відповідь. І врешті-решт стомлювався чекати і знімав слухавку.

— Ну,— казав агент,— це насправді цікаво. Повір мені на слово. Але якщо чесно, не думаю, що ми зможемо це продати. Звісно, я спробую.

— Тобі краще знати,— відповідав Пфєфферкорн.— Не страшно.

— Зараз не сприятливий час для оповідань.

— Знаю.

— Як просувається той роман?

— Потроху.

— Повідомиш, коли буде що мені показати, добре?

— Гарзд.

А от чого не казав Пфефферкорн своєму агентові,— так це того, що ці сторінки, які, за словами агента, не можна було продати, були, власне, не оповіданнями, а невдалими спробами підступитися до другого роману. За власними підрахунками, Пфефферкорн починав сімдесят сім романів і від кожного відмовлявся, почувши, що перші п'ять сторінок не сподобалися. Не так давно він для сміху поєднав усі сімдесят сім уривків по п'ять сторінок до купи і спробував зшити їх разом у зв'язне оповідання. Це зусилля коштувало йому цілого літа, але, на жаль, ні до чого не привело. Зрозумівши свою неспроможність, він вибив ногою вікно у спальні. Викликали поліцію, і Пфефферкорн відбувся попередженням.

Глава третя

Н

априкінці тижня надійшло запрошення на похорон. Пфефферкорн відсунув решту пошти і взяв у руки важкий чорний конверт. Той був з красивого дорогого паперу, і Пфефферкорн вагався, чи відкривати його. Перевернув. На задньому клапані сріблястим чорнилом було відтиснуто сімейний герб де Валле у вигляді гребеня гори. Пфефферкорн гмикнув. Де Білл відкопав цю дурницю? Пфефферкорн вирішив, що то була ідея Карлотти. Їй завжди подобалися драми.

Він відкрив запрошення, і звідти вискочило шестидюймове зображення Вілла в найщасливішу мить життя: вбраний як моряк, у капітанському кашкеті, готовий вийти в море, з широкою посмішкою на широкому сіруватому обличчі. Він нагадував Гемінгвея в зрілі роки. Пфефферкорн уже давно не навідувався до де Валле — аж серце стискалося, коли він думав, скільки часу вже минуло,— але він пригадував їхню яхту,— такі часто можна побачити на обкладинках товстих м'яких глянцевих журналів. Він припускав, що її уже давно замінили на більш розкішну модель, яка йому навіть і не снилася.

Прощальна церемонія мала відбутися за три тижні. Відвідувачів не пускатимуть. Запрошених просять відповісти якомога раніше.

Три тижні — це дуже довге очікування на похорон. Тоді Пфефферкорн пригадав, що тіла немає, отже, немає і загрози його розкладання. Цікаво, чи ховатиме Карлотта порожню труну? Огидна думка, тож він від неї відмахнувся.

Хоча питання про те, чи буде він присутнім, не стояло, він прикинув усі витрати. Транспорт, проживання і новий костюм (жоден із тих, що він мав, не годився),— ця подорож стане йому більш ніж у тисячу доларів,— копійки для більшості друзів Вілла, його голлівудських приятелів, яким і їхати далеко не доведеться: трохи прокотитися собі автострадою. Пфефферкорн же отримував невеличку зарплатню, і його обурювала сама думка, що доведеться майже всю її витратити, аби висловити співчуття. Знав, що це егоїстично, але нічого не міг удіяти. Саме так, як він не міг уявити останню яхту де Валле, така заможна жінка, як Карлотта, навіть і гадки не мала, як швидка подорож на інший бік країни може завдати шкоди заощадженням. Він заповнив картку відповіді й лизнув клапан маленького конверта зі зворотною адресою, а з голови не йшли слова Орвелла, що як письменник він не може зрозуміти, що означає бути неписьменним. Цікаво, чи не вийде з цього цікавий роман?

Глава четверта

Т

ого вечора Пфефферкорну зателефонувала дочка. Вона побачила новини по телевізору і хотіла втішити батька.

— Ти туди ідеш? Схоже, влаштовують справжню церемонію.

Пфефферкорн відповів, що навіть не уявляє, яка там може бути церемонія.

— Ой, татку, ти знаєш, про що я.

На іншому кінці лінії Пфефферкорн почув чоловічий голос.

— У тебе хтось є?

— Це просто Пол.

— Який іще Пол?

— Тату. Будь ласка. Ви з ним уже разів сто зустрічалися.

— Хіба?
— Так.
— Ну, тоді я старішаю.
— Припини.
— Здається, я не можу запам'ятати імен твоїх хлопців.
— Тату, припини.
— Що? Що такого я сказав?
— Хіба так важко запам'ятати, як його звать?
— Важливе я завжди пам'ятаю.
— Це важливе. Ми збираємося одружитися.
Пфефферкорн колихнувся, схопився за стілець, застогнав.
— Увічлива людина сказала б: «Вітаю».
— Люба,— відповів Пфефферкорн.
— Підійде і «Я тебе люблю».
— Або те, що мене трохи приголомшила новина, що моя єдина дитина одружується з кимось, кого я в очі не бачив...
— Ви з ним уже *багато* разів зустрічалися.
— ...чиє ім'я я ледь пригадую.
— Тату, *будь ласка*. Ненавиджу, коли ти так поводишся.
— Як поводжуся?
— Як мала дитина. Це не смішно, це серйозно.
Пфефферкорн відкашлявся.
— Гаразд, люба, вибач.
— А тепер чи не міг би ти порадіти за мене?
— Звісно, я радий за тебе. Мазал тов.
— Так краще,— гмикнула вона.— Мені б хотілося, щоб ми всі разом повечеряли. Хочу, щоб ви з Полом краще познайомилися.
— Гаразд. Завтра?
— Ні, не підходить. Пол працює допізна.
— Чим...— Пфефферкорн завагався.— Чим він займається, нагадай?
— Він бухгалтер. П'ятниця підійде?
Вечорами Пфефферкорн не робив нічого, хіба що читав.
— Підійде.
— Замовлю столик. Я тобі зателефоную.
— Гаразд. Е-е... люба? Вітаю!
— Дякую. Побачимось у п'ятницю.

Пфефферкорн поклав слухавку і подивився на фото дочки на столі. Її схожість із його колишньою дружиною була просто вражаючою. Йому часто на це вказували, і це страшенно його дратувало. Те, що дочка могла належати іще комусь, а не лише йому, здавалося дикістю. Саме він виховував її після того, як колишня дружина їх покинула, а тоді і померла. Тепер він визнавав, що занадто вже ревнивий та ще й дурний, бо йому це подобалося. А дочка не належала ані йому, ані колишній дружині, бо була сама по собі і вирішила віддати себе якомусь бухгалтеру.

Глава п'ята

П

ол швиденько закінчив промову, присвячену вартості щорічної ренти, і, вибачившись, пішов до туалету.

— Я така рада, що ми зараз тут,— сказала донька Пфефферкорна.

— Я теж,— відгукнувся Пфефферкорн.

У цьому ресторані він раніше не бував, більше і не прийде. По-перше, ціни були просто непристойними, особливо враховуючи розмір порцій. Даремно намагався він відшукати в меню страву, яка б не містила кілька незрозумілих інгредієнтів. Потім він геть збентежив доньку, запитавши у офіціанта про назву певної риби. Пол поквапився пояснити, що вона нещодавно увійшла в моду завдяки екологічності розведення. Пфефферкорн замовив стейк з яловичини. Той мав вигляд стрічки Мебіуса.

— Тут просто чудові десерти,— сказала дочка Пфефферкорна.— Вони не солодкі.

— А хіба десерти не мають бути солодкими?

— Ой, тату. Ти знаєш, про що я.

— Не знаю, справді.

— Я хочу сказати, не надто солодкі.

— А-а...

Донька Пфефферкорна відклала меню з десертами.

— З тобою все гаразд?

— Усе добре.

— Ти не засмучений?

— Через Білла? Ні.

Вона взяла його за руку.

— Співчуваю.

Пфефферкорн знизав плечима:

— У моєму віці все відчувається по-іншому.

— Не такий уже ти і старий.

— Просто кажу, що якоїсь миті ти розумієш, що більша частина життя лишилася позаду.

— Чи обов'язково про це говорити?

— Ні, якщо не хочеш.

— Мене це вганяє в депресію,— сказала вона.— Ми ж мали відсвяткувати мої заручини.

Навіщо ж тоді вона заговорила про смерть?

— Ти маєш рацію. Вибач.

Дочка Пфефферкорна відкинулася на спинку стільця і схрестила руки.

— Люба. Не плач, будь ласка.

— Не плачу,— відповіла вона, витираючи сльози.

— Я не хотів.

— Я знаю,— і вона знову взяла його за руку.— Отже, тобі подобається Пол?

— Я просто в захваті,— збрехав Пфефферкорн. Вона посміхнулася.

— Не знаю, що ви там собі надумали,— продовжив він,— але я хочу зробити свій внесок у весілля.

— Тату! Дуже мило з твого боку, але в тому немає потреби. Ми вже про все подбали.

— Будь ласка. Ти моя дочка. Не можу ж я лишатися осторонь.

— Родина Пола уже запропонувала свою допомогу.

— От і я свою пропоную.

Доньчине обличчя скривилося, як від болю.

— Але ж... ми про все вже домовилися, правда.

Пфефферкорн зрозумів, що йому відмовили через жалість. Вони обидва чудово розуміли, що він не міг витратити гроші на весілля. І що він мав на увазі, коли сказав, що не може лишатися осторонь? Що він міг зробити? Паркувати автівки? Він відчув приниження і від її відмови, і від власної неспроможності. Опустив очі на свої вузлуваті пальці, і за столом запанувала тиша.

Дочка мала рацію: десерти були анітрохи не солодкими. Пончики, які замовив Пфефферкорн, мали смак і текстуру пресованого піску. В кінці вечері він спробував заплатити, але Пол уже віддав офіціанту свою кредитку, коли повертався з убиральні.

Глава шоста

Н

а газетних та книжкових стелажах в аеропорту красувалися романи Вільяма де Валле. Через кожні десять ярдів Пфефферкорн проходив повз високу картонну стійку, котру вінчало збільшене офіційне фото Вільяма, на якому відомий автор позував у плащі на тлі темних голих дерев. Пфефферкорн, який приїхав за годину до свого рейсу, зупинився і подивився на фото. Теж мені, Вільям де Валле, подумав він.

— Прошу,— торкнувся плеча якийсь чоловік.

Пфефферкорн відступив, щоб той міг узяти книгу.

Тридцять років поспіль Вілл, без жодних прохань і зволікань, надсилав Пфефферкорну підписані примірники своїх романів. Колись давно Пфефферкорн радів за свого друга, був удячним, що Вілл виділяє його з-поміж інших, щоб поділитись успіхом. Але з часом успіх Вілла зростав, а застій Пфефферкорна ставав усе більше очевидним, подарунки перетворилися на жорстокий жарт. Пфефферкорн уже давно перестав читати ці книжки — трилери йому не подобалися, а останнім часом він викидав пакунки прямо в сміття. Потроху він і старих книжок позбувся. Сьогодні перші видання ранніх романів, що вийшли невеличким накладом іще до того, як ім'я Вільяма де Валле стало брендовим, продавалися за чималу суму. Пфефферкорн відмовився від прибутку, передавши книжки місцевій бібліотеці чи просто сунувши їх до торби незнайомця в автобусі.

Стоячи перед крикливою вітриною, Пфефферкорн відчув, що трохи заборгував Біллові. Купив книжку в твердій обкладинці, попрямував до виходу до свого літака і всівся читати.

Глава сьома

Т

ридцять третій роман у серії розповідав про спецагента Річарда «Діка» Стаппа, блискучого, непереможного чоловіка на службі у туманного, але так і не названого уряду, єдиною метою якого було заповнити порожнечу на сторінках трилера. Пфєфферкорн легко впізнав формулу. Стапп, припустимо уже у відставці, виявляється причетним до складної справи, що включає одну або кілька з наступних деталей: убивство з політичних мотивів, атака терористів, загублена дитина, викрадення дуже важливих документів, що, коли публіка дізнається, можуть спровокувати ядерну війну. Дуже часто він починає займатися справою попри власну волю. «Як мені остогидла ця клята робота»,— час від часу заявляє агент. Цікаво, чи в реальному житті хтось заявляє про свої думки? І коли так, чи хтось *виголошує, вставляє зауваження, щебече, вступає до розмови, подає голос, гуде чи протестує?* Люди говорять собі та й усе. Хто *важко зітхає?* Чи *стогне?* Хто *стримує сльози, що підступають до горла?* Кілька разів Пфєфферкорна так драгували слова, що він закривав книгу. Після того як Стаппа долучали (затягували, заманювали, вплутували) до справи (павутиння, коловороту, вихру), він дізнавався, що таємниця, яку він узявся розкрити — лише верхівка айсберга. Під нею ховався набагато більший злочин, який витягував з минулого Стаппа цілу низку огидних подій, ще й впливав на особисте життя агента. З прикрою частотою того звинувачували в злочинах, які він не коїв. Син Стаппа, наркоман, з яким агент не підтримував зв'язків, бо був нікчемним батьком, занадто зайнятим рятуванням світу, щоб пограти з хлопцем в м'яча, відвідати шкільну виставу тощо, завжди втрапляв у якісь халепи. Заплутаний сюжет доповнювали довгі діалоги, що склалися переважно з навідних запитань. Потяги і літаки завжди відправлялися за розкладом і завжди прибували саме туди, куди і мали прибути, дозволяючи Стаппу долати величезні відстані за неймовірно короткий час. Незважаючи на те що через усі ці перипетії він майже не їв і не спав, коли потрібно було зайнятися коханням із вродливою жінкою, сил у нього завжди вистачало. Якщо він потрапляв у полон, тікав завдяки своїй винахідливості. Друг опинявся ворогом і навпаки. Подія або деталь, що спочатку здавалися неважливими, відігравали вирішальну роль. Урешті-решт герой був змушений робити, на перший погляд, неможливий вибір, і часто до цього була причетна та сама вродлива жінка. І він його робив, хоча доводилося чимось жертвувати. Тож, хоча

Стапп і був фізично невразливим, душа його була вкрита емоційними шрами. Або жінка його зраджувала, або він її кидав, щоб не наражати на небезпеку. «Ти як той метелик,— бубонів він собі під носа.— Зваблюєшся тим, що може тебе знищити». Тоді він переконувався, що справедливість узяла гору і всі крапки над «і» розставлені, хоча і всупереч логіці і загальноприйнятим правилам судової системи. В кінці історії Стапп знову перебував у бігах, його ім'я було замараним, героїзм лишався невизнаним, і на п'яти йому знову наступали демони.

Книга була жахливою, навіть за власними стандартами: тупою, неелегантною, пересиченою кліше. Сюжет переобтяжували деталі, усе вирішував випадок. Персонажі були непереконаливими. Від мови у Пфефферкорна аж у горлі драло. Втім, мільйони людей квапилися її купити, і ще кілька мільйонів зроблять те ж саме, особливо тепер, коли смерть Вілла була в останніх новинах. Чи вони сліпі й зовсім не бачать у книзі хиб? Чи вони свідомо не звертають уваги на ці хиби заради кількох годин бездумного відпочинку? Пфефферкорн спробував вирішити, що ж гірше: не мати смаку чи мати смак, але ігнорувати його? В будь-якому разі, це не є метою літератури. Він закінчив книгу під час другого перельоту, між Міннеаполісом та Лос-Анджелесом. Він не залишив книгу в літаку, щоб її знайшов хтось інший, а викинув дорогою до контори з оренди автівок.

Глава восьма

К

оли Пфефферкорн зареєструвався в отелі, у нього іще лишилося кілька вільних годин. Він вирішив прогулятися. Взув тенісні туфлі, натягнув шорти і вийшов на яскраве світло.

Мотель розташовувався в пошарпаній частині Голлівудського бульвару. Пфефферкорн пройшов повз крамницю електроніки зі зниженими цінами, секс-шопи, крамниці з дрібницями, пов'язаними з кіноіндустрією. Молодик сунув йому в руку флаєр на два квитки на запис шоу, про яке Пфефферкорн навіть не чув. Поруч пройшов неголений смердючий трансвестит. Беззубою посмішкою сяйнула жінка в обліплених шортах, що продавала ароматичні масла. На вулицях

роїлися туристи, які вважали, що саме тут фільми і досі знімаються. Пфефферкорн був більше обізнаний. Жоден з чотирьох фільмів по книгах Білла не був знятий у Каліфорнії. Канада, Північна Кароліна і Нью-Мексико надавали кінокомпаніям податкові пільги, і це робило Лос-Анджелес, якими б славетними не були його вулиці, фінансово непривабливим. Утім, це не заважало людям приїздити сюди і фотографуватися біля Китайського театру.

Через кілька кварталів він натрапив на купку людей, які розмахували плакатами на підтримку якихось справ. Пфефферкорна попросили віддати свій голос за боротьбу з хутром, стратою і жорсткостями, скоєними урядом Західної Злабії. Йому вдалося від усіх ухилитися, зупинився він лише поруч із жінкою, що стояла навколішках на узбіччі і запалювала свічку в лампадці. Цементну площу, де на Алеї Зірок була зірка і Вільяма де Валле, завалили оберемками квітів. Жінка помітила, що він дивиться на неї і співчутливо посміхнулася, ніби розуміла його почуття.

— Хочете підписати? — запитала вона.

Кивнула на ломберний столик, на якому лежала книжка в червоній обкладинці й кілька олівців.

Пфефферкорн нахилився до книги і перегорнув кілька сторінок. Десятки написів, більшість досить щирі, усі адресовані Віллу, або Вільяму, або містеру де Валле.

— Здається, я цього не переживу, — сказала жінка навколішках.

І заплакала.

Пфефферкорн нічого не сказав. Погортав сторінки до кінця книги і знайшов чисту. На хвильку задумався. «Любий Вілле, — написав він. — Ти сучий син».

Глава дев'ята

П

фефферкорн витяг із сорочки шпильки. Він уже кілька років не купував новий одяг, і тепер його просто шокувало, яке все дороге. Однак, одягнувшись, він вирішив, що гроші потрачені не дарма. Костюм був скоріше темно-сірим, аніж чорним, — практичне рішення, якщо він хоче і далі його носити. Краватку він обрав сріблясту.

Поморщився, побачивши, що забув начистити черевики. Але було вже запізно. Лишилося менше години, а в місті він не орієнтувався.

Адміністратор розказав, куди їхати. Але вони помилилися, і Пфефферкорн застряг у заторі. Приїхав на кладовище, коли церемонія уже закінчувалася, прослизнув за спину гостей. У кімнаті було повно народу, через парфуми і квіти дихати було неможливо. Карлотту він знайшов швидко. Вона сиділа в першому ряду, величезний чорний капелюх тремтів і гойдався, коли вона схлипувала. Не було жодного священика. На помості стояла блискуча чорна труна із сяючими срібними ручками. Ліворуч від неї він побачив картонну постать Вілла на повний зріст у капітанському кашкеті. Зі стерео лунав рок-н-рол, і Пфефферкорн упізнав стару улюблену пісню Вілла. В коледжі Вілл слухав цю платівку без упину, доки Пфефферкорн не втрачав терпець і не починав погрожувати, що розтрощить музичний центр. Білл завжди був людиною звички. Письмовий стіл у нього завжди був бездоганим: лише друкарська машинка, глечик з олівцями й охайно складений рукопис. У Пфефферкорна ж навпаки, стіл мав такий вигляд, немов поряд дитина відкривала подарунки. В інших сферах життя вони також відрізнялися. Пфефферкорн писав нерегулярно, коли був у гуморі. Білл щодня писав певну кількість слів, байдуже, дощ чи сонце за вікном, хворий він чи добре почуватися. Пфефферкорн пережив кілька заплутаних романів і врешті-решт лишився сам. Білл три десятиріччя був одружений з однією жінкою. Пфефферкорн нічого не відклав на чорний день, не уявляв, як житиме на пенсії, і гадки не мав, що робити, крім того, щоб продовжувати жити. У Вілла завжди був план.

Але чого варті ті плани? Усі вони виявилися даремними, і перед ними зараз чорний блискучий доказ.

Пісня скінчилася. Гості підвелися. Усі поглядали на аркушик паперу кольору слонової кістки. Пфефферкорн узяв і собі примірник і побачив карту кладовища, на якій стрілочками було вказано, як пройти від каплички до могили. На зворотному боці була програма щойно завершеної церемонії. Пфефферкорн прочитав, що він мав виступити третім.

Глава десята

В

ін прийшов останнім і вийшов першим, став на сходах каплички, чекаючи на Карлотту, щоб вибачитись за спізнення. Присутні виходили парами. Надівали сонцезахисні окуляри, або опускали їх з лоба. Носові хусточки повернулися до кишень. Жахливо худі жінки чіплялися за чоловіків, набагато старших за себе. Пфефферкорн, який не мав телевізора і нечасто ходив у кіно, підозрював, що має знати цих людей. До нього підійшла жінка, усипана коштовним камінням, і спитала, чи не скаже він, де тут убиральня, і дуже розгубилася, коли він зізнався, що не знає. Жінка відійшла, і Пфефферкорн зрозумів, що вона прийняла його за робітника цвинтаря.

— Дякувати богу, ти прийшов.

Карлотта де Валле відчепилася від чоловіка, що її підтримував, і вхопилася за Пфефферкорна, її вовняний жакет неприємно шкрябнув його спітнілу шию.

— Артуре,— вона відступилася, щоб краще його розгледіти.— Любий Артуре.

Вона була саме такою, як він її і пам'ятав, вражаючою, якщо і не вродливою в загальноприйнятому значенні цього слова, з високим лобом без жодної зморшки і римським носом. Саме завдяки останньому її кар'єра актриси обмежилася кількома пілотними випусками та рекламним роликком. Після тридцяти вона не працювала. Та в цьому і не було потреби. Вона була одруженою з одним із найпопулярніших романістів. Чотиридюймові підбори і капелюх робили її імпозантну постать іще імпозантнішою: без черевиків її зріст був сто сімдесят вісім сантиметрів, вища за Пфефферкорна, але покійному чоловікові до пари. Пфефферкорн намагався не дивитися на капелюх. Вражаюча штучка, прикрашена гудзиками, стрічками і мереживом. Капелюх мав форму перекинутого конуса: вузький біля голови, він розширювався на краях, як зачіска Нефертіті.

Вона спохмурніла.

— Я сподівалася, ти скажеш кілька слів.

— Я не знав,— відповів Пфефферкорн.

— Ти не отримав повідомлення? Я лишила його тобі вранці.

— Я був у літаку.

— Так, але ж я думала, ти прослухаєш його, коли вийдеш.

— Та ти ж розмовляла з моїм автовідповідачем.

— Господи, Артуре. Хочеш сказати, що досі не маєш мобільного?

— Ні.

Карлотта щиро здивувалася.

— Ну, то і краще. Церемонія і так затягнулася.

Її супутник переступив з ноги на ногу, подаючи сигнал, що чекає, доки його представлять, і Пфєфферкорну цей жест, зважаючи на обставини, видався владним.

— Артуре, це Люціан Сейворі, агент Білла. Артур Пфєфферкорн, наш старий та любий друг.

— Дуже приємно,— відповів Сейворі.

Він був старезним, з величезною головою. Вона мала дуже дивний вигляд на верхівці його зсохлого тіла. Рідке чорне волосся, зачесане назад, обліплювало череп.

— Артур теж письменник.

— Добре.

Пфєфферкорн, не погоджуючись, помахав рукою.

— Місіс де Валле,— втрутився молодик з рацією.— Ми майже готові.

— Так, звісно.— Карлотта простягнула Пфєфферкорну руку, і вони пішли до могили.

Глава одинадцята

П

фєфферкорн стояв поруч із Карлоттою увесь час. Він чудово розумів, що всі на нього витріщаються, гадаючи, хто це такий. Щоб не звертати на них уваги, він занурився думками в минуле. Вони з Біллом навчалися разом із сьомого класу, але здружилися, лише коли почали працювати над шкільною газетою в старших класах. Кожен із хлопців знайшов свою протывагу. Дуже скоро вони стали нерозлийвода: кремезний добродушний поляк і худий мінливий єврей. Пфєфферкорн називав Білла «козаком». Білл називав Пфєфферкорна єврейським ім'ям, Янкель. Пфєфферкорн рекомендував приятелеві, які книжки читати. Білл схвалював грандіозні мрії друга. Пфєфферкорн редагував твори Білла. Білл підвозив Пфєфферкорна додому, якщо доводилося

затримуватися, закінчуючи макет. У випускному класі Пфефферкорна призначили головним редактором. Білл став комерційним директором.

Батьки Білла могли дозволити собі послати сина до приватного коледжу, але хлопці домовилися разом поступати до державного. Вони крутилися в тих самих, мистецьких колах, до яких так тягнуло Пфефферкорна. То були хвилюючі часи, й епіцентром контркультури був кампусний літературний журнал. Пфефферкорн піднявся до головного редактора. Білл виконував обов'язки менеджера з реклами.

На одній з вечірок Пфефферкорн зустрів високу дівчину з римським носом. Вона вивчала хореографію. Дівчина прочитала кілька його оповідань, і її вразив його словниковий запас. Він збрехав, що цікавиться танцями. Закохався у неї одразу ж, але йому вистачило здорового глузду тримати почуття при собі, і це було правильно, як виявилось пізніше, коли він познайомив її з Біллом, і дівчина закохалася в приятеля.

Після закінчення коледжу вони втрьох винаймали квартиру. Пфефферкорн працював на пошті й ледь перебувався. Увечері вони з Біллом грали в карти або «Скраббл», а Карлотта пекла млинці чи готувала рагу. Вони слухали платівки, покурювали травку. А тоді Пфефферкорн сідав за друкарську машинку і якомога голосніше клацав клавішами, аби заглушити звуки, що лунали з кімнати, де кохалися Білл з Карлоттою.

Він пригадав, коли Білл уперше продемонстрував свій літературний таланти. До цього Пфефферкорну здавалося, що у кожного в цій дружбі своя роль, і йому було дуже ніяково сідати й читати оповідання, написане Біллом знічев'я. Пфефферкорн боявся, що те буде або ж чудовим і викличе заздросці, або ж геть поганим і стане причиною сварки. Твір опинився десь посередині, і Пфефферкорн відчув полегшення, що може чесно і з ентузіазмом підкреслити сильні боки оповідання і водночас зберегти свою домінуючу позицію. Він навіть запропонував відредагувати текст, і Білл охоче вчепився за цю пропозицію. Пфефферкорн розтлумачив це завзяття як визнання того, що Білл і досі вважає його, Пфефферкорна, кращим письменником і радо підхопить будь-яку перлину мудрості, яку кине Пфефферкорн.

Яким же наївним він був! Пфефферкорн мало не розсміявся вголос. Стримався завдяки стуку грудочок землі, що їх лопатою накидали на могилу.

Понад годину Карлотта тиснула руки і цілувала щоки всіх, хто прийшов висловити своє співчуття. За її проханням Пфєфферкорн тримався поблизу.

— Неймовірний чолов'яга,— сказав Люціан Сейворі.

Пфєфферкорн погодився.

— Неймовірний письменник. З першого ж рядка тієї першої книги я зрозумів, що він особливий. «Сейворі,— сказав я,— Сейворі, перед тобою щось рідкісне. Перед тобою талант».— Сейворі покивав, погоджуючись із власною думкою. Потім покосився на Пфєфферкорна. — Ви, мабуть, і не здогадаєтесь, скільки мені років.

— Ну...

— Дев'яносто вісім,— продовжив Сейворі.

— Ого,— відповів Пфєфферкорн.

— У листопаді виповниться дев'яносто дев'ять.

— Не виглядаєте на свій вік.

— Звісно, в біса, не виглядаю. Та справа не в цьому. Справа в тому, юначе, що я завжди був поряд. Апдайк, Мейлер, Фіцджеральд, Еліот, Паунд, Джойс, Твен, Джозеф Сміт, Золя, Фенімор Купер. Я знав їх усіх. Панькався з усіма трьома Бронте. І дозвольте мені сказати, ніколи не зустрічав такого письменника, як Білл. І ніколи більше не зустріну, навіть якщо доживу до ста.

— Гадаю, це цілком імовірно,— сказав Пфєфферкорн.

— Що?

— Що доживете до ста.

Сейворі так на нього і витріщився.

— Дотепно.

— Просто хотів сказати...

— Знаю, що ви хотіли сказати,— перебив Сейворі.— Дуже дотепно.

— Вибачте.

— Пф! Що б там не було, кажу вам, ім'я Вілла стоїть поряд із найвеличнішими. Можемо вигравірувати його на горі Рашмор. Можливо, так я і зроблю.

— Марк Твен? — перепитав Пфєфферкорн.

— Наймиліша людина, яку я зустрічав,— кивнув Сейворі.— Не те що Натаніель Готорн. Той іще мудак. Ви письменник?

— Щось на кшталт того.

- Друкуєтесь?
- Трохи.
- Трохи — це скільки?
- Один роман,— зізнався Пфєфферкорн.— У вісімдесятих.
- Назва?
- «Тінь Колоса»,— відповів Пфєфферкорн.
- Лайно, а не назва,— заявив Сейворі.
- Пфєфферкорн опустив голову.
- Такі назви не продаються.
- Та він і не продавався.
- Ну от, бачите.— Сейворі облизав губи язиком.— Варто було назвати його «Кривава ніч».
- Прошу?
- Або «Криваві очі». Отаке продається. Бачите? Я його навіть і не читав, а за тридцять секунд придумав вам дві кращі назви.
- Вони не дуже підходять до книги.
- Ви нічого не тямите в цьому бізнесі,— глянув на нього Сейворі.

Глава дванадцята

—

Н

е звертай на нього уваги,— сказала Карлотта.— Люціанові подобається вдавати із себе більш важливого, ніж він є насправді. Білл працював з ним за звичкою, а може, через співчуття. Бог свідок, агенти йому більше не потрібні.— Вона помовчала.— Послухай тільки. Саме це люди і роблять, кажуть усе в теперішньому часі, так?

Пфєфферкорн стиснув її руку.

— Дякую, що приїхав, Артуре.

— Звісно.

— Ти навіть гадки не маєш, як це важливо. Усі ці люди...— Вона махнула на юрбу, що розходилася.— Вони по-своєму милі, але це не наші друзі. Тобто друзі в якомусь сенсі, але, розумієш, це Лос-Анджелес.

Пфєфферкорн кивнув.

— Мені відомо, що вони про мене кажуть,— продовжила вона.— Вважають, що я недостатньо сумна.

— Ой, заради Бога...

— Та вони не розуміють, що я вже кілька місяців його оплакую. Відчай не може тривати так довго. Це неприродно. Я знаю кілька вдів, які тільки і роблять, що ходять і б'ють себе в груди. В цьому є щось жахливо театральне. І дуже легко здогадатися, вони швиденько повертаються до тями, щойно отримують чек на спадок.

Пфєфферкорн посміхнувся.

— Нехай думають, що хочуть,— сказала вона.— Це, тут... Це просто формальність. Це для інших. Справжній жах лише мій, він починається, тільки коли я лишаюся на самоті.

Вона тримала його під руку. Так вони і перетнули кладовище, розганяючи хмари мошок. Від пишної трави так і пашіло вогкістю, і Пфєфферкорн послабив вузол краватки.

— Я очікувала, що мені не дозволять ховати порожню труну,— продовжила Карлотта.— Та всі поводитися дуже чемно. Вони винятково добрі, коли мають справу з тими, хто в жалобі.

— Ще б пак.

— І це не через милосердя,— сказала вона.— Ти навіть не уявляєш, скільки мені це коштувало. Самі лише квіти. Не кажучи вже про пошуки. Але мені байдуже. Я сказала, що знайду його, чого б мені це не коштувало. А тепер, коли оглядаюся назад, думаю, чи не навмисне вони витягували ті речі, щоб викачати з мене гроші.

— Сподіваюся, сумління вони мають.

— Хто знає,— зітхнула Карлотта.— Гроші — то гроші.

Вони стояли під парасолькою, чекали, доки подадуть їхні автівки.

— Ось твоя,— сказала Карлотта.

Пфєфферкорн глянув на свою крихітну яскраво-блакитну орендовану машину.

— Від пункту А до пункту Б,— сказав він.

З'явилася автівка Карлотти — «Бентлі» устричного кольору, блискучий, немов щойно із салону. Спітнілий службовець вийшов і притримав для неї дверцята.

— Радий був тебе бачити,— сказав Пфєфферкорн.— Незважаючи на обставини.

— Так,— відповіла вона. Нахилилася, щоб його поцілувати, але передумала.— Артуре, чи тобі справді потрібно так швидко їхати? Чи не міг би ти трохи затриматися? Ненавиджу так прощатися. Приходь до мене, вип'ємо.— Вона обхопила обличчя долонями.— Господи, ти ж у нас ніколи не був.

— Звісно, був. Приїздив на його п'ятдесятиріччя. Пам'ятаєш?

— Так, але ж то було так давно. Ми переїхали.

За запрошенням відчувалося звинувачення. Він чудово знав, як давно то було. Та хто в тому винен? А тоді пригадав, де він був і чому, і йому стало соромно чіплятися за своє незадоволення. Втім, він усе одно вагався. Страшно було потривожити свої власні злі думки. Поглянув на годинник, хоча в тому і не було потреби, бо він уже виїхав з мотелю. До рейсу лишалося сім годин, і треба тільки повернути автівку. Він сказав Карлотті, що поїде слідом, і попросив, щоб вона не дуже гнала.

Глава тринадцята

Н

овий будинок де Валле змусив Пфєфферкорна переглянути свої уявлення щодо типового маєтку в Беверлі-Гіллс — уявлення, які склалися під впливом їхнього попереднього будинку. Розташований на півночі бульвару, за недоступним живоplotом, за двома рядами загрозливих металевих ґрат, у кінці звивистої під'їзної доріжки, що петляла крізь схоже на джунґлі подвір'я, будинок з'явився ніби з нізвідки, за останнім, крутим поворотом. Пфєфферкорн віддав належне задуму і майстерності, які допомогли приховувати таку чималу будівлю до останньої миті. Будинок був в іспанському колоніальному стилі, у тому самому стилі, який завдяки скромним матеріалам та відсутності претензійності Пфєфферкорн до цієї самої миті уважав безнадійно домашнім, чого не скажеш про суперсучасні клітки зі сталі та скла або про неокласичні фасади з колонами. Тепер він змінив свою думку. Будинок де Валле народився із землі та глини, але піднісся вгору, набряк, випнувся. Обріс башточками і балконами. Дуже нагадував місце, де доблесний герой міг витримати останню битву з армією загарбників. Відчуття осади підсилювали безліч камер

спостереження, що підморгували крізь листя. Цікаво, подумав Пфефферкорн, чи не переслідував де Валле якийсь божевільний прихильник? А може, це зразок того, як збільшення багатства вимагає збільшення ізоляції.

Карлотта лишила «Бентлі» дворецькому і сказала Пфефферкорну, щоб той теж лишив свої ключі.

— Джеймсон про все подбає. Так, Джеймсон?

— Мадам.

— Обережно, не подряпай,— додала вона.— Вона орендована.

Пфефферкорн пройшов за нею через велетенські вирізьблені дерев'яні двері, перетнув фойє і увійшов у внутрішній дворик, сповнений ароматом цитрусових. Булькав мозаїчний фонтан. У вазах стояли зрізані квіти. Розставлені шахи чекали на гравців. Стільці чекали на сидниці. Портрети посміхалися, пейзажі розгорталися, скульптури витягувалися вгору. Кожна річ, жива чи бездушна, функціональна чи декоративна, здавалася Пфефферкорну винятковою, включаючи компактного білого песика, що прокинувся і кинувся їм назустріч.

— Привітайся, Боткіне,— сказала Карлотта.

Пфефферкорн нахилився, щоб почухати песику голівку. Охайна шорстка та приємний запах дозволяли зробити висновок, що песика нещодавно причепурили. На шиї у нього висіла медаль «Перше місце». Песик упав на спинку, і Пфефферкорн почухав йому животик. Цуценя радісно заскавчало. Пфефферкорн попросив провести екскурсію будинком, відчувши, що саме цього від нього й очікують. Вони переходили з кімнати до кімнати, і песик не відставав від Карлотти. В цокольному поверсі вони заглянули до басейну, де Білл щодня пропливав свою сотню кіл. У кінотеатрі Карлотта вручила Пфефферкорну пульт дистанційного управління, важкий, як словник, і показала, як піднімати й опускати завіси. Була там і бальна зала, де Карлотта чотири рази на тиждень танцювала з професійним партнером, і музична кімната, завалена різноманітними інструментами, хоча Пфефферкорн точно знав, що обом де Валле ведмідь на вухо наступив. На арфі стояло фото Боткіна, якому вручали медаль.

Екскурсія привела їх на третій поверх, який Карлотта назвала оранжереею. Там уже чекав срібний чайний сервіз і канапки.

— Ти, мабуть, зголоднів,— сказала Карлотта.

— Не відмовився би перекусити,— погодився Пфефферкорн.

Вони сіли.

— Що це? — запитав він.— Курка?

— Фуа-гра.

— Ну,— проковтнув шматочок Пфефферкорн, що б воно не було, це дуже смачно.— І він узяв другу канапку.— Я б не міг таке їсти щодня. Незабаром важив би усі чотириста фунтів.

— Помірності можна навчитися,— відповіла Карлотта.

Пфефферкорн посміхнувся. Щось він досі не побачив нічого такого в житті Білла, що можна було б назвати помірним.

— Як ви тут чистоту підтримуєте? У вас, мабуть, тисячі прибиральників.

— Якщо чесно, не все так погано. Крім Есперанци, маємо лише дворецького. Тепер, коли Білла не стало, думаю і його відпустити.

— Та годі тобі! Одна людина на весь цей будинок?

— Вона дуже старанна. Не забувай, що в більшості кімнат я майже не буваю. Ти ще не бачив крило для гостей.

— То й біс із ним. У мене коліна болять.— Він потягнувся за третьою канапкою.— Почуваюся свинею.

— Будь ласка.

— Вони маленькі,— виправдався він.— А я від самого сніданку нічого не їв.

— Не потрібно вибачатися,— сказала вона, відкусивши шматочок печива.— Дуже смачні, правда? — І віддала решту песику.— Більше не дозволяй мені їсти.

Вона встала, потягнулася і підійшла до вікна. Якою ж гнучкою вона була! І Пфефферкорн з раптовим болем пригадав, як сильно її любив. Рубці юності, ті лінії, де збігалися і зливалися в одне ціле болючі події, лагідно розправив час, і тепер він дивився на неї і бачив довершене втілення жіночності. Бачив те, що шукав у своїх перших коханках, у своїй колишній дружині. Усі вони не затрималися надовго. Та і як би їм це вдалося? Він порівнював усіх із нею. Якусь мить дивився на неї, а потім підвівся і підійшов.

Вікно виходило на кам'яну терасу, яка, у свою чергу, дивилась на садок до пари будинку: водночас заплутаний і приголомшливий. Звідси

можна було побачити інші частини дому, масивні глиняні стіни і помаранчеві дахи.

— Усе це...— почала вона.

— Прекрасний будинок,— сказав він.

— Гротескний.

— Як дитина.

Вона посміхнулася.

— Вибач, що я не зміг виступити з промовою,— сказав він.

— Усе гаразд.

— Почуваюся незручно.

— Припини. Я просто рада, що ти тут. Стільки часу минуло, Артуре. У мене таке відчуття, що потрібно заново з тобою познайомитися. Розкажи мені про своє життя.

— Воно таке ж саме. Нічого не змінилося.

— Як дочка?

— Заручена.

— Артуре, це чудово! Хто ж той хлопець, якому так пощастило?

— Його звать Пол,— відповів Пфєфферкорн.— Бухгалтер.

— І? Який він?

— А ти як гадаєш? Звичайнісінький бухгалтер.

— Це чудово.

— Весілля зовсім скоро.

— Ти радий за неї, еге ж?

— Звісно,— сказав він.— Сподіваюся, у них усе вийде.

Карлотта стривожилася.

— Чи ти маєш причини сумніватися?

— Не зовсім.

— Тож у чому проблема?

— Та ні в чому.— Він помовчав.— Просто я завжди уявляв її з...

Знаю, як це звучить, але... з кимось, схожим на мене.

— А він зовсім не такий як ти...

— Десь так.— Він торкнувся пальцями губ.— Немов вона відрікається від усього, що асоціюється зі мною.

— А що з тобою асоціюється?

— Бідність, мабуть. Невдача.

— Ой!

— Я ревную,— зізнався він.

— Подумай в іншому напрямку. Вона вважає тебе таким неперевершеним, що навіть і не сподівається знайти когось хоча б трохи на тебе схожого, тож і обрала чоловіка зовсім несхожого.

— Цікава інтерпретація.

— Я намагаюся,— сказала Карлотта.— Коли весілля?

— Вони ще не знають.

— Отак сьогодні все і відбувається. Заручаться, а тоді чекають, аж доки заводити дітей буде вже запізно. За наших днів було по-іншому. Ми дочекатися не могли, коли одружимося.

— Вони не можуть дочекатися, коли трахнуться.

— Будь ласка! Тебе послухати, так ми народилися в п'ятнадцятому сторіччі!

— Хіба не так?

— Ох, Артуре, ти такий сварливий.— Вона вказала на ледь помітну стежку, що вела в неприборкані хащі.— Он дорога до кабінету Білла.

Він кивнув.

— Хочеш подивитися? — запитала вона.

— Якщо ти хочеш мені показати.

— Хочу,— сказала вона.— Гадаю, він би теж хотів, щоб ти побачив цю кімнату.

Глава чотирнадцята

В

они пройшли крізь кущі, високі папороті і звисаючі ліани, песик побіг уперед, переслідуючи бабку. Світла крізь гілки пробивалося зовсім мало. Пфєфферкорну здалося, що він іде прямо до серця темряви. Вони завернули за камінь, порослий мохом, і вийшли на галявину, вкриту цяточками кульбабок і дикої моркви. Боткін сів біля дверей дерев'яної будівлі й закрутив хвостом.

— Вуаля! — сказала Карлотта.

Пфєфферкорн оглянув будиночок.

— Схоже на сарай,— прокоментував він.

— Колись це і був сарай.

— От тобі і маєш!

— Попередній власник був таким собі фермером-джентльменом.

Розводив породистих кіз.

Пфєфферкорн гмикнув.

— Не смійся,— сказала вона.— Добра коза коштує до п'ятисот тисяч доларів.

— *Коза?*

— Бідні тут не живуть. Знаєш, на ковпачку кулькової ручки є така штучка? За її допомогою ручку можна кудись причепити? Його винахід.

— Мій майбутній зять буде вражений.

— Біллові тут подобалося,— зітхнула Карлотта.— Він називав це місце своїм сховищем. Цікаво чому? Він ніколи цього не пояснював.

— Гадаю, це в переносному сенсі,— сказав Пфєфферкорн.— Знаєш, як воно інколи буває.

— Знаю. Повір мені,— вона недобре посміхнулася,— інколи, присягаюся, я відчуваю тут їхній запах. Кіз.

Пфєфферкорн спробував уявити запах кіз, але у нього нічого не вийшло.

— Гаразд,— знизав він плечима.— Подивимося, де народжувалася магія.

Більш за все Пфефферкорна вразила скромність кабінету. Відгородили й обставили лише десяту частину сараю, решта лишилася порівняно вільною. Дивно було навіть і думати, що таке феноменальне багатство, яке щойно побачив Пфефферкорн, народилося в такій простій кімнаті. На хиткому столі розташувалися електрична друкарська машинка, горнятко з олівцями й акуратний стосик рукопису. Від знайомого видовища Пфефферкорн здригнувся.

За тридцять із гаком років майже нічого не змінилося. З'явилося лише м'яке крісло, в якому, схоже, багато спали. Та ще невеличка книжкова шафа, заповнена славетними творами Білла. На стіні над столом висіла світлина Карлотти — офіційний портрет у рамці, зроблений років із п'ятнадцять тому. Під ним — фото, яке Пфефферкорн одразу ж упізнав, бо саме його взяли для запрошення і збільшеного портрету Білла на похорон. Оригінальне фото було зроблено на яхті. Білл стояв на палубі, заваленій мотузками, безтурботно посміхався з-під свого капітанського кашкета, а сонце сідало в сріблястий океан.

Песик марно шукав ноги свого хазяїна і скоро з нещасним виглядом улаштувався під столом.

— Я мало не попливла з ним,— сказала Карлотта.

Пфефферкорн покосився на неї.

— Того дня. Передумала в останню мить.

— Дякувати богу.

— Гадаєш? Не зрозумій мене неправильно. Не те щоб я хотіла разом вирушити в якесь незрозуміле потойбічне життя... Але все одно. Відчуваю провину.— Вона кивнула на рукопис: — Нова книга.

Величенька. Сторінок п'ятсот, а то і більше. Пфефферкорн змахнув із титульної сторінки пил.

Гра тіней
Детективний роман
Вільяма де Валле

Що б там не думав Пфефферкорн про Вілла як про письменника, побачивши незакінчений роман, він відчув докори сумління.

— Що тепер буде з книгою? — запитав він.

— Якщо чесно, я про це іще не думала. Не така вона вже і важлива, враховуючи обставини.— Вона почесала щоку.— Рано чи пізно доведеться її спалити.

Він здивовано звів очі.

— Знаю,— сказала Карлотта.— В дусі дев'ятнадцятого сторіччя. За нашого комп'ютерного часу це безглуздо. Можеш не вірити, але перший варіант він і досі друкував на своїй «Оліветті». Це єдиний примірник.

Він мовчки дивився на неї.

— Що?

— Ти хочеш знищити рукопис?

— Пропонуєш щось краще?

— Переконаний, видавці з радістю вхопляться за цю книгу.

— Не сумніваюся в цьому, але Білл на таке ніколи б не погодився. Він ненавидів, коли хтось читав його незакінчену роботу. Навіть я, до речі. Колись дуже давно я висловлювала свою думку, але це було не на користь нашому шлюбу.

Запанувала тиша.

— Думаєш, чи не відчуваю я спокуси прочитати зараз? — запитала Карлотта.

— Не відчуваєш?

— Анітрохи. Це немов знову його почути. Не думаю, що зможу витримати.

Він кивнув.

— Якби ж ми могли заманити тебе в гості,— зітхнула вона.— Твоє слово було для нього дуже важливим.

Пфефферкорн винувато опустил очі в підлогу.

— Правда.— Вона підійшла до книжкової шафи.— Дивись.

Серед книжок, написаних Біллом, була лише одна, що належала іншому автору. Роман Пфефферкорна.

Пфефферкорн розчулився.

— Можна сказати,— додала Карлотта,— що саме ти зробив із нього письменника.

— Не перебільшуй.

— Це правда. Ти витяг його з шухляди, так би мовити.

— Переконаний, рано чи пізно він би знайшов свій шлях.

— Не потрібно себе недооцінювати. Він тебе обожнював.

— Карлотто, будь ласка. В цьому немає необхідності.

— Ти що, нічого не знаєш?

Пфєфферкорн не відповів.

— Пригадую дещо,— сказала вона.— Це сталося п'ять чи шість років тому, здається. Нещодавно вийшла його книжка й одразу ж стала бестселером. Вілл вирушив у тур. Знаєш, йому ці тури завжди подобалися. Він уже і не мусив їздити, але йому подобалося спілкуватися з читачами... Отже, якось уночі він зателефонував мені з готелю в Нью-Йорку. Там було десь опівночі, а у нас — третя ночі. Я одразу ж зрозуміла, що він п'яний як чіп. «Карлотто,— сказав він,— ти мене кохаєш?» «Звісно, Білле. Я завжди тебе кохала». «Як добре це чути. Я тебе теж кохаю». «Дякую, любий. Чому ти не лягаєш спати?» «Не можу заснути». «Чому?» «Думаю про Артура». «А що з ним?» «У мене з собою його книжка». «Його книжка? У нього вийшла нова книжка?» «Не нова, його перша книжка. Я взяв її з собою. Перечитував. Вона чудова». «Знаю, вона дуже гарна». «Не просто дуже гарна. Чудова». «Гаразд, чудова». «Хочеш, я тобі щось скажу, Карлотто?» «Так, любий, скажи». «Скажу тобі таке, чого нікому не розказував». «Скажи, любий». «Мені важко це тобі говорити». «Усе гаразд, Білле. Я тебе все одно кохаю». «Добре. Отже, кажу. Готова?» «Готова». «Кажу. От. Чи ти знаєш, скільки у мене грошей?» «Навіть гадки не маю». «Більше ніж у Бога. От скільки грошей я маю. І присягаюся тобі, присягаюся всім своїм життям, я б залюбки усі їх віддав би, до єдиного цента, аби писати так, як він».

Вони мовчали.

— Не варто було мені цього казати,— зітхнув Пфєфферкорн.

— Не сердься, будь ласка. Я просто хотіла, щоб ти знав, яким важливим для нього був.

— Я не серджуся.

На стіні ворушилися тіні. Уже пізніше, ніж він думав.

— Мені час іти,— сказав він.

Вони повернулися до будинку. Карлотта наказала, щоб подали орендовану автівку. Пфєфферкорн подякував, поцілував її в щічку і нахилився сідати за кермо.

— Артуре.

Пфєфферкорн так і зупинився зігнутий. Пєсик спостерігав за ним з порога.

— Чи не можна... не знаю... поміняти твій квиток? — посміхнулася вона.— Якщо в тебе червоні очі, багато не зробиш. Набагато краще почуватимешся, якщо переночуєш тут, а попрацюєш завтра в літаку. Як часто ти буваєш в Каліфорнії? Ми ж щойно почали говорити.

— Маю викладати,— сказав він.

— Скажи, що захворів.

— Карлотто...

— Що вони тобі зроблять? Заарештують?

— Справа не в тому,— відповів він.— Я маю подумати про студентів.

Вона не зводила з нього очей.

— Потрібно зробити кілька дзвінків,— зітхнув він.

Глава п'ятнадцята

Т

ого вечора вони повечеряли в італійському ресторанчику, де офіціанти знали Карлотту. Їжа була відмінною, і Пфєфферкорн, який пив дуже помірно, прикінчив півпляшки к'янті.

— Скажи мені дещо,— поцікавився він.— Навіщо ти змінила прізвище?

— Тобто, коли я вийшла заміж?

— Коли Білл його змінив.

— Не хотілося, щоб у нього було одне, а в мене інше. Та й що б ти сам обрав: де Валле чи Ковальчик?

— Твоя правда.

— Знаєш, Біллові було дуже важко на це наважитись. Його агент змусив.

— Сейворі?

— Сказав, що Ковальчик дуже важко вимовляти.

— Дуже етнічне.

— М-м... Гадаю, що Білл так і не зрозумів усієї важливості зміни прізвища. Пригадуєш, він ніколи не очікував, що одна книжка перетвориться на серію, і тим паче не розраховував, що серія стане хітом. Коли він погодився, думаю, сподівався пізніше знову повернутися до Білла Ковальчика, та було вже запізно.

— Пам'ятаю, що ті оповідання, які він мені показував,— сказав Пфефферкорн,— не були історіями про kota і мишу. То був майже авангард.

Вона кивнула.

— Мене здивувало, коли вийшла перша книга,— продовжив він.

— І мене теж. Якщо чесно, мені було байдуже. Не дивись так на мене. Тепер мені його книги подобаються. Але того часу я трилерів не читала. Та й досі не читаю, хіба що Біллові.

— Що ж ти тоді читаєш?

— А-а... Знаєш, такі, в паперових палітурках, із м'язистим чоловіком у кілті... Жінки там такі бліді, ще й непритомніють тричі на годину, їхнє лоно зволожується, руки-ноги тремтять і таке інше.

Пфефферкорн розсміявся.

— Мене влаштовує все, що закінчується галопом крізь туманні болота.

— Тепер знатиму, що подарувати тобі на день народження.

— М'язистого красеня чи книжку в паперовій палітурці?

— На красеня у мене не вистачить.

— Чула, що вони не так уже й багато беруть за годину.

— Подумаю,— пообіцяв він.

— Подумай, будь ласка.— Вона зробила ковток вина і провела язиком по зубах.— Білл завжди рішуче виступав проти того, щоб його роботу називали мистецтвом.

— Не вірю.

— Правда. Казав людям, що виготовляє стільці. Казав: «Щодня я прокидаюся, іду до своєї майстерні, сідаю на лаву, клею, ріжу, шліфую. А коли закінчую, ви отримуєте добрий, міцний, надійний стілець, на якому можна сидіти. І сидіти на моєму стільці вам дуже зручно. А коли ви на ньому вже насиділися, у мене готовий інший, саме такий, які і перший, і це правильно». Гадаю, різниця була для нього важливою.

— Між чим і чим?

— Між мистецтвом і ремеслом. Тим, що робив ти, і тим, що робив він.

— Не хочу більше про це говорити.

— Я не кажу, що він не здатен був дати життя витвору мистецтва. Просто він дуже уважно ставився до можливості обирати. Йому потрібна була різниця.— Вона зробила ще один ковток.— Не знаю,

чому я тобі це розкажую. Тепер усе це в минулому, але...— Вона знизала плечима.— Він грався з одним проектом. Літературний роман.

— Не жартуєш? Про що?

— Не знаю. Не впевнена, чи він узагалі лишив щось на папері. Лише кілька разів про це згадував. Мабуть, боявся, як люди відреагують.

Пфефферкорн зрозумів, що вона має на увазі саме його.

— Справді, Карлотто. Годі вже.

— Як ти гадаєш, чому він надсилав тобі перші примірники? — сказала вона.— Твоя думка була для нього напрочуд важливою.

Він промовчав.

— Вибач. Я не намагаюся зробити так, щоб тобі було ніяково. І не хочу, щоб у тебе склалося враження, ніби Білл був нещасним. Принаймні, я так не вважаю. Йому подобалося робити стільці. Може, він і не став... Може, він і не став... *богом*, але ця роль йому подобалася. Його прихильники точно у захваті. Любителі теорії змов, параноїки, які читають його романи і шаленіють від цього дурного світу інтриг і брудних таємниць. Для Білла, звісно, це було грою. Він завжди носив при собі свої офіційні фото. Я попереджала його, що не варто заохочувати таких людей, але він відповідав, що це частина його іміджу.

— Було таке, що ті люди вас турбували?

— Якось довелося найняти приватного детектива.

— Схоже на кошмар.

Вона знизала плечима.

— Усе відносно. Не забувай, де ми живемо. Тут на письменників ніхто не звертає уваги. Я тобі більше скажу. Не хвилюйся, це тебе не збентежить. Якось ми пішли до книжкової крамниці. Здається, мені потрібна була кулінарна книга, а ми саме проходили повз крамничку, тож увійшли, я взяла книгу і стала в чергу біля каси. А біля прилавку була така велика,— вона розвела руки,— просто величезна шафа з його новими книгами. І світлина зверху, ще й ім'я на ньому написано. Я не сумнівалася, що продавчиня легко складе два та два. Принаймні, посміхнеться. Але — жодної реакції. Ми підійшли заплатити, а вона і оком не повела. Білл передав їй кредитку зі своїм іменем, і знову нічого. Вона провела платіж, положила книжку в пакет і побажала

гарного дня.— Карлотта відкинулася на спинку стільця.— А шафа була за п'ять футів від нас.

— Чомусь мене це не дивує,— відповів Пфедеркорн.

— Краще, ніж коли тебе оточує юрба, щойно ти виходиш на вулицю. Не знаю, як виживають кінозірки.

— Їм подобається.

— Має подібатися, еге ж? Вони ексгібіціоністи.

Підійшов офіціант.

— Десерт, сеньйоро?

— Капучіно, будь ласка.

— А вам, сеньйоре?

— Звичайну каву, дякую.

— Артуре, ми з тобою справжній робочий клас.

У машині Карлотта позичила Пфедеркорну свій мобільний телефон.

— Татку? Котра година?

Пфедеркорн геть забув про різницю в часі.

— Вибач, люба.

— У тебе дивний голос. Усе гаразд?

— Усе добре.

— Ти п'яний?

— Хотів сказати, що я поміняв квитки. Буду вдома завтра вдень.

— Татку? Що відбувається?

— Усе гаразд. Вирішили з Карлоттою надолужити час.

— Гаразд. Хай щастить.

Він закрив телефон.

— Вона, мабуть, красуня,— сказала Карлотта.

Він кивнув.

— Коли я бачила її востаннє, вона була дуже милою... Господи, то була її бар-міцва.— Карлотта озирнулася через плече і перестроїлася на іншу смугу.— Інколи я жалкую, що не маю дітей. Не дуже часто. Це був мій вибір. Біллові хотілося дітей. Але я боялася, що перетворюся на власну матір. Смішно,— вона знову перестроїлася,— але я все одно на неї перетворилася.

Повернувшись до будинку, вони двічі кохалися. А потім Карлотта проводила Пфедеркорна до його кімнати, де він міг спокійно зібратися вранці, щоб не тривожити її.

Глава шістнадцята

3

аснути Пфєфферкорн не міг. Він увімкнув нічник, потягнувся за пультом і включив новини. Жінка з бездоганною зачіскою повідомила його, що прем'єр-міністр Західної Злабії зробив заяву, в якій засудив капіталістичну експлуатацію і розповів про продаж ексклюзивних прав на розробку газових родовищ Китаю. Східна Злабія була у нього в руках. Пфєфферкорн подивився іще кілька хвилин, вимкнув телевізор і відкинувся на спинку ліжка. Спати зовсім не хотілося. Нічого спільного з відчуттям провини безсоння не мало, бо нічого такого він не відчував. Принаймні, так йому здавалося. А може, він просто добре приховував це відчуття, і воно проявилось у вигляді безсоння. Але він уважав, що причиною була можливість, яка щойно перед ним відкрилася. Нелогічно, він розумів це. Нічого не змінилося. Він так і лишався Пфєфферкорном, другорядним викладачем творчого письма. Водночас, те, що вони кохалися з Шарлоттою,— те, про що він мріяв усе своє доросле життя,— пробудило в ньому мрії, що дрїмали з того часу, відколи йому було двадцять. Лише жінка може змусити чоловіка так почуватися, подумав він. І виправив себе. Не просто жінка. Карлотта.

Піддавшись романтичному імпульсу, він відкинув ковдру, одягнув халат і спустився на терасу, прихопивши по дорозі жменьку камінців із горщика з бамбуком. План був кидати їх по одному у вікно Карлотти, розбудити її і, можливо, зайнятися коханням утретє. Але на прохолодному повітрі він відчув, як це смішно. Навіть якщо він угадає, яке з темних вікон належить Карлотті, усе може скінчитися розбитим склом.

Він викинув камінці і сів на камінь на краю сріблястого лужка. Ніч була чудовою, повітря солодке, як нектар. Іздалеку лунало заспокійливе дзюрчання фонтана. Навіть дивна декоративна вежа здавалася витвором мистецтва, на ній блимав ліхтарик, нагадуючи споглядачеві, що це дім, а не музей. Карлотта назвала будинок гротескним, і це частково було правдою, хоча була в ньому і певна благопристойність. Може, то і краще, що розбагатів саме Вілл, а

стосунки з грошима Пфефферкорна зводилися до суміші бажання і зневаги, бо йому їх ніколи не вистачало.

Замолоду він не заздрихав Віллу. По-перше, різниця між ними була не такою вже і вражаючою. Біллові батьки ніколи не зазнавали невдач, як батьки Пфефферкорна, але й Рокфеллерами вони не були. Більш того, сам факт, що Вілл — його приятель, дозволяв Пфефферкорну втерти носа моралі середнього класу, хоча сам він і їздив на «Камаро». Щоб почуватися на одній нозі з Біллом, гроші йому були не потрібні, бо в нього була власна сила. З них двох інтелектуалом був саме він. Він був Письменником.

Парадигма так довго протрималася, що він ховався за нею і після того, як вона виявилася хибною. Байдуже, скільки відмов він отримував, чи скільки бестселерів було у списку Білла. Письменник був лише один — він. Так і мало бути, бо інакше в їхній дружбі він не мав права на існування. Він блокував ті частини мозку, що нашіптували «Ні, він письменник, а ти невдаха», і в результаті навіть не уявляв, скільки обурення в ньому накопичилося, доки одного разу, років шість тому, не зателефонував Білл і не повідомив, що буде в місті й запрошує по вечеряти разом. Пфефферкорн погмикав, покрекав і заявив, що в нього ціла гора зошитів на перевірку.

— Маєш же ти колись їсти! — не здавався Білл.— Ну ж бо, Янкеле. Замовимо собі стейки. Я пригощаю.

Тоді Пфефферкорну важко було пояснити свою реакцію. Не вистачало грошей сплатити кредит? Щойно поговорив по телефону зі своїм агентом? Що б там не було, але його переповнювала злість.

— Я не хочу вечеряти,— відрізав він.

— Що? — здивувався Білл.— Чому?

— Я не хочу вечеряти,— повторив він. І, мабуть, найгірше було те, що він не кричав.— Не хочу нічого. Нічого, з мене досить.

— Янкеле...

— Ні,— сказав Пфефферкорн.— Ні. Ні. Досить.— Він підскочив і почав міряти кухню кроками, так ухопившись за телефон, що затріщав пластик.— Господи, який же ти самовпевнений. Знаєш що? Ти хоч раз поцікавився, чи подобається мені це ім'я? Ні, бо ти так вирішив. Ну, от тобі новини: мені воно *не* подобається. Терпіти його не можу. Мене від нього нудить. І від тебе мене теж нудить. Просто... дай мені спокій. Дай мені спокій.

Запанувала тиша. В телефоні хлюпалася образа.

— Гаразд,— сказав Вілл.— Якщо ти цього хочеш...

— Хочу.

Знову тиша, цього разу довша і загрозливіша.

— Добре,— зітхнув Вілл.— Але послухай, Арте. Запитай себе от про що: чи точно ти не хочеш чогось із того, що я маю? Зовсім нічого?

— Чорт тебе забирай,— вигукнув Пфефферкорн і кинув слухавку.

Минуло дев'ять місяців, і Вілл зателефонував, щоб вибачитися. Пфефферкорн також неохоче вибачився. Але відлуння було серйозним і тривалим. Відтоді до Каліфорнії Пфефферкорн не їздив. Вілл, зі свого боку, продовжував надсилати приятелеві свої перші примірники, продовжував їх зворушливо підписувати, але всяке інше спілкування між ними атрофувалося. Пфефферкорн зробив висновок, що це сумно, але на краще. Нечасто дружба триває все життя. Люди змінюються. Зв'язки слабшають. Таке життя. Так він собі це і пояснив.

Проте тепер уся ця історія здавалася йому огидною перемогою гордощів над любов'ю. Він затремтів. Міцніше закутався в халат. Той належав Біллові і був завеликим для нього. Карлотта позичила. Він щільно загорнувся і загойдався в місячному світлі, зайшовшись у беззвучному плачі.

Трохи пізніше він встав, щоб повернутися в ліжко. Але знову передумав. І пішов шукати стежку до кабінету.

Глава сімнадцята

П

фефферкорн стояв у темряві, прислухаючись до вітру в порожній частині сараю, відчуваючи під ногами холодні кахлі підлоги. Він увімкнув світло і сів за стіл, почав відкривати шухляди. Перша була порожньою. В другій лежала коробка з олівцями тієї ж фірми, що і в горнятку. В останній він побачив три стоси паперу, що і досі були запаковані.

Знову налетів вітер.

Пфефферкорн потягнувся до акуратно складеного рукопису. Відкинувся на спинку стільця. Та гучно, іржаво кахикнула. Він почав читати.

Якщо він очікував чогось, що відрізнялося б від попередніх Біллових робіт, він був би розчарований: ані за змістом, ані за стилем рукопис майже не відрізнявся від того, що він читав у літаку, і Пфефферкорну навіть здалося, що Карлотта помилилася, і сторінки в його руках були не початком нової книги, а чернеткою тієї, що продавалася в усіх аеропортах світу. Через три глави він поглянув на шафу, яка містила все, що вони з Біллом створили за своє життя. Нерівність його дуже вразила. Але ще більше вражав той факт, що Білл був про нього високої думки. Легко було припустити, що десять років постійного комерційного прогресу запаморочать голову кому завгодно. Звісно, Білл мав повне право вважати себе, а не Пфефферкорна кращим письменником. І хто б наважився заперечити? Пфефферкорн вирішив, що був занадто суворим. Послідовність, результативність, широка аудиторія — це теж чесноти письменника, як і здатність постійно змінювати тему. Ще до кінця вступного речення, роман Вільяма де Валле дозволяв читачеві відчувати себе як удома. Коли Пфефферкорн був іще студентом, він виступав проти масових розваг, засуджуючи їх як зброю влади, метою якої є втримання статусу кво. Він став на бік письменників, які обирали примхливий стиль та нешаблонні теми і вірили, що мають силу привернути увагу читаючої публіки до фундаментальних проблем сучасного життя. Він теж намагався писати саме так. Але це все було для молодих людей. Пфефферкорн уже давно не вірив, що його історії (та й будь-чії історії) можуть якось вплинути на світ. Література не зменшила несправедливості, не збільшила чесності, не вилікувала жодне із захворювань, що переслідували людство з давніх-давен. Досить було і того, щоб одна людина, нехай і з буржуазного прошарку, на короткий час відчула щастя. У випадку Білла кумулятивний ефект людей, що стали трохи щасливішими, був значним досягненням. Тут, за порожнім столом, у холодному кабінеті, посеред ночі, серце Пфефферкорна пом'якшилося і до його загиблого друга, і до всіх поганих, але успішних письменників по всьому світі.

Глава вісімнадцята

Н

астав світанок, а йому лишилося іще сімдесят сторінок. Довелося віддати Біллові належне: чоловік добре вмів прясти вовну оповідання. Остання пригода Діка Стаппа починалася з убивства дружини політика, але врешті-решт заводила так далеко, що Стаппові доводилося ганятися за валізкою з ядерною кнопкою. Пфєфферкорн відклав рукопис і підвівся, потягнувшись, щоб розім'яти спину. Опустився навколїшки біля шафи, дістав свій власний роман і уважно оглянув блакитну обкладинку, темнішу за вигорїлий корїнець. На нїй жовтими літерами було надруковане його ім'я. Нижче білим олівцем було намальоване дерево. Це дерево він придумав. За того часу це було для нього дуже важливо, але тепер він бачив, як це нудно і претензїйно. Вік живи — вік учись, подумав він. Перегорнув останню сторінку обкладинки. Там була світлина автора, яку зробила його дружина своїм стареньким фотоапаратом. На нїй він був молодим і струнким, напружено дивився в об'єктив, тримаючись за підборїддя великим і вказівним пальцями. Ця поза мала надавати поважності. Тепер же здавалося, що голова у нього відривається, і потрібно утримувати її на шії.

Він відкрив титульну сторінку і напис.

*Білле,
Якось я тебе наздожену.
З любов'ю.
Арт*

Чи він справді це написав? Біллові, мабуть, було дуже ніяково від такої нікчемності, хоча Пфєфферкорн і не пригадував, щоб він сказав щось, крім подяки. От дурниці! Ніколи йому не наздогнати Білла, принаймні що стосується кількості. Це вже навіть і тоді було зрозуміло.

Пфєфферкорн похитав головою і навмання відкрив сторінку. Те, що він побачив, його дуже вразило. У тексті було безліч нотаток, майже в кожному реченні зустрічалися позначки, підкреслення, виділення, дужки, іноді все це разом. Поля заповнювали коментарі, зроблені дрібним почерком. Стиль було проаналізовано, алюзії розтлумачено, сцени розібрано на складові. Пфєфферкорн перегорнув решту сторінок

і був приголомшений, побачивши там те ж саме. Останній абзац закінчувався на середині сторінки, і під ним Білл написав:

ТАК

Пфефферкорн повернувся до сторінок зі змістом — вони були чисті, і він одразу відчув полегшення,— тоді перейшов до подяк. Прочитав, що він згадує свого агента, редактора, дружину, різних друзів, що надали технічних порад. Біллові він не подякував.

Збентежений, він знову відкрив титульну сторінку, щоб вирвати напис. Але не наважився цього зробити. Повернув книжку на полицю.

Якийсь час посидів у медитативній тиші. Думав про всі свої невдалі романи. Думав про свій невдалий шлюб. Думав про Білла, старого Білла, доброго Білла, соромливого Білла, Білла, який був до нього таким щедрим, який захоплювався ним і вивчав його, який любив його і якого він колись любив у відповідь. Думав про те, що Білл ішов із дому, аби сидіти в маленькій, огидній кімнаті. Про Білла, що друкував свої дві з половиною тисячі слів щодня. Про Білла, якому так хотілося написати хоча б одну гарну книгу. Про Білла з його власними заздощами, з його власним розкаянням. На дворі почали співати птахи. Пфефферкорн подивився на рукопис. Непрочитаними лишилися сімдесят сторінок, решту він неохайно кинув на край столу. Він подумав, що Білл ніколи б не повівся так недбайливо. Подумав про Карлотту, про те, як вона відкрилася йому, яким це стало покаранням і якою нагородою. Подумав про свою дочку, за весілля якої він не міг заплатити. Про своїх студентів у коледжі, жоден з яких ніколи не доб'ється успіху. Таланту вони не мали, і навчитися таланту неможливо. Подумав про життя. Подумав про смерть. Подумав: «Я заслуговую на більше».

Глава дев'ятнадцята

П

фефферкорн почекав на автобус від пункту прокату автомобілів до терміналу аеропорту. Щоб рукопис вліз до ручного багажу, довелося виложити кілька одєжин. Дві пари шкарпеток, дві пари спідньої

білизни та одну сорочку він поспіхом запхав до кошика для сміття в туалеті, яким, як йому здалося, вже давно не користувалися, бо мило на умивальнику й досі було перев'язано стрічкою і загорнуто у вощений папір.

Він постояв біля кіоску, почекав, доки йому роздрукують посадковий талон.

Постояв на контрольно-пропускному пункті, почекав, доки йому не кивнуть проходити крізь металодетектор.

Сів біля виходу до літака на жорсткий пластиковий стілець і почекав, доки не оголосять посадку.

Коли літак був уже в повітрі і сусід заснув, він розкрив торбу, витяг рукопис і почав читати недочитану частину.

Фінальні сцени роману були наповнені діями. Пфєфферкорн читав швидко, напруга зростала в оберненій пропорції до кількості сторінок, що лишилися. Коли він дійшов до передостанньої сторінки, перебував уже на грані паніки. Коли відшукали ядерну кнопку, злодій, що вкрав валізу, і досі лишався на свободі, ще й мав на руках пляшку з небезпечним штамом грипу, якого б вистачило, щоб знищити таке місто, як Вашингтон, і його околиці. З недобрим передчуттям Пфєфферкорн перегорнув останню сторінку.

кулею наближався до них.

— Діку! — закричала Гізель.— Діку! Я не можу...

Її слова обірвав заглушливий вибух бомби. Згори печери дощем посипалося каміння. Легені Стаппа забив тил.

— Діку... я не можу дихати...

Її голос був таким слабким, що у Стаппа мороз пішов шкірою.

— Тримайся! — хрипло вигукнув він.— Я майже поруч.

І він стрімголов кинувся в крижану воду

І все.

Пфєфферкорн зазирнув до торби. Чи не загубилася сторінка? Навіть ціла глава? Ні. Звісно, книга і мала так закінчитися. Білл же продовжував над нею працювати. Він розчаровано повернув незакінчене закінчення до торби і застєбнув блискавку. Відкинувся на спинку крісла, заплющив очі і заснув.

Глава двадцята

П

фефферкорн лишив нерозпаковану торбу під столом у кухні і взявся до справ. Розібрав пошту, перевірів холодильник, зателефонував доньці.

— Добре провів час? — поцікавилася вона.

— Як на похорон, було непогано.

— Як Карлотта?

— Добре. Передає тобі вітання.

— Сподіваюся, ти підтримуватимеш із нею зв'язок,— і додала: —

А може, іще колись до неї навідаєшся.

— Ну, не знаю.

— Чом би й ні? Гадаю, тобі б пішло на користь.

— Яка ж користь від тих літаків?

— Це не те, що я мала на увазі, татку.

— То що ж ти мала на увазі?

— Сам знаєш,— відповіла вона.

— Не знаю.

— Зателефонуй їй.

— І що скажу?

— Скажи, що ти добре провів час. Скажи, що хочеш знову побачитись із нею.

Він зітхнув.

— Люба...

— Будь ласка, татку. Я ж не дурна.

— Навіть гадки не маю, про що ти.

— Тобі це піде лише на користь.

— Що саме?

— Якщо у тебе хтось буде.

Він уже чув це раніше, а саме коли вона була підлітком і читала багато романів про кохання.

— Я маю йти,— сказав він.

— Чому ти такий упертий?

— Потрібно сходити на ринок, доки він не закритися.

— Татку...

— Я тобі зателефоную.

Він вийшов на мрячну авеню. Дивовижно, як швидко вона вирахувала правду. Як вони, жінки, це роблять? Схоже на пророцтво. Чи не зробити з цього цікавий сюжет для роману?

Він повісив пластикового кошика на зігнутий лікоть і пішов рядами, неухважно збираючи те, що входить до набору неодруженого чоловіка: молоко, пластівці, вермішель швидкого приготування. По дорозі до каси він пройшов повз відділ квітів, і на нього зійшло натхнення. Усе, що потрібно,— це знак, тепла простягнута рука, чи не так? Якщо Карлотта хоче з ним поговорити, то може так само легко зняти слухавку, як і він. Він сподівався, що вона не захоче. Сумнівався, що зберігатиме спокій. Урешті-решт, це лише питання часу, коли вона дізнається, що він узяв рукопис. А коли дізнається, він уже має вигадати пояснення. Та він і сам нічого не розумів. Навіщо йому красти незакінчений роман? У нього і своїх вистачало. Але ж він не знав, що роботу не закінчено. Взяв, вважаючи, що там усе чудово закінчується. Просто переконав себе, що хоче дочитати до кінця. А коли так, навіщо ж брати весь рукопис? Чому не взяти лише останні сімдесят сторінок? Що він собі думав? Він уважав, що винні втома, стрес, смуток, затуманений після кохання розум. виправляв сам себе, що не вкрав, а позичив і вирішив, що поверне сторінки, щойно отримає таку нагоду. Але якщо він хотів цього від самого початку, чому не лишив записки? Чому приховав те, що зробив? Навіщо поклав титульну сторінку поверх стосу чистого паперу, щоб ніхто, увійшовши до кімнати, не помітив, що рукопис зник? Невинна людина так не поводиться.

Він повернувся додому. Виложив покупки. Намагався не дивитися на торбу, з якою пролетів і над якою світилася аура вкраденого рукопису. Щоб заспокоїти совість, він запхав торбу в шафу.

На веб-сайті запропонували додати до букету картку, але жодна його не задовольнила. Елегантні слова — співчуття, подяка, зізнання в коханні, вибачення — не годилися для таких обставин. Урешті-решт він зупинився на фразі: «Просто так».

Глава двадцять перша

В

они чудові, Артуре. Дякую. Я поставила їх на столик біля ліжка.

— Мені дуже приємно,— відповів він.

— Я така рада, що ти залишився.

— Я теж.

— Але... ти ж ні про що не шкодуєш, правда? Не варто,— додала вона, немов він стверджувально відповів на питання.— Якщо ми і маємо чогось навчитися з усього цього, так це того, що життя дорогецінне. Ми обидва можемо завтра вийти з дому і потрапити під колеса автобуса.

— То вже буде якесь прокляття.

— Так. Я хотіла сказати, що ми вже досить старі, щоб чекати. Будь щасливим зараз — ось що завжди казав Білл. Саме цього я і хочу.

— Тож так і буде.

— Тебе це теж стосується, Артуре.

— Я щасливий.

— Тож стань щасливішим.

— В усьому має бути помірність.

— Дивак. Коли я зможу знову тебе побачити?

— Приїжджай, коли схочеш,— сказав він і одразу ж пошкодував про своє запрошення. Його квартира не годилася для жінки будь-якого класу, не кажучи вже про Карлотту.— За кілька кварталів від мене є чудовий готель,— додав він.

— Скажеш таке, Артуре. Готель? До того ж я ненавиджу літаки, в них так сушить шкіру. Ні, я наполягаю: ти мусиш приїхати якомога скоріше, і не сперечайся.

— Ну...

— Знаю, дорога довга.

— У мене робота,— сказав він.

— Та байдуже.

Схоже, на відміну від більшості, робота не була для неї виправданням, і він розгубився.

— Усе не так просто,— тільки і сказав він.

— Чом би й ні?

— Знаєш, скільки коштує квиток в обидва кінці?

Від сміху вона закашлялась.

— Це і є твоє виправдання? Дурний, я заплачу за твій квиток.

Як же схоже на відлуння їхніх з Біллом суперечок. Пфєфферкорн ледь стримував сором і злість.

— Я категорично проти,— заявив він.

— Артуре,— попросила вона,— будь ласка. Навіщо бути таким гордим?

Вони помовчали.

— Я щось не те сказала, еге ж?

— Ні.

— Я тебе образила.

— Усе гаразд.

— Вибач.

— Усе гаразд, Карлотто.

— Ти ж зрозумів, що я хотіла сказати?

— Зрозумів.

— Усе, що я хочу,— аби ми були щасливі. Обоє. Знову мовчання.

— Телефонуй, коли зможеш.

— Добре.

— І, будь ласка, спробуй не сердитися.

— Я не серджусь.

— Гаразд,— зітхнула вона.— На добраніч, Артуре.

— На добраніч.

— Іще раз дякую за квіти.

— Нема за що.

— Вони дійсно милі.

— Я радий,— сказав він. Але подумав, що варто було вибрати дорожчий букет.

Глава двадцять друга

Д

ля класифікації студентів на курсі творчого письма Пфєфферкорн мав систему, відшліфовану багатьма роками досвіду. Перший тип: знервована тендітна дівчинка, чиї твори по суті є публічними щоденниками. Теми, до яких вона часто звертається: статеве пробудження, неправильне харчування, емоційно принизливі стосунки

і суїцид. Наступний тип — ідеолог, для якого писання грало роль трибуни. Такий студент нещодавно провів семестр у якійсь країні третього світу, риючи колодязі або спостерігаючи за нечесними виборами, і повернувся, рішуче налаштований дати голос тим, хто його не має. Третій тип — ентузіаст певного жанру. Тут було кілька підтипів: хоббіт-фантаст, чорнушник тощо. І нарешті, літературний аспірант, сухий, саркастичний, начитаний, схильний до цитування, з глянцем спокійної зосередженості, що інколи (і дуже видовишно) порушувалася вибухами поганої поведінки. До цього типу колись належав і сам Пфєфферкорн.

І хоча серед представників останніх трьох типів були здебільшого хлопці, представників першого типу була переважна більшість, тож на заняттях Пфєфферкорна домінували дівчата.

Був іще п'ятий тип, але він так рідко зустрічався, що не заслуговував на окрему категорію, та й сама природа цього типу робила категоризацію недоречною: справжній письменник. За всі ці роки Пфєфферкорнові зустрілися лише троє. Один надрукував два романи, а потім став юристом. Другий розбагатів, пишучи сценарії для телебачення. Третя викладала творче письмо в маленькому коледжі на Середньому Заході. Із цією дівчиною двічі на рік Пфєфферкорн обмінювався листами. З першими двома зв'язку не підтримував.

Професійні освітяни любляють казати, що вони живуть заради от таких рідких пташок, але такі сентименти, на думку Пфєфферкорна, мали лише підкреслювати власну значущість. Працювали вони, власне, з величезним стадом бездар, і результати були сумнівними. Талановитим студентам аудиторії були не потрібні. Учителям талановиті студенти подобалися, бо на тлі таланту і самі вчителі мали добрий вигляд, ще й зусиль докладати не доводилося.

Через тиждень після повернення з Каліфорнії Пфєфферкорн сидів у кімнаті з десятьма позбавленими таланту студентами і проводив семінар. Він не брав участі в розмові, лише кивав і підбадьорював усмішками тендітну молоду жінку, чиє оповідання саме анатомували. На ній був завеликий светр зі значком «Звільніть Західну Злабію», і поступово, оскільки критика ставала дедалі злішою, вона ховалася в ньому, як черепашка. Спочатку в рукавах зникли руки, потім вона натягнула край светра на стиснуті коліна. Іншим разом Пфєфферкорн став би на її захист, але зараз його поглинули власні переживання. У

голові весь час крутилася розмова з Карлоттою. Він аналізував її, намагаючись знайти хоч натяк на те, що їй було відомо, що він скоїв. Жодного натяку не було, але це не означало, що за останній тиждень вона не навідалася до кабінету. Вона більше не телефонувала. Чи означало мовчання, що вона сердиться? Не знає, що і думати? Збентежена? Він не знав, тому і хвилювався. І ще більше хвилювався, що так швидко образився на її пропозицію купити квиток на літак. Він її втратив. З іншого боку, якщо він застарий, щоб чекати, то застарий і для того, щоб бути утриманцем. Принизливим був сам факт, що йому доводилося вести переговори із самим собою щодо залишків гідності.

Минув тиждень. Телефон не дзвонив. Він ходив на заняття. Повертався додому. Слухав розповіді дочки про нескінчені приготування до весілля. Минув ще один тиждень. Він намагався не дивитися на шафу. Читав газету. Про Вільяма де Валле уже не писали. Економіка була в занепаді. Зростали ціни на паливо. Буря в долині Злабії не вщухала, постріли долітали і за її кордони. Він не звертав ні на що уваги. Були речі важливіші за дрібні сварки десь дуже далеко. Перечитав файли з ідеями майбутніх романів. Жоден не годився. Минув цілий місяць, а Карлотта так і не зателефонувала. Може, спалила стос паперу на столі, навіть не зазирнувши в нього. Може, забула про рукопис. Може, навмисне для нього і лишила. Може, то було випробування, з яким він не впорався. А може, подарунок, і він зробив усе правильно. Він витяг торбу з шафи й акуратно поклав рукопис на стіл. Кілька годин дивився на товстий стос паперу. Переконав себе, що жереб кинуто. Він же знав, що хоче зробити, адже так? Важко заперечувати факти. Щоправда, це не означало, що в душі не точився конфлікт. Доведеться над собою попрацювати. Він сів на краєчок ліжка, в голові крутилися слова Карлотта — «будь щасливим, зараз»,— і спочатку вони звучали як вибачення, потім як дозвіл, і врешті-решт як команда. Час на виправдання скінчився. Настав час діяти.

Глава двадцять третя

дна з найганебніших таємниць Пфєфферкорна полягає в тому, що якось він сам намагався написати популярний роман. Йому набридло, що грошей завжди не вистачає, тож він узяв кілька днів відпустки, щоб накидати сюжет,— то мало бути вбивство в маленькому коледжі на східному узбережжі,— а потім сісти і швидко наклацати з десятків глав. Дочка, їй тоді було тринадцять, помітила, як на столі зростає стос паперу, і світилася від гордошів. І справді, це єдиний раз після виходу його роману, коли він перейшов рубіж у п'ять сторінок, і хоча відчував огиду до кожного слова, яке надрукував, мав визнати, що відчуває певне задоволення від того, що книга стає тримірною.

Проблема закінчувалася. Узявшись розважати, він створив шість окремих, дуже заплутаних сюжетних ліній, недовго розмірковуючи, як вони переплітатимуться. І дуже скоро відчув себе загнаним у кут, немов чоловік із шістьма собаками, що розбіглися в різні боки. Розгублений, він повернувся до початку, відкинувши всі сюжетні лінії, крім однієї, і в нього лишилося сорок сторінок. Усі спроби збільшити кількість цих сторінок виявилися незграбними і марними. Він спробував увести романтичний інтерес, але зрозумів — і це його дуже злякало та змусило розум бурхливо протестувати,— що його головний герой — латентний гомосексуаліст. Щоб додати інтриги, він убив ще одного адміністратора. Убив студента. Убив бідолашного швейцара. Він навалив цілу купу трупів і отримав менше двадцяти п'яти тисяч слів. Щоб убити когось у книзі, зрозумів він, вистачить кількох сторінок, не так уже багато їх можна заповнити кривавими описами.

Відкриття так його роздратувало, що він підірвав цілий кампус.

Остаточно заплутавшись, він жбурнув рукопис у смітник. Дочка повернулася зі школи і, побачивши пустий стіл з непритрушеним пилом прямокутником там, де колись лежали надії на краще майбутнє, кинулася до своєї кімнати і замкнулася, оглухнувши до його благань.

Сидячи за комп'ютером, за плагіатом Біллового рукопису, Пфєфферкорн часто згадував ті дні. Шкодував, що так легко здався. Міг би зробити так, щоб дочка ним пишалася. Але тепер терзатися не було сенсу. Вона виходить заміж, а на нього чекає робота.

Викрадення «Гри тіней» почалося, коли Пфєфферкорн захвав рукопис у торбу, але тривало ще одинадцять тижнів, доки він не закінчив передруковувати текст. Він би набагато скоріше з цим упорався, якби не довелося змінювати найневдаліші фрази. Наприклад,

однією з характерних рис головного персонажу агента Річарда «Діка» Стаппа була здатність виконувати складні фізичні вправи «одним плавним рухом». Цей вираз Пфєфферкорнові аж ніяк не подобався. Краще було сказати «плавно», або навіть іще краще — взагалі не вживати прислівника, просто назвати дію і дозволити читачеві самому її уявити. Редагуючи рукопис, Пфєфферкорн нарахував двадцять чотири випадки, коли випад було здійснено «одним плавним рухом», і всі їх він викинув з остаточного варіанта, лишивши тільки три. Два з них лишилися тому, що він почувався винним перед Біллом, не хотів зовсім убивати його, очевидно, улюблену фразу. Третє «одним плавним рухом» відбувалося, коли Стапп водночас відповідав на дзвінок мобільного і валив нападника на підлогу, видовищний акт, що почався, коли Стапп рукою потягнувся до паска й вихопив телефон, а потім описав дугу, піднісши телефон до обличчя, і в результаті ліктем ударив супротивника в сонячне сплетіння, лишивши його, супротивника, «на колінах хапати ротом повітря» (ця фраза також багато разів повторювалася, як і «переломив шию», «пірнув під прикриття» і «вдерся в кімнату»), після цього він — Стапп — спокійно сказав: «Я тобі пізніше зателефоную». У цьому випадку Пфєфферкорн вирішив, що фраза дійсно щось означає: повідомляє, що два окремі рухи здійснювалися з такою точністю і легкістю, що здавалися гармонійними. Він сумнівався, що хтось, крім дуже уважних читачів, інтуїтивно відчує таку глибоку думку за цими словами, але такі ігри розважали його під час процесу вичитування. А ще вони допомагали переконати себе в тому, що його зусилля мали художню цінність.

Він викинув усі «крикнув», «вигукнув», «заявив» і «визнав», лишивши замість них просте слово «сказав». Витер недоречні сльози і вичистив найогидніші діалоги. Імена, дати і місця довелося змінити. Лишилося питання незакінченого тексту. І саме цьому найстрашнішому завданню Пфєфферкорн присвятив свою увагу на цілий місяць.

Невисловленим правилом романів Вільяма де Валле було те, що справедливість має взяти гору. Певною мірою. Коханці-садисти, дурні громили завжди зарано відправлялися на той світ, а от злі генії часто втікали, щоб задумати іще один підступний план. Така незавершеність була важливою з кількох причин. По-перше, вона натякала, що можна чекати подальших пригод. Імовірність того, що зло нанесе удар у

відповідь, була по-своєму привабливою. За нашого часу і в такому віці думка про те, що добро завжди перемагатиме зло, було якоюсь неправдоподібною. Сучасний читач вимагав моральної і фактичної невизначеності. Але зовсім трошки. Тож, виліплюючи кінець, Пфефферкорн щосили намагався досягти цієї непевної рівноваги.

Він убив Діка Стаппа.

Принаймні, так здавалося. З тексту цього зрозуміти не можна було: оступився на кручі. І Стапп не був Стаппом, бо Пфефферкорн перехрестив його на Гаррі Шагріна.

Те, що лишилося після того, як Пфефферкорн закінчив переробку нашвидкуруч, було дивним гібридом його і Біллового стилів. Хтось би ще погрався із фіналом, але Пфефферкорн уважав, що і так уже багато зробив, аби рукопис купили в такому вигляді, як він є. Роздрукував. Надрукував нову титульну сторінку. З новою назвою — «Криваві очі». Відправив книжку своєму агентові та став чекати на відповідь.

Два:

Комерція

Глава двадцять четверта

П

фефферкорн розбагатів. Його роман «Криваві очі» протримався в списку бестселерів сто двадцять один день. Видавець обрав книгу головною подією осені і вклав у рекламу чималу суму, витратившись не лише на об'яви в газетах та журналах, а ще й на інтернет. Тепер ім'я Пфефферкорна, написане сріблястими літерами, можна було побачити в аеропортах, супермаркетах і гуртових магазинах, на полицях у бібліотеках і в руках багатьох читачів. Сісти в автобус або вагон метро у великому американському місті і не побачити хоча б одну людину, що не відривала очей від книги, було дуже важко. Роман перетворився на аудіокнигу, адаптовану книгу, електронну книгу, електронну книгу «з бонусами», «розширену» електронну книгу, книгу 3D, графічний роман, книжку-розкладку, графічний роман-розкладку 3D, мангу^[1], книжку, видану шрифтом Брайля, і подарункове видання. Його переклали на тридцять три мови, включаючи словацьку, злабійську і тайську.

Успіх книги був не лише комерційним. Критики розщедрилися на відгуки. Серед часто повторюваних фраз були «набагато краще за простий трилер» і «перевертає жанр догори ногами». Кілька рецензентів виділяли неординарну кінцівку.

Пфефферкорнові гарантували безліч інтерв'ю, він став головним героєм незчисленних блогів. Він відвідав з'їзд фанатів трилерів, де отримав титул «Новобранець року». Потиснув стільки долонь і підписав стільки примірників, що рука боліла. Видавець зробив для нього веб-сайт і наполягав, щоб він долучався до нового виду засобів масової інформації. Він власноруч відповідав на кожен лист та е-мейл. Утім, обсяг кореспонденції був набагато меншим, ніж він очікував, ураховуючи, скільки книжок продалося. Здається, у більшості людей

не вистачає часу писати. А ті, хто його мав, удавалися до крайнощів: або висловлювали своє сліпе захоплення, або кипіли шаленою ненавистю. Перших було набагато більше, ніж останніх. І Пфедеркорн був дуже радий.

Агент дав йому зрозуміти, що за рекламні тури грошей більше не платитимуть. Вартість квитків на літак, готель, супровід ЗМІ, харчування — усе це в порівнянні з кількістю книг, які міг продати середньостатистичний автор на такому заході, було чистим збитком, тож зовсім неймовірним здавалося те, що видавець вирішив відрядити його до одинадцяти міст. Усюди його зустрічав великий натовп ентузіастів. Та до публічних виступів він звик не відразу. Спочатку заминався. Потім говорив занадто швидко. Тоді переконав себе, що публіка мало чим відрізняється від аудиторії студентів. Ця думка дозволила йому розслабитися, тож у кінці туру він навіть відчув легеньке розчарування, що все вже скінчилося.

Незважаючи на швидкість і силу змін у житті, він намагався утримувати баланс. Розкошів було зовсім мало. Він знайшов собі нову квартиру, більшу за стару, але набагато меншу, ніж він міг би собі дозволити. За наказом дочки придбав мобільний телефон і час від часу їздив на таксі замість автобуса, але не на роботу. Про те, що він не кинув роботу, згадував у кожному інтерв'ю. Викладання, казав він, завжди було його першим коханням. І казав він це не через користь. У цю брехню він і сам повірив, бо вона дозволяла йому переконати себе, що його цінності лишилися незмінними. Він і досі був Пфедеркорном, професором творчого письма. Чекаючи на розі на сорок четвертий автобус, він дивився, яке місце його книга посідає в списку бестселерів, і лише тоді, отримавши задоволення, дивився на першу сторінку. Вистачало одного погляду на заголовки новин. Зі світом усе було гаразд, тобто просто жахливо. Няня вбила довірених їй дітей, приклеївши їх до лопатей вентилятора на стелі і ввімкнувши його на повну. Сенатора звинуватили в тому, що він найняв повію, а тоді розплатився з нею величезними пакунками нуги. Президент Східної Злабії вижив після замаху на його життя, і Західна Злабія заперечувала свою причетність до цього. Міжнародне суспільство закликала обидві сторони до стриманості. Урешті-решт, то був бізнес. Жорстокість, бідність, корупція досі правили світом. Він заробив трошки грошей. То й що?

Пфефферкорн зустрівся з батьками свого майбутнього зятя. Вони зібралися на вечерю в ресторані, який обрала дочка Пфефферкорна. Це означало, що стейк подадуть у вигляді трикутника Ешера, і їсти його буде неможливо, бо він зникатиме щоразу, коли на нього націлюватимуть виделку.

Вони про все домовилися: Пфефферкорн візьме на себе половину витрат на весілля. Оскільки він був батьком нареченої, за традицією мав би заплатити більше, але батьки Пола були проти. Пфефферкорн, розуміючи, що вони не хотіли здаватися бідними чи корисливими, не наполягав. Його все влаштовувало, якщо його не виключали. Під час вечері він поглядав на годинник, у заздальгідь обраний час вибачився і пішов до туалету. Повертаючись, передав офіціанту кредитку, заплатив за вечерю і лишив щедрі чайові.

Глава двадцять п'ята

Т

а одна тривога лишилася: Карлотта, з якою вони більше року не спілкувалися. Пфефферкорн припустив, що вона прочитала його роман. Щоб він раптом написав бестселер — це вже дуже доречний збіг обставин, і на її місці він не втримався б і обов'язково зазирнув би в книжку. А коли вона зазирне, то вже точно помітить, як цей твір нагадує «Гру тіней». Так, вона казала, що ніколи не читає незакінчених книжок Білла. Але хіба чоловік не розказує дружині про свою роботу, хоча б трохи? Білл щонайменше мав би посвятити її в сюжет. Тож Пфефферкорн зробив висновок, що вона знала, тому і не телефонувала йому. Кожен день, коли від неї не було дзвінка, підтверджував, що вона чекає слухного часу, щоб помститися йому: чекає, доки його слава сягне апогею, щоб біль від падіння був сильнішим. Він ніколи не вважав її жорстокою, і коли уявляв, що вона плете проти нього інтриги, дуже засмучувався.

Був лише один спосіб захистити себе. Рукопис Білла, надрукований на машинці, загорнутий у пластик і схований під раковиною в новій кухні Пфефферкорна, лишався єдиним існуючим примірником. Без нього нічого не можна довести. Тож він спалив його, кидаючи у свій новий комин по п'ять сторінок.

Він дивився, як чорніє і зморщується папір, і почувався трохи безпечніше. Але все одно не міг позбутися думки, що Карлотті відома його таємниця. Її презирства він боявся набагато більше, ніж будь-якого публічного викриття. Цікаво, чи не прогавив він свій останній шанс на щастя? Кілька разів він знімав слухавку, щоб їй зателефонувати, але так і не знаходив мужності. Будь чоловіком, наказував він сам собі. Але що б ці слова означали?

Глава двадцять шоста

Д

уже скоро «Криваві очі» здійняли хвилі, почалися дзвінки з Голлівуду. Прислухаючись до порад свого агента, Пфефферкорн просив більше грошей, хоча двічі дозволив собі злітати в Каліфорнію, щоб зустрітися з галасливими чоловіками у водолазках. Йому сподобалися дорогі обіди, за які не доводилося платити. І кумедно, і сумно, що той, хто має більше грошей, нічого не платить.

— З тобою хочуть зустрітися,— сказала його кіноагент.— І пропозиція, схоже, непогана.

Перші два рази вона говорила те ж саме, але Пфефферкорн зібрав торбу і полетів до Лос-Анджелеса.

— А. С. Пепперс,— привітав його продюсер, скориставшись псевдонімом, який обрав Пфефферкорн, коли заявили, що його прізвище важко вимовити,— ви зірка.

Помічник продюсера, що сидів біля стіни, улесливо кивнув.

— Дякую,— відповів Пфефферкорн.

Зазирнула секретарка продюсера і сказала, що голові студії терміново потрібно поговорити з продюсером.

— Чорт забирай! — вилаявся продюсер підводячись.— Ну, лишаю вас у добрих руках.

Пфефферкорн сидів, доки помічники продюсера сорок хвилин обмінювалися плітками.

— Перепрошую,— сказав продюсер, повернувшись.— Ми з вами зв'яжемося.

Щойно він вийшов зі студії, задзижчав мобільний.

— Як справи? — запитала кіноагент.

— Чудово.

Його готель розташувався в шикарній частині бульвару Вільшир. Він прогулявся, обійшовши купку людей, що пікетували універмаг. Перейшов на інший бік вулиці, щоб їх уникнути, а натрапив на жінку, яка почала закликати його приєднатися до вимог зупинити жорстокість у Західній Злабії. Він пішов далі.

Опинившись у номері, він зробив те, що робив і в свої попередні візити до Лос-Анджелеса: набрав на мобільному номер Карлотти, але зупинився, так і не натиснувши кнопку виклику. Будь чоловіком, подумав він. Зняв слухавку готельного телефону і попросив, щоб йому подали орендовану автівку.

Глава двадцять сьома

П

фефферкорн проказав в інтерком своє ім'я. За мить ворота розчинилися. Він натиснув на газ, і автівка покотилася по гравію. Він похлопав себе по грудях і наказав собі триматися. Перевірив у дзеркалі заднього виду свій вигляд, стер із чола піт і повільно поїхав доріжкою.

Карлотта стояла біля дверей, песик виглядав з-поза її щиколоток. На ній були чорні леггінси, чоловіча сорочка. Вона була без макіяжу і без прикрас. Схоже, спітніла, як і він. Схоже, як і він, намагалася тримати себе в руках.

Дворецький відчинив дверцята його автівки.

— Джеймсонє,— сказала Карлотта,— припаркуй, будь ласка, машину містера Пфефферкорна.

— Мадам.

Орендована автівка пошелестіла доріжкою і зникла з виду.

Вони мовчки стояли і дивилися одне на одного. Пфефферкорн зробив крок уперед і простягнув подарунки: букет квітів і любовний роман. Карлотта підняла руку.

— Не торкайся мене,— сказала вона.

Пфефферкорн заляк. У нього перехопило подих. Не варто було віддавати дворецькому ключі, тоді б можна було сісти в машину і повернутися до готелю.

— Тоді я піду,— відповів він.

— Ой, я не це хотіла сказати. Я зараз брудна. Песик радісно дзявкнув, кинувся до Пфефферкорна і почав на нього стрибати.

— Боткіне,— позвала його Карлотта.— Боткіне! Штовхни його ногою, і він зрозуміє.

Пфефферкорн опустився на коліно і легенько відсунув песика. Той упав на спину, щоб йому почухали животики.

— Потрібно було зателефонувати.— Пфефферкорн попестив цуцика і підвівся.— Вибач.

Вони посміхнулися одне одному.

— Артуре,— сказала Карлотта.— Любий Артуре! Рада тебе бачити.

Глава двадцять восьма

—

Х

есусе, познайомся з моїм добрим другом Артуром Пфефферкорном. Артуре, це мій партнер по танго Хесус Марія де Ланчбокс.

Шовкова сорочка чоловіка була розстебнутою аж до пупа. Вона розкрилася, коли він уклонився Пфефферкорнові, продемонструвавши засмаглий м'язистий торс.

— Приємно познайомитись,— сказав Пфефферкорн.

Чоловік знову вклонився.

— Досить на сьогодні,— сказала Карлотта.— До понеділка? У той самий час?

— Сеньйоро,— сказав Хесус Марія.

Він граціозно пройшов через кімнату, забрав свої речі, вклонився втретє і вислизнув за двері. Карлотта накинула на шию рушник і відпила з пляшечки вітамінізованої води. Помітила, як Пфефферкорн нахмурився на зачинені двері.

— Що?

— Ти...— почав Пфефферкорн.— Е-е...

Вона захихотіла.

— Ох, Артуре.

— Це не моя справа,— квапливо додав він.

— Артуре, будь ласка. От дурний. Він же дивний, як тридоларова банкнота.

Пфєфферкорн із полегшенням зітхнув.

— У будь-якому разі,— продовжила вона,— не думаю, що ти маєш право скаржитися. Не схоже, щоб ти був поруч.

— Вибач.

— Я винна в цьому не менше за тебе,— зітхнула вона.— Ми як діти, еге ж?

Він посміхнувся.

— Дай мені хвилинку обмитися,— сказала вона.— А тоді все мені розкажеш.

Глава двадцять дев'ята

В

они повечеряли в тому ж італійському ресторанчику, заказали те ж вишукане вино, наїлися макаронів. Йому здавалося, що він ніколи не бачив її такою прекрасною. Грубуваті риси її обличчя пом'якшувало мерехтливе полум'я свічок.

— Мабуть, ти був дуже зайнятий,— сказала Карлотта.

— Час від часу.

— Ти був у місті,— продовжила вона.— Я бачила плакати в книжкових магазинах.

За вечерею він розслабився, але під її пильним поглядом знову роздулася повітряна кулька страху, більш ніж раніше. Знайти б таку шпильку, щоб проткнути ту кульку і позбавитись страху.

— Ти не телефонував,— сказала вона.

Він нічого не відповів.

— Чому?

— Не хотів тебе засмучувати.

— Чим би ти мене засмутив?

— Ми розсталися не на приємній ноті.

— Тим більше приводів зателефонувати.

Знову запала тиша.

— Вибач,— сказав він.

— Дурний, я тебе вже давно вибачила.

Підійшов офіціант з меню десертів. Коли він відійшов, Пфефферкорн наважився поставити питання, що весь цей час не давало йому спокою.

— Ти читала?

Вона не підняла очей від меню.

— Звісно.

Мовчання.

— І? — запитав він.

Вона поглянула на нього. Відкашлялася.

— Ну, як я вже казала, я не дуже знаюся на трилерах. Крім твого, я читала лише Біллові. Тож порівнювати не можу. Але мені здається, твоя книга дуже гарна.

Він почекав.

— Оце й усе?

— Не перетворюйся на письменника. Я ж сказала, що вона дуже гарна.

Він не просив його хвалити. Йому потрібна була реабілітація. Пфефферкорн уважно роздивлявся Карлотту, поки вона вголос розмірковувала, чи замовляти десерт. Шукав підказку. Стурбованість в очах. Міцно стиснуті губи. Погано замасковані жести прихованої огиди. Він чекав і чекав, а вона, здається, тільки і думала, чи вартий полуничний сабайон усіх отриманих калорій. Спочатку він не дозволяв собі сприймати те, що відбувалося. Але воно відбувалося, і під «воно» він мав на увазі «нічого». Нічого не відбувалося, бо вона і гадки не мала, що він зробив. Саме так і буває в поганих романах, проте це правда. Раптом він подумав, що те, що відбувається в поганих романах, імовірніше трапляється в реальному житті, ніж те, що відбувається в гарних романах, бо гарні романи збільшують реальність, а погані на неї спираються. В гарному романі мотивація Карлотти була б набагато складнішою, ніж здавалася. В гарному романі вона б притримала свої звинувачення, а пізніше висунула б їх, щоб отримати неочікувану кінцівку. В поганому романі життя вона просто нічого не знала. Тут його хвилювання і скінчилося. Те, що її не цікавили «Криваві очі», було не так уже й важливо. То ж була не його книга. Йому захотілося стрибати і співати. Він у безпеці. Він вільний.

— Сеньйоро?

Карлотта віддала меню і замовила капучино.

— А ви, сеньйоре?

— Те ж саме,— сказав Пфефферкорн.

Офіціант пішов.

— Якщо ти знала, що я в місті, чому не прийшла на зустріч? — запитав Пфефферкорн.

— Не хотіла тебе засмучувати.

— Це ж мої слова,— зауважив він.

— Ну, гадала, ти на мене розсердився.

— Ні.

— Логічно було припустити з нашої останньої розмови.

— Чому так виходить,— поцікавився він,— що коли я помиляюся щодо тебе, я не правий, але коли ти припускаєшся тієї ж помилки щодо мене, це логічно?

— Тому,— відповіла вона.

— Гаразд,— сказав він.

Глава тридцята

В

ін переніс дату відльоту, і вони провели щасливі десять днів разом: їли, сміялися, кохалися. У стрімкості їхнього роману було щось освіжаюче, приємна відсутність преамбули, і вони просто насолоджувалися товариством одне одного. Ім'я Білла згадували дуже рідко, але коли воно спливало, то вимовлялося з якоюсь абстрактною ніжністю, немов він був їхнім спільним другом. Трикутник перетворився на лінію, і ця лінія простяглася від серця Пфефферкорна прямо до серця Карлотти.

Вона сама відвезла його до аеропорту.

— Давай не чекати ще рік, будь ласка,— сказала вона.

— Я і не планую.

— Я можу приїхати до тебе.

— У цьому немає потреби,— відповів він.

І потреби не було, бо тепер він міг дозволити собі літати через усю країну раз на кілька тижнів. Скоро його вже почали впізнавати в літаках — така собі винагорода за роки ощадливості,— познайомився зі стюардесами, які працювали на цьому маршруті, і вони підкидали

йому безкоштовні закуски і пересаджували в бізнес-клас, якщо літак був порожній.

Коли він виходив з аеропорту, на нього вже чекав «Бентлі» із Джеймсоном за кермом і пляшка холодної зельтерської на задньому сидінні.

Лос-Анджелес захоплював його. Як і будь-яке місто, він був набагато приємнішим, коли в тебе є гроші. Карлотта водила його в дорогі ресторани. Вони ходили по бутиках. Завітали до клубу, членами якого були де Валле. Вони робили таке, чого б він ніколи не наважився раніше, бо соромився, якби за нього платила Карлотта. У багатьох випадках вона і зараз платила — їй якось удавалося легко розрахуватися, доки він не бачив,— але його це менше хвилювало, бо він знав: якщо вона забуде кредитку, він зможе дістати свою і врятувати ситуацію. Пфєфферкорн чув вислів, що гроші — це свобода, і це таки виявилось правдою: мати гроші означало можливість ходити в такі місця, які раніше були для нього закриті, й купувати те, чого раніше він не міг собі дозволити. Проте слова, що гроші є свободою, мали іще одне, менш очевидне, значення. Гроші підвищували самооцінку, звільняли його від відчуття неадекватності. Часом йому було соромно, що він оцінював себе за такою грубою шкалою. Але це відчуття дуже швидко минало, і він знову починав отримувати від життя задоволення.

Глава тридцять перша

—

Т

и ж не образився, чи не так, Артуре?

— Анітрохи.

Був суботній ранок, за три тижні до весілля дочки Пфєфферкорна, на яке, як щойно сказала Карлотта, вона не поїде. На столику біля ліжка стояли залишки сніданку. Аромат міцної кави затримувався. Пфєфферкорн змінив позу, зашелестів простирадлами, і розкрита газета впала на підлогу. Він нахилився, щоб підняти її, але вона штовхнула його назад.

— Облиш,— сказала вона.

Він відкинувся на подушки, вона лягла поруч.

— Дуже приємно, що ти мене запросив,— сказала Карлотта.

— Це вона запропонувала.

— Артуре. Тепер ти змушуєш мене почуватися винною.

— Переконаний, вона навіть не помітить. Зараз вона зайнята тільки собою.

— Вона ж наречена.

— Я не сказав, що звинувачую її,— додав він.— Просто вона не зверне на це уваги.

— Я можу і поїхати,— невпевнено сказала вона.

— Ні, якщо ти не хочеш.

Вони замовкли.

— І хочу, і не хочу,— сказала вона.

Він нічого не відповів.

— Мені буде важко побачити її такою дорослою.

— Розумію.

Вона похитала головою.

— Це не тому, що я почуватимуся старою. Тобто, так, я почуватимуся старою. Але я боюся не цього.

Знову тиша.

— Приймаєш рішення,— сказала вона.— І не знаєш, як почуватимешся через двадцять років.

Він кивнув.

— То було моє рішення,— сказала вона.— Завжди. Вілл намагався мене переконати, але я все для себе вирішила.

Вони помовчали. На його плече щось капнуло.

— Ну,— сказав він.

Вона вибачилася. Він відкинув волосся з її лоба і поцілував у щічку.

— Тобі не здається, що вже запізно? — запитала вона.

— Усе можливо.

Вона розсміялася і витерла очі.

— Хай живе сучасна медицина!

— Ти дійсно цього хочеш?

— Скоріше за все, ні,— відповіла вона.

— Це дуже виснажливо,— сказав він.

— Так усі кажуть.

— Повір мені.

— Про це Вілл також завжди говорив. Який ти чудовий батько.

— Звідки йому знати?

— Ми захоплювалися тим, як ти справляєшся сам.

— У мене не було вибору.

— Ти добре впорався, Артуре.

Він промовчав.

— Мабуть, ти інколи думаєш,— продовжила вона,— як би воно склалося по-іншому...

Він не відповів. Тридцять років витратив він на роздуми над цим питанням і тільки тепер, коли воно більше не мало значення, якимось заспокоївся.

— Вибач,— сказала вона.

Усе гаразд.

Вони мовчки лежали поруч. Ніде він стільки не мовчав, як у маєтку де Валле. Не було тут ані скрипу дерев'яних деталей, ані гудіння кондиціонерів. Якщо вірити Карлотті, саме цього вони і добивалися. Тиша і спокій, самотність і відлюдність. Увесь будинок був ізольованим, наскільки це можливо, й особливо спальня Карлотти і Вілла. Пфєфферкорн подумав, що має право перестати вже називати цю кімнату «спальною Карлотти і Вілла». Має право думати про неї як про Карлоттину, або ж Карлоттину і свою. А тоді наказав собі забути про всі ці формальності.

Вона сіла.

— Давай зробимо сьогодні щось цікаве.

— Згоден.

Вона відкинула ковдру і попрямувала до ванної. Він почув дзюрчання гарячої води. Нахилився через край ліжка і підняв газету. Заголовки були одноманітно депресивними: тероризм, безробіття, глобальне потепління, ріст наркоманії, заворушення в Злабії. Він лишив газету на ліжку і пішов до Карлотти в душ.

Глава тридцять друга

У

сі розходи на весілля врешті-решт довелося помножити на три. Пфефферкорну було байдуже. Він вирішив, що дочка отримає все, чого забажає. На другій примірці вона побачила на протилежному кінці крамниці іншу сукню, набагато кращу, саме таку, як потрібно. Пфефферкорн і оком не зморгнув. Виписав чек. Мати нареченого наполягала, щоб гостей пригощали їжею, приготовленою лише з органічних інгредієнтів. Пфефферкорн не заперечував. Виписав чек. Керівник музичної групи висловив думку, що п'ятьох пісень буде замало для свята. Краще дев'ять, сказав він, і Пфефферкорн, витягуючи чекову книжку, погодився. Подія, яку задумували як простий захід на кілька годин, дуже скоро перетворилася на цілий вікенд у готелі, з їжею і розвагами. Пфефферкорн виписував чек за чеком, і коли настав призначений день, і він побачив доньчину радість, зрозумів, що все зробив правильно.

Вечірка скінчилася. Пфефферкорн у зім'ятому і вологому смокінгу сидів у вестибюлі і слухав, як пересувають стільці. Гості один за одним підходили до нього потиснути руку і привітати, а тоді непевною ходою вирушали до виходу. Літературний агент Пфефферкорна ішов майже останнім, і його прощальні слова змусили Пфефферкорна замислитися.

— Чудова вечірка,— сказав агент.— Зателефонуй мені, коли у вухах перестане дзвеніти.

Пфефферкорн знав, що на нього чекає. На хвилі успіху «Кривавих очей» він дозволив умовити себе на підписання контракту на три книжки. Термін здачі чернетки наступного роману про Гаррі Шагріна швидко наближався, і ніхто ще не бачив ані глави. Видавець починав нервувати. Пфефферкорн йому співчував. Правильно вони нервували: він досі не написав ані слова. Коли підписував контракт, накидав план, але той був дуже імпровізованим і туманним, а згодом виявився і зовсім нікчемним. Панікувати він іще не починав, але паніка уже визирала з-поза рогу. Плану не було. Як завжди. У Білла був план. Але він не Білл.

— Не сумуй.

До нього підійшла дочка зі своїм новим чоловіком, вони трималися за руки. Вона була босоніж. Струнка, із сяючим обличчям, оточеним кучериками, прихваченими на скронях. Від такої краси у Пфефферкорна стисло в грудях.

— Знаю,— сказала вона,— занепад сил.

— Просто депресія, бо пригадав, скільки це коштувало,— відповів Пфефферкорн.

Вона показала йому язик.

Пфефферкорн звернувся до свого нового зятя.

— Я так розумію, що твої батьки влаштувалися?

Батьки Пола мали переночувати в готелі, а вранці поїхати додому. Пфефферкорн потайки заплатив, щоб їм дали кращий номер.

— У них усе чудово,— сказав Пол. Краватку він зняв, а кишені піджака випиналися від черевиків нареченої.— Ви справжній чоловік, батьку.

Вони помовчали.

— Ну,— сказав Пол,— номер для молодят чекає.

Пфефферкорн збентежено відвів очі.

— Піднімайся,— сказала дочка.— Я тебе наздожену.

— Але я хочу перенести тебе через поріг.

— То зачекай на мене біля дверей.

— Довго чекати не зможу.

— Я не забарюся.

Пол посміхнувся і пішов.

— Пробач йому,— сказала дочка.— Він приголомшений.

Вона підтягла стільця і сіла поруч, вони разом дивилися, як робітники готелю почали розбирати танцювальний майданчик.

— Сподіваюся, ти не проти, що він називає тебе батьком?

— Якщо я можу називати його малим.

Вона посміхнулася і взяла його за руку.

— Дякую за все.

— Нема за що.

— Знаю, виявилось більше, ніж ти очікував.

— Ми ж домовлялися,— сказав він.

Винесли секцію паркету.

Пфефферкорн відчував, що має щось сказати: щось порадити, можливо. Але що таке можна сказати, що б не було пустими словами? Вона краще за інших знала, яким жахливим був його власний шлюб. Багатьом батькам вистачило б сказати: «Я тебе люблю» — і вони зробили б це з легкістю. Але для Пфефферкорна то було немислимо банально. Якщо не можеш висловитися оригінально, не варто взагалі нічого казати, саме так він завжди і робив. Для мовчання була й інша,

давніша причина. Вимушений бути і матір'ю, і батьком, він не впорався з жодною роллю, і коли донька стала підлітком та почала жбурляти в нього його ж помилками, він у відповідь укрит своє серце лаком, шар за шаром, доки воно стало непроникним. Йому здавалося, що іншого виходу немає. Якби вона колись зрозуміла, як він боїться загубити її любов, він би зміцнив свій такий непевний авторитет. Навіть зараз він зрозумів, що приховує емоції, ховає їх за практичними речами.

— Завжди звертайся до мене, коли тобі знадобиться допомога.

— Усе буде добре, тату.

— Я і не кажу, що не буде. Життя коштує більше, ніж тоді, коли я був твого віку. Ти молода, але це не означає, що потрібно страждати.

— Татку...

— Скажи, що звернешся, будь ласка. Заради мене.

— Гарзд,— погодилася вона.— Звернуса.

— Дякую.

Вивезли іще один шматок паркету.

— Хочу, щоб ти знав, як я тобою пишаюся,— сказала вона.

Пфефферкорн не відповів.

— Я завжди в тебе вірила. Знала, що ти можеш. Завжди знала, що це станеться, і воно сталося. І я просто... така щаслива.

Пфефферкорну стало зле.

Зняли останню частину танцювального майданчику.

— Так швидко розібрали,— сказала дочка.

Вони помовчали. Почали гасити світло.

— Гадаю, це знак,— сказала вона.

Він відпустив доньчину руку.

— На добраніч, татку.

— І тобі... Люба?

— Так?

Він замовчав. Розумів, що зараз вона піде, і це останній шанс хоч щось їй сказати.

— Дивись, щоб він тебе не впустив,— сказав він.

Глава тридцять третя

П

Фефферкорн зустрівся з агентом за обідом.

— Чудова вечірка.

— Дякую.

— Я був на багатьох єврейських весіллях, але це одне з найкращих, якщо не найкраще. Хора Хадера мені сподобався.

— Було весело.

Принесли салат агента — шари інгредієнтів ефектно виложили у високу склянку. Агент опустил виделку до дна і наштрикнув листочок салату.

— Отже,— сказав він,— повернімося до наших баранів.

Пфефферкорн кивнув і намастив булочку маслом.

— Як просувається робота, якщо ти не проти моїх питань?

— Просувається,— відповів Пфефферкорн.

— Чудово розумію,— сказав агент.— Не хочу тебе квапити.

Пфефферкорн прожував шматочок.

— Це органічний процес. Ти письменник, а не автомат. Не можна натиснути кнопку й отримати результат. Хоча тебе має зацікавити, як усі чекають на цей результат. Я розмовляв з іншими редакторами, літав до Франкфурта і чув лише, який же наступний крок зробить Гаррі Шагрін. Звісно, моя справа — прикривати тебе від усіх цих хвилювань, щоб ти міг спокійно працювати.

— Дякую.

Агент підняв руку.

— Не треба дякувати за те, що я виконую свою роботу.— Він нахилив склянку, щоб дістатися дна.— Отже, робота просувається.

Пфефферкорн пожалкував, що не замовив закуски. Булочку він уже доїв, і тепер рота не було чим зайняти. Він ковтнув води і витер губи серветкою. Вона була накрохмаленою.

— Є кілька думок,— сказав він.

— Як на мене, і цього досить,— погодився агент.— Не буду більше ні про що тебе питати.

— Усе гаразд,— відповів Пфефферкорн.— Можемо поговорити.

Агент поклав виделку.

— Лише якщо ти хочеш.

Пфефферкорн кілька днів готувався до цієї миті, але тепер відчував, що не подужає це завдання. Він зробив іще ковток води.

— Мені здається,— сказав він,— що суть проблеми полягає у зв'язку між першою і другою книгами. В кінці першої у нас лишилася ядерна загроза і біологічна. Тож питання, як їх обіграти.

— Саме так. І як?

— Відповідь очевидна. Вигадати щось більш загрозливе, звісно.

— Мені вже подобається.

— Але, розумієш, тут виникає нова проблема.

— Яка?

— Надто наближаєшся до пародії на самого себе.

— Точно,— кивнув агент.— Дуже влучно.

— Тобто, можна створити ситуацію навіть іще більш апокаліптичну, але якщо ми це зробимо, ризикуємо отримати шарж.

— Ага,— сказав агент.— Так. Отже...

— Отже, я вирішив, що це нагода для Гаррі Шагріна зустрітися з новим ворогом. З яким досі ніхто не зустрічався.

— ...так.

— До якого він зовсім не готовий.

— Так. Так. Мені подобається. Продовжуй.

— З тим, хто приведе його до межі загибелі.

— Оце добре. *Дуже* добре.

— Гаррі Шагрін,— сказав Пфєфферкорн,— зустріне́ться з найжахливішим супротивником, якого тільки можна уявити.

— Так? — подався вперед агент.— І?..

— І це змінить його назавжди.

— Фантастично. Блискуче. Мені подобається.

— Я радий,— сказав Пфєфферкорн.

— Отже,— продовжив агент,— хто це?

— Хто?

— Ну, з ким він битиметься?

— Це не хто, це що,— відповів Пфєфферкорн.

— Добре, і що це?

— Нищівні сумніви в собі,— сказав Пфєфферкорн.

Запала тиша.

— Морський окунь,— підійшов офіціант.— І філе, середнього прожарювання.

— Дякую,— кивнув Пфєфферкорн.

— Смачного!

Тиша продовжилася. Пфефферкорн, чудово розуміючи, що зруйнував агенту день, а може, й рік, узявся різати стейк у вигляді пляшки Кляйна.

— Ха,— сказав агент.

Пфефферкорн без апетиту прожував шматочок.

— Ха-ха.

Знову тиша.

— Знаю, це зовсім проти правил,— сказав Пфефферкорн.

— ...так.

— Але мені здається, такий поворот має великий потенціал.

Вони помовчали.

— Можливо,— сказав агент.

— Мені так здається,— додав Пфефферкорн.

— Так, ні, ні, ні, ні, ні, ні, можливо. Е-е-е...

Тиша.

Пфефферкорн відрізає ще шматочок.

— Гаразд,— сказав агент.— Слухай. Думаю, все це дуже креативно, дуже оригінально. Але, знаєш, усе це якось... якось фантастично. Власне, мені здається, що це класно. Е-е-е... Та, може, ти погодишся, що творчий процес... е-е-е... це процес питань, тож, мені здається... варто поставити кілька питань.

— Добре,— погодився Пфефферкорн.

— Гаразд. Отже... Е-е-е... Отже, я читач. Я придбав вашу першу книжку, вона мені сподобалася. Я в книгарні, гей, дивіться, він ще одну написав! Дістаю свою кредитку, іду додому, гоп, я в ліжку, скрутився калачиком, перегортаю сторінки... і кажу собі: «А знаєш... це... щось на кшталт білої плями на малі».— Агент зробив паузу.— Розумієш, що я маю на увазі?

— Ніхто не казав, що буде просто,— сказав Пфефферкорн.

— Так, але...

— Вважаю, що для мене це необхідний крок. У художньому сенсі.

— Добре, але хай там як, ти маєш пам'ятати, що люди мають певні сподівання.

— Якщо мені не подобатиметься, то гарної книжки не вийде.

— Сто відсотків. Із цим я не сперечаюся. Просто кажу, що з перспективи твоїх читачів, чи буде це саме те, що я купую у А. С. Пепперса? І відповідь, так, відповідь, коли будемо чесні,— не зовсім.

— І саме тому книжка погана?

— Хто сказав, що погана? Це твоє слово. Ніхто не сказав, що вона погана. Я сказав би, *інша*.

— У цьому ж і полягає мистецтво,— сказав Пфєфферкорн.

Агент ущипнув себе за носа.

— Будь ласка, давай не вдаватися до теорії.

— І для такої книжки знайдеться своя аудиторія,— не відступав Пфєфферкорн.

— Я й не кажу, що не знайдеться.

— Я б таку читав.

— Не всі такі розумні, як ти.

— Чому ж тоді ми наполягаємо, що розуміємо інтелект американських читачів?

— Я не кажу, що таких людей немає, еге ж? Питання ось у чому: чи є читачі твоєї книги *твоїми* читачами? Ти ж починаєш не з нуля. Людям відомо ім'я А. С. Пєппєрса. Вони знають, що він пише, і вони про це пам'ятають, коли відраховують свої двадцять чотири дев'яносто п'ять. Роман — це контракт. Це обіцянка читачеві від письменника. Ти просиш людей довіряти тобі. Але... Я розумію твої почуття щодо цього. Не кажу, що так не можна робити. Просто кажу, що є певні сподівання.

Пфєфферкорн нічого не відповів.

— Якщо хтось і зможе підтримати цей проект,— сказав агент,— то тільки ти.

— Я ціную таку довіру.

— Це моя робота.— Він досі навіть не поглянув на свою тарілку.— Отже, коли я зможу прочитати кілька сторінок?

Глава тридцять четверта

М

огло бути й гірше. Йому ж не відмовили одразу. І він погодився зі своїм агентом, що будувати трилер навколо чоловіка, що бореться з власним відчуттям неадекватності,— це питання техніки. Чим сміливіша пропозиція, тим більше майстерності потрібно, щоб її

втілити, а Пфефферкорн знав свої обмеження. Можливо, хтось і міг написати таку книгу. Але не він.

Він сів за стіл і почав відповідати на електронні листи. Жінка просила глянути на її роман. Пфефферкорн подякував їй за інтерес і пояснив, що ніколи не читає незакінчені романи, таке вже у нього правило. Жінка похилого віку винесла йому сурову догану за богохульство. На ці звинувачення він відповів довгим, насиченим нецензурними виразами листом, але видалив його і написав, що дуже шкодує, що її образив. Громадський центр у Скокі запрошував його виступити з коротенькою промовою на щорічному письменницькому обіді. Він відіслав їх до свого бюро доповідей. Дуже скоро він упорався з усіма завданнями, і нічого не лишалося, як клікнути на файлі під назвою «роман2». Перед ним відкрилося півсторінки тексту, що він зміг написати за одинадцять місяців роботи.

Життя Гаррі Шагіна ніколи не було простим.

Важко назвати це високою літературою, але справу свою ця фраза зробила. Ось від того, що було далі, він поморщився.

Шагрін був чоловіком помітним.

— Господи,— пробурмотів Пфефферкорн.

Речення він видалив. А за ним видалив і наступне речення, і те, що за ним, доки не лишився тільки перший рядок і початок розмови.

— Подвійну порцію,— кинув Шагрін.

— Вам уже досить,— сказав бармен.

Пфефферкорну теж було вже досить. Він видалив діалог. Порахував слова. Отже, зараз його блокбастер складався із семи слів.

Глава тридцять п'ята

—

Н

еприємно говорити, але я тобі казала,— заявила дочка Пфефферкорна.

Вони сиділи на канапі в їхній квартирі, Пол закінчував готувати вечерю. Пфефферкорн сказав, що за кілька днів летить до Каліфорнії. Дочка самовдоволено посміхалася щоразу, коли згадувалося ім'я Карлотта, немов знала про них усе.

— То й не говори,— сказав Пфефферкорн.

— Не буду.

— Але навіть якщо неприємно, та все одно кажеш.

— Ой, татку. Розслабся. Мені здається, що це дуже мило. Що буде?

— Вечірка у філармонії.

— Гламурно.

— Нудно.

— Ще й не почалося, а ти вже втомився.

— Багато і не потрібно,— відповів Пфефферкорн. Пол з кухні крикнув, що вечеря буде готова за п'ять хвилин.

— Він просто чарівник,— посміхнулася дочка. Пфефферкорн прикусив язика. Дуже вже часто він опинявся жертвою кухарських експериментів зятя. І завжди щось було не так — юшка википала, пудинг не застигав,— і в усьому звинувачували неправильне обладнання, ніколи навіть не згадуючи, що кухареві не вистачає умінь.

Пол зазирнув до кімнати.

— Якщо зголодніли, можна приступати до салату.

На ньому був фартух з написом «Кулінарний ніндзя».

— М-м...— сказала дочка.

Вони перейшли до кухні. Квартира — та ж сама однокімнатна завбільшки з поштовою марку, де жив Пол до одруження, і з появою іще одного мешканця вона стала трохи нагадувати табір біженців. Перед тим як сідати за стіл, Пфефферкорн навідався до туалету, бо знав, що коли вже опуститься на стілець, вийти не зможе, доки Пол не відсуне стіл, а для цього потрібно пересунути баклажку з водою, а для цього, у свою чергу, потрібно відсунути обробний столик.

— У нас забагато речей,— сказала дочка, дивлячись, як Пфефферкорн утягує живіт.

Салат був складний, з екзотичним насінням і цедрою. Пфефферкорнові казали, які шматочки ковтати, які жувати, але

випльовувати, а які були в страві лише заради аромату.

— Дивовижний,— похвалила дочка.— Де взяв рецепт?

— В інтернеті,— відповів Пол.

Пфефферкорн виделкою витяг лушпиння, що застрягло між передніми зубами.

— Смачно,— сказав він.

— Дякую, батьку.

— У нього такий приємний підкопчений запах,— сказала дочка.—

Що це таке?

— Щось горить,— відповів Пфефферкорн.

Пол кинувся до дверцят духовки. Звідти вирвалася чорна їдка хмара. Дочка Пфефферкорна підбігла до мийки і почала наливати воду в миску. Пфефферкорн, кашляючи, енергійно намагався висмикнути себе із-за столу.

— Стривай! — закричав Пол.

Дочка виплеснула вміст миски в духовку. Там зашипіло і зашкварчало. Усе забризкало жиром. Дочка зойкнула і впустила миску, та розбилася. Пол пірнув з головою в паруючу духовку, намагаючись урятувати курча, але воно вже намокло, ще й безнадійно обвуглилося. Він витягнув м'ясо і застогнав. Дочка його втішала, підбираючи осколки миски голими руками.

— Чи не може хтось мені допомогти? — попросив Пфефферкорн.
— Я застряг.

Усі погодилися, що винна духовка. Пфефферкорн із дочкою повернулися на канапу, щоб провітрилася кухня.

— Сил не вистачає жити в місті,— сказала вона.— Немов живеш у зоопарку.

— А де ще можна жити?

Вона назвала передмістя.

— Не так уже й далеко,— додала.— Ти можеш доїхати до нас хвилин за тридцять.

— Таке враження, що ви вже обрали житло,— сказав він.

— Обрали.

Вона підвела його до комірчини, яку Пол переобладнав під кабінет, і показала сайт на комп'ютері.

— Правда, гарненький?

— Картинки красиві,— відповів він.

- Ти маєш побачити його в реальності.
 - Ви там уже були?
 - Брокер возив минулої неділі.
 - У вас є брокер?
 - Це людина номер один у своїй галузі,— сказала дочка.
 - Добре,— погодився Пфефферкорн.
 - Може,— продовжила вона,— ти хочеш сам приїхати і глянути?
 - Люба? Батьку?
 - Ми тут. Я показую йому будинок.
- З'явився Пол із пластиковим пакетом сміття в руках.
- Нічогенький, еге ж?
- Пфефферкорн поглянув на зображення на моніторі.
- Вам краще знати.

Глава тридцять шоста

П

ісля вечірки у філармонії Карлотта пішла спати раніше, посилаючись на головний біль і спазми в шлунку. Із обережності вони вирішили провести ніч окремо. Пфефферкорн уже досить освоївся, щоб знайти собі постільну білизну, тож відніс Карлотті чай з аспірином, підіткнув ковдру і спустився вниз.

Він неспокійно міряв кроками бібліотеку, зазірав то в один том, то в інший, повертав їх на місце. Сидіти не хотілося. Хотілося діяти. Особливо хотілося зайнятися сексом. Він приховав своє розчарування від Карлотти, але тіло чогось очікувало. Вилаяв сам себе, пригадавши слова Оскара Вайльда про розкіш, яку варто лише раз спробувати, і вона перетворюється на необхідність. Цікаво, чи не вийде з цього підходящого сюжету для роману.

Щоб спалити зайву енергію, він спустився до басейну. Для нього вже стало звичним пропливати кілька доріжок щодня. Він не Вілл, це точно, але в його віці помірні вправи приносять величезну користь. Тепер він був у значно кращій формі і міг плавати тридцять хвилин, не зупиняючись, щоб продохатися. Зазвичай він приходив до басейну вдень, коли Карлотта танцювала танго. Вона спробувала умовити його приєднатися, але танцювати йому подобалося не більше, ніж Біллу, та

й Хесус Марія де Ланчбокс йому не подобався, оті його шовкові сорочки та намащені груди.

Він трохи ліниво поплавав. Вийшов, витерся свіжим рушником із піраміди, яку покоївка положила на стійку смузі-бару, загорнувся в халат. Дизайнерський, подарунок Карлотти, щоб не доводилося носити завеликий Біллів.

Угорі він оглянув картини, скульптури, меблі. Зробив собі сандвіч, відкусив двічі і відклав. Його охопило якесь незрозуміле збудження. Він вийшов на терасу, перейшов лужок і пішов стежкою до кабінету.

Глава тридцять сьома

П

ісля крадіжки в сарай він не заглядав. Схоже, сюди так більше ніхто і не заходив. Це місце перетворилося на покинуту гробницю, усе лишилося там, де і було, тільки вкрилося пухким сірим покривалом. Він чхнув і витер очі. Ось крісло, стілець, стіл. Книжкова шафа, книжки, його книжка. Світлини. Горнятко з олівцями. Те, що мало бути рукописом, але насправді було стосом чистого паперу з титульною сторінкою.

В уяві він бачив, як знаходить схованку з неопублікованими Білковими романами. Йому б вистачило і незакінченого тексту. Навіть план згодився би. Але, звісно, нічого такого не існувало, а якби він щось і знайшов, навряд чи зрозумів би. Ідей йому ніколи не бракувало, бракувало систематичної роботи.

Він узяв примірник свого першого роману, того, що Білл так ніжно опрацював. Перечитав свою фальшиву присвяту. Тепер, коли він уже не був бідним, сама думка, що таку міцну дружбу, як їхня, можна звести до змагання, здавалася дитячою.

Хтось постукав у двері.

У тому, що він у кабінеті, не було нічого поганого, але пам'ять про його гріх затьмарила розум, він відчув спазм злочинної паніки. Покоївка і дворецький узяли вихідний. Лишалася Карлотта. Чому вона не в ліжку? Він почекав, доки вона піде. Постукали ще раз. Він відчинив двері. Повз нього проскочив песик і плюхнувся під стіл.

Не випускаючи з рук примірник свого роману, Пфєфферкорн сїв на стїлець і почухав ногою спинку Боткіна. Прислухався до вітру в порожній частині сараю. Зробив глибокий вдих, шукаючи запах кіз. Заплющив очі. Розплющив очі, і над столом уже висїли зовсім інші фото. На них більше не було Білла в капітанському вбранні з самовдоволеною посмішкою. На них був Пфєфферкорн. У нього були Біллові борода і вуса. Портрет Карлотти теж змінився. Тепер на фото була колишня дружина Пфєфферкорна. Пфєфферкорн з жахом витріщився на неї. Спробував підвестися, але його немов пришпилили до стільця. Відкрив рота, щоб закричати, і прокинувся. На дворі світало. Пєсик пішов. Двері до кабінету були відчинені. Роман випав з руки і лежав на підлозі. Пфєфферкорн його підняв, засунув у кишеню халата і поквапився до будинку, доки не прокинулася Карлотта і не побачила, що він зник.

Глава тридцять восьма

3

а чотири дні він поїхав, прихопивши з собою анотований примірник «Тіні Колоса». Про те, що взяв її, Карлотті не сказав, а якби змушений був давати пояснення, не зміг би нічого придумати. Може, щось на кшталт того, що сарай штовхає його до крадіжок.

Лїтак приземлився вчасно, і він іще встигав повечеряти. Спрямував таксі до суші-бару неподалік від свого дому. Замовив, не глянувши на меню, поклав роман на стіл і почав читати. Невдала робота двадцятип'ятирічної давності — не дуже добре джерело натхнення, але хтозна? Очевидно, Білл розумів її цінність.

Більша частина книги нікуди не годилася. Тепер Пфєфферкорн міг це спокійно сприйняти. Він пригадав свого першого редактора, турботливу жінку, яка вже померла. Вона намагалася умовити його додати гумору. Він опирався і врешті-решт перемиг. Пригадав, як вона в найгарячіші миті казала, що він найвпертіша людина, яку вона тільки зустрічала. Називала його віслюком. Він посміхнувся. «Я змінився, Меделін,— подумав він.— Подорослішав».

Утім, незважаючи на юнацькі крайнощі, Пфєфферкорн вирішив, що роман достойний. Були в ньому напрочуд красиві місця. Він тоді

вирішив приховати автобіографічні факти, зробивши головного героя художником, а не письменником. Остання третина описувала повернення героя додому після першої успішної виставки. Його батько, старий тиран, впав у кому, і саме син прийняв рішення відключити його від системи підтримки життєдіяльності. Читач мав вирішувати сам, чи то був акт милосердя чи помста. Останній абзац натякав, що наступним кроком буде накопичення моральної сили.

Пфефферкорн поколупав морозиво з червоних бобів, розмірковуючи, чи не можна якось перетворити цю книгу на блокбастер. Можна було б зробити з батька гангстера, а сина — поліцейським, який отримав завдання його спіймати. Батько проти сина, кровний зв'язок, що привів до пролиття крові. Багатообіцяюче. Звісно, доведеться щось записати, і негайно. Агент лишив йому кілька повідомлень, і в голосі у нього вже бриніла ледь стримувана істерія. Пфефферкорн йому не передзвонив. І не відкрив півдюжини листів від редактора. Його теперішній редактор був молодим, трохи старшим за дочку Пфефферкорна, і, хоча намагався ставитися до автора шанобливо, ясно було, що терпець йому вже урвався. Він прилучився до слави Пфефферкорна і тепер опинився в небезпеці: йому загрожувало падіння. Пфефферкорн їм співчував. Від нього залежало багато людей. Дочка. Пол. *Він сам* залежав від себе, якщо сподівався і далі літати через усю країну раз на кілька тижнів. Майбутнє здавалося похмурим. Морозиво перетворилося на огидну рожево-бузкову калюжу. Пфефферкорн попросив рахунок. Чайових лишив менше, ніж звичайно.

Глава тридцять дев'ята

—

Н

у? Що скажеш?

— Скажу, що це дуже добре.

— Ой, тату. Це все, що ти можеш сказати?

Вони стояли в їдальні великого будинку, який хотіла купити дочка. Агент з нерухомості вийшла на двір зробити дзвінок.

— Що вона мала на увазі,— запитав Пфефферкорн,— коли сказала: «Непоганий кістяк»?

— Це означає, що будинок має непоганий потенціал,— відповіла дочка.

— А що з ним зараз не так?

— Нічого, але його збудували на чийсь інший смак. Так завжди буває. Завжди доводиться вкладати багато праці.

Цікаво, де дочка Пфефферкорна, який усе своє життя мешкав в орендованій квартирі, навчилася таких речей?

— Ну, якщо ти так гадаєш...

— Гадаю, можна знести цю стіну. Знаєш, зробити таку відкриту кухню. Правда ж, буде просто фантастично для вечірок? Звісно, доведеться змінити робочу поверхню.

— Звісно.

— Тож тобі подобається.

— Мені подобається, що ти задоволена,— сказав він.

— Задоволена. Дуже. Уявляєш, як ми тут будемо жити родиною?

Вона вперше заговорила про дітей. Він навмисне нічого не казав. Дочка сама мала зробити вибір. І від того, що вона сама торкнулася цієї теми, у нього в душі здійнявся цілий вир емоцій.

— Вважаю, будинок чудовий,— сказав він.

— Я теж так вважаю,— погодилася дочка.

— І,— сказав він, схиливши голову, як людина, що збирається викласти на стіл усі свої козирі,— я хочу його тобі подарувати.

Дочка широко розплющила очі.

— Татку! Я не тому...

— Знаю,— сказав він.

— Але ми не можемо... Тобто Пол не дозволить.

— Це вже твоя турбота,— сказав він.— Попрацюй із ним.

— Татку, ти серйозно?

Він кивнув.

— Ой,— сказала вона.— Ой-ой-ой.

— Люба, що не так?

— Нічого,— відповіла вона.— Я така щаслива! — Вона обхопила його руками.— Дякую.

— Нема за що.

— Дуже тобі дякую.

— Нема за що,— повторив він, цього разу менш упевнено.— Е-е...

Люба?

— Так, татку?

— Я забув спитати про ціну.

Вона назвала цифру.

— М-м,— тільки і сказав він.

Вона опустила руки.

— Ти не маєш його купувати.

— Я хочу.

Вона знову його обійняла.

— Я так тебе люблю!

Пфефферкорн спробував пригадати, коли йому мають заплатити за наступний роман. Спробував вирахувати, чи цього вистачить, щоб заплатити за будинок усю суму, чи доведеться брати позику. Про нерухомість він не знав геть нічого. Але хай там як, він не зможе нічого зробити, якщо не напише книгу. Зараз у нього дев'яносто дев'ять слів, включаючи заголовок і присвяту. Цікаво, чи ця обіцянка — підсвідомий спосіб мотивації, щоб змусити себе взятися до роботи? А може, він просто не хоче бачити дочку розчарованою. Весілля поставило високу планку, і тепер йому доведеться підтримувати рівень або навіть піднятися вище. Він відсунувся, щоб вона не почула, як калатає у нього серце.

— Татку? Все гаразд?

— Усе добре.

— Ти трохи позеленішав,— сказала вона.— Хочеш присісти?

Він похитав головою. Удалося навіть посмішку видавити.

— Маю для тебе питання.

— Яке, татку?

— Коли я стану старим і мочитимусь у штани, де буде моя кімната?

— Припини.

— Ага, зрозумів. Хочеш віддати мене в будинок пристарілих.

— Тату, *припини*.

— Не звертай.

Глава сорокова

У

спіх Пфефферкорна одночасно і підняв, і опустив статус його як професора. З одного боку, попит на його заняття з творчого письма підвищився, навіть довелося скласти списки бажаючих на наступний семестр. З таким величезним вибором він отримав можливість контролювати склад класу. Однак, продовжував,— безглуздо, як сам уважав,— допускати непропорціональну кількість студентів різних типів. То були ті ж студенти, які зі снобізмом ставилися до його роботи, поводитися зневажливо, немов він просто не міг їх нічого навчити про справжню літературу, якщо заробив купу грошей на нікчемних оповідках. Навіть його добрі рецензії давали підставу для зневаги, що свідчило про смерть критичної сумлінності. Той факт, що його перший роман був белетристикою, нікого не вразив. Ніхто про нього і не чув. Пфефферкорн часто міркував, чи не варто йому повернутися до випасання юних дівчат.

Оповідання, яке вони обговорювали того ранку, було присвячене старому, що наближався до кінця життя. Він доглядав за садом, не помічаючи, як цвітіння насміхалося над його власним старінням. Тоді старий подивився фільм, у якому в прискореному записі показували, як ростуть квіти, як вони розвиваються від паростка до повного розквітання, а тоді в'януть і помирають. Уся ця послідовність була описана в найменших деталях. Оповідання закінчувалося загадковим фрагментом діалога.

Автором був двадцятирічний хлопець на ім'я Бенджамін, який заявився на заняття у фетровому капелюсі. Процес старіння в тексті

зводився до трагічного опису чоловічого тіла в стані руйнування, хоча Пфефферкорну довелося визнати, що про уrogenітальні проблеми та артрит молодий чоловік написав із вражаючою впевненістю. Але все одно, на думку Пфефферкорна, оповіданню не вистачало емоційної проникливості. Не було в ньому жодної спроби зрозуміти психічний стан старого. Немов автор поклав головного персонажа на стіл та й лишив його там. Коли Пфефферкорн спробував підняти цю тему, він зустрівся з гарячим опором, і не лише з боку Бенджаміна: на його підтримку стали друзі-однодумці. Вони заявили, що Пфефферкорнове розуміння персонажа застаріле. Вони накинулися на письменників, які забагато пояснюють. Пфефферкорн захищався, цитуючи авангардистів та постмодерністів, які йому подобалися, вказуючи на те, що навіть ці нібито неемоційні роботи побудовані навколо вогкої, пульсуючої серцевини гуманності.

— Усе це лайно,— заявив Бенджамін.

— Ми всі роботи,— підтримала його сувора дівчина на ім'я Гретхен.

Пфефферкорн попросив її пояснити, що вона мала на увазі.

— Я маю на увазі, що ми всі роботи,— сказала та.

Закивали голови.

Пфефферкорн розгубився.

— Ви не можете всі бути роботами,— сказав він, не розуміючи, які аргументи наводити та навіщо він узагалі намагається їх знайти.

Вони з цими студентами розмовляли різними мовами. До того ж він утомився, бо погано спав кілька місяців поспіль. Лікар прописав йому заспокійливе, але воно чомусь не допомагало, він доходив до межі сну, але не переступав її, і проводив безсонні часи немов у тумані. Він дивився на себе очима своїх студентів і бачив слабкість.

— Я не робот,— твердо повторив він.

— Звідки вам знати? — запитала Гретхен.

— Бо я не робот,— відповів Пфефферкорн.

— Так,— не здавалася вона.— Але звідки вам це відомо?

— Я людина,— сказав Пфефферкорн.— Якщо мене розрізати, потече кров.

— А якщо мене розрізати,— відповіла вона,— потече мастило.

Кілька студентів вирішили, що це дуже смішно. Пфефферкорн відчув, що у нього починається мігрень, і дуже зрадив, коли заняття

скінчилося.

Увечері він сидів за своїм столом перед двома стосами паперу. В одному — листи, які він уже давно не читав, в іншому — сотні оповідань, які студенти написали протягом усіх цих років. Він завжди зберігав копії на випадок, якщо хтось раптом стане знаменитим, і його перші оповідання стануть цінними. Але зараз його ціллю було не отримати задоволення. Скоріше, він хотів знайти щось таке, що можна було б використати. Остання відчайдушна спроба змінила кількість слів на сто дев'яносто вісім, але він так і не пішов далі другої сторінки. Може, десь у тридцятирічній вежі посередності і був якийсь натяк, що підстьобнув би його творчий запал. Він пообіцяв собі, що не крастиме дослівно. Не його стиль. Йому потрібно лише розігнатися.

Через двісті сторінок він обхопив голову руками. Усе не те.

Переключився на пошту. Більшість листів були неважливими. Рахунки, багато з яких уже прострочені. Агент прислав звіт по гонорарам і кілька чеків на непогану суму,— носа відвертати не варто, але будинок на них точно не купиш. У пухкому конверті він знайшов кілька злабійських примірників «Кривавих очей» у паперовій обкладинці, від яких вирішив позбавитись, лишивши собі один. Його новий кабінет і так був завалений авторськими примірниками. Він зім'яв листа, що супроводжував книжки, і побачив конверт, підписаний крупним непевним почерком. Його відправили кілька тижнів тому. На конверті була зворотня адреса, але імені він не побачив. Відкрив. Усередині було кілька згорнутих сторінок і записка, написана на цупкому картоні.

«Зустрінься зі мною.

Л. Сейворі»

Пфефферкорн аж здригнувся, пригадавши Біллова агента з великою поцяткованою головою. Номера телефону в записці не було. Та й часу зустрічі Сейворі не призначив. Чи означає це, що Пфефферкорн може заявитися за згаданою адресою, коли йому заманеться? Чому Сейворі впевнений, що він приїде? Дуже дивна — й офіційна — манера призначати зустріч. Чорт, подумав Пфефферкорн.

Він і не збирається задовольняти цю забаганку. Тут він поглянув на згорнуті сторінки. І одразу все зрозумів.

Глава сорок перша

фіс Люціана Сейворі був розташований у центрі міста, неподалік від офісу агента Пфефферкорна. Наступного дня Пфефферкорн вийшов з автобуса, і його мало не збив з ніг порив вітру, що з подвоєною силою проривався між будинками. Він квапливо увійшов до вестибюлю, знайшов прізвище Сейворі в переліку офісів і піднявся ліфтом у пентхауз.

На цьому поверсі містилися й інші офіси, і Пфефферкорн очікував, що його зустрінуть кілька секретарок. На його подив, до нього вийшов сам Сейворі.

— Дуже вчасно, чорт забирай,— сказав Сейворі.— Заходь.

Пфефферкорн увійшов до величезної кімнати, ідеально бежевого кольору, майже порожню. Два бежевих стільці стояли по обидва боки бежевого столу. Вздовж бежевої стіни вишикувалися бежеві шафи. Від такої кольорової гами йому здалося, що його розмазали по стіні.

— Я б спочатку зателефонував,— сказав Пфефферкорн,— але ви не лишили номера.

— У мене немає номера,— сказав Сейворі.

Вигляд у нього був такий самий, як і на похороні.

Пфефферкорн припускав, що хтось інший у такому похилому віці був би більш поношеним і втомленим. Але Сейворі нагадував живу скам'янілість. Він зайшов за стіл і сів.

— Я так розумію, що ти врешті-решт помудрішав.

— Ви не лишили мені вибору.

Сейворі посміхнувся.

Пфефферкорн опустився на стілець. Він витяг сторінки і поклав на стіл. На першій було написано:

Гра тіней
Детективний роман
Вільяма де Валле

— Дещо ти виправив дуже вдало,— сказав Сейворі.— Визнаю.
— Дякую,— відповів Пфефферкорн.
— Гарна назва.
— То ваша ідея.
— Тобі вистачило глузду нею скористатися.
Вони помовчали.
— Ти гадав, що я не дізнаюся? — запитав Сейворі.
— Я думав, що існує лише один примірник.
— Чому це, в біса, ти так вирішив?
— Карлотта сказала, що він ніколи не показував незакінчену роботу.
— То, мабуть, їй не показував.
Пфефферкорн не відповів.
— А тоді ти вирішив піти ще далі й скористатися моєю назвою?
Немов сам хотів привернути мою увагу.
Пфефферкорн знизав плечима.
— Може, і хотів.
— О! — сказав Сейворі.— Розумію. Це був крик про допомогу. Ти хотів, щоб тебе спіймали.
— Точно,— погодився Пфефферкорн.
— Щось на кшталт фройдовської штучки. «Відшльопайте мене».
— Можливо.
— Це одна теорія,— сказав Сейворі.— Проте я маю власну. Хочеш почути? Ось вона. Ти ні про що із цього не подумав, бо ти лінивий жадібний сучий син, ще й погано організований.
Знову запала тиша.
— Можливо,— нарешті сказав Пфефферкорн.
Сейворі стукнув по столу.
— Ну, ми ніколи не дізнаємось.
Пфефферкорн поглянув на нього.
— Чого ви від мене хочете?
Сейворі гмикнув.
— Чудово.
— Що?
— Я сам із собою побився об заклад, що ти скажеш це чи «Навіщо ви так зі мною?»

— Не розумію, навіщо взагалі це витягувати. Просто скажіть, скільки вам потрібно, і я скажу, чи зможу я заплатити. Більше говорити нема про що.

— Навпаки,— сказав Сейворі.

Глава сорок друга

—

Ш

пигун?

— Не зовсім,— відповів Сейворі,— але заради простоти можна і так сказати.

— Але ж це смішно,— обурився Пфефферкорн.

— Це тобі так здається.

— Я ж знав Білла з одинадцяти років.

— То й що?

— Він не був шпигуном.

— Якщо вже тобі так не подобається це слово, гаразд: він не був шпигуном. Він був кур'єром.

— Він був письменником,— сказав Пфефферкорн.— Писав трилери.

— Чолов'яга не опублікував жодної книжки, яку б сам вигадав,— заперечив Сейворі.— Ми все йому давали. Вільям де Валле був ідеальною вигадкою, і під цим я маю на увазі, що ми всі добре попрацювали, створюючи цей образ, включаючи Білла. Він був нашим скарбом, і результат був вартий тисяч людино-годин і мільйонів доларів. Ти навіть уявити не можеш, як нас засмутило його зникнення.

— Навіть не уявляю, про що ви,— сказав Пфефферкорн.

— Кожен роман про Діка Стаппа містив зашифровані вказівки для оперативників на ворожій території, де звичні засоби передачі не працюють.

— Усе одно не розумію.

— Шифр,— кинув Сейворі.

— Шифр?

— Шифр.

- Білл писав з використанням шифру?
- Та я ж кажу тобі, що нічого він не писав. Хлопці писали.
- Що за хлопці?
- О! Хлопці з великої літери.
- Хто вони такі?
- Не важливо.
- Не важливо, але вони заслуговують на велику літеру?
- Усю інформацію отримаєш, коли буде потрібно.
- Мені не потрібно.
- От бачиш!

Вони замовкли. Пфефферкорн звів очі до стелі.

- Що? — поцікавився Сейворі.
- Де камери?
- Немає.

Пфефферкорн підвівся.

- Коли вискочить телевізійна команда?
- Сядь.

Пфефферкорн пройшовся кімнатою.

- Ха-ха,— сказав він, звертаючись до стіни.— Дуже смішно.
- Ми маємо багато чого обговорити, Арті. Сядь. Утім, не сідай, якщо не хочеш. Мені байдуже. Але ми гаємо час.
- Я вам не вірю.

Сейворі знизав плечима.

— Не вірю жодному слову,— заявив Пфефферкорн.— Як таке може бути? Відкрито розказувати про секрети? Абсурд.

— Саме тому дуже важко відстежити. Спробуй послати електронного листа до Північної Кореї, подивимось, як далеко ти зможеш зайти. Але розкритий трилер зробить свою справу краще за все інше. Він був не один, май на увазі. Ми годуємо більшість американських авторів блокбастерів. Усі книжки зі сріблястими літерами — наша робота.

— Але...— розгублений Пфефферкорн удався до останнього аргументу: — Чи не краще звернутися до кіно?

Сейворі зітхнув, немов Пфефферкорн виявився геть тупим.

- Господи,— прошепотів він.— І вони теж?
- Якщо тобі здається, що зараз у тебе кепські справи, уяви, що було б, якби ми дозволили тобі підписати контракт на фільм. Нам і так

доведеться попрацювати.

— Не розумію вас.

— Що тобі відомо про Злабію? — запитав Сейворі.

Глава сорок третя

П

Фефферкорн розказав що знав.

— Небагато,— сказав Сейворі.

— То подайте на мене скаргу.

— Можна тебе про дещо запитати? Коли вийшов твій перший роман?

— Тисяча дев'ятсот вісімдесят третього.

— Не цей перший. Інший перший.

— Десь із рік тому.

— Не пригадуєш, чи щось трапалося відтоді в історії Злабії?

Фефферкорн поміркував.

— Спробували вбити... як його там?

Сейворі гмикнув.

— Заслуговуєш на медаль. Просто щоб ти знав, «як там його» — його величність президент Східної Злабії Климент Тітич, і він дуже багатий, жорстокий і мінливий, саме таким хлопцям і не подобається, коли їм стріляють у зад.

— Яке відношення до цього має моя книга?

— Давай пригадаємо один ключовий факт. Це не твоя книга. Згоден?

Фефферкорн нічого не відповів.

— Одним плавним рухом,— сказав Сейворі.

— Що?

— «Одним плавним рухом». Це був сигнал. Рукопис, який ти вкрав, навіть не закінчили, а ти втрутився і переробив так, як тобі схотілося.

— Потрібно було його причесати,— сказав Фефферкорн.

— Не так, як ти зробив. Знаєш, скільки «плавних рухів» ти видалив?

— Це кліше,— не здавався Фефферкорн.— Воно нічого не означає.

— Серйозно? Даю тобі іще одну спробу. Скільки?

Пфефферкорн промовчав.

— *Двадцять один*,— сказав Сейворі.— Лишив три. Отже, знищив двадцять вісім відсотків шифру. Перетворив книгу на закодований швейцарський сир. Лише богові відомо, як оперативники щось зрозуміли. Але вони таки зрозуміли, бо ми дізналися, що президент Східної Злабії потрапив до реанімації. Спочатку ми вирішили, що то справа західних злабійців. Усі так уважали. Вони чотириста років гризуть одне одному горлянку. Але скоро ми отримали зашифроване повідомлення з одного з наших таємних злабійських телефонів, що операція провалилася. Тут ми і здогадалися, що відбувається. Правда, не могли зрозуміти, як передали наказ. І головним чином тому, що рукопис, який ти вкрав, не мав нічого спільного з убивством Тітиїча, принаймні доки ти його не спотворив. Це мала бути стара добра операція. В *Західній* Злабії — не більше, не менше. Більше того, роман не мав бути виданим, оскільки після смерті Вілла ми знищили всі його файли.— Сейворі філософськи постукав пальцями по губах.— Хоча, якщо ти це зробив, можна припустити, що книгу не було знищено. Якимось чином їй удалося уникнути паперознищувального пристрою і потрапити в твої руки, лишивши нас розбиратися з цілою купою сердитих східних злабійців. Справа з тим Тітиїчем полягає в тому, що він, крім того що безжалісний тиран, іще й популіст. Народився бідним, «одним з нас», і таке інше. Для нас з тобою він посередній пострадянський автократ. Для пересічного селянина Східної Злабії, що ледь зводить кінці з кінцями в критій соломою хатині з шістьма чи восьма золотушними дітьми, які ледь мають дванадцять зубів на всіх, він, у біса, Джек Кеннеді. Спробуй поглянути на все їхніми очима. Вони засмучені.

— Я підстрелив президента Східної Злабії,— гмикнув Пфефферкорн.

— Сила літератури,— сказав Сейворі.— Гарзд. Тепер важливо припинити все це кровопролиття. Тут потрібен ти.

Пфефферкорн стривожився.

— Як це?

Сейворі підійшов до шафи і почав відкривати шухляди.

— Нам потрібен хтось, хто зможе зайняти вакантну посаду Вілла. Оскільки ти вже зробив перший крок і випередив нас... куди, в дідька,

я його... і тебе вже впізна... ага!

Він знайшов те, що шукав: товстий рукопис, перев'язаний гумовою стрічкою. Приніс і поклав на столі перед Пфефферкорном.

— Тримай,— сказав Сейворі.— Це твоє.

Глава сорок четверта

Н

а титульній сторінці стояло: «Кривава ніч».

— Гадаю, тут ти знайдеш продовження подій, що почалися в «Кривавих очах»,— сказав Сейворі.— До того ж, тут непогано розкрито характер головного героя, дійсно поетично описана погода. Убойні сцени сексу. Хлопці пишаються романом і мають на це повне право.

— Це огидно,— не погодився Пфефферкорн.

— Припини вдавати з себе примадонну.

— Це шантаж.

— Правильне слово — співпраця.

— Ні, якщо не лишається вибору.

— Ти завжди маєш вибір,— сказав Сейворі.— Але навіщо тобі казати «ні»? Звісно, ти можеш, але тоді розпрощайся з видавництвом. Дозволь відкрити тобі одну маленьку таємницю, Артї: таланту у тебе немає. Я читав твою першу книгу. Повний відстій. А от іще одна таємниця: я читав твої інтерв'ю. Я був у твоєму новому будинку. Побачив достатньо, щоб зрозуміти, що тобі подобається бути популярним автором. Звісно, подобається. Твоє нове життя набагато краще, ніж старе. Тільки дурень від нього відмовиться. І заради чого? Я ж не прошу тебе робити нічого такого, що ти ще не робив. Я даю тобі шанс зберегти репутацію, послужити країні й назбирати грошенят на пенсійному рахунку. Це найкраща угода, яку тільки можна уявити. Ти маєш цілувати мені ноги.

Пфефферкорн нічого не відповів.

— Ти завжди можеш відмовитися. Можеш піти прямо зараз. Але мені не хотілося, що б ти так учинив. Навіть не через той головний біль, що ти мені завдаєш. Не через це. Мені не хочеться бачити, як ти страждаєш. Ти ж мене розумієш, правда? Я викрив тебе. Довелося. Це

було по-чесному. Як зрадіє преса, коли дізнається, еге? Тільки уяви. Тебе зітруть на порох, як і твого агента, видавця та родину. Зітруть усіх у радіусі п'ятдесяти миль від тебе.

— Якщо ви викрили мене,— сказав Пфедферкорн,— я викрию вас. Сейворі посміхнувся.

— Спробуй. Не думаю, що тобі хтось повірить.

Запала довга тиша.

— Карлотта знає? — поцікавився Пфедферкорн.

— І гадки не має.

— Не хочу, щоб вона дізналася.

— І не дізнається, якщо ти їй не скажеш.

Знову мовчання.

— Що насправді сталося з Біллом? — запитав Пфедферкорн.

— Рука божа,— зітхнув Сейворі.— Нещасний випадок з яхтою.

Мовчання.

— Сигнальна фраза — «Гаррі, у нас обмаль часу». Зрозумів? Тож зроби мені послугу. Не чіпай цю фразу. І взагалі нічого не чіпай. Роман і так непоганий. Притримай своє бажання помітити територію, і все буде добре.— Сейворі простягнув руку.— Домовилися?

Глава сорок п'ята

—

М

ені дуже сподобалося,— сказав агент.

— Дякую.

— Я не брехатиму: ти попив-таки моєї крові. Усі ті розмови... Але важливо розуміти, що ми маємо, а маємо ми діамант. Справжній першокласний двадцятичотирикаратний діамант.

— Дякую.

— Що тобі добре вдалося,— продовжив агент,— так це розкрити характер персонажів. Дочка... вибач, у мене жахлива пам'ять на імена.

— Франческа.

— Франческа. Вона просто неймовірна. Частина, де вона краде рубін з бабусиною намиста і замінює його на скло зі свого розбитого

медальйона, який подарувала їй покійна мати і якого та отримала в подарунок від чоловіка, якого кохала до Шагріна... просто фантастика, і не сама ідея, а те, як ти її подав, як майстерно... Той хлопець, якого колись любила мати, а тепер ми розуміємо, що Шагрін може мати якесь відношення до його смерті... Класно!

— Дякую.

— Шар за шаром.

— Дуже вдала назва.

— Дякую.

— Добре. Ну, якщо ти готовий, я сьогодні ж пере даю роман «D&A», і він іде в роботу.

— Готовий.

— Чудово. Як кажуть на чортовому колесі, поїхали!

Глава сорок шоста

У

видавництві «Криваву ніч» одностайно схвалили і вирішили прискорити процес, щоб устигнути до пляжного сезону. Форсувати графік можна було і тому, що рукопис майже не потребував редагування. Редактор написав Пфефферкорну, що, крім кількох ляпів, виловлених при вичитці макету, текст був «дуже близький до ідеального». Про ці ляпи Сейворі попередив Пфефферкорна заздалегідь. «Якщо не буде правок,— сказав він,— буде дуже підозріло». Пфефферкорну, щоправда, здавалося, що і з тими правками все дуже підозріло, але видавнича машина складалася із багатьох частин і рухалася з такою швидкістю, що ніхто не наважився зіпсувати операцію, запитавши, чому книжка краща, ніж очікувалося.

Спостерігаючи, як «Кривава ніч» просувається до друку, він відчув дивне задоволення. Це не той роман, який він мріяв написати, але і не халтура, і його є за що похвалити, бо саме він заклав фундамент, що дозволив «Хлопцям», як їх називав Сейворі, оживити особисте життя Гаррі Шагріна. Він отримав хобі — гру у «Скраббл». Його дочка, що мимохідь згадувалася в першому романі, зіграла більшу роль. (Пфефферкорн перетворив Стаппового сина на дівчину). Колишній геній-математик перетворилася на наркомана-домушника із золотим

серцем і діркою в душі, в тому місці, де бракувало батькової любові. У фінальній сцені Франческа так кричала, коли Шагрін ніс її до реанімації, що будь-хто пустив би сльозу. Пфєфферкорн стривожено спіймав себе на тому, що і в самого стиснуло горло, коли читав. Як правило, письменники ставляться до своїх персонажів сентиментально. Ключове слово — своїх. Ці персонажі належали йому так само, як і Віллу. Як Дік Стапп або Гаррі Шагрін, Пфєфферкорн був людиною, яка не дозволяла емоціям затьмарювати розум. У нього була місія. Обов'язок кликав.

Глава сорок сьома

т тільки не знав він, що то за місія, а обов'язок — відіслати роман, сісти і дозволити подіям відбуватися — виявився набагато важчим, ніж він уявляв. Попри все це, він намагався зробити те, що вважав за неможливе: він хотів видати книгу, яка б змінила світ. Це могла б бути велика зміна. А може, й маленька. Це могла бути така зміна, яку б він схвалив, політична або моральна. А може, й ні. Він і гадки не мав і мучився від думки, що продав свою душу. Він дивувався собі. Ніколи не був активістом. Навіть за студентських років його виступи були переважно художніми, ніж політичними. Більш того, він вирішив — хибно, як виявилось,— що душа його вже йому не належала, він продав її з крадіжкою першого рукопису. Щоб подолати тривогу, він перебрав усі вигоди, що отримав у результаті угоди з Сейворі. В шию йому більше не дихали агент, редактор та видавці. Він зміг оплатити будинок, який хотіла дочка. Це вже чогось варто, чи не так? До того ж, цілі місії необов'язково мають бути неприємними. Просто йому нічого невідомо. Та совість не вгавала. Наближалася дата виходу книжки з друку, і він відчув, що задихається від безпорадності.

Поїхав до центру міста зустрітися з Сейворі.

— Я хочу знати зміст послання.

— Це не важливо.

— Для мене важливо.

— Ти навчишся жити з невизначеністю,— сказав Сейворі.

— Знову Злабія, чи не так? Хоча б це мені скажіть.

— Білл ніколи не питав,— відповів Сейворі.— І краще, якщо і ти не будеш.

— Я не Білл.

— Тебе мучать докори сумління,— сказав Сейворі.— Цього можна було очікувати. Ти маєш пам'ятати, що влада керується найкращими інтересами.

— Але я їм не вірю.

— Вам, клятим дурням, завжди потрібно тягнути все до бісового комітету з етики. Чи не вважаєш ти нас гіршими за нацистів, що хвилювалися, як би не зачепити почуття людей? Іди додому, Арті. Купи собі годинника.

Годинника він не купив. Замість того провів кілька днів у бібліотеці коледжу, залучивши до роботи люб'язного студента (який став ще люб'язнішим, отримавши стодоларову купюру), щоб зробити копії титульних сторінок усіх головних американських газет за два тижні після виходу з друку кожного роману про Діка Стаппа. Усього набралось тисяча сторінок, і він не спав цілу ніч, виписуючи в зошита заголовки з теми. Закономірність підтверджувала його передчуття: романи Вільяма де Валле передбачали кожен поворот політичного життя Злабії з кінця 1970-х. У півдюжині випадків, коли Пфєфферкорн не знайшов ані заколоту, ані повстання, що співпадали з часом публікації роману про Діка Стаппа, він вирішив, що відбулися залаштункові інтриги, інформація про які не просочується за межі певних кіл. Він закрив записник, серце шалено калатало. Він легковажно грався з долею людей, чиеї країни навіть не може знайти на малі.

Поглянув на годинник. Восьма тридцять ранку. Збіг униз шукати таксі.

Він їхав і готував промову. «Я хочу вийти з гри»,— скаже він. Або: «Досить з мене цих брудних справ». Сейворі спробує його переконати, звісно, а тоді почнуться загрози. Доведеться триматися. «Брудніть свої руки самі,— скаже він.— Я не ваш інструмент». І кілька разів повторив подумки: «Я не ваша іграшка».

Він увійшов у ліфт і натиснув кнопку верхнього поверху. «Послухайте,— почне він.— Я не ваша іграшка». Ні: «Ви, послухайте!» Так краще. Одразу ставало зрозуміло, хто несе відповідальність. Він спробував іще: один раз із іменем Сейворі, один

раз без. Якщо назвати Сейворі на ім'я, то можна притиснути того до стіни і не дати жодного шансу звалити відповідальність на інших. З іншого боку, це надавало Сейворі індивідуальності, а Пфєфферкорн хотів принизити чоловіка, зробити його якомога меншим, таким, якого легко розчавити. «Ви, послухайте мене!» В ритмі стакато, як постріл з револьвера. Фраза «Послухайте, Сейворі!» схожа на удар мечем. Він так і не вирішив, із чого почати, коли пролунав дзвоник і двері ліфта відчинилися. Він рішуче вийшов і постукав. Ніхто не відповів. Він постукав іще раз, більш упевнено. Відповіді не було. Смикнув за ручку. Вона повернулася.

— Ви, послухайте! — сказав він, переступивши поріг.

Далі він не пішов. Кімната була геть порожня.

Глава сорок восьма

П

пфєфферкорн зателефонував своєму агентові.

— Потрібно притримати книгу.

Той розсміявся.

— Я серйозно,— сказав Пфєфферкорн.— Я не можу дозволити надрукувати її в такому вигляді. Забагато помилок.

— Ти про що? Вона ідеальна. Усі так кажуть.

— Я...

— Це ти сам так вирішив.

— Мені потрібно дещо виправити.

— Слухай,— сказав агент.— Я розумію, ти нервуєш, але...

— Не нервую,— крикнув Пфєфферкорн.

— Ну, що я кажу.

— Послухай мене! Послухай! Послухай: потрібно їм зателефонувати і сказати, що нам потрібен іще місяць, щоб я міг перечитати іще раз.

— Сам знаєш, що я нічого не можу зробити.

— Можеш. Мусиш.

— Ти сам себе чуєш? З глузду з'їхав.

— Гаразд,— сказав Пфєфферкорн.— Я сам зателефоную.

— Стривай, стривай, стривай. Не роби цього.

— Зроблю, якщо ти не зробиш.

— Що відбувається?

— Передзвони, коли поговориш із ними,— сказав Пфефферкорн і кинув слухавку.

Через сорок п'ять хвилин задзвонив телефон.

— Ти поговорив з ними? — запитав Пфефферкорн.

— Поговорив.

— І?

— Вони сказали ні.

Пфефферкорн мало не задихнувся.

— Уже надрукували перші чотириста тисяч,— сказав агент.— Відвантажують. Чого ти хочеш? Щоб усе повернули?

Пфефферкорн нічого не відповів.

— Слухай, я розумію, як ти відчуваєшся...

— Ні,— сказав Пфефферкорн.— Не розумієш.

— Чудово розумію. Я таке і раніше бачив.

— Нічого ти не бачив.

— Бачив. Десятки разів. Це звичайна реакція. У тебе нормальна відповідь на стресову ситуацію. На тебе розраховують люди, ставки високі. Я розумію. Знаю. Витримати буває важко. Це не змінює того, що ти зробив. Ти написав фантастичну книгу. Ти зробив свою справу. Нехай тепер вони роблять свою.

Він не спав цілу ніч. Перечитував книгу і загинав куток кожної сторінки, де героєві бракувало часу. Часовий механізм було запущено. Він нарахував дев'ятнадцять сигналів і, здавалося, чув тікання лічильника. Він скопіював найближчі абзаци, ретельно їх переглянув, шукаючи підказок. «Кого я намагаюся надурити?» — подумав він. Йому потрібен ключ до шифру, чи що там буває у таких випадках. Потрібні знання. Він підключився до Інтернету і прочитав про зламування кодів. Нічого з того, що там пропонували, не спрацювало, хоча зовсім випадково він виявив, що інструкції до пральної машини є кодом для вступної сцени «Чекаючи на Году»^[2].

Пфефферкорн був у відчаї.

Глава сорок дев'ята

—
Б

ідолашний Артуре.

Щойно він набрав номер Карлотти, як зрозумів, що припустився помилки. Зателефонував, щоб знайти втіху, але як вона могла його втішити, якщо він не міг розказати їй правду? Її співчуття тільки дратувало.

— Білл завжди так почувався перед тим, як мала вийти книга. Немов мало статися щось жахливе.

Пфєфферкорн не відповів.

— Ви такі схожі,— сказала Карлотта.

— Гадаєш?

— Так, іноді.

Вони помовчали.

— А я гарний коханець? — запитав Пфєфферкорн.

— Чому ти питаєш?

— Гарний?

— Звісно. Ти чудовий.

— Довелося зчищати іржу.

— Якщо навіть і так, я нічого не помітила.

— А чи такий я добрий, як Білл?

— Артуре, будь ласка!

— Не ображуся, якщо ти скажеш, що він кращий. Це ж природно.

У нього було більше часу тебе вивчити.

— Мені подобаєшся *ти*.

— Будь чесною,— сказав він.— Я витримаю.

— Дурне питання, і я на нього не відповідатиму.

— Боюсь, ти щойно відповіла.

— Нічого подібного. Я відмовляюся відповідати на дурні питання.

От і все.

Знову зависла пауза.

— Вибач,— сказав він.— Я дуже нервую останнім часом.

— Знаю,— відповіла вона.— Переконана, що на тебе чекає успіх.

Саме цього він і боявся. Цікаво, як Білл це переживав? Кажуть, що з кожним наступним разом стає легше. До того ж, низка подій була

такою складною, що його внесок був відносно невеликим, і тому його легко можна було пробачити. Він ані на кнопку не натиснув, ані на курок. Він видав книгу.

— Не дочекаєшся зустрічі з читачами? — запитала вона.

— Не дочекаюся, коли тебе побачу,— відповів він.

— Я приведу з собою цілу юрбу.

Він відчув приступ страху. Краще було б, якби вона трималася подалі від усього, що пов'язано з книгою. Він не хотів, щоб на неї впала тінь.

— У тебе ж заняття з танго в цей день.

— Я його відмінила.

— Не варто було,— сказав він.

— Артуре, не будь таким. Я можу танцювати, коли захочу.

— Але ж тобі так подобаються ці заняття.

— Ще більше мені подобається зустрічатися з тобою.

— Будь ласка,— попросив він.— Я нервуватиму, якщо ти там будеш.

— Ой, припини.

— Я серйозно. Не приходь.

Знову тиша.

— Вибач,— сказав він.— Мені дійсно буде нелегко.

Вона мовчала.

— Ну, цього мені не хочеться.

— Ми з тобою пізніше зустрінемося. В якомусь приємному місці на твій смак.

Вони помовчали.

— Гарної тобі подорожі,— сказала вона.

— Дякую.

— Артуре? — вона зробила паузу.— Я тебе кохаю.

— Я тебе теж кохаю.

Він повісив слухавку і почав ходити квартирою. Одинадцята вечора. Через десять годин відкриються перші книгарні, і «Кривава ніч» вийде на волю. Він роздаватиме автографи весь наступний день і зустрінеться з читачами о сьомій тридцять. Попереду виснажливі три тижні. Потрібно відпочити. Але заснути він не міг, не сьогодні. Він увімкнув телевізор. Подивився перші двадцять секунд особливого

репортажу про кризу в Злабії та вимкнув, знову почав міряти кімнату кроками.

Той аспект нової реальності, якому Пфєфферкорн приділяв найменше уваги, був пов'язаний з минулим. Він як міг ігнорував ці думки, боявся того, куди вони могли завести. Цілий прошарок його особистості утворився як відповідь Біллу. Він назвав себе письменником, що не хоче приносити мистецтво в жертву матеріальним вигодам: анти-Білл. Але протистояти тому, чого не існує, не було ніякого сенсу, і сама думка про те, що він витратив життя на боротьбу з фантомом, спустошувала.

А якщо подумати, чи принесла та боротьба якісь результати? Куди вона його привела? Книгами він виділитися не зміг. Чим же тоді він відрізнявся від Білла, крім свого власного впертого переконання, що вони різні? А якби його, а не Білла, колись завербували для таємного завдання? Може, саме тоді він би одружився з Карлоттою? Чи мав би він дочку? Чи взагалі був би досі живий? Тканина всесвіту раптом порвалася, і крізь дірки він побачив нові світи, деякі зваблювали марними надіями, а деякі лякали без міри.

На верхній полиці в шафі стояла коробка зі старими знімками, на розкладання яких у нього ніколи не вистачало часу. Відчайдушно потребуючи доказів власної незалежності, він витяг коробку і висипав усе на підлогу. Опустився на коліна і взяв фото, що лежало зверху: чорно-білу світлину набагато молодшого себе біля стола в редакції літературного журналу коледжу. На табличці було написано: «Артур С. Пфєфферкорн, головний диктатор»,— жартівливий подарунок Білла, натяк на його манеру керувати. Цікаво, звідки він, Пфєфферкорн, узяв ідею, що від народження має художній талант? Його мати навіть старших класів не закінчила. Батько не читав нічого, крім звітів про перегони. Та й він сам у дитинстві не любив учитися, надавав перевагу бейсбольним репортажам по радію та цупив цигарки з кишені батькового пальта. Коли сталася трансформація? Як він став тим, ким став? Йому здавалося, що він знає, а тепер не міг ні в чому розібратися. Він узяв інше фото і перелякався, побачивши, як на ньому цілує доньку в губи. Але то була не дочка. Колишня дружина. Схожість, яка завжди його так драгувала, тут була на межі порнографії. Він швидко перевернув знімок. На багатьох світлинах, якщо не на більшості, буде його колишня дружина. Це давало йому передишку.

Скільки за всі ці минулі роки йому хотілося її побачити? Він пригадав день, коли вона зателефонувала і сказала, що помирає. «Я хочу її побачити». Незвичне прохання побачити семирічну дівчинку, яку три роки не бачила. Привести її до тієї кімнати, з люльками, з запахом... Але відмовити було важко. Матір є матір'ю. Дочка відмовилася йти, і колишня дружина зателефонувала і накричала на нього. «Ти налаштуєш її проти мене». Він намагався пояснити, але марно. Через місяць її не стало.

Він узяв інше фото.

Ось вони: він і Білл, П'яцца Навона, на спинах у тіней великі рюкзаки. Влітку після закінчення коледжу вони подорожували Європою. Залізничний квиток тоді коштував вісімдесят п'ять доларів. За обох заплатив Білл, та ще й за авіаквитки, витративши гроші, які отримав від бабусі з дідусем як подарунок на честь закінчення. Бабуся з дідусем? Чи Хлопці? Може, Білл їх уже тоді знайшов? Тепер Пфефферкорн не дізнається. Відстежуючи свої спогади, він почав сумніватися. Він пригадав ніч у берлінському хостелі (тоді то був ще Західний Берлін), як розплющив очі і побачив, як Білл виходить із кімнати о другій ночі. Наступного дня приятель божився, що у нього було безсоння. «Вийшов прогулятися». Пфефферкорн пригадав, і його знову охопили сумніви. Берлін! І щасливі спогади про місто поблякли. Він зігнувся, немов отримав удар у живіт. Боляче було дихати. Урешті-решт він став на коліна і потягнувся за іншим фото. Шкільний випускний. Гофровані манжети і темно-сині смокінги. Сяючі розчервонілі обличчя. Але сумніви нікуди не ділися. Він сумнівався у всьому. Пам'ять вибухнула. Взяв ще одну світлину, сталося те ж саме. Ще одну, і ще. Частина за частиною, його історія зникала. Папуга, що жив у них у квартирі, і умів лаятись. Подорож на байдарках з юними дружинами. Перший раз, коли Білл узяв на руки його доньку. Він знав, що час зупинитись. Що так він знищує себе. Але зупинитися не міг, доки сонце не піднялося. Передивився всю коробку, і тепер усе його життя лежало в черепках. Йому здавалося, що горе його вб'є, але він лишився живим і плакав. Не за смертю друга, за смертю дружби. Плакав за другом, якого ніколи не мав.

Глава п'ятдесята

А

вторський тур на підтримку «Кривавої ночі» був більшим і вигадливішим, ніж тур на підтримку «Кривавих очей». Він відвідав більше міст. Літав першим класом. Зупинявся в шикарних готелях, один з яких привітав його квітами, фруктами і зменшеною копією його роману з шоколаду і глазури. Він сфотографував на мобільний.

Єдине, що не змінилося з першого туру,— медіа-ескорт, що супроводжував його всю дорогу. Це були привітні привабливі жінки від тридцяти п'яти до шістдесяти років, які любили читати. В кожному аеропорті хтось уже чекав на нього біля видачі багажу з примірником книжки в руках. Жінка посміхалася і говорила, як приємно знову з ним зустрітися. Цілий ранок вона возила його по місцевих книгарнях і чекала, доки він підпише книги. За обідом вона ойкала над світлиною дочки Пфєфферкорна у весільній сукні. Після цього він підписував іще книжки, а потім мав дві години перерви, щоб прийняти душ і поголитися в готелі. Ввечері за ним заїжджав медіа-ескорт, і вони їхали на зустріч із читачами. Наступного ранку жінка з'являлася іще до сходу сонця, щоб відвезти його на літак. Ці жінки робили жахливу рутину більш гуманною, і Пфєфферкорн був їм дуже за це вдячний.

До того ж, усі були щиро оптимістичні: на кожній зустрічі було повно народу. Видавці плакалися, що люди читають менше і менше художньої літератури, та й ті, що читають, старішають. Через кілька років, прогнозували видавці, ринку для літератури не лишиться. Дивлячись на своїх таких різних фанатів, Пфєфферкорн вирішив, що все не так уже й погано.

Він відповідав на питання.

— Що надихнуло вас на цю книгу?

Пфєфферкорн сказав, що одного дня у нього просто з'явилася ідея.

— Чи багато дослідницької роботи доводиться виконувати?

Він намагається звести її до мінімуму.

— Що чекає Гаррі Шаґріна далі?

Пфєфферкорн відповів, що не хоче псувати несподіванки.

Щовечора він повертався до номера геть виснажений. Замовляв вечерю, перевдягався в халат, і починалася найболючіша частина дня — читання газет.

Бостон, Провіденс, Маямі, Вашингтон, Шарлотт, Чикаго, Мілуокі, Міннеаполіс, Сент-Луїс, Канзас і Альбукерк промайнули без жодного

інциденту. Він почав сумніватися, чи не припустився помилки. Може, до Злабії він не має ніякого відношення. Він полетів у Денвер. Зателефонувала дочка і сказала, що їм скоро привезуть меблі для їдальні. Подякувала і згадала, що подушки, які вони замовили для вітальні, обійшлися набагато дорожче, ніж вони очікували. Він запропонував довірити різницю своїй кредитній картці. Вона знову подякувала і попросила триматися подалі від неприємностей. «Це ж я і є,— сказав він, провівши пальцем по колонці під назвою „Міжнародні новини“.— Містер Неприємності». Він полетів до Фініксу. Власниця книгарні, що спеціалізувалася на детективах і трилерах, на диво неприваблива жінка, запросила його до полінезійського ресторану. Весь обід він сидів похмурий і щоразу, коли вона робила ковток чаю, озирався через плече. Над барною стойкою висів телевізор, по кабельному каналу транслювали новини. Він чекав на заставку «Гарячі новини». Полетів до Г'юстона. Директор незалежної книгарні подарував йому кухлик з логотипом і те, що він назвав «найтовстішою, але найкращою книгою року». Практичний посібник: «99 кумедних поз, як можна скласти ваше немовля». Пфєфферкорн поклав його в ручну поклажу і забув у літаку. Замість книжки він прихопив три різні газети. Перестав шукати статті про Злабію. Кожна погана новина була потенційним обвинуваченням. Прорвало греблю в Індії, шістдесят тисяч людей лишилося без даху над головою. Його рук справа? Ближній Схід розхвилювався і спалахнув. Він? Повстанці захопили південноамериканську столицю, мільйони африканців гинуть щогодини — будь-що могло статися через нього. Тоді він подумав, що бере на себе забагато повноважень (і відповідальності). Ніяких повноважень у нього не було. Він не Дік Стапп. І не Гаррі Шагрін. Він лакей, пішак, і це робить його співучасть іще принизливішою. Він полетів у Портленд. Медіа-ескорт пригостив його найсмачнішими пончиками в місті. За дев'ятнадцять днів подорожі він іще не почув про катастрофу, за яку почувався б винним. Але хто знає? Яка б не була та подія, вона вже могла статися. З таким самим успіхом вона може статися і за місяць, за рік, за два, за десять. Він полетів до Сан-Франциско. Власником книгарні був добрий чоловік похилого віку, який обожнював оперу. Ішов дощ, теплий літній дощик, усередині крамниці пахло шкіряним взуттям. Неохайний хлопець із бородою, схожою на щітку, попросив його звернутися у своїх творах до теми

марксизму. Пфєфферкорн повернувся до готелю. Повечеряв сам. Піднявся в номер, надягнув халат і розтягнувся на ліжку. Переглянув заламінований перелік каналів. Серед них було багато нових. Увімкнув телевізор і дивився бейсбол, доки не заснув.

Глава п'ятдесят перша

3

агинув Драгомир Жульк, прем'єр-міністр Західної Злабії. Снайперська куля влучила в нього, коли він ішов на роботу. Більшість аналітиків припускало, що його смерть була помстою за спробу вбивства Климента Тітиїча, інші вважали, що вбивця належить до групи, що відкололася від партії Жулька. Група виступила із заявою, в якій звинуватила американців. Державний секретар відмовився відповідати на звинувачення, наголосивши на тому, що його країна підтримує Східну Злабію («нашого давнього історичного союзника»), і попередив, що застосування сили будь-якою стороною може стати приводом для інтервенції. Росіяни також зробили заяву, в якій назвали «ці дії терористичною агресією». Шведи скликали комітет для з'ясування фактів. Китайці скористалися тим, що на них ніхто не звертає уваги, і стратили ув'язненого дисидента. Видатний французький інтелектуал написав, що ситуація «безперечно є явним прикладом дефектів реакційної політики ідентичності, що використовувалася в керуванні державами за часів пост-структурної епохи». Новини були на перших сторінках.

Пфєфферкорн відчув себе переможеним. Йому важко було відстежити усіх гравців. Найгірше — або найкраще, він так і не вирішив, — ніхто не бачив правди, яка полягала в тому, що Драгомира Жулька вбив трилер, що сьогодні вранці займав першу позицію в списку бестселерів.

— Доброго ранку, — привіталася жінка з ескорту. — Кави?

Пфєфферкорн вдячно прийняв запропоновану каву і заліз в автівку, що вже на нього чекала.

Через годину він сидів у залі очікування першого класу, і перед ним лежав некролог. Він не зводив очей з неясного образу чоловіка, якого убив. Драгомир Ільох Жульк був худорлявим і лисим, з маленькими

чорними очима за респектабельними окулярами в сталевій оправі. Інженер за фахом, він навчався в Москві, повернувся на батьківщину, щоб допомогти побудувати АЕС у Західній Злабії, і багато років цей реактор був найменшим працюючим у світі, доки через нещасний випадок його не довелося закрити. Він піднявся партійними сходами, став першим міністром атомних досліджень, згодом міністром науки, заступником прем'єр-міністра і нарешті прем'єр-міністром, на посаді якого і перебував одинадцять років. Усі вважали його ідеологом, що так і не розкався, людиною, якій падіння берлінської стіни довело лише той факт, що росіяни не годяться для того, аби продовжувати справу марксизму-ленізму, і найгіршим його недоліком була слабкість до злабійської поезії. Він вів чернече життя, остерігався сил безпеки, до яких був прихильний його колега зі Східної Злабії, і, як виявилось, дарма. Його перша дружина, шкільна вчителька, померла. П'ять років тому він одружився знову, цього разу на своїй економіці. Дітей після себе він не лишив.

Оголосили посадку на рейс до Лос-Анджелеса. Пфефферкорн викинув газету і пішов до свого виходу.

Глава п'ятдесят друга

Н

а зустріч у Лос-Анджелесі зібралось зовсім небагато народу. Для Пфефферкорна це було благословенням, бо йому дуже хотілося скоріше все закінчити. Після зустрічі медіа-ескорт відвіз його до ресторану, який обрала Карлотта. Він одразу ж пішов у бар і замовив випивку. На екрані телевізора змінювалися кадри зі Злабії. Марширували війська. Котилися мініатюрні танки. Коментатор в кутку екрана пояснював, що між Східною і Західною Злабією огорожі не було, лише бетонний бордюр заввишки у вісім дюймів по центру бульвару Г'езнуї.

— Не забувайте,— енергійно казав коментатор,— цей конфлікт точиться в тому чи іншому вигляді впродовж чотирьохсот років. Етнічно це один народ.

Підпис підказував, що це Г. Стенлі Гурвіц, доктор філософії, автор «Короткої історії злабійського конфлікту». Схоже, різанина його

п'янила, немов він усе своє життя чекав на такий зоряний час. Ведучий намагався його зупинити, але він говорив і говорив, цитуючи довгі уривки з маловідомої злабійської поеми, яка, очевидно, й пояснювала всю цю війну. Пфєфферкорн попросив бармена переключити канали. Той знайшов бейсбол. Після чергової подачі Пфєфферкорн поглянув на годинник. Навіть для Карлотта тридцять хвилин запізнення — це забагато. Він підхопив зі стільця свій піджак і вийшов на вулицю. Її домашній телефон не відповідав. Мобільний одразу ж переключався на голосову пошту. Він повернувся до бару і замовив третю порцію. Витримав, скільки зміг, і знову набрав номер Карлотта. Відповіді так і не було. Він прочекав її вже цілу годину. Розраховався, вибачився перед метрдотелем і попросив його викликати таксі.

Глава п'ятдесят третя

П

Фефферкорн стояв біля огорожі маєтку де Валле. Ворота були відчинені. Скільки він не навідувався сюди, а такого ще не бачив. Він трохи подався вперед, упершись долонями в боки, і почав підніматися. Доріжка круто йшла вгору. Він спітнів і почав задихатися. Навіщо він сказав водієві таксі, що далі піде пішки? Може, таким чином підсвідомо намагався відстрочити небажану мить? Може, він уже знав, що на нього чекає? Він піднімався вище, і шум бульвару скоро лишився десь дуже далеко. Деревя, живопліт, ворота й товсті глиняні стіни створювали осередок тиші і спокою. З іншого боку, ніхто з вулиці не міг почути вашого крику.

Другі ворота також були відчинені.

Останню сотню метрів він пробіг, піднявся на вершину пагорба і кинувся до відчинених дверей. Забіг у будинок, гукаючи Карлотту. З далекої кімнати почулося божевільне скавчання собаки. Пфефферкорн побіг туди, мало не впавши на полірованій підлозі. Звернув не в той коридор. Повернувся. Перестав гукати Карлотту і позвав песика, сподіваючись, що той виведе його куди потрібно. Скавчання стало більш нетерплячим, але не наблизилося. Пфефферкорн пробігав кімнату за кімнатою і нарешті зупинився перед бальною залою. Несамовите дряпання, скрегіт пазурів по дереву. Він відчинив подвійні двері. Повз нього пронісся песик. Пфефферкорн завмер на порозі, не в змозі відвести очей від танцювального майданчику: в центрі глянуватого озера крові лежала людська фігура.

Три:
Детективний
роман

Глава п'ятдесят четверта

—

Я

к ви впізнали жертву?

- Це партнер Карлотти по танцям.
- Яким танцям?
- Це має значення?
- Нам вирішувати, що має значення, Пфефферкорне.
- Відповідайте на запитання, Пфефферкорне.
- Танго.
- Дуже сексуальний танок, еге ж, Пфефферкорне?
- Гадаю, що так.
- Як довго ви знайомі з місіс де Валле?
- Ми старі друзі.
- Друзі?
- Останнім часом стали більше, ніж друзями.
- Ну, такі подробиці нам не потрібні.
- Забагато інформації, Пфефферкорне.
- Самі запитали.
- Що ви думаєте про жертву?
- Тобто, що я думаю?
- Ви були з ним близькі?
- На брудершафт ми не пили.
- Які пафосні слова, Пфефферкорне.
- Це вам не гра, Пфефферкорне.
- Я не граюся.
- Отже, на брудершафт ви не пили?

- Ні.
- Він вам подобався?
- Нічого, здається.
- Здається?
- Що мені сказати? Він працював на Карлотту.
- Не брешіть нам, Пфефферкорне.
- Ми дізнаємося, якщо ви брешете.
- Я не брешу.
- Хтось танцює сексуальний танок з моїм більше ніж другом, і я маю свою думку.
- А я не маю.
- Ви пили, Пфефферкорне?
- Пропустив кілька чарок у барі.
- Що саме пили?
- Бурбон.
- Який бурбон?
- Не пам'ятаю.
- Вам подобається бурбон, але не якась особлива марка?
- Я не п'ю. Просто попросив бурбон.
- Якщо ви не п'єте, чому попросили бурбон?
- Бо хотілося випити.
- Це точно?
- Так.
- Вас щось хвилює?
- Щось змушує вас нервувати?
- Ви відчуваєте якусь провину?
- Нічого не хочете нам розказати?
- Розкажіть, Пфефферкорне. Ми на вашому боці.
- Ми тут, щоб вам допомогти. Можете нам довіряти.
- Тиша.
- Так і будемо?
- Я намагаюся відповідати на ваші запитання.
- Ми нічого не питали.
- Тому я і не відповідаю.
- Ви завжди такий зухвалий, Пфефферкорне?
- Вибачте.
- За що?

- За зухвальство.
- Чи маєте іще за щось вибачитись, Пфєфферкорне?
- Що іще у вас на думці?
- На вашій совісті?
- Не хочете нічим поділитись?
- Розкажу все, що вам хочеться дізнатися.
- Заощадимо свій час, Пфєфферкорне. Де Карлотта де Валле?
- Я ж сказав. Не знаю. Я приїхав до неї і знайшов... це.
- Не хочете розказати, що саме знайшли?
- ...це було жахливо.
- Ви так уважаєте?
- Звісно.
- Ви не маєте до цього ніякого відношення?
- Що? Ні.
- Навіщо ображатися, Пфєфферкорне? Це лише питання.
- Чи я схожий на людину, яка могла б таке зробити?
- А на яку людину ви схожі?
- На дуже стурбовану.
- Чому ви так уважаєте?
- А вас ситуація не турбує?
- Де Карлотта де Валле?
- Не знаю.
- Чому б вам не відпочити і не подумати про це?

Лишившись на самоті в кімнаті для допитів, Пфєфферкорн міцно заплющив очі, щоб не бачити перед очима спотвореного тіла Хесуса Марії де Ланчбокс. Мабуть, він більше не зможе їсти рїгатоні. Саме тоді, коли йому стало трохи легше, двері відчинилися, і повернулися детективи. Канола — усміхнений чорношкірий чоловік у великих жіночих окулярах. Сокдолейгер — білий і неголений. Сорочка у нього не була зім'ятою лише тому, що туго напнулася на череві.

— Так-так,— сказав Канола.— Спробуємо ще раз.

Пфєфферкорн так зрозумів, що нескінчене повторювання одних і тих самих питань мало змусити його заплутатися. Він уп'яте переказав усі події цього вечора. Розказав, як розхвилювався, побачивши ворота розчиненими. Як скавчав собака, щоб його випустили.

- Гарна казочка,— сказав Канола.— Не дивно, що ви письменник.
- Це не казочка,— відповів Пфєфферкорн.

— Він же не сказав, що це неправда,— втрутився Сокдолейгер.

— Просто зробив вам комплімент за те, що так чудово розповідаєте,— погодився Канола.

Він дозволив, щоб його допитували іще кілька годин, і попросив покликати адвоката.

— Навіщо вам адвокат?

— Мене заарештовано?

Детективи презирнулися.

— Бо якщо ні,— сказав Пфефферкорн,— я хотів би піти.

— Гаразд,— погодився Канола.

Він підвівся.

Сокдолейгер підвівся.

Пфефферкорн підвівся.

— Артуре Пфефферкорне,— заявив Сокдолейгер, вас заарештовано.

Глава п'ятдесят п'ята

Т

урбувати дочку через явне непорозуміння йому не хотілося, тому він зателефонував своєму агентові. Ніхто не відповів, і його провели до камери, де вже сидів молодий бандит, покритий татуюванням.

— А мій мобільний? — запитав Пфефферкорн охоронця.

— Нічого не знаю,— відповів той.

— Але...

Двері грюкнули і зачинилися.

— Не хвилюйся, чуваче,— сказав бандит.— Звикнеш.

Пфефферкорн заліз на верхню койку, намагаючись не дивитися на сусіда по камері. Звідкись він пам'ятав, що у в'язниці краще не витріщатися на людей. Можуть неправильно зрозуміти. Він ліг і спробував поміркувати. Вранці йому мають пред'явити обвинувачення. Що він має зараз? Зачинений у камері, немов звичайний злочинець? А застава? А звільнення під розписку? Короткотермінове покидання в'язниці за добру поведінку? Він зовсім нічого про це не знав. Його ще жодного разу не заарештовували. Звісно, не заарештовували. Він же законослухняний громадянин. Від обурення він заворочався. Потім подумав про Карлотту, і гнів перетворився на фізичні муки.

З нею могло статися що завгодно. Якщо поліція вважає, що закрила справу, заарештувавши його, вона ще ближче наблизилася до смерті, якщо вже не померла. Час спливає. Він відчув таку безпорадність, немов його закопали в пісок. Він застогнав.

— *Угамуйся!* Охолонь.

Пфефферкорн опанував себе і стиснув кулаки.

Трохи пізніше пролунав гудок.

— Час пожувати,— сказав бандит.

Від гомону чоловіків, що їли й розмовляли, стіни їдальні неприємно вібрували. Пфефферкорн узяв свою тацю і сів окремо, схрестивши руки на грудях. Потрібно зробити дзвінок.

— Не голодний?

Серце захолинуло, коли поруч із ним опустився його сокамерник.

— Ну, чуваче, що ти наробив?

Пфефферкорн спохмурнів.

— Нічого.

— Нічого?

— Ні.

— Чому ж ти тут?

— Мене звинувачують у злочині, якого я не скоїв,— відповів Пфефферкорн.

Бандит розреготався.

— Ти ба, ото збіг обставин! Мене теж.

Він зігнув одну руку, і діва Марія на ній безсоромно затремтіла. По западині під горлом тягнулася фраза, вибита готичними літерами.

DEUS EX MACHINA

[3]

— Чуваче,— сказав бандит,— побачив щось? Пфефферкорн відвів очі.

— Ні.

Їдальня дзеленьчала і гуділа.

— Знаєш, що це означає? — запитав бандит. Пфефферкорн кивнув.

— От і добре,— підвівся бандит.— Їж собі.

Глава п'ятдесят шоста

—
П

фефферкорне. Деречо. На вихід.

— Піднімайся і сядь, чуваче.

Пфефферкорн заворушився. Почувався він жахливо. Майже усю ніч не спав. Інші в'язні майже не переставали кричати і тупотіти, та й він надто нервував, уявляючи Карлотту в різних небезпечних ситуаціях. Задрімав майже перед світанком. Тьмяне світло підказувало, що було то не так уже й давно.

— Рухайтесь.

Пфефферкорн і його співкамерник вийшли в коридор, повернулися обличчям до стіни. Охоронці поплескали їх зверху донизу і повели до ліфту.

— Не розмовляти,— сказав охоронець, хоча ніхто і слова не вимовив.

На них чекав фургон, щоб відвезти до центрального суду. Наручниками їх пристебнули до сидінь. Фургон завівся і поповз до воріт. Водій показав значок. Піднявся шлагбаум. Вони виїхали на центральні вулиці Лос-Анджелеса.

Пфефферкорн так зосередився на своїх переживаннях, що одразу й не помітив, як вони виїхали на трасу. А коли помітив, не так уже й володів собою, щоб здивуватися. Лише тоді, коли вони почали підніматися вгору, він зрозумів, що фургон уже давним-давно мав під'їхати до суду, і знову почав нервувати. Не можна було визначити, де вони, бо вікна фургона були затемнені, а через ґрати, що відділяли їх від водія, майже нічого не було видно. Він поглянув на свого співкамерника. Той, здавалося, абсолютно не хвилювався. Пфефферкорнові це не сподобалося.

— Ми скоро доїдемо? — гукнув він.

Ніхто не відповів.

Дорога стала вибоїстою. Пфефферкорн кинув погляд на наручники свого співкамерника. Розсудив, що б не відбувалося із ним, із його співкамерником відбуватиметься те ж саме. Ця думка мала б принести полегшення. Не вийшло.

Фургон зупинився. Водій вийшов і відчинив задні двері. Від сліпучого сонячного світла Пфефферкорн примружився. Те, що він побачив, не вкладалося в логічну схему. Замість того щоб припаркуватися на вулиці міста, вони зупинилися на сухому пагорбі обабіч ґрунтової дороги.

— Де ми? — запитав він.

Водій не відповів. Як виявилось, за кермом була жінка, і вона розстебнула наручники співкамерника Пфефферкорна. Хоча Пфефферкорн і досі мружився від світла, йому здалося, що обличчя у неї знайоме.

— Розслабся,— сказав співкамерник, розтираючи зап'ястки.

Акценту у нього більше не було. Він вийшов із фургона. Двері зачинилися. Пфефферкорн почув, як вони розмовляють. Бандит скаржився, що у нього все тіло свербить. Жінка-водій щось пробурмотіла у відповідь, і вони розсміялися. Пфефферкорн гукнув по допомогу, але голос не вирвався за межі фургона. Він безпорадно смикнув прикутою рукою.

— Обережно, не пораньтеся,— сказала водій, відчиняючи двері. За нею стояв бандит і стискав у руках щось гостре і блискуче.

Пфефферкорн із жахом відсахнувся.

— Розслабтеся,— сказав бандит.

Тюремної роби на ньому вже не було, і зовнішність його одразу ж змінилася. Уніформа водія теж зникла. Вони були такі молоді та сяючі, що запросто могли б бути його студентами. І тоді Пфефферкорн зрозумів: вони *були* його студентами. Молодий чоловік — Бенджамін, автор претензійного оповідання про старіння. Пфефферкорн не пригадував, щоб у нього було стільки тату. Але ж не пригадував він і того, що хлопець міг бути членом якоїсь банди. Може, не варто довіряти пам'яті? Водієм була Гретхен, з роботів. Вона взяла у Бенджаміна шприц, і той хруснув пальцями, готовий приступити до справи.

Пфефферкорн утиснувся в немилосердну стіну.

— Ні!

Бенджамін скрутив його і заломив руки. Пфефферкорн опирався, але шансів у нього не було.

— У мене родина,— сказав Пфефферкорн.

— Уже немає,— відповіла Гретхен.

Голка увійшла в стегно.

Глава п'ятдесят сьома

В

ін перебував у кімнаті мотелю. Зрозумів це, щойно розплющив очі, навіть іще не ворухнувшись. Затхле повітря, біла стеля, сірий світильник на ній — доказів достатньо. Він піднявся на ліктях. Як на номер у мотелі, ця кімната була посередньою. Телевізор намертво і криво прикручений до комода. Потертий килим. Покривало на ліжку з грубої синтетичної тканини з рожевими квітами гібіскуса завбільшки з колесо. Одягу на ньому не було. Від думки про те, що тканина торкається шкіри, він здригнувся. Підхопився на ноги, але хвиля нудоти змусила його зігнутися. Він ледь дійшов до стіни й обперся на неї, глибоко подихав, доки не зміг стояти без допомоги.

Зробив крок до вікна і на кілька дюймів відсунув завісу. Кімната була на другому поверсі, вікно виходило на парковку. Ані телефону, ані годинника він не побачив. Шухляди комода були порожні, стіни теж. На столику біля ліжка лежала Біблія. Шнур телевізора було перерізано. Він заглянув у шафу. Там навіть вішаків не було. Наступна хвиля нудоти змусила його кинутися до туалету. Він упав на коліна і виплеснув із себе їдкий жовтий струмінь. Відкинувся, обхопив себе за плечі і затрусився.

Унітаз задзеленчав.

Пфефферкорн розплющив очі.

Мелодія з тринадцяти нот, яка напрочуд дратувала. Вона лунала з бачка унітазу і віддавалася зловісною луною.

Я маю прокинутися, подумав він. Цей кошмар має припинитися.

Але все продовжувалося.

Прокидайся, подумав він.

Унітаз дзеленчав і дзеленчав.

Він ущипнув себе. Боляче.

Дзеленчання припинилося.

— Ну от,— зітхнув він, отримавши невеличку перемогу.

Унітаз знову задзеленчав.

Глава п'ятдесят восьма

Д

о внутрішньої стінки бачка скотчем був примотаний телефон. Він його відчепив. На екрані замість імені того, хто телефонував, значилося: ХОЧЕШ ДІЗНАТИСЯ? Він боявся відповідати, але не відповісти було страшніше.

— Алло?

— Вибач, мало статися саме так,— сказав чоловічий голос.— Я певен, ти зрозумієш.

Що зрозуміє? Він не розумів геть нічого.

— Хто ви? — закричав він.— Що це таке?

— Небезпечно говорити по телефону. Тобі потрібно ворухитися.

— Нікуди я не піду,— сказав Пфефферкорн.

— Підеш, якщо хочеш жити.

— Чорт забирай! Не смійте мені погрожувати.

— Це не погроза. Якби ми хотіли щось із тобою зробити, то вже давно зробили б.

— Від цього мені не краще.

— Мені байдуже, що ти відчуваєш,— сказав чоловік.— Ситуація набагато складніша.

— Що таке?

— Скоро дізнаєшся. А зараз збирайся.

— Я не маю одягу.

— Подивись угору.

Пфефферкорн підвів очі. Стеля туалету складалася з пінопластових блоків два на два фути.

— Там ти знайдеш усе, що потрібно.

Пфефферкорн заліз на унітаз і відсунув один блок. Звідти, прямо в обличчя, випав пластиковий пакет. У ньому він знайшов новенькі брюки хакі, в які були загорнуті білі кросівки. В одному сховалася кулька білих шкарпеток, в іншому — білі труси. Останньою він дістав чорну футболку. Розправив її. Вона висіла аж до колін.

— ...жодної нагороди за кращий костюм, але підійде.

— Алло? — сказав Пфефферкорн.

— Готовий?

Пфефферкорн натягнув нижню білизну.

— Одягаюся так швидко, як можу.

— У тебе на столику Біблія. На сто двадцять восьмій сторінці ти знайдеш три двадцятип'ятицентові монети.

Пфефферкорн, натягнувши одну штанину, пострибав до столика. Розсердився сам на себе, що не знайшов ті три чверті. Акуратно відклеїв їх, щоб не пошкодити тонкий папір. Відкрився вірш з Іоанна 8:32: «І пізнаєте правду, а правда вас вільними зробить!»

— Через хвилину ти вийдеш із кімнати,— сказав чоловік.— Доки цього не роби. Пройдеш коридором і ліворуч побачиш торговий автомат. Купи виноградної содової. Зрозумів? Щойно закінчимо розмову, мобільний не працюватиме. Кинь його в бачок перед тим, як іти.

— Але...— сказав Пфефферкорн.
Його уже ніхто не слухав.

Глава п'ятдесят дев'ята

Ч

оловік наказав йому іти ліворуч, але Пфефферкорн повернув праворуч, до сходів, і спустився на перший поверх у пошуках телефону. В приймальні мотелю відбувалося якесь метушіння. Заходити туди він не став, на випадок, якщо службовець у змові з викрадачами. Він перетнув парковку, сподіваючись зорієнтуватися.

Мотель розташувався біля траси, що тяглася через пустелю. Перепечена земля цілувалася з бляклим небом. Це могло бути де завгодно на південному заході Америки. Іти пішки він аж ніяк не міг, тож почекав, чи не зупинить машину. Жодної не проїхало. Лишалось два варіанти: звернутися по допомогу до службовця мотелю або виконати інструкції таємничого чоловіка.

Щойно він увійшов до приймальні, дзенькнув дзвоник. Годинник показував шосту п'ятдесят сім. Маленький телевізор за столом бубонів новини. Двоє чоловіків в охайній уніформі необразливо жартували про авіакатастрофу.

Із задньої кімнати вийшов гладкий юнак.
— Чим можу допомогти?

Судячи з апатії хлопця, про викрадення Пфефферкорна він нічого не знав. Це водночас і давало надію, і бентежило. З одного боку, можна

було з ним говорити, не побоюючись стривожити таємничого чоловіка. З іншого — все, що він скаже, здаватиметься божевіллям.

— Не могли б ви роздрукувати рахунок?

— Номер кімнати?

Пфефферкорн назвав. Службовець щось надрукував двома пальцями. Схоже, процес вимагав надзвичайної концентрації. На телевізійному екрані спалахнула нова заставка.

«Гарячі історії».

— Доброго ранку,— представився чоловік-ведучий.— Я Грант Клайнфелтер.

— А я Симфонія Гепп,— сказала жінка поруч із ним.— Ми починаємо «Гарячі історії». Поліція шукає знаменитого автора трилерів.

На екрані з'явилося офіційне фото Пфефферкорна.

Пфефферкорн зблід. Коліна стали ватними, довелося опертися на стойку. А службовець продовжував друкувати, прикусивши зубами кінчик язика.

— Після зухвалої втечі із в'язниці розшукується автор бестселерів А. С. Пепперс. Поліція має допитати його у зв'язку з жорстоким убивством його інструктора з ламбади.

Пфефферкорн слухав, як ведучі з ентузіазмом продовжували звинувачувати його в убивстві Хесуса Марії де Ланчбокса. Службовець закінчив друкувати і натиснув кнопку. Загудів принтер. Знову показали фото Пфефферкорна, цього разу з номером гарячої телефонної лінії. Запропонували винагороду.

— Сумна історія,— зітхнула Симфонія Гепп.

— І справді,— погодився з нею Грант Клайнфелтер.— Після перерви ви дізнаєтесь більше про ускладнення на злабійському кордоні.

— І ще про те, як місцеве кошеня внесло свою лепту в перемогу у війні з тероризмом.

— Щось іще?

Службовець простягнув йому рахунок. Пфефферкорн узяв. Угорі папірця було надруковано адресу мотелю. Там було вказано номер траси, про яку Пфефферкорн ніколи не чув, місто, про яке він ніколи не чув, у штаті по сусідству з тим, де його викрали. В графі «Ім'я та прізвище гостя» на нього чекав неприємний сюрприз.

Номер зняв Артур Ковальчик.

— Щось іще? — повторив службовець.

Пфефферкорн розгублено похитав головою.

Службовець ліниво повернувся до задньої кімнати.

Пфефферкорн залишився там, де стояв, обпершись на стойку, весела музика реклами затихла, стіни розмилися, пильна спека і яскраве світло пустелі зникло,— усе кудись поділося. Тільки відчуття лишилося: дивна нефізична сверблячка охопила все тіло, починаючи з грудей до кінчиків пальців, задньої частини горла, волосся на верхній частині стегон. Він божеволів від параної. Усе сталося так легко. Саме так, як у Гаррі Шагріна чи Діка Стаппа, або у будь-якого чоловіка, якого заманили в павутиння обману, зради, брехні й інтриг і який не знав, кому довіряти. Але, на відміну від Гаррі Шагріна чи Діка Стаппа, у Пфефферкорна не було ніякого досвіду. Він повернувся на другий поверх.

Глава шістдесята

Т

орговельні автомати стояли одразу за рогом у коридорі. Один продавав закуски, інший — напої, третій видавав лід. Від пакуночків з їжею за склом у Пфефферкорна мало не вивернуло шлунок. Він кинув монетки в автомат з напоями і натиснув кнопку, щоб отримати виноградну содову.

Машина загула.

Знизу вискочила бляшанка.

Пфефферкорн почекав. Що тепер? Інструкції скінчилися, і він витратив усі свої гроші на напій, якого не хотілося.

Він узяв содову. На бляшанці було написано «Містер Виноград». Напій містив сто шістдесят калорій, у ньому не було ані жирів, ані холестерину, і до складу входили п'ятдесят міліграмів натрію, сорок сім грамів цукру, вітамінів не містить, зазирни у свою задню кишеню.

Галюцинації, подумав він.

Він потер очі.

Слова лишилися.

Він потягся до задньої кишені й витяг клаптик паперу, не більше за той, що буває в печиві з передбаченням. На ньому було лише одне

слово.

ОБЕРНИСЬ.

Пфефферкорн обернувся.

За три фути від нього, там, де десять секунд тому нікого не було, стояв чоловік. Пфефферкорн не міг збагнути, як він потрапив сюди так швидко і так тихо. Але він був поряд. Середнього зросту, в безформному чорному костюмі. Вік Пфефферкорн визначити не міг, бо вісімдесят відсотків обличчя ховалися за найбільшими, найгустішими, найагресивнішими вусами, які він колись бачив. То були такі вуса з підвусами, що, у свою чергу, теж мали під-підвуса, і, можна сказати, кожен шар вусів заслуговував на особливу пошану. Дивлячись на такі вуса, так і хотілося поговорити про їхнє змашування, а коли б їх побачила самиця мускусного оленя, у неї б одразу сталася овуляція. Кинувши погляд на такі вуса, Ніцше помер би від заздрощів, якби вже не був мертвий. Якби поєднати три найвеличніші водоспади світу — Ігуасу, Ніагару і Вікторію,— і якось обернути їхні струмені на волосяний покрив на обличчі, вуса цього чоловіка були б майже точною їх копією, до того ж, вони кидали виклик традиційному уявленню про гравітацію, бо росли назовні, вгору і горизонтально. Вуса були вражаючими, і Пфефферкорн був уражений.

— Боюсь, вас неправильно проінформували,— сказав чоловік.

Глава шістдесят перша

Н

езважаючи на вуса, Пфефферкорн одразу впізнав, з ким розмовляє.

— Джеймсонне? — запитав Пфефферкорн.— Це ти?

Вуса несхвально ворухнулися.

— У рамках цієї операції,— повідомив він,— ви маєте звертатися до мене Синя Борода.

Пфефферкорн пройшов слідом за ним до чорного двомісного автомобіля в дальній частині парковки.

— Чому ти так дивно вбрався?

— Усю інформацію ви отримаєте свого часу.

Вони виїхали на трасу.

— Чи можна мені хоча б твоє посвідчення побачити? — попросив Пфефферкорн.

— Оперативні агенти не носять посвідчень. До того ж, там моє фото не схоже на моє обличчя.

— Чому я маю тобі довіряти?

— Ви бачили новини? Я можу вас випустити, і ви опинитеся у в'язниці або ж вас підстрелять іще до заходу сонця. А може, і те, й інше. І значно скоріше. Тож у ваших же інтересах слухатися мене. Але, — Джеймсон Синя Борода повернув і натиснув на гальма, — вам вирішувати.

Пфефферкорн дивився на блискучий асфальт. Він не мав ані їжі, ані води, ані грошей. Одяг йому не підходив, і голова боліла. Він міг побігти, але куди? Він міг попросити про допомогу, але кого? За нього призначили винагороду, а він один із найвідоміших письменників у світі. Не такий, може, як кінозірка, та все ж.

— Ну, — запитав Джеймсон Синя Борода. — Ви приймаєте?

— Що?

— Свою місію.

— Як я можу відповісти на це запитання? Я і гадки не маю, що маю зробити.

Синя Борода покопався під своїм сидінням.

— Ось це може допомогти.

Він кинув на коліна Пфефферкорна пластиковий конверт. Пфефферкорн відкрив його і витяг фото. Воно було розмитим і розбитим на пікселі. Очевидно, кадр із відео. Такі роблять, щоб підтвердити, що людина і досі жива. На ньому була газета з учорашньою датою. Тримала газету Карлотта де Валле. Вона була брудною. Макіяж розмазався. Ліва скроня вкрита темною кіркою. Обличчя було скам'яніле. І вона мала на це повне право, бо до її голови було приставлено пістолета.

Глава шістдесят друга

Б

езпечним місцем виявився чотириповерховий дерев'яний будинок на приватному озері. Пфефферкорн вибрався з гідроплана і вдихнув повні легені хвойного повітря.

— Ідіть уперед, — сказав Синя Борода. — Я буду за хвилинку.

Пфефферкорн пройшов дощатим настилом до будинку. Двері відчинилися.

— Вітанячка,— сказав Канола.— Радий, що у вас вийшло.

Він провів Пфефферкорна в елегантну кімнату з ведмежими шкірами замість килимів і розкішними меблями. Над кам'яним комином, у якому можна було б і цілого яка засмажити, висіла голова оленя. Був у кімнаті і величний стоячий годинник, і довгий стіл для конференцій, відполірований до дзеркального блиску. Якби не дошка з мапою Злабій та прикріплений до стелі екран для проектора, це було б ідеальним місцем для офіційної вечері, та ще й із засмаженим яком у меню.

— Відпочиньте,— сказав Канола.— Скоро прийде головний і введе вас у курс справи. Зголодніли?

Пфефферкорн кивнув.

— Присядьте.

Пфефферкорн роздивився дрібнички на полиці над комином. З холу лунали приглушені голоси. Він намагався розібрати слова, але нічого не почув.

Канола повернувся із сандвічами і водою з льодом.

— Обід подано,— сказав він.

Пфефферкорн відкусив шматочок житнього хліба з яйцем.

— Вибачте за незручності,— сказав Канола.— Ви розумієте.

Пфефферкорн кивнув, жуючи. Він не розумів, але починав розуміти, що краще вдавати, ніби розуміє.

Канола посміхнувся.

— Мушу зізнатися, що у вас був дуже переляканий вигляд, коли ми почепили на вас наручники.

З коридора гукнули:

— Хтось згадував про обід? — Увійшов Сокдолейгер і захопив сандвіч.— Ви не проти? — Він захвав до рота половину сандвіча, розвернув стілець, сів на нього верхи і, розсипаючи крихти, посміхнувся Пфефферкорну.— Що новенького?

— Усе,— відповів Пфефферкорн.

«Детективи» гмикнули.

Пфефферкорн доїв сандвіч і підійшов до мапи. Дві Злабії разом утворювали щось схоже на невдалий коренеплід. Той факт, що обидві розмістилися на одному аркуші паперу, та ще й можна було позначити

всі їхні вулиці, говорив про те, якими ж маленькими були ці країни,— не більші за райони великого міста. Чому жорстокість завжди палає гарячіше в маленьких, нікому не відомих місцях? Середину мапи прорізала розділова лінія — бульвар Г'єзнуї. Закінчувався він у верхній частині аркуша на площі, що з одного боку позначалася як «Площа закінчення параду на честь ушанування і світлої пам'яті величності та жертв мучеників славетної революції злабійського народу двадцять шостого травня», а з іншого боку — як «Площа Адама Сміта». Внизу мапи увагу привертало порожнє місце, позначене як «Джиклішхська ядерна зона».

— Це буде на іспиті.

Пфефферкорн обернувся. Говорив молодий чоловік з каштановим волоссям, акуратно зачесаним на проділ справа. На ньому був класичний костюм і краватка нейтрального кольору зі шпилькою у вигляді американського прапора.

— Під час цієї операції,— сказав він,— можете називати мене як схочете, батьку.

Глава шістдесят третя

—

М

и завантажили відео з домашньої системи спостереження де Валле,— сказав Пол.

Пфефферкорн дивився на екран комп'ютера. Перед ним була бальна кімната. Карлотта і Хесус Марія де Ланчбокс танцювали танго. Звуку не було. Через це здавалося, що в обох стався добре скоординований напад. За хвилину вони відсахнулися одне від одного з ідентичним виразом жаху на обличчі. В кадр увірвалося шестеро чоловіків у масках. Троє схопили Карлотту. Пфефферкорн з гордістю побачив, що вона опирається, як чемпіон. Вона могла б бути актрисою в німому фільмі під назвою «Героїня хоробро відбивається». Її потягли за кадр. Тим часом решта троє зайнялися Хесусом Марія. Двоє його схопили, третій витяг ножа для м'яса.

Пол натиснув на паузу.

— Гадаю, ви знаєте, що сталося далі,— сказав він.

Пфефферкорна бив озноб.

— Де вона? — запитав він.

Замість відповіді Пол закрив файл і клікнув на інший. На моніторі комп'ютера відкрилося нове вікно. Із цього відео і зробили фото, яке показав йому Синя Борода. Карлотта сиділа перед тією ж пустою нерівною цементною стіною. До її голови був приставлений той же самий пістолет. Вона тримала газету. Голос у неї був переляканим, але вона трималася добре. Вона повторила дату. Сказала, що вона гарно себе почуває і що ставляться до неї дуже добре. Сказала, що її захопили учасники Революційного руху двадцять шостого травня. Сказала, що для того, аби забезпечити її повернення, американський уряд має передати розробки. Сказала іще дещо, зовсім незрозуміле для Пфефферкорна. І додала таке, від чого у нього волосся стало сторч.

— Доставити має американський письменник Артур Пфефферкорн. Він має приїхати один. Якщо з ним буде іще хтось або якщо він не зможе привезти документи, мене...

На цьому зображення завмерло. Пол зачинив вікно.

— Не варто турбуватися про цю частину,— сказав він.

Якщо до цього Пфефферкорна кинуло в холод, то тепер його просто трусило. Зараз його можна було порівняти з мартіні у склянці, яку тримає епілептик, що стоїть на трапеції під куполом цирку. Пфефферкорн дивився на пустий синій екран, перед очима і досі стояло обличчя Карлотти.

— Розкажіть мені все, що знаєте,— попросив Пол.

Глава шістдесят четверта

П

фефферкорн розповів йому все, що знав, починаючи з крадіжки рукопису. Коли дійшов до листа від Люціан а Сейворі, Пол сказав:

— Він подвійний агент.

— Ти так кажеш, немов це найзрозуміліша річ у світі.

— Не крайте себе,— заспокоїв його Пол. Ми самі не так давно дізналися.

Він клікнув на іншому файлі. На екрані з'явилося зображення двох чоловіків, що тиснули один одному руку.

— Це фото зробили три тижні тому в аеропорті Хлапушніюк у Східній Злабії. Гадаю, ви впізнаєте Сейворі.

Від одного виду цієї цибулеподібної голови у Пфєфферкорна підскочив тиск.

— Здогадайтеся з трьох раз, кому він тисне руку.

Другий чоловік був дуже високим і широкоплечим, немов ведмідь. З кишені його величезного плаща виглядав цілий блок «Мальборо». Десь позаду стояли чоловіки без жодних емоцій на обличчі і з кулеметами в руках, а поруч із ними — групка неймовірно жвавих жінок у костюмах чірлідєрів «Ковбоїв з Далласа».

— І гадки не маю,— сказав Пфєфферкорн.

— Його величності президенту Східної Злабії Клименту Тітиїчу,— відповів Пол.

— Хлопцю, якого я вбив?

— Ви його не вбивали.

— Хіба?

Пол похитав головою.

— Дякувати богу,— сказав Пфєфферкорн.

— На вашому місці я б не квапився радїти. Драгомира Жулка вбили саме ви.

— О...

Пол зменшив фото Сейворі й Тітиїча.

— Багато з того, що сказав вам Сейворі,— правда. Книжки були закодовані. Білл працював на нас. І хотїлося, аби ви його замінили. Але те, що «Криваві очі» стали причиною вбивства Климента Тітиїча,— дурниці.

— Хто ж тоді його вбив?

— Він сам.

— Він застрелився? Навіщо?

— Щоб створити привід для вторгнення в Західну Злабію,— сказав Пол.— Він уже непристойно багатий — переважно, казино плюс телеком і засоби масової інформації,— але контроль над газовим родовищем Західної Злабії дозволить йому моментально перейти до вищої ліги. Він спробував заручитися міжнародною підтримкою для вторгнення більш респектабельними методами. Ви, може, помітили кампанію, що мала за мету привернути увагу до порушень прав людини в Західній Злабії? Нічого не вийшло. Навпаки: Тітиїч загубив

кілька відсотків прихильників, можливо тому, якщо вірити нашому опитуванню, що дев'яносто шість відсотків людей ніколи не чули про жодну Злабію, а вісімдесят один відсоток з тих, що чули, не можуть відрізнити одну від одної. Можете собі уявити, як у Тітіїча чесалися руки, якщо він наважився фальсифікувати власне вбивство? Боляче, коли тобі стріляють у зад.

— Чому ж тоді ніякого вторгнення не відбулося?

— Духу не вистачило. Не забувайте, до того, як зникла Стіна, ми спиралися на таких хлопців, як він, щоб протистояти Радянському Союзу. Вони мають напрочуд гротескне почуття права. Він розраховував, що ми підтримаємо будь-які агресивні дії. Але ми ясно дали зрозуміти, що не маємо ніякого наміру вплутуватися у війну заради того, аби він набив собі кишені.

— Отже, в «Кривавих очах» ніякого шифру не було?

— Був, але фіктивний — шифр питання і відповіді. Ми хотіли перевірити, чи вашого імені вистачить, щоб пробитися крізь кордон і принести користь у майбутніх операціях. Ви чудово впоралися. Вітаю.

— Але ж я все зіпсував,— заперечив Пфефферкорн.

— Що саме зіпсували?

— Сигнал. «Одним плавним рухом».

— То був не сигнал.

— Не сигнал?

— Ні.

— Що ж тоді було сигналом?

— «Лишив на колінах хапати ротом повітря».

Пфефферкорн мало не впав у відчай, подумавши, що він лишив у тексті таке жалюгідне кліше.

— Звідки ви знали, що я візьму рукопис? — запитав він.

— Знали. У нас досє на вас від сімдесятих років. Ви емоційно залежний, фінансовий стан не такий як треба, самовдоволення чергується з ненавистю до себе, швидко повірили, що ваш більш успішний друг уважав вас кращим за себе письменником. Досконале поєднання его й жадоби. І, як я сказав, ви подавали великі надії. Ми всі погодилися, що ви маєте до нас приєднатися, і готові були витратити на вашу рекламу чималі гроші, коли раптом сорок відсотків наших підпільних організацій, включаючи всі, що розташовані в Злабії, прикрили через скорочення бюджету. Уявляєте? Тридцять три роки

роботи — і все собаці під хвіст за одну ніч.— Пол сумно похитав головою.— Політика.

— А як у цю схему вписується «Кривава ніч»?

— Тітич почув про скорочення. Ми вважаємо, що від Сейворі. Тож він заметушився і зробив так, що Сейворі передав вам сфабрикований шифр...

— «Кривава ніч».

— Так. Сайонара, Драгомир Жульк.

— Виправ мене, якщо я помиляюсь,— сказав Пфефферкорн.— Тітич змусив Сейворі змусити мене змусити мого видавця змусити ваших людей виконати за нього брудну роботу.

— І за це має отримати медаль за креативність. Ми не спілкуємося з нашими оперативниками безпосередньо. Вони чекають на сигнал. Вони аж ніяк не змогли б відрізнити справжній шифр від фальсифікованого. Це робота справжнього майстра. Тепер, коли Жулька не стало, за кермом нікого не лишилося. За контроль боротимуться принаймні дюжина фракцій: Партія, звісно, але крім неї ще й анархо-зелені, троцькісти, чомскіти, нігіло-паціфісти, інші відкриті угруповання. Така собі куча мала. Все, що залишається Східній Злабії,— дочекатися слушного моменту і, танцюючи, перетнути кордон.

Пфефферкорн потер скроні.

— Хто ж викрав Карлотту?

— Двадцятишеститравневики. Контр-контрреволюціонери Західної Злабії. Третє покоління прихильників «жорстокої» лінії, що виросло за часів перестройки на стабільній дієті з дезінформації, і вони впевнені, що є останніми великими комуністами, ще й дуже незадоволені тим, що вважають, пасивністю Жулька, хоча іронія полягає в тому, що їх створив у першу чергу механізм пропаганди. Вони побачили, що Тітич убирається в силу, тож потрібно готуватися до бійки. Зброї їм не вистачає. Тож саме цього вони і просять.

Пфефферкорн задумався.

— Інструмент.

Пол кивнув.

— З великої літери «І». Програма для шифрування. Вводиш програмний код і отримуєш трилер-блокбастер з повідомленням. Ми вважаємо, що викрадачі прийшли до будинку саме за нею. Не знайшли,

звісно, бо ми її ліквідували після смерті Вілла. Тож викрадачі змінили свої плани і замість цього забрали Карлотту.

Пфефферкорн раптом зрозумів, що вона лишилася вдома, бо це він наполіг. Якби він дозволив їй прийти на його зустріч, як вона і хотіла, зараз вона була б у безпеці.

— Потрібно її повернути,— сказав Пол.— Вона занадто цінна для нас, щоб лишати її в чужих руках.

Пфефферкорна така заява стурбувала.

— Вона теж агент, чи не так?

— Один з найкращих. Співавтор першої шифрувальної програми.

— Отже, ви збираєтесь передати їм «Інструмент».

— У жодному разі. Жартуєте? Це дозволить їм згенерувати безліч зашифрованих блокбастерів. Надасть доступ до нашого прихованого арсеналу в усьому світі.— Пол помовчав.— Включаючи ядерну зброю.

— Господи...

— Ми скористаємося підробленою версією. Вона видаватиме схожі на справжні романи, але коди будуть абракадаброю. Питання в тому, як їм підсунути цю версію.

Запанувала тиша.

— Навіщо вам потрібен я? — запитав Пфефферкорн.

— Я сподівався, ви якось проясните ситуацію,— зізнався Пол.

Пфефферкорн похитав головою.

— Неправильно все це,— сказав Пол.— Ви недосвідчений агент.

— Так.

— Я б надіслав ударний загін.

— Я б теж був не проти, якби ви його надіслали.

Знову тиша.

— Буде нелегко,— сказав Пол.

Пфефферкорн нічого не відповів.

— Ви ще можете вийти з гри.

Пфефферкорн глянув на нього.

— А що трапиться з Карлоттою?

Пол не відповів.

Тиша.

Пфефферкорн заплющив очі. Побачив, як вона захищається. Побачив, як її побили і кинули до в'язниці. Побачив, як її змусили

сказати ті слова. Побачив, як вона благає його приїхати самому. Побачив, що вона має потребу, і ця потреба — він.

Він розплющив очі.

— Коли починаємо? — запитав він.

Глава шістдесят п'ята

Й

ого навчання тривало одинадцять днів і складалося з інтенсивного курсу культури, лінгвістики і тактики. Метою було не лише завантажити його інформацією, але й надати йому інструменти, щоб обробляти інформацію так, як злабійці. Для цього залучили найкращих спеціалістів. Він отримав уроки зі зброї (віт Гретхен), акторської майстерності й ораторського мистецтва (від Каноли), гриму (від Бенджаміна), уроки, присвячені вусам (від Синьої Бороди), тощо. Дюжини інших агентів з'являлися на декілька годин, щоб проінструктувати його з дрібніших питань, прилітали на гідропланах за будь-якого часу дня і ночі. Безпечна схованка перетворилася на вируючий вулик, усе крутилося навколо нього, але ніхто не думав про його комфорт. Ніколи ще він не відчував себе таким важливим і таким приниженим. Він розумів, що вчителі мають право ставитися до нього з усією суворістю. Він і сам був учителем, тож добре знав, скільки з того, що називають освітою, було неефективним заграванням зі студентами, щоб, боронь боже, не принизити їхню самооцінку. Але це не означало, що він отримував задоволення від зубріння шеститомної праці Г. Стенлі Гурвіца «Короткої історії злабійського конфлікту». Він так і не звик до нескінченних варіацій коренеплодів та продуктів з козячого молока, які так щедро використовувалися в злабійській кухні. Він не став менше п'яніти від неймовірної кількості «трійнички» — одурманюючого напою, виготовленого з зеленини коренеплодів, ферментованої сироваткою козячого молока, що був частиною усіх соціальних злабійських інтеракцій. Та й м'язи менше не боліли після години знущань Сокдолейгера в залі карате.

Але найгіршою частиною дня були заняття з мови. Його інструктором була Вібвіана — симпатична, але сувора перебіжчиця із Західної Злабії. Вона пояснила, що розробка цього методу базувалась

на дослідженнях у галузі вікової психології, в яких час від народження до трьох років уважався вирішальним періодом для оволодіння мовою.

— Щоб полегшити навчання, ви маєте повернути образ мислення маленької дитини.

Двічі на день на дві години Пфефферкорн перетворювався на злабійця. На першому уроці він засвоював роль новонародженого. Він дозволив, щоб його сповили і просили відригнути, а Вібвіана, його фіктивна мати, співала йому колискові й розповідала казки, засновані на злабійському національному епосі,— поемі «Василій Набочка». Кожен удалий урок дозволяв йому подолати рік життя, тож у кінці другого дня йому виповнилося чотири і він уже добре знався на жахах дитинства в Західній Злабії. Його фіктивна родина, роль якої грали агенти, нараховувала улюбленого, але не сповна розуму старшого брата, стару каргу-бабусю, безліч тіток, дядьків, кузенів і кіз. Усі жили під одним очеретяним дахом, тож коли Вібвіана страждала від рук фіктивного батька Пфефферкорна (агресивних, алкоголічних, заводських рук), Пфефферкорну доводилося сидіти в кутку і слухати крики, звуки ляпасів і биття посуду, за якими наставляла черга сентиментальних вибачень і шаленого сексу на знак перемир'я.

То було не смішно.

Така вже ідея, пояснив Пол. Злабійська психіка наскрізь просочена образами, деградацією, поганою гігієною, і чим скоріше Пфефферкорн до цього звикне, тим краще.

Досі він не проводив стільки часу сам на сам зі своїм зятем. Під час щоденних нарад Пол — або командир, як називали його агенти,— скидав свою пісню бухгалтерську шкуру, і з-під неї з'являвся кмітливий, швидкий і цинічний молодий патріот, здатний легко і просто вплутати свою країну в жахливу чужу війну. Щось у його манері говорити в однаковій мірі надавало впевненості і лякало.

— Вона справді вас кохає,— сказав Пол про Карлотту.— Знаю, як це має бути, але це правда. Одна з причин, чому ми вибрали вас спадкоємцем Вілла,— ви вже мали стосунки з нею.

Пфефферкорн нічого не сказав.

— Тут не потрібно вибирати. І щоб ви знали, вашу дочку я теж кохаю. Спочатку було не так, але тепер я її дійсно люблю. Обіцяю, про неї подбають, що б не сталося.

Пфефферкорн скептично на нього глянув.

— Ти підставив мене за вбивство.

— Просто щоб показати, на що ми здатні. На випадок, якщо ви злякаєтесь.

— Ти лишив мене голого в motelі.

Пол знизав плечима.

Пфєфферкорн не став наполягати. Це вже не вперше його охопили сумніви. І не в тому, що його куратори були американцями. По-перше, вони продемонстрували свою силу, маніпулюючи криміналізованою системою правосуддя. Але були й інші, менш видимі знаки. Кілька ночей тому, наприклад, у безпечному будинку закінчився туалетний папір, і Сокдолейгер наказав гелікоптерові летіти до «Волмарта». Для Пфєфферкорна цей інцидент, з його лоском ультра-витонченості, під якою ховалась груба короткозорість, являв собою весь «американізм» ситуації. Він знав, що на рідній землі вони на одному боці. Але сумнівався, чи доброчесний цей бік.

— Що насправді сталося з Біллом? — запитав він.

— Нещасний випадок у морі,— відповів Пол.

Пробив високий годинник.

— Час зайнятися мовою,— сказав Пол.— Вібвіана каже, у вас добре виходить.

Чотирнадцять років злабійського дитинства виявилися жахливими роками, коли розумово відсталий, але улюблений брат Пфєфферкорна помер від солітеру, маленьке козеня забив кийком до смерті роздратований сусід, він провалив випускний екзамен з «Василія Набочки» і втратив незайманість з престарілою проституткою, яка нещадно над ним глузувала, коли еякуляція сталася іще до того, як він у неї увійшов. Серед плюсів — він опанував умовний спосіб.

— Я почуваюся спорожнілим,— поскаржився Пфєфферкорн.

— Саме це і потрібно.

Глава шістдесят шоста

Н

апередодні від'їзду Пфєфферкорна основні члени команди влаштували йому випускню вечірку. Вібвіана грала на акордеоні і співала народні пісні з «Василія Набочки». Сокдолейгер напився вщент і намагався її поцілувати. Пфєфферкорн пригостив його ліктем у сонячне сплетіння,

і велетень упав на коліна, хапати ротом повітря. Усі зааплодували і похвалили Пфефферкорна за плавні рухи. Гретхен приліпила сяючу золотисту наклейку йому на уніформу. Наклейка була у вигляді зірочки із написом «СУПЕРСТАР!»

Наступного ранку він прокинувся в порожньому будинку. Перший момент тиші, відколи він сюди приїхав. Це дозволило йому поміркувати про завдання, що на нього чекало. Незважаючи на всі зусилля його підготувати, ніхто, навіть Пол, не зміг би з упевненістю сказати, що чекає на нього, коли він перетне кордон Західної Злабії. Пфефферкорн зрозумів, що напружений графік навчання мав дві мети: по-перше, підготувати його до виснажливої роботи під прикриттям у військовій зоні, а по-друге, не дати йому підстав уважати, що шанси повернутися назад живим дуже великі.

Він почув гудіння гідроплана.

Узяв свою валізку з коліщатками і вийшов на кухню. Склав руки човником і напився води прямо з-під крана, може, востаннє. Вітер руки об штани і пішов до причалу.

Гідроплан повернувся носом до поверхні озера, двічі підстрибнув і, нарешті, сів на воду. Пфефферкорн навіть не ворухнувся, щоб його привітати. Щось не хотілося йому подорожувати. Він боявся, страждав від самотності та похмілля. Але визнати існування цих проблем він не міг собі дозволити. У нього була місія, що вимагала сили духу і стоїцизму. Він дивився в небо. То був погляд чоловіка, що робить себе жорстоким, щоб прийняти жорстоку правду. Він відчував зміни, важкі зміни, що відбувалися в його душі. Він зідрав зі своїх грудей сяючу золоту зірку і кинув її, суворо, по-чоловічому, на вітер. Відтепер йому доведеться попрацювати, щоб заробити свої винагороди. Він стиснув ручку валізки і рішуче пішов назустріч своїй долі.

Чотири:

дхиубхриуо пжулобхатъ бху жпудниуиуи жлабхви!

(Вітаємо в Західній Злабії!)

Глава шістдесят сьома

Я

к актриса, що вже постаріла, але через гордощі не може відмовитися від гриму, готель «Метрополь» хоробро шкутильгав по індустрії послуг. Королів і володарів, які урочисто займали його ліжка, за останні сто п'ятдесят років поступово змінила процесія апаратників, спецагентів, журналістів і людей з вулиці, фасад із вапняку, колись чепурний і кокетливий, потемнів від сажі. Персонал про зміни ніхто не повідомив, і вони продовжували носити червоні мельтонові сюртуки з неймовірною гідністю і без нотки іронії зверталися до виснажених повій, що заходили до вестибюлю, «мадам».

Адміністратор переписав номер фальшивого паспорта Пфефферкорна в журнал.

— Для нас велика честь прийняти вас, месьє Ковальчик.

Пфефферкорн похмуро посміхнувся. На дальньому кінці столу над гнилими фруктами у вазі роїлися мошки. Він перекинув піджак через плече і витер чоло. Якщо він і продовжуватиме писати трилери, зробить сцени подорожей у них більш реалістичними, присвятить чимало сторінок холодній каві та смердючій оббивці. За останні двадцять чотири години він побував у п'яти різних країнах і стільки ж разів пройшов контроль безпеки. Маскування спрацювало. В жодному разі його особа не викликала ніяких підозр, і його не лишало відчуття сюрреалізму, коли він стояв біля газетного кіоску в аеропорту Схіпхол, погладжував фальшиві вуса, гриз шматок едаму й читав про те, що полювання на нього досі не припинилося, а жінка поруч із ним потяглася до полиці і взяла примірник міжнародного блокбастера «Криваві очі».

Спина боліла, хотілося спати, від нього смерділо, але він упорався.

Адміністратор оглянув валізку.

— Ви зупинитесь у нас на два тижні, так?

— Я подорожую майже порожнім,— сказав Пфефферкорн, підсунувши службовцеві банкноту в десять ружі по мармуровій поверхні.

Адміністратор уклонився. Гроші миттєво зникли у нього в рукаві. Він торкнувся дзвоника, і перед ними матеріалізувалися троє хлопців. Вони, мов собаки, зчепилися через валізку Пфефферкорна, але адміністратор відіслав двох геть.

Ліфт сумно поповз угору і сором'язливо зупинився, на півфута не доїхавши до четвертого поверху. Порт'є вистрибнув і побіг коридором, за ним несамовито підстрибувала валізка. Пфефферкорн пішов слідом, дивлячись під ноги, щоб не перечепитися через масні краї килима там, де він відходив від мостин. Із-поза дверей можна було почути радіо, бурмотіння і гудіння вентиляторів. Від кордону за милю звідси донеслося заїкання автоматів.

У номері порт'є влаштував справжнє шоу, підключаючи термостат. Ручка відвалилася і лишилася у нього в долоні. Хлопець сховав її в кишеню і припинив усі спроби зробити кімнату затишною. Він чекав біля дверей, доки Пфефферкорн не дістав іще одну банкноту в десять ружі, тоді порт'є посміхнувся, вклонився і зник, лишивши Пфефферкорна сам на сам з паралізуючою спекою.

Глава шістдесят восьма

П

Ід час авторських турів Пфефферкорн засвоїв, що комфорт американських готелів базувався на фантазії, яку підтримували як володарі готелю, так і гості: ви перша людина, котра зупинилася в цьому номері. Незаймана білизна, стерильні предмети мистецтва, нейтральні кольори,— все підтримувало цю ілюзію, без якої важко було б заснути.

Готель «Метрополь» навіть не намагався приховати своє минуле. Навпаки: номер 44 був справжнім історичним документом. Стеля, темна і з неприємним запахом, стала свідком розкурювання тисяч цигарок. Покривало демонструвало цілий архіпелаг плям і являло собою літопис багатьох неприємних дій. Ліпнина належала до стилю другий ампір, меблі — до конструктивізму, килим протерся, а завіс

узагалі не було. Потерті місця на шпалерах натякали на підслуховуючі устрої, які прикладали до стін. Невідомо, звідки взялася червона пляма над плінтусом,— це могла бути просто іржа,— але Пфєфферкорн підозрював, що пляму лишили тут як догану хронічному оптимізму.

Над ліжком висів портрет покійного Драгомира Жулька.

Пфєфферкорн розпакував валізу. Оскільки Сполучені Штати і Західна Злабія формально не підтримували дипломатичних відносин, він подорожував як емігрант із Канади, що оселився на Соломонових островах. «Артур С. Ковальчик» був віце-президентом молодій компанії, яка продавала добриво і шукала гуртового поставника. У валізці був цілий асортимент ділових аксесуарів, випрасувані білі сорочки і чорні шкарпетки. Він повісив піджак, розставив черевики в ногах ліжка, сховав паспорт у сейф, який нагадував скоріше портсигар з ненадійним висячим замком. Роздратовано покосився на порожню валізку. Під фальшивим дном ховалося потаємне відділення з двома додатковими наборами вусів. Був там і додатковий камуфляж: традиційний злабійський костюм козопаса, що складався з мішкуватих штанів, селянської сорочки та яскравих чобіт з гострими носами і шестидюймовими підборами. Речі самі по собі аж ніяк не протизаконні, але вони могли викликати підозру, тож краще було їх приховати. Протизаконні речі були в другому потаємному відділенні, під другим фальшивим дном. Там лежали рулончик банкнот завбільшки з бляшанку коли і мобільний телефон, який не можна було відстежити. Навіть чогось одного вистачило б, щоб його негайно заарештували і/або депортували. Але насправді ризиковані речі, за які його могли б убити на місці без зайвих питань, ховалися в третьому потаємному відділенні, за третьою фальшивою панеллю. Ці речі потребували особливої обережності. Одна була схожа на шматок лавандового мила, але насправді серед непроникного для рентгенівських променів дубнієвого полімеру високої щільності лежала флешка з несправжнім «Інструментом». Те, що на перший погляд здавалося пляшечкою дизайнерського одеколону, було промисловим розчинником, досить міцним, щоб змити полімер. У зубній щітці ховався складаний ніж. Флакочик з дезодорантом був електрошоковим пістолетом, а в коробочці з льодяниками для свіжого подиху були швидкодіючі отруйні пігулки на випадок, якщо його заарештують і загрожуватимуть тортури.

Переконавшись, що все благополучно пережило подорож, Пфефферкорн поставив на місце фальшиві панелі і пішов прийняти прохолодний душ. Вода була брудною і гарячою, рушник мало не обідрав шкіру. Над унітазом висів іще один портрет Жулька, що хмурився на Пфефферкорна, доки той стояв перед тріснутим умивальником і витирав фальшиві вуса. Вони були брунатними, кольору його волосся в молодості. Власне, вони дуже нагадували ті вуса, які він відпустив у коледжі. І щоб їх зголити, він мав усі підстави: вони йому не личили. У Вілла було достатньо і щік, і мужнього підборіддя, щоб відростити скільки завгодно волосся. Але не у нього. Пфефферкорн провів під носом пальцями. Густі, жорсткі вуса, і схожі і не схожі на його власні. Синя Борода доклав чимало зусиль, щоб їх створити.

Доки він очікував, коли піт перестане заливати очі, оглянув інші вигоди кімнати. Тут була лампа, годинник біля ліжка, вентилятор, що гойдався, батарея, з якої вже почала облизати фарба, втім щонайменше іще три місяці, і вона не знадобиться. Якщо він затримається так надовго, боже борони. Він переконався, що вентилятор надійно прикручений, і ввімкнув його. Той не працював. Пфефферкорн підняв трубку дискового телефону і набрав нуль.

Адміністратор відповів улесливим «Месьє?» Пфефферкорн попросив замінити вентилятор, і його запевнили, що заміну негайно принесуть. Стіна в голові ліжка забряжчала. На жаль, ці звуки були йому добре знайомі: ожили труби з гарячою водою. У старій квартирі саме так і було, немов сусіди почали стріляти. Навіщо комусь у готелі здалась гаряча вода? Але тут йому спало на думку, що вся вода в готелі, схоже, була гарячою, подобається це гостям чи ні. Брязкіт був гучним і ритмічним. Від нього портрет Жулька на стіні вібрував і підстрибував. Щоб заглушити звук, довелося пошукати пульт від телевізора. На екрані з'явилася сувора молода жінка в огидній формі і пілотці на туго стягнутому волоссі. Вона стояла перед паперовою погодною малою і рапортувала про прогноз погоди на найближчі п'ять днів, прикріплюючи до мапи маленькі паперові сонечка. Голос у неї був іще гіршим за брязкіт, тож Пфефферкорн вимкнув звук і змирився.

У верхній шухляді столика біля ліжка він знайшов схвалений урядом примірник західно-злабійського «Василія Набочки». Сів на ліжко і почав гортати сторінки, чекаючи, доки принесуть новий

вентилятор. Поему він знав, бо вона відіграла велику роль у його фіктивному житті, як і в житті кожного справжнього злабійця. В ній розповідалося про героїчну подорож князя Василя, позбавленого спадщини, в пошуках магічного коренеплоду, який зміг би вилікувати його хворого батька, царя. Шедевр мандрівного барда Зтанізлаба з Тзакксту нагадував Пфефферкорнові «Одіссею», поєднану з «Королем Ліром», «Гамлетом», «Едіпом» та розбавлену тундрою і козами. Перші два томи Гурвіца були присвячені обговоренню історії та символізму, і цієї інформації мало вистачити для розуміння сучасної ситуації, оскільки злабійський конфлікт узяв початок з кривавої ворожнечі з приводу того, де знайшов свій вічний спокій головний герой. Східна Злабія стверджувала, що князь Василь похований на сході. Західні злабійці були переконані, що його поховали на заході. Закінчення поема не мала, тож лишалося мало надії вирішити цю суперечку. Кожна сторона влаштовувала власний парад у день, який уважався річницею смерті князя. Часто над бульваром Г'єзнуї лунали постріли і пролітали коктейлі Молотова. І це за мирних часів. У найгірші миті брат ішов на брата, коза на козу. Якщо вірити Гурвіцу, за всі ці роки загинуло сто двадцять одна тисяча людей,— неймовірна цифра, якщо врахувати, скільки всього населення в цих країнах.

Він поглянув на годинник. Минуло п'ятнадцять хвилин, а вентилятор йому так і не принесли. Він знову зателефонував адміністратору. Той вибачився і сказав, що скоро вже принесуть. Пфефферкорн повісив трубку, знову взяв поему і відкрив на першій-ліпшій сторінці. Він захоплювався і жалів людей, таких відданих своїй культурній спадщині, що вони були готові чотири сторіччя різати одне одного через якесь вигадане місце поховання. В Америці такого не могло статися, бо американцям бракує зацікавленості власною історією. Все американське підприємництво базується на відкиданні баласту минулого заради чогось великого у майбутньому. Цікаво, чи з цього вийде роман? Брязкання стихло, портрет Жулька покосився. Пфефферкорн не став його поправляти. Майже одинадцята, час для першої зустрічі. Він вимкнув телевізор, одягся і поквапився вниз.

Глава шістдесят дев'ята

Я

к частину прикриття Пфєфферкорна організували зустрічі з урядовцями, що зацікавили б його, коли б він дійсно бажав експортувати добриво. Пфєфферкорн стояв серед інших прохачів у вестибюлі з ліпниною і чекав, доки його викличе кремезна жінка, що більше годилася б для охорони входу в печеру. Однорукий слов'янин у шинелі з неприємним запахом, що аж бряжчала від військових прикрас, насвистував і посміхався в стелю. Мати з відсутнім поглядом не звертала уваги на хникання своєї сповитої дитини, за що парочка бабусь, які перебирали чотки, скоса на неї поглядали. Цікаво, яке відношення ці люди мали до другого помічника заступника другого міністра, що відповідав за відходи тваринного походження? Відповідь Пфєфферкорн отримав, коли з'явилася жінка-троль і поманила його пальцем, а він махнув солдату: тільки після вас. Слов'янин посміхнувся, свиснув, але і з місця не зрушив. Та й ніхто інший не ворухнувся, тож Пфєфферкорн зрозумів, що викликають саме його. Решта увійшли всередину, просто щоб перечекати спеку.

— Товаришу! — другий помічник заступника другого міністра, що відповідав за відходи тваринного походження, привітав його поцілунком, від якого на вусах Пфєфферкорна лишилися вологі сліди. — Сідайте, будь ласка, сідайте! Передаю вам щирі побажання процвітання і партнерства між нашими двома націями. Так, сідайте, будь ласка! Ні, я наполягаю: я постою. Я і так довго сидів, еге ж? Це не дуже добре для сідниць. Що? Так, так. Будь ласка! За ваше здоров'я. «Трійничка», га? Ми кажемо: першу пляшку за хворих, другу пляшку за здорових, наступну пляшку за померлих, а четверту пляшку знову за живих. Га? Га? Ха! За ваше здоров'я. Мені дуже приємно отримати заяву на експорт відходів. За ваше здоров'я. На жаль, мушу повідомити, що ця заява неповна. Так, десять тисяч вибачень... За ваше здоров'я. Відсутня оплата за заяву, відсутня документація про цілі заяви, нотаріально завірена заява про те, що ви не укладатимете згоди з іншими сторонами, і багато чого іншого. Процес потрібно ініціювати згори. Будь ласка, не засмучуйтесь. За ваше здоров'я. Що? Ні. Прискорити неможливо, неможливо. Що? Ні. Неможливо. Що? Я пораджуся. Неможливо.— Він поклав хабаря до кишені.— За ваше здоров'я!

Пфєфферкорн, п'яно похитуючись, вийшов на палюче сонце і вступив у переговори зі смердючими вулицями, повними собак, котів,

курей, кіз, дітей, заводських робітників, селян, кишенькових злодіїв, солдатів і сільських жінок на допотопних велосипедах. Різноманітність облич видавала сторіччя завоювань, підкорень, шлюбів з людьми інших національностей. Очі у них були вузькими чи круглими, крижано-блакитними чи каламутними. Відтінок кольору обличчя коливався в діапазоні від насиченого коричневого до золотисто-бежевого. Фігури були грубо вирізаними, кістки — тонкими і ховалися під купою плоті чи під туго натягнутою, немов барабан, шкірою. Стільки облич, і всі вони були схожі лише через напружений вираз недовіри і покори. Стільки облич, а того, що він шукав, немає.

«Карлотто,— подумав він, я приїхав по тебе».

За квартал він натрапив на юрбу, що зібралася подивитись, як трійко чоловіків без піджаків лагодила зламаного воза, але скоро всі розійшлися, розчаровані, що домкрат витримав і нікого не розчавило до смерті. Він повернув на незамощену алею, що виходила на широкий, щоправда, весь у ямах, бульвар, прикрашений плакатами, які вихваляли чесноти фізичної праці. Хатинки з очеретяними дахами, сараями для кіз і пониклими городами межувала з бетонними монстрами радянської епохи. «МІНІСТЕРСТВО ФАКТІВ»,— прочитав Пфєфферкорн. «МІНІСТЕРСТВО МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ», «МІНІСТЕРСТВО ВЗУТТЯ», «МІНІСТЕРСТВО ДОВГОЛАНЦЮГОВИХ СПОЛУЧЕНЬ ВУГЛЕЦЮ». Визначити пріоритети держави дуже легко. «МІНІСТЕРСТВО БЕЗПЕКИ» було блискучим та імпазантним, як і «МІНІСТЕРСТВО ПОЕЗІЇ». До вестибюлю «МІНІСТЕРСТВА КОРЕНЕПЛОДІВ» уліз би фонтан п'ятнадцять футів заввишки. На потрісканому фасаді «МІНІСТЕРСТВА ТРАНСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ» висів плакат із портретом загиблого Жулька і слоганом: «Справа революції живе!»

Хоча, коли він вийшов після своєї наступної зустрічі з помічником радника діючого голови відділу стандартів Міністерства летючих мінеральних колоїдів, день уже повернув на вечір, сонце іще трималося високо в небі, і спека дратувала так само, як і вранці. Пфєфферкорн сів на бордюр і опустив голову між колінами. У порівнянні з розпиванням «трійнички» віч-на-віч із помічником радника діючого голови відділу стандартів Міністерства летючих мінеральних колоїдів частування в кабінеті другого помічника заступника другого міністра, що відповідав за відходи тваринного

походження, було дитячою забавкою. Пфефферкорн навіть і гадки не мав, як тепер знайти дорогу до готелю. Вирішив поспати на узбіччі. Температура мало чим відрізнялася від температури в його номері. Тож яка різниця? Він згорнувся калачиком. За мить його вже піднімали на ноги двійко солдат і вимагали показати документи. Він витяг перепустку туриста. Вони наказали йому йти до «Метрополю», і коли він пішов не в той бік, підхопили під руки і потягли в потрібному напрямку. Хитаючись, він пройшов через вестибюль, змусив розступитися купку старих дідуганів і мало не впав на стойку адміністратора, штовхнувши її так, що загойдався портрет Жулька на стіні.

Адміністратор поправив портрет.

— Сподіваюсь, месьє чудово провів день.

— Для мене є повідомлення? — запитав Пфефферкорн.

— Ні, вибачте,— адміністратор сховав гроші в рукав, передав Пфефферкорну ключ від номера і жестом запросив до їдальні.— Будь ласка, месьє, пригощайтесь. Вечеря на вас чекає. Шведський стіл.

Китайський бізнесмен монополізував самовар. Пфефферкорнові не терпілося закинути щось у неспокійний шлунок, тож він переглянув, що пропонують, і зупинився на пирогах з коренеплодами і козячим сиром, який нарізала на невеличкі кубики сувора жінка в гумових рукавичках. Більше одного шматочка вона давати відмовилася. Він поліз за грошима.

— Е, друже, ні, ні.

Говорив огрядний чоловік у брудній спортивній куртці. В одній руці він тримав щербату тарілку з пирогом, на якому танув шматочок жовтуватого сиру. Під іншою рукою був затиснутий портфель. Він посміхнувся, утворивши три нових підборіддя.

— Дозвольте мені,— і він швидко заговорив до сирної дами злабійською.

Пфефферкорн розібрав слова «працьовитий», «щедрий» і «честь». Схоже, сирну даму це роздратовало. Але все одно вона схопила тарілку Пфефферкорна і додала другий кубик сиру, ще й так тицьнула йому цю тарілку, немов віддавала шматок себе.

— Ви маєте знати,— сказав чоловік, супроводжуючи Пфефферкорна до столика в кутку.— Товариш Єлена, можливо, одна з найвідповідальніших жінок у Західній Злабії. Вона дотримується

найсуворіших принципів. Подвійна порція — це для неї немов наруга над святинею.

— Як вам удалося її перекопати? — запитав Пфєфферкорн.

Чоловік гмикнув.

— По-перше, сказав їй, що не годиться працювати без усмішки. Тоді нагадав, що туристи мають отримувати дві порції на день, і, оскільки за сніданком вас не було, ви можете отримати свої дві порції зараз. Після цього я навів приклад, як наші милосердні партійні лідери без наказів годували голодних. І нарешті, я сказав, що віддам вам свою порцію, аби ви відчували тепло західнозлабійської гостинності.— Чоловік посміхнувся. Він поклав портфель на стіл, відкрив його і витяг дві склянки, протер їх полою куртки. Відкрив фляжку і налив: — За ваше здоров'я.

Глава сімдесята

Й

ого звали Фйотор, і якби справи з сирною дамою та вільного володіння мовою не вистачило, щоб зрозуміти, що він шановний член партії, на це точно вказав би мобільний телефон. Він дзвонив упродовж усієї їхньої розмови, яка тривала, доки ресторан не зачинився. Пфєфферкорн намагався зупинитися, але Фйотор діставав з портфеля фляжку за фляжкою.

— За ваше здоров'я! Скажіть-но мені, друже, чи подобається вам ваш номер? «Метрополь» — це найкраще із того, що може запропонувати наша скромна нація. Може, він і не зовсім відповідає американським стандартам, але, сподіваюсь, досить комфортний.

— Я не американець,— сказав Пфєфферкорн.

— Ой, прошу мене вибачити. Як скажете. Вибачте.— Фйотор відповів на дзвінок, швидко закінчив розмову і завершив виклик.— Перепрошую. За ваше здоров'я!

— Ви знаєте, що мене не було за сніданком,— сказав Пфєфферкорн.— Звідки?

Фйотор посміхнувся.

— Моя справа — знати такі речі. До того ж, я тут був, а вас не було. Елементарна логіка, еге ж?

— А чим саме ви займаєтесь? — поцікавився Пфєфферкорн.

— Краще запитайте, чим я не займаюся.

— Гаразд, чи є щось, чим ви не займаєтесь?

— Немає! — Від реготу Фйотора задзеленчало столове срібло.— За ваше здоров'я! Це «трійничка» найвищої якості. Будьте обережними, друже. Багато людей виготовляють цей напій у себе вдома, і він дуже схожий на білизну. Мій дядько дуже любить цю справу. Більшість його сусідів сліпі. За ваше здоров'я! Перепрошую.

Поки Фйотор відповідав на дзвінок, Пфєфферкорн доїв пиріг. На смак він був огидний, але алкоголь усмоктував, а це було край потрібно, щоб знову опанувати свої думки. Така людина, як Фйотор, міг мати сотню різних мотивів. Може, витягував хабар. Міг бути звичайнісіньким партійцем. Чи членом таємної поліції. Міг просто виявитися балакучим хлопцем, хоча, на думку Пфєфферкорна, це було дуже сумнівно. Найбільший інтерес представляла можливість, що саме Фйотор і був тим чоловіком, на якого Пфєфферкорн чекав. Якщо так, вони обидва мають ступати легенько. За законом членство в «Двадцять шостому травні» було нелегальним, і для них обмін був таким же небезпечним, як і для нього. Якщо його впіймають, Сполучені Штати заперечуватимуть, що знали про його існування та діяльність. Він подумки повторив коди ідентифікації.

Фйотор закрив телефон.

— Десять тисяч вибачень. Цей девайс... Ми маємо слово «митридашха». Здається, англійською це щось на кшталт «благословення і прокляття одночасно». Розумієте?

— Чудово розумію.

— За ваше здоров'я. Знаєте, це слово має цікаву історію. Воно походить від імені Митридія.

— Царський лікар,— сказав Пфєфферкорн.

Фйотор роззявив рота.

— Саме так! Друже, скажіть мені, чи вам знайомий «Василій Набочка»?

— Кому ж він не знайомий?

— Дивовижно! Зустріти нову людину — велика рідкість. А зустріти нову людину, що знається на поезії,— це немов знайти діамант на вулиці. Друже, я такий радий. За ваше здоров'я! Але скажіть мені, як сталося, що вам відома наша національна поема?

Пфєфферкорн пояснив, що він багато читає.

Фйотор засяяв.

— За ваше здоров'я! Тоді ви маєте знати, що ми запозичили з цієї поеми багато фраз. Кажемо, «ледар як собака Хлаба».

— «Щасливий як ліліпут Юрій»,— додав Пфефферкорн.

— «Рудіший за поля Ржупсліюха»,— продовжив Фйотор.

— «П'яніший за селяка Олварнхова»,— підняв склянку Пфефферкорн.

Фйотор закинув назад кудлату голову і розреготався.

— Друже, ви справжній злабієць!

— За ваше здоров'я! — сказав Пфефферкорн.

Фйотор відкрив четверту пляжку. Коли він знову заговорив, голос у нього тремтів.

— Розумієте, друже, тут і криється сутність трагічної долі нашої нації. Наш надзвичайний спадок є також і причиною мерзенного кровопролиття. Якби великий Жтаніслаб Жзахст розумів наслідки, до яких привела незакінчена поема... та, на жаль, ми приречені, приречені...— Задзеленчав телефон. Він глянув на нього, але проігнорував.— Утім, поговоримо про веселіші речі. Скажіть-но мені, друже, ви ж тут заради бізнесу, еге ж?

Лише завдяки важкому навчанню Пфефферкорн, хоча і набрався більше, ніж за часів адміністрації Ніксона, зміг у найменших деталях описати мету свого візиту до Західної Злабії, починаючи від двадцяти двох років досвіду в галузі добрива і закінчуючи зустріччю з помічником радника діючого голови відділу стандартів Міністерства летючих мінеральних колоїдів.

Фйотор похитав головою.

— Ні, друже, ні! Я знаю цього чоловіка. Він нікчемний дурень, лінивий неук, єдиним талантом якого є вміння відкривати долоні. Ні, я наполягаю, ви маєте дозволити...— Задзвонив телефон. Він на нього глянув і поклав назад до кишені.— Моя дружина. Вибачте. Скажіть мені, з ким ви зустрічаєтесь завтра?

Пфефферкорн назвав функціонера, з яким була призначена зустріч.

— Усі вони недоумкуваті. Розмовляти з ними — усе одне що плювати в океан. Ви повинні дозволити мені... ага,— Фйотор перевірів, хто телефонує.— Перепрошую. Знову моя дружина. Да. Да. Ага, онтешкі уйтх Джихлішкуйк жвікха тай бхонухайа.— Він закрив

телефон і соромливо посміхнувся.— Шкода, але мені потрібно бути вдома. Дякую за дуже приємний вечір, мій друже. За ваше здоров'я!

Глава сімдесят перша

Х

то б не обшукав номер Пфєфферкорна, він навіть не намагався приховати сліди своєї роботи. Речі були розкидані з такою силою, що можна було припустити, що справжньою метою було не знайти контрабанду, а нагадати йому про його уразливість. Якщо так, то вони згаяли час. Він уже і так почувався ні до чого нездатним. Потинявся номером, підбираючи сорочки, вставляючи шухляди в комод, розправляючи ковдру. Речі, що лежали в головному відділенні валізки, розкидали по всій кімнаті, але потаємні відділення виконали своє завдання: в них нічого не чіпали. Із подивом він помітив, що серед хаосу хтось поправив портрет Жулька у нього над головою.

У кишені він нащупав візитівку, яку вручив Фйотор. Вона була надрукована кирилицею на тоненькому папері. Там було ім'я, номер телефону і ще два слова: «пєржюнилниуи зкхжкуржубвудх». Приватний екскурсовод. Ще б пак, подумав Пфєфферкорн. Він засунув картку в примірник «Василія Набочки», що лежав у номері. Відкрив пляшку води на столику і відпив. Щось його тривожило. Хотілося стукати в двері. Скільки іще чекати, доки він її знайде? Максимум кілька днів. Але руки у нього були зв'язані. Не можна було відступати від сценарію, що водночас і дратував своєю обмеженістю, і зводив з розуму своєю невизначеністю. Контакт міг з'явитися будь-якої миті — сьогодні, завтра, через день. Він розстебнув сорочку і потягся до вентилятора.

Той не працював.

Він підняв слухавку і набрав номер.

— Мєсьє?

— Так, це Артур Пфє... Ковальчик з номера сорок чотири.

— Так, мєсьє.

— Я просив новий вентилятор.

— Так, мєсьє.

— Ви його або не принесли, або він теж зламаний.

— Вибачте, мєсьє.

— Тут дуже жарко. Чи не могли б ви прислати іще один?

— Так, месьє. На добраніч.

— Гей, заждіть!

— Месьє?

— Чи мені ніхто не телефонував?

— Ні.

— Я очікую на дзвінок, тож з'єднайте мене, будь ласка, як би пізно не було.

— Добре. Чи не потрібно розбудити месьє?

— Господи, ні.

— На добраніч, месьє.

Він поклав слухавку і пішов до ванної поплескати води на голі груди. Над ліжком знову почали бряжчати труби, досить гучно, щоб портрет Жулька в рамі знову загойдався. Як же він буде спати? Хіба що гудіння вентилятора перекриє ці звуки.

Він закрив кран і підійшов до відчиненого вікна, розгладжуючи вуса. Його обдував отруйний нічний вітерець, а він не відводив очей від обрисів невисоких будинків на фоні неба. Десь там була Карлотта. Він вимовив її ім'я, і його підхопив вітер.

На нього накотили непрохані спогади. Це, мабуть, сталося невдовзі після того, як Білл з Карлоттою одружилися. Пфефферкорн саме почав викладати, і вони з Біллом йшли через кампус.

— Пообіцяй мені дещо, Янкелю.

Пфефферкорн помахав рукою, погоджуючись.

— Ти ж навіть не чув, що я хочу попросити.— Білл зачекав, доки Пфефферкорн не зверне на нього увагу, і продовжив: — Якщо щось зі мною трапиться, ти подбаєш про Карлотту.

Пфефферкорн розсміявся.

— Я не жартую,— сказав Білл.— Пообіцяй.

Пфефферкорн глузливо посміхнувся.

— Що може з тобою трапитися?

— Що завгодно.

— Наприклад?

— Будь-що. Я можу потрапити в аварію. У мене може статися серцевий напад.

— У двадцять вісім?

— Мені ж не завжди буде двадцять вісім. Двостороння угода: я зроблю для тебе те ж саме.

— Чому ти думаєш, що я взагалі одружуся?

— Пообіцяй.

— Гарзд.

— Скажи.

То було так не схоже на Білла. Пфєфферкорн підняв праву руку.

— Я, Янкель Пфєфферкорн, урочисто присягаюсь, що в разі, коли ти зіграєш в ящик, я подбаю про твою дружину. Задоволений?

— Дуже.

Чи уявляв він тоді, на що погоджується? А якби знав, чи погодився би? Вирішив, що все одно погодився би. Він же тут не через Вілла.

Де вентилятор?

— Алло, це Артур Пфєфковальчик з номера сорок чотири. Я і досі чекаю на вентилятор.

— Так, месє.

— Чи його колись принесуть?

— Негайно, месє.

Бряжчання не припинялося. Портрет Жулька підскакував градусів на тридцять. Пфєфферкорн його зняв, щоб картина не впала на нього серед ночі.

Одним із наслідків поганої інфраструктури є спорадична робота енергосистеми і відповідно «світлове забруднення». Проживши все своє життя у великих містах, він не звик до такого яскравого неба, і тепер він зачаровано дивився, як хмари відігнав вітер, і перед ним розкрилося вражаюче видовище зорепаду.

Глава сімдесят друга

—

П

рокидайтеся, громадяни Злабії!

Від голосу закладало вуха. Він був зовсім поруч, у кімнаті, і Пфєфферкорн вистрибнув з ліжка, заплутавшись у простирадлах і вдарившись об стіну. В середині черепа спалахнула супернова зірка. Він знову впав, удруге вдарившись головою об ріг столика біля ліжка.

— Приступайте до продуктивної праці в ім'я національної величі.

Крізь кольорові спалахи і бульбашки болю він побачив жінку в пілотці. Вона була догори ногами, з неясними рисами обличчя, ще й кричала на нього злабійською.

— Вівторок, дев'яте серпня,— сприятливий день для прогресу наших колективних принципів. Пропонуємо вам насолоджуватися погодою, яка буде приємною і комфортною. Температура не підніметься вище двадцяти двох градусів.

Пфєфферкорн не пригадував, щоб лишив телевізор увімкненим. Звівся на ноги і спробував його вимкнути, але нічого не вийшло: обличчя жінки не зникало. Кнопка, що мала відключити звук, також не допомогла.

— Завдяки щедрості та мудрості наших улюблених і доброзичливих лідерів Партії ціни на коренеплоди лишаються доступними для всіх громадян...

Вона почала перераховувати всі доступні товари, і голос її лунав не лише з екрана, а й через стіни, підлогу, стелю. Він підняв віконну раму. Гучномовці стояли на всіх будинках. Унизу повністю зупинилися машини, усі — від старої, що несла на плечах корзину з коренеплодами, до малих хлоп'ят, що гнали кіз,— завмерли, уважно прислухаючись. Пфєфферкорн поглянув на годинник. П'ята ранку.

— Не забудьте принести свої продовольчі картки до районних станцій.

Жінка на екрані відкрила книжку кишенькового формату. Люди на вулиці зробили те ж саме.

— Сьогодні читаємо четверту строфу п'ятнадцятої пісні.

І вона почала читати вголос уривок із «Василія Набочки». Люди забубоніли слідом, і колективне бубоніння стало схожим на грозу, що наближалася до міста. Читання скінчилося, книжки поховали.

— Радійте величному спадку, який вам належить, громадяни Злабії!

І всі заспівали національний гімн.

Після нього настала черга короткому раунду аплодисментів. Життя продовжилося. Жінку в пілотці змінило статичне зображення прапора Західної Злабії у супроводі акордеона. Пфєфферкорн трохи повагався, але потягнувся вимкнути телевізор, і на мить йому здалося, що зараз з екрана вискочить рука і вхопить його за зап'ясток. У вухах дзвеніло,

голова розколювалася від похмілля й ударів. Він не виспався. Чітко пам'ятав, що перестав чекати на вентилятор десь о першій ночі. Через спеку і бряжчання труб він зміг поспати лише кілька дорогоцінних годин. Поганий початок дня. Йому потрібно бути у формі. Потрібно зберігати голову ясною. Він підхопив простирadlo й обтер піт, одягнувся і пішов униз шукати каву.

Глава сімдесят третя

В

ін зупинився біля адміністратора. Сьогодні чергував інший.

— Доброго ранку, мес'є.

— Так, вітаю. Моє ім'я Артур. Ковальчик. Номер сорок чотири.

— Так, мес'є.

— Учора ввечері я просив вентилятор.

— У вашому номері є вентилятор, мес'є.

— Він зламаний.

— Мес'є, мені дуже шкода.

Пфефферкорн почекав. Адміністратор мовчав. Пфефферкорн дістав банкноту в десять ружі. Адміністратор узяв гроші тим самим жестом, що і його попередник. Уклонився.

— Мес'є, пройдіть, будь ласка, до їдальні. Шведський стіл,— улесливо сказав він.

Пфефферкорн попрямував до ресторану. Він так зосередився на пошуках кави, що не помітив, як іззаду підійшов Фйотор і штрикнув його під ребра.

— Вітаю, друже! Як провели ніч? Так? Чи сподобалися вам наші ранкові повчання? Надихають, еге ж? Хоча, між нами, про двадцять два вони набрехали. На термометрі уже під тридцять, а ще і шостої немає. Двадцять ружі підказують, що до обіду буде усі сорок.

Вони разом підійшли до столу. Вибір був невеликий: учорашні пироги і каструля з кашею. Роздавала знову Єлена. Кави не було. Лише кислий брунатний чай.

— Ви не взяли соусу,— сказав Фйотор, махнувши рукою на тарілку Пфефферкорна, коли вони сідали за той же самий столик у кутку.— Соус прикрашає страву.

Пфефферкорн, пригадуючи формулу, що колись давно знав, пробурмотів:

— Сорок градусів — це ж більше сотні за Фаренгейтом.

— Сто п'ять, здається.

Пфефферкорн застогнав і відсунув тарілку з гарячою кашею.

— Але ж, друже, вона смачна.

— Що це таке?

— Ми називаємо її «бішуйнія хашх». Схоже на вівсянку.

— На запах — аж ніяк не вівсянка.

— Вона зроблена з коренеплодів,— пояснив Фйотор,— і козячого молока.

— Козяча каша,— кивнув Пфефферкорн.

Фйотор розсміявся і поплескав його по спині.

— Ага. Дуже добра, друже. За ваше здоров'я!

— Дякую. Питиму я краще чай.

— Співчуваю. Але, як кажуть наші найбільш прозорливі партійні лідери, не будемо нічого втрачати.— Фйотор підморгнув і потягнувся за склянкою Пфефферкорна.— За ваше здоров'я. Це доля, що ми знову зустрілися, еге ж?

Пфефферкорн не знав, що і казати.

— Я взяв на себе сміливість зробити кілька телефонних дзвінків від вашого імені,— продовжив Фйотор.

Пфефферкорна ці слова збентежили.

— Хіба так правильно?

— Нехай це буде моїм подарунком, друже. Ми кажемо: «Не можна підстригти самого себе».

Пфефферкорн упізнав стару приказку, запозичену з епізоду «Василія Набочки», де князь намагається сам підстригтися. Мораль історії така: іноді краще попросити про допомогу. Хоча від втручання Фйотора і було якось ніяково, вибору не лишалося: він мав продовжувати. Будь-який розважливий іноземець, що хотів розпочати бізнес у Західній Злабії, був би вдячний за допомогу місцевого мешканця. Відмовитися означало в найкоротший спосіб викрити себе. А Фйотор буквально тримав його під рукою, обнімаючи за талію, коли вони підвелися з-за столу.

— Тримайтеся мене, друже, і матимете стільки лайна, що й не будете знати, що з ним робити.

Першою зупинкою було Міністерство зв'язків із пресою. Ніхто і слова не сказав, коли вони пройшли без черги. Фйотор увійшов до кабінету помічника заступника міністра без стуку і з ентузіазмом почав читати лекцію про важливість добрива для народної революції. Ось, сказав він, піднімаючи руку Пфефферкорна, товариш із-за кордону, який може активно посприяти поширенню колективних принципів, продемонструвавши світу надзвичайну природну перевагу західнозлабійських кіз, які — і це науково доведений факт — виробляють гній, збагачений азотом більше, ніж у інших кіз Північної півкулі. Щоб обґрунтувати свою думку, він помахав статтею, вирваною зі спортивного розділу ранкової газети. Помічник заступника міністра покивав, погмикав і нарешті дійшов висновку, що проект Пфефферкорна дійсно вартий уваги. Він пообіцяв написати про це службову записку. Вони випили за взаємну співпрацю, і Фйотор із Пфефферкорном пішли.

— Швидко,— сказав Пфефферкорн.

Думка про те, що він може закінчити місію, заради якої начебто і приїхав, його дуже стурбувала. Що робити, коли хтось дійсно вирішить продати йому велику кількість добрива?

— Ага,— кивнув Фйотор.— Ото дурень. Він уже про нас і забув.

До обіду сцена повторилася ще чотири рази, під час відвідин Міністерства родючості, Міністерства об'єктів, Міністерства морського перерозподілу і Міністерства бочок повторного використання. Куди б вони не пішли, Фйотора завжди вітали поцілунками, його часто зупиняли на вулиці люди і хотіли потиснути йому руку. Побачивши, що із ним Пфефферкорн, руку тиснули і тому. Пфефферкорн немов у старших класах опинився, в компанії з улюбленим нападником школи.

— Ви нагадуєте мені одного знайомого,— сказав Пфефферкорн.

— Хіба? Сподіваюся, він був вашим другом.

— Був.

Обідали вони стоячи за столиком на ринку на Площі закінчення параду на честь ушанування і світлої пам'яті величності і жертв мучеників славетної революції злабійського народу двадцять шостого травня. Спека була нестерпною, і багато торговців позаносили свої товари і сховалися у вестибюлі Міністерства гнучкого трубопроводу неподалік. Кілька хоробрих, що лишилися, розхвалювали обмежений

асортимент хворих на вигляд продуктів. Схоже, в моді були «вузлуваті та вкриті брудом». М'яса, крім козячих тельбухів, не було, та й їх укривав товстий шар мух. Пфєфферкорн, зосередившись на мисці супу, намагався не звертати уваги на це огидне видовище, проте уникнути гострого запаху було дуже важко.

На східнозлабійському боці ринку був іще один ринок, жвавий і веселий. Гурт акордеоністів грав американські шлягери сорокових. Були там і атракціони. Каруселі з козами. Зоопарк свійських тварин. Там можна було перевдягнутися в персонажа з «Василів Набочки» і сфотографуватися. Та найголовніше — там була їжа. В чистих кіосках виставили цілу веселку продуктів, глазуровану випічку, атласний шоколад, свіжу рибу на кризі. Пфєфферкорн довго дивився на літери кирилиці, доки не розібрав, що там написано: «ТОРТ „МУРАШНИК“». На прилавку стояло багато чудових тортів, і дивитися на них було дуже важко, бо покупців поруч не було. І дійсно, скільки б він не вдивлявся в частину Східної Злабії, крім групи акордеоністів, торговців, добре озброєних солдатів, площа скоріше нагадувала декорації до фільму. На тротуарах не юрбилися люди. Стояли розкішні автівки, але ніхто не їздив вулицями. Було повно кав'ярень, чайних, бістро, бутиків, але всі вони були порожні. Картинка була такою дивною, що Пфєфферкорн мимовільно посунувся вперед.

— Відверніться, будь ласка.

Фйотор говорив з нехарактерною для нього квапливістю, не підводячи очей від тарілки з супом. Лише тоді Пфєфферкорн помітив групу західнозлабійських солдатів, що за ними спостерігали.

— Ходімо,— сказав Фйотор, не з'ївши і половини порції.— Запізнаємося.

Глава сімдесят четверта

В

ласне, спізнюватися було нікуди. В розкладі Фйотора було три години вільного часу до наступної зустрічі, тож він вирішив додати іще кілька місць.

— Ви турист,— сказав він, легенько поплескавши Пфєфферкорна по плечу.— Ви мусите оглядати визначні пам'ятки.

В інтерактивній секції Музею кіз Пфєфферкорну вдалося надоїти півсклянки молока, і він пишався собою, доки не побачив піввідра, надосного чотирирічною дівчинкою з великими мозолистими руками. В Музеї миру він прочитав звіт про холодну війну, де було написано зовсім протилежне тому, що він знав. В Музеї цементу він дізнався про будування самого музею. Коли настав час вечері, він був готовий до пирогів.

Його номер знову перевернули догори дригом.

Портрет Жулька знову поправили.

Вентилятора досі не було.

— Алло, це Артур Ковальчик з номера сорок чотири. Де мій вентилятор?

— Мєсьє, вентилятор у номері.

— У номері його немає.

— Мєсьє?

— Той, що є, зламаний.

— Мєсьє, мені дуже шкода.

— Мені не потрібні співчуття. Мені потрібен новий вентилятор.

Почали бряжчати труби.

— Алло? — сказав Пфєфферкорн. — Ви мене чуєте?

— Мєсьє?

— Я втомився вам телефонувати. Будь ласка, пришліть мені вентилятор. Негайно.

Він поклав слухавку, не встиг адміністратор нічого відповісти. Походив по кімнаті, повертаючи речі на свої місця і на ходу знімаючи з себе одяг. Бряжчання стало гучнішим. Він уже сумнівався у своїй гіпотезі. По-перше, він був переконаний, що труби бряжчали через різницю температур між водою і трубами. Гаряча вода змушувала холодний метал розширюватися, що, у свою чергу, вело до характерного цокання і бряжчання. Але в Західній Злабії було так спекотно, що різниця аж ніяк не могла перевершувати кількох градусів, а цього не досить, щоб отримати звук, і точно вже не досить, щоб труби гули так, що вуха закладало. Інша причина для сумнівів полягала в тому, що, судячи з власного досвіду, бряжчання спочатку ставало голоснішим, а згодом затихало. Шум, що долунав з-поза стіни, був зовсім іншим. Він був рівномірним і наполегливим і більше відповідав, так би мовити, дикому розгойдуванню ліжка і

постукуванню узголів'я по стіні. Його б не здивувало, якби в сусідньому номері поселилося молоде подружжя.

Він почекав, чи не принесуть вентилятор, і коли його не принесли, знову зателефонував до адміністратора.

— Негайно, месє,— пообіцяв той.

Бряжчання не припинялося. На стіні підстрибував портрет Жулька. Пфефферкорн став на ліжку і зняв його. Тоді сердито постукав у стіну.

— Уже пізно! — крикнув він.

Бряжчання зупинилося.

Опівночі він перестав чекати. Відкинув ковдру, ліг на простирadlo і занурився в тишу, не забуваючи, що п'ята ранку вже зовсім скоро.

Глава сімдесят п'ята

Н

аступного ранку після прогнозу погоди і публічних читань він спустився до адміністратора. Чергував той самий чоловік, що і в перший день його приїзду. Пфефферкорн задалегідь сунув йому гроші.

— Месьє, будь ласка, прошу до сніданку.

— За хвилину. Спочатку справа. Хочу поміняти номер, будь ласка.

— Месьє, якісь проблеми?

— Кілька. Я принаймні десять разів просив про новий вентилятор. Чи це дуже важко? Схоже, дуже. Тож мені потрібен інший номер з працюючим вентилятором.

— Месьє...

— І пара в сусідньому номері дуже шумить. Немов туди заселилася пара збуджених горил.

— Месьє, я перепрошую, але це неможливо.

— Що саме?

— Номер не можна поміняти.

— Чому?

— Месьє, вільних номерів немає.

Пфефферкорн поглянув на стіну, де висіли ключі.

— Що ви таке кажете? Я ж сам бачу, що в цілому готелі не більше десяти відвідувачів.

— Месьє, зміна номера можлива лише, якщо ви попередили за шість тижнів задалегідь.

— Ви ж несерйозно?

Адміністратор уклонився.

Пфефферкорн дістав банкноту в десять ружі. Вона зникла в рукаві адміністратора, але той майже не ворухнувся. Пфефферкорн дав йому ще десять ружі. Нуль реакції. Ще десять, а тоді підняв руки вгору і пішов через вестибюль до ресторану.

На нього уже, посміхаючись, чекав Фйотор.

— Друже, доброго ранку! Що сталося?

Пфефферкорн пояснив.

— Ага, так.

— Це дійсно так? Я не можу отримати іншого номера ще шість тижнів?

— Час швидко минає, друже.

— Господи!

— Не бійтеся,— продовжив Фйотор.— Сьогодні ми розважимося.

— Не можу дочекатися.

Вони обійшли кілька закладів. Зустріч за зустріччю закінчувалися однаково: обіцянка скласти звіт, палкі обійми і «трійничка». Між зустрічами вони оглядали місто. Відвідали ще кілька музеїв, ще кілька меморіалів. Буквально на кожному розі можна було побачити пам'ятний знак, що вшановував деякі важливі події народної революції. На кількох вільних перехрестях у землю вкопали таблички: «Це місце лишили для майбутніх історичних подій».

Вони стояли біля пошарпаного будинку.

«ТУТ НАРОДНА РЕВОЛЮЦІЯ НАВІКИ ПОЛПШИЛА ДОЛЮ ЗЛАБІЙСЬКИХ ЖІНОК».

Вони увійшли до стрип-клубу і сіли. Офіціантка потріпала Фйотора за щоку і поставила перед ними пляшку «трійнички». Нещадно біла у вуха музика техно.

— Вам подобаються груди? — прокричав Фйотор.

— Так же, як і всім,— прокричав у відповідь Пфєфферкорн.

— Я сюди щодня приходжу,— крикнув Фйотор.

Пфєфферкорн кивнув.

— Не так, як в Америці, еге ж? — прокричав Фйотор.

— Я не американець,— крикнув у відповідь Пфєфферкорн.

Дійсно, було зовсім по-іншому: і відвідувачі, і стриптизерки були однаково роздягнуті.

— Це наш колективний принцип рівності,— горланив Фйотор.— Якщо жінка знімає якусь одєжину, чоловік теж має щось зняти. Справедливо, так? — Він засунув банкноту в десять ружі за стрінги жінки, що звивалася перед ним, і почав розстібувати сорочку.— За ваше здоров'я!

Кульмінацією кожного візиту до Західної Злабії було відвідування могили князя Василя. Пфєфферкорн очікував грандіозності, тож був

дуже вражений простотою місця. Серед людних вулиць притулилася маленька цегляна площа, в центрі якої стояло кострубате дерево.

ТУТ ЗНАЙШОВ ВІЧНИЙ СПОКІЙ
ВЕЛИКИЙ ГЕРОЙ
БАТЬКО І ВИЗВОЛИТЕЛЬ
СЛАВНОГО ЗЛАБІЙСЬКОГО НАРОДУ
КНЯЗЬ ВАСИЛІЙ
«ЯК КОРИНЬ, НАБРЯКАЄ МОЄ СЕРЦЕ,
КОЛИ Я БАЧУ ОБЛИЧЧЯ МОЇХ ЛЮДЕЙ.
ЯК ОСИРОТІЛЕ КОЗЕНЯ ПЛАЧЕ ВОНО ВІД ГОРЯ»
(ПІСНЯ СХХ)

Фйотор нахилив голову. Пфєфферкорн зробив те ж саме.

— Наступного місяця ми святкуватимемо п'ятисоту річницю поеми. Свято буде незабутнім,— хитро посміхнувся Фйотор.— Може, подовжите свій візит?

— Нічого не можу сказати, живу одним днем,— сказав Пфєфферкорн.

По дорозі до Міністерства подвійного оподаткування вони пройшли повз натовп людей, які хотіли увійти до старої дерев'яної хатини.

— Домівка нашого дорогого покійного лідера,— пояснив Фйотор.

Пфєфферкорн спробував надати обличчю шанобливого виразу.

— Ходімо,— сказав Фйотор і почав проштовхуватися в перші ряди.

Усередині хатинки було градусів на двадцять більше, ніж на вулиці. Меблі відгородили мотузками, поставили мольберти з портретами Драгомира Жулька. На світлинах він виступав, хмурився, віддавав честь. Допотопними фотоапаратами з подвійними лінзами радянської ери люди фотографували стіл, на якому лежали чорнильна ручка Жулька, щоденник, стояв щербатий олов'яний кухлик зі спитим чаєм, що лишився на дні. Під лампою в скляній шафі лежав зачитаний примірник «Василія Набочки». По периметру кімнати стояли солдати, стримуючи відвідувачів автоматами Калашникова, покvapлюючи їх проходити повз головний експонат кімнати: оббиту дерюгою труну, в якій лежало забальзамоване тіло Жулька. Пфєфферкорн витирив з лоба

піт і не відводив від труни очей. У вухах дзвеніло, паморочилася голова. Ось чоловік, якого він убив.

Солдат підштовхнув його прикладом і наказав рухатися.

На вулиці Фйотор заявив:

— Годі смерті на сьогодні.

Вони не пішли на зустріч, а завернули в стрип-клуб.

І так повторювалося кілька днів поспіль. Після неспокійної ночі потіння на простирадлах, слухання бряжчання за стіною і спроб заткнути вуха туалетним папером Пфєфферкорна голосно будили на світанку. Жінка в пілотці оголошувала, що погода буде надзвичайно приємною, а ціна на коренеплоди — надзвичайно низькою, що Міністерство науки гігантськими кроками просувається вперед, що агресори зі Східної Злабії переможені і тремтять від страху. Пфєфферкорн так і не зрозумів, кого має надурити ця брехня. Втім, він уже почав отримувати задоволення від усього цього карнавалу. Читав «Василів Набочку». Співав гімн, поки голив шкіру навколо вусів. Він майже забув, що вони фальшиві.

Переконавшись, що він друг Фйотора, Єлена почала ставитися до нього прихильніше. Вона ніколи не давала більше, ніж призначено, але робила це, сяючи беззубою усмішкою хокеїста.

Майже цілий день він проводив із Фйотором. Пфєфферкорн прекрасно розумів, що за ним спостерігають, але не знав, як цьому зарадити, тож намагався обернути все на свою користь.

— Ви знаєте всіх цих людей і не можете зробити так, щоб мене переселили в інший номер?

— Є такі речі, проти яких я безсилий, друже.

Ввечері вони вечеряли разом у ресторані, говорили про літературу і випивали кілька пляшок «трійнички». Тоді Фйотор ішов додому до своєї дружини, а Пфєфферкорн зупинявся біля стойки адміністратора, щоб запитати, чи не лишали йому повідомлень. Адміністратор відповідав, що повідомлень немає. Пфєфферкорн питав про новий вентилятор. Адміністратор обіцяв, що той негайно принесуть.

Пфєфферкорн піднімався на свій поверх у допотопному ліфті, проходив по повному перешіптувань коридору, повз номери, в яких бубоніли, в яких мешкали привиди, повз номери, в які заходило більше людей, ніж виходило.

Він витягувався в ліжку, слухав, як розважаються молодята, і розмірковував про схожість шпигунства і письменства. І те, й інше кликало до уявного світу. І те, й інше сторонні вважали екзотикою, але насправді це було досить нудно. І те, й інше перевіряло людину на здатність переносити самотність, хоча в цьому відношенні, як вирішив Пфефферкорн, шпигунство було складнішим, бо вимагало, аби шпигун щомиті відмовлявся від притаманного людині інстинкту довіряти. Одною з утіх життя було те, що майже в будь-кого можна запитати будь-що і в переважній кількості випадків отримати чесну відповідь. Не завжди, звісно, але досить часто. Якби не це, розмови стали б виснажливою, обтяжливою працею, тим більше такі підбадьорюючі, як у них з Фйотором. У Пфефферкорна виникало таке відчуття, ніби його кілька годин поспіль змушують стояти на одній нозі. Він співчував усім безлицим чоловікам і жінкам, що виконували свої обов'язки в готелях по всьому світу. Їхня самотність була і його самотністю, його — їхньою.

І він думав про Вілла. Пфефферкорн переосмислив їхню дружбу, і йому здавалося, що він вижив під час пожежі та повернувся на попелище. Може, і знайшлося б кілька хвилинок справжнього щастя, але вони були поховані під таким шаром фальші, що мудріше було б їх не чіпати. Втім, Пол, мабуть, мав рацію, коли казав, що не потрібно вибирати. Тепер, коли Пфефферкорн став справжнім шпигуном, він зрозумів. Пригадав примірник свого романа, що належав Віллу, позначки на полях. Що це, як не любов? Він боявся признавати, бо якщо Вілл його любив, біль, який він відчував усі ці роки, обманюючи Пфефферкорна, важко було уявити. Вілл був справжнім героєм.

Бряжчання стало гучнішим.

Пфефферкорн увімкнув телевізор і збільшив звук до максимуму.

Каналів було три. На першому каналі показували прапор. На другому цілодобово транслювали партійні збори і промови. Чемпіоном розваг був третій канал. Пфефферкорн дивився мильну оперу з життя пастухів кіз. Дивився новини, про які повідомляла жінка в пілотці. Як і решта мешканців Західної Злабії, він чекав на ігрове шоу, що починалося о дев'ятій. Національне змагання включало в себе складання віршів, і вчителя номінували найкращих учнів, які повставали перед відомими суддями, а ті нещадно роздирали вірш на шматочки, змушуючи учнів плакати і страждати від нестерпного

сорому, що покрив їхню родину і цілий район. Коли над тобою знущалися таким чином, це вважалося за велику честь, і «Вірш, такий поганий!» посідав друге місце по популярності на телебаченні Західної Злабії, поступаючись лише шоу, яке транслювали після нього,— коли в студії наживо знущалися над учителями.

Глава сімдесят шоста

—

П

рокидайтеся, громадяни Злабії!

Пфефферкорн відкрив шухляду. Сьогодні в порядку денному значився візит на козячу ферму в передмісті, і це, здається, непогана нагода вдягти свою єдину сорочку поло. Спливаючи потом, він розгорнув рушник і притиснув його до обличчя. Коли опустив руки, побачив, що вуса відійшли разом з рушником.

Панікувати не було причини. Він пробув у Західній Злабії тиждень, а епоксидний клей мав витримати днів десять-дванадцять. Скоріш за все, постійне потіння прискорило його розчинення. Він дістав старі вуса зі складок рушника і змив в унітаз. Поклав валізку на ліжку, зазирнув у перше потаємне відділення, взяв один з наборів з вусами, відкрив і розложив уміст пакета на простирадлі. Пасма штучного волосся будь-якого розміру, форми, кольору і текстури. Дуже схоже на гей-парад гусені. Він вибрав дві смужки завдовжки з мізинець помірно-коричневого кольору. Пішов до ванної, прихопивши з собою тюбик клею не більше наперстка й аркуш з інструкцією.

Набір для зміни зовнішності (чоловічий)

1. Виберіть деталь, що найбільше підходить за розміром.
2. Щоб підігнати деталь під бажаний розмір, подріжте її.
3. Витріть насухо поверхню обличчя, куди хочете приклеїти деталь.
4. Ватною паличкою нанесіть «Мульти-Бонд» ТМ на зворотний бік деталі, щоб забезпечити кращий результат.
5. Притисніть деталь до обличчя, утримуйте тридцять секунд.
6. Маєте чудовий вигляд!

Він не пригадував, щоб процес був таким езотеричним. Але ж поряд був Синя Борода, завжди готовий прийти на допомогу. Він збентежено перевернув аркуш.

Зроблено в Індонезії

У двері постукали.

— Доброго ранку, друже!

Що Фйотор тут робить? Сніданок лише через півгодини. Пфефферкорн висунув голову в кімнату.

— Хвилиночку! — гукнув він.

Повернувся до ванної. Відкрив тюбик з клеєм, видавив краплину на кінчик пальця і приклав пальця до губи, одразу ж забезпечивши найкращий результат.

Глава сімдесят сьома

Ж

ахливо. Середній палець лівої руки прилип до верхньої губи між лівим куточком рота і западиною під носом. Особливо пригнічувало розташування пальця. Якби він приклеївся там, де у годинника була дванадцята, Пфефферкорн міг би удати, що він щось обмірковує. Але зараз палець був на місті о пів на десяту, і вигляд у Пфефферкорна був такий, немов він копирсається в носі. Він кинувся до ліжка і переглянув стрічки волосся.

У сусідньому номері почалося бряжчання, розмірене, як метроном.

— Та невже? — не витримав він.— Зараз?

— Що? — крикнув Фйотор.

— Нічого.

Він знайшов те, що шукав: ватну паличку. Він так квапився, що геть про неї забув. Але розуміння помилки аж ніяк не наблизило його до вирішення проблеми. Зараз палець у нього був приклеєний до обличчя, у двері стукав Фйотор, а голубки в сусідній кімнаті стрибали на ліжку.

— Перепрошую, що так грубо розбудив вас,— крикнув Фйотор,— але сьогодні нам дуже важливо дотримуватися розкладу.

— Зараз буду!

Пфєфферкорн кинувся до ванної, включив гарячу воду і сунув голову під кран. Безрезультатно. У відчаї він випрямився, знову весь мокрий. Мав же бути якийсь спосіб позбавитися епоксидного клею! Синя Борода розказував. Бряжчання зводило його з розуму, важко було зосередитись.

— Раджу надягти черевики з закритими носками,— кричав Фйотор.

— Добре! — крикнув у відповідь Пфєфферкорн.

Він пригадав: двадцятидвохвідсотковий розчин солоної води. Дуже просто, от тільки в Західній Злабії він ніде не бачив сільнички (та й узагалі будь-яких приправ). Трохи кетчупу створило б з пирогами справжнє диво, подумав Пфєфферкорн. І наказав собі зосередитись. Потрібна солоня вода. Можна покричати. На нього нахлинули найсумніші спогади. Пригадав батька. Подумав про всі свої невдачі. Але плачем горю не допоможеш. Коли його життя пішло вгору, він доклав чималих зусиль, щоб залишити свої нещастя в минулому. Замість цього він уявляв усе жахливе, що могло іще трапитися. Уявляв Карлотту в камері. Себе під час лікування від раку. З огидою уявляв доньку... але мозок відмовлявся іти далі, а очі лишалися сухими.

— Водій чекає. Ми ще можемо уникнути заторів.

— Уже йду!

Він знову посмикав губу. Добре приклеїлось, ситуація стає складнішою. Що б там не робили в подібному випадку такі видатні чоловіки, як Гаррі Шагрін і Дік Стапп, подумав він, це було просто божевілля. Вони б зробили все що завгодно — буквально все,— але навіть і не думали про поразку. Він обхопив ліву руку правою, глибоко вдихнув, щосили смикнув і з гучним тріском упав у душ.

— Друже? З вами все гаразд?

— Усе добре,— слабо відповів Пфєфферкорн.

Якогось успіху він таки добився. Палець уже тримався не так міцно. Пфєфферкорн виліз з душу, обхопив руку і спробував іще раз.

Пізніше він не міг пригадати, що було гірше: біль або звук. Довелося зібрати всю силу волі, аби не закричати. Він нахилився, мало не рухнув на підлогу, очі нарешті (але недоцільно) затуманилися, з губи на кахлі закапала кров. Але то був іще не кінець. Самий кінчик

пальця досі лишався приклеєним. Пфефферкорн застогнав і відірвав його. Притиснув до закривавленого обличчя туалетний папір.

— Рання козочка отримує лушпайки! — гукав Фйотор.

Ватною паличкою Пфефферкорн наніс новий шар клею. Защипало, і він зрозумів, що власними руками заніс токсичну речовину прямо в кров.

Епоксидний клей спрацював як хімічне припікання: при контакті з ним кров скипілася. Тремтячими руками він притиснув до губи дві деталі вусів. Порахував до десяти, утримуючи їх на місці, а потім легенько посмикав, щоб перевірити, чи добре вони тримаються. З правого боку все було гаразд. З лівого було боляче, але лишалося на місці.

— Може, мені двері вибити?

— Ха-ха-ха-ха-ха.

Пфефферкорн побіг до ванної, щоб востаннє глянути в дзеркало, і відсахнувся.

Він приклеїв вуса догори ногами. Замість того, щоб обрамляти дугу верхньої губи, вуса стирчали вгору, немов здивовані брови. Він так здивувався, побачивши це, що власні брови теж підскочили вгору, і у нього немов два набори брів з'явилося: один над очами і один над губою. «Такого я не очікувала!» — говорила верхня частина обличчя. «Я також!» — погоджувалася із нею нижня. Він спробував виправити ситуацію і нахмурився. Вуса трохи розправилося. Якщо вдасться витримати так цілий день, то Фйотор, може, нічого і не помітить.

— Рахую до трьох. Раз...

Хмуричись, Пфефферкорн вискочив із ванної.

— Два...

Хмуричись, відчинив двері. Мовчання. Фйотор так і витріщився на нього. Пфефферкорн уявив себе на його місці: побачив себе з боку, похмурого, з переляканим поглядом. Не дуже переконливим. Усе пропало. Він викрив себе. Тепер він покійник. Якщо пощастить, зможе дістатися зброї. Ножем-зубною щіткою він управлявся так-сяк. Дезодорант-електрошоковий пістолет був акуратнішим, але дещо складнішим у використанні, оскільки потрібно було ще і кришечку зняти. Та й не був він упевненим, що той спрацює для чоловіка такої комплекції, як Фйотор. Зупинився на ножі, яким би «брудним» той не був. Як його навчили, він уявив, наче падає на підлогу, котиться до

шафи, хапає валізку, відкриває блискавку, відсуває першу фальшиву панель, відсуває другу фальшиву панель, відсуває третю фальшиву панель, хапає зубну щітку, викидає лезо, встромляє його. Роботи чимало. Продовжуючи хмуритись, він почав відступати назад. Фйотор посміхнувся і рішуче взяв його під руку.

— Запізнаймося,— сказав він і потяг Пфефферкорна до ліфта.

Глава сімдесят восьма

Х

муритися кілька годин поспіль виявилось більш виснажливим, ніж Пфефферкорн уявляв. Вони брѳохали по багнюці серед козячих загонів по щиколотку в гної, а обличчя у нього палало від зусиль. До того ж він помітив те, на що не звернув уваги раніше: пучка лівого вказівного пальця була цілковито гладенькою, оскільки отримала новий шар шкіри, обідраної з верхньої губи. Теоретично він міг скоїти злочин, не лишивши відбитків пальців, за умови, що робив би все одним пальцем. Десь у підсвідомості промайнула думка, чи не вийшло б з цього гарного роману або кіносценарію. Але він узяв себе в руки і зосередився на утриманні похмурого вигляду.

У кінці візиту він отримав подарунок — три пляшки поживних тваринних відходів.

Вони з Фйотором стояли під деревом на узбіччі і чекали, доки хтось не проїжджатиме повз, щоб підвезти їх додому. Якогось іншого дня Пфефферкорн насолоджувався би запахом сіна і дзеньканням дзвіночків на козиних шиях. Не припиняючи хмуритись, він зауважив, що між виконуючим обов'язки заступника директора ферми з гною та адміністративним аудитором Міністерства напівтвердих тіл, з яким вони зустрічалися напередодні, є якась схожість.

— Двоюрідні брати,— сказав Фйотор.

Пфефферкорн здивовано звів брови — справжні — таке відкрите визнання кумівства!

— Ми всі родичі. Географія — це доля, чи не так? — Фйотор махнув рукою на круті пагорби, що оточували долину Злабії, зганяючи її мешканців до купи.— В цьому світлі наша трагічна історія здається іще трагічнішою. Шкодимо самі собі.

Пфефферкорн, хмурячись, кивнув.

— Як я сказав, не часто випадає нам честь зустріти когось нового.
— Фйотор поплескав Пфефферкорна по плечу, та так і лишив там руку, немов поруч із ними була неслухняна дитина. Серце у Пфефферкорна гикнуло. Але не встиг він нічого сказати, як у хмарині пилу з'явилася тройка. Коні зупинилися, вони залізли на віз. Фйотор щось пробурмотів візниці і передав кілька купюр. Візниця кивнув. Замість того, щоб розвернутися і везти їх до центру міста, чоловік ляснув батоном, і тварини поплелися вперед.

Тепер Пфефферкорн хмурився по-справжньому.

— Куди ми ідемо?

— Чудовий день, еге ж? — сказав Фйотор.— Тож, будемо ним насолоджуватися.

Вони котилися вздовж поля, засадженого конюшиною. Сонце освітлювало ліниві сумні каркаси радянських тракторів. Зовсім скоро відстань між сільськими будинками збільшилася, асфальт перетворився на засохлу грязюку, а дзижчання комах стало таким гучним, що Фйотору довелося кричати, щоб його почули. Пфефферкорн не слухав. Думка про те, що ворогів було більше, і вони були сильніші, а у нього замість зброї лишилися тільки кулаки і ноги, ввела його в такий ступор, що він і хмуритися забув. Відчув, як вуса наїжачились угору, і квапливо повернув їх у вихідне положення.

Вони доїхали до розвилки. Іржавий знак повідомив, що за три кілометри на них чекає знищений ядерний реактор. Візниця обрав іншу дорогу, без знаку. Пфефферкорн захвилювався.

— Уже недалеко,— заспокоїв Фйотор.

Попереду лінія дерев позначала південний край лісу Лихабво, куди не їздили ані туристи, ані місцеві, бо там починалася зона відчуження. Фйотор наказав візниці зупинитися. Передав йому ще кілька банкнот і попросив зачекати.

— Ходімо,— сказав Фйотор, обхопив Пфефферкорна за талію і підштовхнув до лісу.

Глава сімдесят дев'ята

У

сюди навколо них були наслідки дії високої дози радіації. Дуби і клени мали асиметричне листя завбільшки з гітару. Психоделічні папороті

розгойдувалися на вітру. На валунах, покритих лишайником, стрибали дев'ятипалі вивірки з плямистим хутром. За запахом, що у Пфефферкорна асоціювався зі звичайним лісом (солодким від рослин, що перегнивали, пікантним від розігрітого сонцем каміння), ховалася ненатуральна, хімічна нотка. Можна отримати рак, просто перебуваючи тут. Але зараз тривожити мало зовсім інше. Вони з Фйотором лишилися тут самі.

— Красиво, еге ж?

Пфефферкорн хмурився і мовчав. Він намагався зрозуміти, чому Фйотор лишив тройку чекати. Якщо в ліс увійшло двоє, а повернеться один,— вимагатимуть пояснень, якщо, звісно, це не було сплановано. Отже, візницю теж задіяно. Але чому ж тоді відмовлятися від двох зайвих рук? Відповідь, мабуть, у тому, що Фйотор не вважає Пфефферкорна небезпечним. Це варто вважати перевагою, хоча і зовсім незначною і нетривалою. Чим скоріше він почне діяти, тим краще. Він зосередив похмурий погляд на наполовину вкритому ґрунтом камені з гострими краями. Уявив, як він падає на землю, котиться до нього, хапає і б'є,— і все це так швидко, що Фйотор не встигає відреагувати. Забагато слабких місць, подумав він. Невідомо, наскільки велика підземна частина каменя. Може, його не так уже й легко дістати. Він пішов далі. Вони йшли вздовж русла струмка. Фйотор, не знімаючи руки з талії Пфефферкорна, розказував про труднощі, які пережив у дитинстві, про велику родину і маленьку хатину. Чи відомо Пфефферкорну, що в злабійській мові немає слова, що позначає усамітнення? Пфефферкорн хмурився і мовчав. Під ногами пружинило опале мутантне листя. Купкою лежали соснові голки завдовжки з багор. Він помітив зламану гілку. З неї вийшов би непоганий кийок. Він чекав, доки тіло захоче зробити те, чого його навчили. Але тіло було гумовим, тяглося за Фйотором, і гілка лишилася позаду. Пам'ять м'язів, подумки кричав Пфефферкорн. Сонячне сплетіння! Больові точки! Жахливо, але він покійно, немов лялька, ішов назустріч своїй смерті.

Струмок перетворився на темний ставок. Нарешті Фйотор його відпустив, підійшов до краю води і зупинився там, спиною до Пфефферкорна, щось видивляючись. Зараз або ніколи, подумав Пфефферкорн. Він тихо присів і підняв з багнюки камінь. Той чавкнув, але Фйотор не почув. Розказував, як приходив на це місце хлопчиком і

повіряв свої нещастя риbam та деревам. Він не приходив сюди вже багато років, але тепер був щасливий, що був тут разом зі своїм другом, Пфефферкорном. Сокдолейгер казав, що правильне місце для смертельної травми — скроні, бо саме там багато кровоносних судин і нервів. Лишалось найголовніше. Ударити погано — це гірше, ніж зовсім не вдарити. Пфефферкорн покатав камінь у руці. Таке враження, що вся рідина з рота перетекла в долоні. Він пригадав про єдиний випадок у своєму житті, коли завдав лиха живій істоті. В старій квартирі завелися миші. Як правило, вони були досить розумними, щоб уникати пастки з клеєм, які він розставляв, але одного вечора він читав і почув божевільний писк. Пішов на кухню і побачив, що миша прилипла задніми лапками. Вона намагалася відірватися, хапаючись за лінолеум передніми лапами. Він не збирався ловити мишей, тож і гадки не мав, що з ними робити. Чув, що дехто їх топив у відрі з водою. Це здавалося йому садизмом. Він подумав, підняв пастку за вільний кінець і поклав у пластиковий пакет. Зав'язав пакет і виніс на вулицю. Пакет сіпався і пищав. Пфефферкорн розв'язав його і зазирнув усередину. Миша скаженіла, немов відчувала, що має статися. Пфефферкорн подумав, чи не звільнити її, але було страшно торкатися лапок. Тож він стояв і дивився на мишу, а та пищала і дряпала пластик. У таку мить йому хотілося бути електриком чи водієм автобуса. Справжні чоловіки не стоять і не витріщаються в пакет. Вони знають, що робити. Втім, чи професія впливає на людину? Може, навпаки? Він зав'язав пакет, підняв його високо в повітря й ударив об бордюр. Щось хруснуло, але миша і досі сіпалася. Він ударив ще раз. Сіпання припинилося. Він знову ударив пакетом і кинув його в сміттевий бак. Піднявся в квартиру, щоб прийняти душ. Тоді, як і зараз, він тремтів усім тілом. Потрібно розбити проблему на кроки. Він уявив. Проблема з візуалізацією полягала в тому, що за наявності багатої уяви завдання ставало більш конкретним, але водночас неймовірно реальним і жахливим. Він відчув вібрацію в долонях, коли камінь торкнеться черепа Фйотора. Побачив кров і почув звук, немов розламали жменю картопляних чіпсів. Він ковтнув і міцніше стиснув камінь. Павуків він, здається, теж чимало знищив за своє життя, але їх можна не рахувати. Він зробив крок уперед. Фйотор глянув через плече, побачив, що відбувається і посміхнувся з розумінням.

— Ага,— сказав він, з блискавичною швидкістю викинув руку і забрав камінь.

Пфефферкорн відсахнувся і кинувся на землю, покотився, закинувши руки за голову, щоб захиститися. Сховався за колодою, рішучий і готовий до дій. Але Фйотор на нього не кинувся і за пістолетом не поліз. Дивився на нього із щирим збентеженням. Пфефферкорн вирішив теж дивитися йому прямо в очі. Так вони і дивилися мовчки один на одного. Фйотор знизав плечима, розмахнувся і кинув камінь у ставок. Той тричі підстрибнув і затонув біля кущів на протилежному березі. Він підняв іще один камінь і протягнув його Пфефферкорну:

— Ваша черга.

Пфефферкорн не ворухнувся.

Фйотор знову знизав плечима і кинув другий камінь.

— Ага,— сказав він.— Дуже погано. Коли я був малим... плюх, плюх, плюх... сім разів, а то і більше,— і він махнув рукою, показуючи уявну траєкторію. Потім повернувся до Пфефферкорна: — Як ваша губа?

Пфефферкорну здавалося, що потилицю утикали голками.

— Ходити з таким обличчям, мабуть, дуже виснажливо. Звісно, не варто продовжувати виставу заради мене,— ледь помітно посміхнувся Фйотор.— Мені видно клей, він виступає в кількох місцях.

Пфефферкорн нічого не сказав.

— Ви маєте секрети. Я розумію. У кого їх немає? Хто з нас через них не страждає?

Пфефферкорн промовчав.

— Можете говорити вільно. Тут немає підслуховуючих пристроїв. — І Фйотор замовчав, немов запрошував. Пфефферкорн не відповідав. — Дуже добре. Я прекрасно розумію, що це означає — боятися говорити. Ми, злабійці, чудово це розуміємо. Але ви маєте повірити мені, друже: з часом тягар не полегшає. Навіть іще важчим стане. Знаю, бо мені п'ятдесят п'ять, і мій тягар такий важкий, що часто здається, більше не витримаю. Іноді я уявляю, як було б добре сісти назавжди, дозволити пилу і павутинню мене вкрити. Я б перетворився на невеличку гору. Гори нічого не відчувають, еге ж? Я знаю, що не побачу змін. Знаю. Може, якщо я перетворився б на гору, на мене

залізли б інші і стали на мої плечі, і звідти вони б змогли заглянути в майбутнє.

Вони помовчали.

— Підслуховуючих пристроїв немає? — запитав Пфефферкорн.

— Жодного.

— Звідки знаєте?

— Знаю.

Знову тиша.

— Екскурсовод? — запитав Пфефферкорн.

— У вільний час.

— А решту часу?

Фйотор уклонився:

— Лише скромний слуга Партії.

— В якій галузі служите?

— Виконавчий директор електронного моніторингу,— сказав Фйотор. Він знову уклонився: — Міністерство нагляду.

Вони помовчали.

— Тепер я розумію, чому ви такий популярний.

— У мене тисячі друзів,— погодився Фйотор.— І жодному я не подобаюсь.

Знову запала тиша. Фйотор повернувся спиною і знову став дивитися на воду.

— Мені відомо, як це — жити з язиком, притиснутим до зубів. Мені здається, друже, що моя державна служба не випадковість, а жарт бога, у якого неабияке почуття гумору. Хіба ні? Людина, що має таємниці, живе тим, що знищує інших, бо ті теж мають таємниці. Це моє постійне покарання.— І він повернувся до Пфефферкорна.— Будь ласка, розкажіть.

— Що саме?

Фйотор не відповів. Знову відвернувся. Обидва мовчали.

— Мені було б дуже легко вас здати,— сказав він.— Я міг би це зробити будь-якої миті.

Пфефферкорн нічого не відповів.

— Чи ви вірите, що я на таке здатен?

Мовчання.

— Не знаю,— сказав Пфефферкорн.

— Ви навіть не уявляєте, як прикро мені це чути,— відповів Фйотор.

Вони замовчали.

— Чого ви хочете від мене? — запитав Пфефферкорн.

— Подаруйте мені надію,— сказав Фйотор.

Тиша.

— Як? — запитав Пфефферкорн.

— Скажіть, що мені буде краще десь в іншому місці.

Пфефферкорн нічого не сказав.

— Розкажіть про Америку,— запропонував Фйотор.

Цього разу пауза була довшою.

— Нічого про неї не знаю,— сказав Пфефферкорн.

Фйотор зіщулився. Посірів. Немов душа його відлетіла.

— Звісно, ні,— відповів він.— Вибачте.

Мовчання.

Дзенькнув мобільний. Пфефферкорн поморщився, але Фйотор навіть не ворухнувся. Телефон продзвонив шість разів і замовчав. Знову задзвонив. Фйотор утомлено поліз до кишені.

— Так. Ок, ок. Так.— Він закрив телефон.— Мені шкода, але дружина просить мене повернутися додому.— Голос у нього став якимось іншим: апатичним, формальним.— Перепрошую.

Він уклонився, повернувся і пішов геть із лісу.

За мить Пфефферкорн пішов слідом, намагаючись триматися трохи подалі.

Вони мовчали весь довгий, нерівний шлях до міста, а коли застрягли в заторі за три квартали від готелю, Фйотор наказав візниці довести Пфефферкорна до пункту призначення, а сам почав злізати з воза.

— А ви? — запитав Пфефферкорн.

Фйотор знизав плечима:

— Пройдуся.

— А-а,— сказав Пфефферкорн.— Побачимося завтра?

— Завтра, вибачте, у мене зустріч.

Це була така очевидна брехня, що Пфефферкорн і заперечувати не став.

— Гарзд,— сказав він.— Тоді іншим разом.

— Так, іншим разом.

— Дякую,— сказав Пфефферкорн.— Дуже вам дякую.

Фйотор не відповів. Він зістрибнув на узбіччя і пішов, навіть не озирнувшись, змішався з натовпом і дуже скоро зник із виду.

Глава вісімдесята

Р

есторан був тихим, порожнім, якщо не рахувати одного п'яного полковника і Єлену. Вона пильно до нього придивлялася, доки він підходив до стійки з тарілкою, щоб отримати пиріг. Усвідомлюючи, що вона дивиться на його вуса, Пфефферкорн рішуче нахмурився, узяв свою жалюгідну вечерю і поплентався до столику в кутку. Сів, немов у транс, і почав розділяти пиріг на маленькі шматочки, щоб надовше вистачило. В цьому світі нікому не можна довіряти, і він учинив правильно. Виконував накази. Не вірити нікому. Все заперечувати. У світі, де нікому не можна довіряти, певні події відбувалися в логічній послідовності. Він відмовився від допомоги впливового чоловіка, якому тепер ніяково, що він цю допомогу запропонував, до того ж, він ще й розлючений, що йому відмовили. У світі, де нікому не можна довіряти, на нього чекає розплата. Пфефферкорн розумів, що потрібно боятися. Саме зараз він має перебувати у своїй кімнаті, кидати речі у валізку й обмірковувати план Б. У світі, де нікому не можна довіряти, десь у місті вже заводять фургон. У світі, де нікому не можна довіряти, фургон попрямує до «Метрополю». Чоловіки в ньому будуть одягнені в шкіряні куртки. Вони вийдуть, схоплять Пфефферкорна і запхають до фургона, зв'яжуть і триматимуть у сирому підвалі, битимуть і знущатимуться над його безвольним тілом. У світі, де нікому не можна довіряти, єдиним виходом була втеча. У світі, де нікому не можна довіряти, цокав годинник, сипався пісок, і кості уже кинули.

Хто ж у цьому світі хотів би жити у світі, де нікому не можна довіряти?

Він не відчував страху. Скоріше, це було відчуття великої втрати. До нього прийшов незнайомец, відчайдушно шукаючи надії, а він відвернувся, бо такі отримав накази. Світ, де нікому не можна довіряти,— нещасний світ. Він відчув самотність шпигуна, а за нею — гнів. Зробив те, що треба, і ненавидів себе за це. В очі кидалася убогість помешкання, яку раніше затьмарювала живість Фйотора.

Стіни кишіли клопами. В килимі їх було іще більше. Стіл був липкий і щербатий. Зовсім не той стіл, що був цілий тиждень до цього. Раніше це був *їхній* стіл. А тепер став *його* столом, і Пфефферкорнові це дуже не подобалося. Він відштовхнув пиріг. Він ненавидів своїх босів. Ненавидів свою місію. Якби він хоч трохи відчував, що наблизився до Карлотти, він би втішився. Але нічого такого не було. Таке враження, що він грав головну роль у нудній п'есі, яку написав студент. Душа ринула на вулицю, на душне нічне повітря. Він крутонув чашку з чаєм і вдивився у вир. Від того, що цілий день доводилося хмуритися, боліли губи. Він робив усе можливе, аби виконувати інструкції Пола. Був зосереджений, не дозволяв емоціям затьмарювати розум, не спускав очей з цілі. А тепер дозволив собі розклеїтись. Поступився меланхолії та невірі у власні сили. Сумував за Карлоттою. Сумував за дочкою. Йому байдуже, чого потребує країна. Йому просто хочеться додому.

На іншому кінці ресторану голова полковника зі стуком упала на стіл і перервала похмурі думки Пфефферкорна. Почулося голосне хропіння. Двері кухні відчинилися, і звідти вийшла Єлена з добре перев'язаним пакунком.

— Голодний? — сказала вона англійською і простягнула пакунок.

Схоже, лекції Фйотора про допомогу нужденним подіяли. Пфефферкорн був зворушений. Хоча апетиту в нього не було, він, з увічливості, подякував і потягнувся за пакунком.

Вона притиснула пакунок до себе.

— Голодний? — повторила ще раз.

Полковник захропів і заворушився. Єлена глянула на нього, тоді на Пфефферкорна, в очах у неї було питання.

«Голодний?».

Коліщатка ворухнулися.

Пфефферкорн пригадав.

— Я наївся, дякую,— сказав він. Говорив автоматично, підвищивши голос.— Але, можливо, з'їм це пізніше.

— Пізніше,— повторила Єлена.

Вона лишила пакунок у нього на столі і пішла прибирати.

Він сунув пакет під пахву і пішов через вестибюль. Його побачив адміністратор і гукнув:

— Повідомлень немає, месє.

Але Пфєфферкорн і так знав. Він не став викликати ліфт, побіг сходами, перестрибуючи через сходинок.

Глава вісімдесят перша

В

ін зачинився у ванній і поставив пакет на полицю, нетерпляче потираючи руки. Розв'язав і розгорнув. Усередині була стиролова коробочка. Він витяг її і відкрив кришку. Там лежала серветка, скручена у вузлик. Він обережно розв'язав вузол і розправив краї, готовий побачити електронний ключ або мікрочіп. Принаймні, він очікував на щось таке, але недовірливо заблимав очима, коли побачив блідий пиріжок. Ні, сказав він. Ні, ні. Він тренувався, як проводити обмін, доки слова не закарбувалися в мозку. «Голодний?» «Я наївся, дякую, але, можливо, з'їм це пізніше». «Пізніше». Таким був код. Слово в слово. Саме це і мало статися. Чому ж вона не хотіла віддавати йому пакунок, доки він не сказав пароль? Чому вона вибрала саме цей вечір, як не тому, що Фйотора не було поряд і за ними ніхто не спостерігав? Де ж тоді мікрочіп? Він помацав пиріжок. Його таким годували в безпечному будинку. На смак він здався таким же прісним, як і решта страв злабійської кухні, але Пол сказав, що цей пиріжок уважають делікатесом. Пйа... щось там далі... Пйатшеллаліхій. «Невеличкий пакунок».

Він одразу ж зрозумів відповідь і відчув себе дурнем. Розломив пиріжок і почав шукати всередині. Шукав мікрочіп. Шукав мініатюрний передавач. Не знайшов нічого. Лише шматочки покритих коренеплодів і сірі пластівці якоїсь рослини в крохмалістому тісті. Розкрив пиріжок і подивився, чи немає інструкцій усередині. Не знайшов нічого. Просто пиріжок і нічого більше. Розчарований, він хотів викинути його в унітаз, але зупинився, бо загарчав шлунок. Сьогодні він нічого не їв, а тиждень у Злабії навчив його не нехтувати їжею. Він запхнув шматочок у рота, а решту забрав із собою в ліжку, увімкнув телевізор і натрапив на заставку програми «Вірш, такий поганий!»

Серія була цікавою. Студент-поет обробив сто десятку пісню «Василія Набочки», відому як «Пісня кохання князя», де головний герой розмірковує над тим, від чого довелося відмовитись, аби

підкоритися своїй долі: від кохання вродливої дівчини — і цей момент був сповнений іронією, оскільки читач уже ознайомився зі сценами, де ця дівчина показала себе не з кращого боку, бо отруїла царя і хотіла зробити те ж саме і з князем, коли той повернеться. Пфєфферкорн потягнувся за книжкою на столику біля ліжка, щоб порівняти текст. Відкрив книжку в кінці, і на груди випала візитівка Фйотора. Він підняв її і оглянув із жалем. Ім'я, номер. Приватний екскурсовод. Він пішов до ванної, розірвав візитівку на дюжину шматочків і змив їх в унітаз. Подивився, як вони крутяться і зникають. Повернувся до ліжка.

Студент-поет дозволив собі вольності з римою і розміром, але найвідважнішим його кроком було те, що він приправив тон князя цинізмом. Такий варіант трохи зменшував драматизм іронії, але робив персонажа, який був занадто вже позитивним, живішим. Пфєфферкорну цей прийом сподобався. Трохи негативу не завадить. Герою не доводилося бігати, як Діку Стаппу чи Гаррі Шагріну, відрубуючи пальці й ламаючи хребти, лише заради того, щоб бути цікавим. Пфєфферкорн кинув у рота останній шматочок пйатшеллаліхія і витер руки об простираadlo. Незрозуміло, як таке гливке і прісне тісто може вважатися делікатесом. Він позіхнув. Лише двадцять на десяту, а вже хочеться спати. Судді сперечалися. Здається, вони вважали, що національна поема — поганий матеріал для експериментів, і критикували з такою завзятістю, що камера крупним планом показала вологу пляму на штанях студента. Пфєфферкорн цокнув язиком. Він ніколи не дозволяв, щоб на його заняттях зайшли так далеко. Передача закінчилася. Він знову позіхнув, цього разу сильніше, немов хотів затягнути в себе все повітря в номері. Підвівся в туалет, але ноги не знайшли підлоги, і він упав обличчям у килим. Почекав, доки встане сам. Заграла мелодія нової заставки. «Вставай!» — наказав він сам собі. Тіло не послухалося. Руки попросили дати їм спокій. Ноги теж. Таке враження, що у нього замість кінцівок чотири нахабних підлітки. Він знав, як з ними впоратися. Він дочку виховав. Удав, що йому байдуже. І все було добре, доки він не помітив, що кімната занурюється в темряву. На екрані знущалися з учительки. Він бачив її, немов у кінці вузького тунелю. Її крики долітали до нього, немов через прірву. Викладання — невдячна робота.

За мить до того, як в очах потемніло, він пригадав, чому пйатшеллаліхії так цінувалися. За рецептом у них додавали пшеничне

борошно, яке в Західній Злабії було раритетом. Власне, дістати його можна було, лише перевізши контрабандою зі східної частини,— злочин, карою за який була страта. Він почув, як із дверей випав ключ, і подумав, що страва не варта ризику.

Глава вісімдесят друга

В

ін прокинувся в темряві. Руки і ноги були зв'язані. В роті був кляп. Штани були мокрими. Кишки бурчали, суглоби деренчали. Він почув характерний звук перемикання швидкості. Жара була нестерпною, повітря пропахло пліснявою. Можна було з упевненістю сказати, що він лежав зв'язаний у багажнику автівки. Він був на грані істерики. Горло стискалося. Він став на коліна і спробував піднятися, але так ударився головою, що мало не зомлів. Наказав собі бути раціональним. Що б зробив Дік Стапп? Він би спокійно лежав і зберігав сили. А Гаррі Шагрін? Він би рахував повороти. Пфєфферкорн ліг, зберігаючи сили і почав рахувати повороти. Він визначив, що праве плече було біля зовнішньої частини багажника. Скоро він пристосувався до зміни положення тіла: якщо смикало вгору — вони піднімалися пагорбом, якщо трохи відхиляло ліворуч — спускалися. Здавалося, їхали кілька годин і зробили тисячу поворотів. Ресори в автівки були геть гнилими. Вона потрапляла в ями, і його підкидало аж до кришки, він падав і від болю збивався з рахунку. Коли це сталося втретє, він перестав рахувати і впав у відчай. Нічого ті повороти не дадуть, якщо він не знає відправної точки і напрямку, в якому вони рухаються. До того ж, він і гадки не мав, скільки перебував без тям. Він нічого не знав, геть нічого, і це незнання викликало у нього новий вибух гніву. Він знову почав вигинатися, кататися, битися, кричати і гризти кляп. По шії потекли ріки слини.

Автівка знизилась швидкість.

Зупинилася.

Двері відчинилися.

Він відчув поцілунок вогкого нічного повітря.

Коли з очей зняли пов'язку, він не став пручатися. В жовто-гарячому світлі газорозрядної лампи над ним нависли чотири обличчя. З'явилося п'яте, досить близько, щоб закрити собою світло. П'яте

обличчя мало дві оточені зморшками очниці, дві тонкі безкровні губи. Голова була схожою на перекачану повітряну кульку. Обличчя посміхнулося, продемонструвавши неприродно рівні зуби. Пфедферкорн зрозумів, що то протези.

— Заради бога,— сказав він чи спробував сказати. В роті досі був кляп.

— Цить! — гаркнув Люціан Сейворі.

І закрив багажник.

П'ять:

**дхиубхриуо пжулобхатъ бху вхожтьиуочнуиуи
жлабхви!**

(Вітаємо в Східній Злабії!)

Глава вісімдесят третя

—

М

аєш чудовий вигляд,— сказав Сейворі.— Схуд?

Відповісти Пфефферкорн не міг. У роті й досі був кляп. Члени злочинної банди — до цього він навіть нагоди не мав використати це слово, і незважаючи на свій жалюгідний стан, він міг оцінити влучність цього виразу, бо чотири горили, що протягли його через парковку і закинули в ліфт, були схожі на найсправжнісіньких злочинців — самовдоволено посміхалися.

— Що ж трапилося з твоїм обличчям, га? Ти схожий на Сальвадора Далі з батоном у дупі.

Двері ліфта зачинилися, вони почали підніматися.

Сейворі принюхався. Нахмурився.

— Господи,— зітхнув він.— Ти обіссав штани, еге ж?

Пфефферкорн хрюкнув.

— Віддай йому свої,— сказав Сейворі.

Один зі злочинців неквапливо розстебнув свої поношені штани. Інші троє роздягли Пфефферкорна нижче талії. Двоє підняли його, як малу дитину, а третій натягнув на нього штани. Донор лишився стояти в спідньому.

— Не розслабляйся,— сказав Сейворі.

Незрозуміло було, до кого він звертається.

Ліфт піднімався, піднімався, піднімався.

— Ось тобі моя порада, безкоштовна,— сказав Сейворі.— Спробуй не бути таким похмури. Йому це не сподобається.

Пфефферкорн навіть не уявляв, що має похмурий вигляд. Хотілося спитати: «Хто такий „він“?», але тут ліфт дзенькнув, і двері відчинилися в найпросторіший вестибюль, який він тільки бачив. У порівнянні з ним будинок де Валле був схожий на мотель. Пфефферкорн уже знав відповідь.

Бандити протягли його крізь пишно прикрашені дерев'яні двері в лабіринт коридорів, уздовж яких стояли озброєні охоронці.

— Не сутулься,— сказав Сейворі.— Поза має для нього велике значення. Не крутись, не витріщайся. Говори, тільки якщо тебе спитають. Якщо він запропонує випити, погоджуйся.

Останні двері були сталевими. Сейворі вставив картку і набрав код. За мить почулося клацання, і Пфефферкорна внесли в кімнату.

Глава вісімдесят четверта

Ж

одна зі світлин, яку бачив Пфефферкорн, не віддавала належне його величності президенту Клименту Тітіїчу. Жодне фото не передавало його манеру перетворювати повсякденні предмети на іграшки. Не відтворювало його голос, що налетів на Пфефферкорна, немов ураган. Не враховував його любові до цитат, які він позначав жестом, характерним для американців.

— Справжня проблема комунізму не має ніякого відношення ані до «громадянських прав», ані до ГУЛАГу, ані до черг за хлібом. Вона не має відношення до «історії» чи «долі», ні до чого такого. Вона не стосується Сталіна, і тим більше Драгомира Жулька, про якого, коли облишити політику, я дуже високої думки. Урешті-решт, ми «родина». Не близькі, але все ж таки родичі. Якщо провести досить багато часу, змагаючись із чоловіком таких здібностей, хочеш не хочеш, а почнеш його поважати, якщо не за думки, то за те, як він їх формулює. Зрозумійте, я не кажу, що я його схвалюю. Він абсолютно переконаний у тому, що каже, але методи, які вони використовують,— то вже занадто. Вам ніколи не доводилося мати справу з мошонковим електрошоком, сподіваюсь? Тож дозвольте мені розказати, що, наскільки я чув, він, м'яко кажучи, «неприємний». Тож, може, він і божевільний соціопат, але не можна заперечувати, що він добре володів старою риторикою, і я захоплювався ним за це. І мені також не

соромно зізнатися, що я дечого навчився, дивлячись на нього, про те, як об'єднувати «народ» і чого не можна робити. Отже, це не «вендета», нічого схожого. Люди уявляють мене «безжалісним», «садистом», «нездатним прощати найменші помилки» тощо. Я не можу сказати, чи є в тому якась правда. Але з щирою чесністю скажу, що мої погані звички не мають ніякого відношення до моїх обгрунтованих думок про справи. Розумієте, я скоріше «лівопівкульний тип», і дуже багато міркую. Можете називати це «роботою мого життя». В цьому сенсі мені здається, що це особисте, бо я народився бідним,— і я не маю на увазі американське значення цього слова, коли хочуть сказати, що людина «небагата». У таких, як ви, немає концепції, що таке жити без найнеобхіднішого. Візьміть неосвіченого чорного з глибокого Півдня 1955 року і закиньте його без гроша в кишені в Г'їєжнуї, і він буде купатися в козячому молоці й витиратися шовком. Але тут бути *бідним* має інше значення. Мій батько працював по дев'ятнадцять із половиною годин у полі. Руки матері завжди були в крові від чищення посуду і гострих в'язальних спиць. Вона весь час кололася. Не лише спицями, чим завгодно: шпильками підгузків, іржавими засувами, гострими коренеплодами. Ніколи не розумів, чому вона так себе нівечила, але впевнений, що це має якесь відношення до того, що вона не могла дозволити собі сходити в кіно. Тож я, «босий хлопчисько», питав себе: «Чому? Чому все має бути так?» Минуло багато років, доки я збагнув, що відповідь у нашому «культурному ДНК». Та ж сама відповідь, що і на моє перше питання. В чому проблема комунізму? І чому ми, люди, такі вразливі до цього? Два боки однієї монети. Вгадаєте? Ні? Тоді я вам скажу, чому. Бо пересічний злабієць, такий як Драгомир, і комуністична система в цілому, не уміє *розважатися*.

Велике крісло, до якого Пфєфферкорна прикули, було зроблено саме з цією метою: до ручок прикрутили два широких металевих обручі, а ланцюги на ногах не дозволяли підняти їх більше ніж на шість дюймів від підлоги. Його величність лорд-президент не був таким обмеженим. Його пошиті на замовлення чоботи з козячої шкіри двадцять другого розміру зі стуком опустилися на стіл у стилі Георга II.

— Саме цього бажають усі люди,— продовжував він, зручніше влаштувавши своє чимале тіло і потягуючи солодовий скотч п'ятдесят

п'ятого року.— Отримувати задоволення. Та й чому б цього не робити? Але злабійці так не вважають. Вони завжди від чогось «страждають», чогось «соромляться». Принаймні, так було колись давно. Я зробив усе можливе, щоб змінити ситуацію. Тут справа скоріше в психології, ніж в економіці. Візьміть телевізійне шоу, яке їм так подобається, там, де плачуть поети. Я з гордістю можу сказати, що з нашого боку бульвару воно б не пішло. Ні, нам потрібні переможці.

Сейворі, що стояв біля музичного автомату, кивнув. Десять охоронців навіть не моргнули.

Тітич дістав довгу Мальборо із пачки в кишені піджака. Натиснув кнопку на столі, і зі стіни вирвався восьмифутовий струмінь вогню, мало не зачепивши його обличчя, і майже наполовину спопелив сигарету. Президент затягнувся, видихнув, струсив попіл в оздоблену діамантами попільничку у вигляді рулетки.

— У нашого народу було важке життя. Тут не посперечаєшся. Але колись потрібно брати на себе відповідальність. Ось і краса вільного ринку: він не пам'ятає ані вашого успіху, ані ваших невдач. Безжальний, але в якомусь сенсі дуже поблажливий. Господи, як я зголоднів. Де вони?

Немов за командою, двері відчинилися і п'ятнадцять жінок у бікіні з грудями-глобусами внесли срібні таці з їжею. Поставили їх на буфет, поцілували президента в щічку і пішли.

Пфефферкорн почув запах копченої риби і свіжих млинців. Один із охоронців наповнив тарілку і поставив Пфефферкорну на коліна. Другий охоронець наставив на Пфефферкорна гвинтівку, а третій витяг кляп і звільнив руки. Тітич з безтурботною посмішкою дивився, як гість їсть.

— Смачно, правда? Краще, ніж «коренеплоди» і «козяче молоко».

— Дякую,— сказав Пфефферкорн. Сперечатися з цим чоловіком не було сенсу.

— На здоров'я. Вип'єте?

Пфефферкорн погодився, навіть якби Сейворі його не попередив.

— Оце справжня річ,— сказав Тітич, наливаючи. Узяв бокал і підніс його до носа Пфефферкорна, щоб той оцінив аромат.

— З торф'яною ноткою,— сказав президент.— Але ніжний.

Пфефферкорн кивнув.

— Будьмо!

У порівнянні з «трійничкою» скотч пішов як по маслу.

— Скуштуйте гравлак^[4],— запропонував Тітич.— Домашнього приготування.

— Смачно,— сказав Пфефферкорн.

— Я дуже радий. Може іще трохи?

Пфефферкорн передав охоронцю пусту тарілку.

— Дякую,— сказав він, хоча добавки дуже хотілося.

Тітич струсив попіл.

— А як доїхали? Сподіваюсь, було не дуже важко.

Пфефферкорн похитав головою.

— Люсіан був до вас не дуже суворим?

Пфефферкорн покосився на Сейворі, в посмішці якого промайнула погроза.

— Немов у відпустці побував,— сказав Пфефферкорн.

Охоронець передав Пфефферкорнові нову тарілку. На ній була ікра, сметана, каперси, шматочки ніжного оселедця і томатний соус.

— Добре, добре. Для мене принципово, щоб вам було зручно і не нудно.— Тітич узяв іще одну сигарету і сунув її до рота.— Кожен заслуговує, аби скуштувати те, що пропонує світ.— Вирвався струмінь вогню, президент затягнувся.— Тим більше ті, хто його покидає.

Глава вісімдесят п'ята

П

фефферкорн застиг, не пережувавши шматочок оселедця. Проковтнув цілим і витер з губ червоний соус.

— Прошу?

Сейворі посміхався.

— Ви мене вб'єте? — запитав Пфефферкорн.

— Чому це вас так дивує? — сказав Тітич.— Після всіх незручностей, які ви мені спричинили, вкрасти Карлотту де Валле було нелегко, а потім ви почали бігати, граючись у «героя»...

— Стривайте,— перебив Пфефферкорн.

Усі поморщилися.

Запанувала довга тиша.

Президент посміхнувся.

— Будь ласка,— сказав він,— продовжуйте.

— Я... е-е... Мені здавалося, що Карлотту викрали люди з «Двадцять шостого травня».

— Вони.

— Але ж ви щойно сказали, що це ви її викрали.

— Справді.

— Вибачте,— сказав Пфефферкорн.— Не розумію.

— «Двадцять шосте травня» — це я,— сказав Тітич.— Я їх навмисне створив. Не забувайте, я намагаюся спровокувати тут війну. А для цього немає нічого кращого за багаття реваншизму. Мета «Двадцять шостого травня» — у будь-який спосіб об'єднати велику Злабію під правлінням колективістів. Так офіційно заявлено в їхньому маніфесті, який я сам написав у ванні. Люціане, будь ласка, знайди потрібну частину в промові.

Сейворі натиснув кнопку на смартфоні і прочитав уголос:

— Нашою метою є об'єднання великої Злабії у будь-який спосіб під правлінням колективістів.

— Що ви з нею зробили? — запитав Пфефферкорн.

— Її тримають у штаб-квартирі «Двадцять шостого травня» в Західній Злабії,— сказав Тітич.

— У Західній Злабії?

— Звісно. Якщо розмістити штаб-квартиру тут, стане зрозумілим, хто смикає за мотузки, м-м-м? Я віддаю накази через посередника. До того ж, нічого не робить фальшивий західнозлабійський контр-контрреволюційний рух таким правдоподібним, як справжні західнозлабійські контр-контрреволюціонери. О, вони дуже віддані! Від народження привчені палко віддавати себе недосяжній меті. Нехай благословить Господь комуністичну шкільну систему.

— Провокуючи війну, ви рубаєте гілку, на якій сидите,— зауважив Пфефферкорн.— США не дозволить, щоб їх у це вплутали.

— Дурниці. Альтернатива значно гірша, бо західні злабійці за копійки продаватимуть газ китайцям.

— Першого разу це не спрацювало,— сказав Пфефферкорн.

— Що за перший раз?

— Коли ви влаштували фальшивий замах на своє життя.

— Так вам сказали?

Пфефферкорн кивнув.

— І ви їм повірили?

Пфедферкорн знову кивнув.

— Чи уявляєте ви, як боляче, коли вам стріляють у сідниці?

— Ні,— зізнався Пфедферкорн.

— Якби знали, зрозуміли б, що все це просто слова. Я в себе не стріляв.

— Хто ж тоді?

— Ви. Тобто ваш уряд. Ті, хто підкинув вам книгу. Пфедферкорн розгубився.

— Яку книгу?

Тітич поглянув на Сейворі.

— «Криваві очі»,— підказав Сейворі.

— Саме її,— кивнув Тітич.— Вражаюча назва.

— Дякую,— відповів Сейворі.

— Це неможливо,— заперечив Пфедферкорн.— «Криваві очі» містять фальшивий шифр.

— Мої сідниці так не вважають,— сказав Тітич.

— Але ж вони ваші союзники.

— Мої сідниці?

— США.

— Може, «на папері», але ви добре знаєте, чого це варте.

— Ви щойно сказали, що вони підтримають вас у разі вторгнення.

— Звісно.

— А тепер кажете, що вони намагаються вас убити.

— Так.

— Вам не здається, що одне суперечить іншому?

Тітич знизав плечима.

— Політика.

— Не знаю, чому я мушу вам вірити.

— А яка у мене причина брехати?

— А яка у *них* причина брехати?

— Багато. Вони нарозказували вам казок. Не можна ж було зізнатися, що вони вплетані в криваве політичне вбивство, чи не так? Їм хочеться, щоб люди вважали їх «гарними хлопцями». В будь-якому разі, Люціан перехопив шифр перед тим, як його змінили, і я зміг обійтися незначними ушкодженнями. Але ситуація змусила мене задуматися. Ви, хлопці, лізете в наші справи без малого сорок років.

Саме час скуштувати власні ліки, не вважаєте? Отже... Що там за назва?

— «Кривава ніч».

— Так, вона,— кивнув Тітиїч.— Вибухова назва.

— Дякую,— сказав Сейворі.

— Дозвольте прояснити,— сказав Пфефферкорн.— Ви змусили Сейворі змусити мене змусити моїх видавців змусити американських таємних агентів убити Драгомира Жулька?

— Так, так, так і ні.

— Ні стосується якої частини?

— Останньої. Вбивство Жулька. Боюсь, ви отримали хибну інформацію. «Кривава...» Чорт, як її там?. Завжди плутаю...

— «Ніч»,— підказав Сейворі.

— Точно. «Кривава» і таке інше, друга книга — саме в ній і був фальшивий код.

У Пфефферкорна очі округлилися.

— Фальшивий шифр?

— Не могли ж ми скористатися справжнім. Ми не маємо «Інструмента».

— Але навіщо ви підсунули мені фальшивий шифр?

— Щоб порушити схему передачі і створити плутанину.

— Хто ж тоді убив Жулька?

— Якщо хочете, щоб я висунув здогадку, то це ваш уряд. Вони його не дуже любили.

— Але як? За вашими словами, «Кривава ніч» була фальшивкою.

— Господи, чоловіче, ви ж не єдиний популярний письменник. Наказ убити Драгомира міг міститися в будь-якому з дюжин трилерів.

Пфефферкорн потер скроні.

— Не кваптеся,— доброзичливо сказав Тітиїч.— Усе дуже складно. Іще ікри?

— Ні, дякую,— сказав Пфефферкорн.— Навіщо ви змусили «Двадцять шосте травня» викрасти Карлотту?

— Ну, ідея полягала в тому, щоб отримати «Інструмент»,— чи, я б сказав, фальшиву версію «Інструмента», бо ясно, що будь-хто, подумавши хвилин п'ять, зрозуміє, що ваш уряд ніколи не віддасть *справжній* «Інструмент», хоча, дякувати богу, ми можемо розраховувати, що наші друзі за кордоном навіть і п'яти хвилин думати

не будуть,— який надасть «Двадцять шостому травня» достатньо впевненості, аби підтримати превентивний страйк проти мене, і це стане непоганим стимулом, аби розібратися з ними.

— Я так розумію, що розібратися з ними ви можете просто зараз,— сказав Пфєфферкорн.

— Правда. Але краще, коли вони зроблять крок першими. Хулігани нікому не подобаються. І дуже добре, що ми маємо підтримку міжнародного комітету. Дуже зручно з геополітичної точки зору. Отже, доки все йде добре. Я попросив свого посередника натякнути, що кращий час для вторгнення настане одразу ж після святкування ювілею. Схрестимо пальці і почнемо в перший тиждень жовтня.

— Досі не розумію, навіщо вам мене вбивати.

— Ви не дали мені закінчити. Одна з ознак успішної ділової людини — її здатність оцінити нову інформацію і креативно скористатися несприятливою ситуацією. Не переймайтеся, що вас упіймали. Ви аж ніяк не могли цього передбачити, бо хоч я знав, що ви в місті, не став би хапати вас до неділі. Я, як то кажете ви, американці, прийняв рішення «прямо перед матчем».— Тітич струсив попіл.— Бути підстреленим і так незручно, але для піару це іще гірше. Розумієте, у моєму всесвіті найбільш за все цінується репутація. Не можу легковажно ставитися до того, що кажуть про мене люди. Не можу дозволити, щоб казали: «Климент слабкий, починає здавати...» Це погано для бізнесу. А те, що є поганим для мого бізнесу, є поганим і для економіки, отже, поганим для всієї країни. Люди знають, що в мене стріляли. Знають, що нікого не покарали. Це псує мій імідж «безжального» чоловіка. Справді, мою репутацію це дуже заплямувало. Мені довелося звернутися до консультантів. Як правило, такі речі мені не подобаються. Від групового обмірковування у мене шкіра свербить. Мушу зізнатися, я був уражений ясністю їхніх висновків, і хоча певен, що від їхніх рекомендацій ви в захваті не будете, поради були недвозначні: найкращий спосіб відновити мій «кровожерливий» імідж — це продемонструвати, що я так само як і раніше здатен помститися. Вони розробили сутичку на п'ять-десять балів з публічною стратою. Але тут існує цікавий поворот. Страта відомої чи видатної особи додає два-три бали. Гадаю, це має якимось стосуватися влади. Щось на кшталт: «Видатна особа є сильною, тож той, хто вбиває видатну особу, в будь-якому разі сильніший».

— Я не відомий,— сказав Пфефферкорн.— Я не видатний.

— Мій шановний пане, іще який відомий. Зараз ви найгарячіший письменник.

— Через письменників ніхто не переймається,— сказав Пфефферкорн.

— Злабійці переймаються,— зауважив Тітиїч.— Література підживлювала нашу національну боротьбу чотири сторіччя. Ой-ой, будь ласка. Тільки не плачте. Я чудово розумію, чому вам не подобаються такі висновки, але факти є фактами, *n'est-ce pas?* Нічого особистого. Отже, я сподіваюся, вам удасться сьогодні отримати трохи насолоди від життя, бо завтра вас розстріляють, публічно. Вибачте, що попереджаю за такий короткий час. Приємного дня.

Глава вісімдесят шоста

П

фефферкорна відвезли до камери смертників у пурпуровому лімузині. Їхали мальовничим маршрутом. Сейворі сидів поруч і розказував про численні пам'ятки Східної Злабії. Старе місто реставрували і повернули йому колишню славу, додавши нову, штучно зістарену бруківку, нові карнизи та гаргулій на соборі. Усе було тихим, немов у кошмарному сні. Ніхто не прогулювався. Ніхто не кидав монетки у фонтан. Лімузин проїхав повз розкішний публічний парк, повний бездоганних квітів. Ніхто в ньому не грівся на сонечку. Ніхто не бігав за фрісбі. Проїхали повз оперний театр, музей сучасного мистецтва, Злабі Дісней, торговельний район,— усюди було порожньо. Немов вибухнула нейтронна бомба, лишивши по собі ідеальну тишу, ідеальний холод.

Не встиг Пфефферкорн спитати, куди всі поділися, лімузин завернув за ріг, і вони опинилися в кварталі, який можна було б назвати Лас-Вегасом, позбавленим смаку. Водій знизив швидкість до п'яти миль за годину, щоб Пфефферкорн міг усе увібрати. Той нарахував одинадцять казино. Один у стилі Олівера Твіста. Інший у стилі Чингізхана. Іще один у стилі Лас-Вегаса, з напівоголеною красунею на фасаді. Казино поруч відображало ту саму вулицю, якою вони їхали, на його фасаді можна було побачити і модель казино в стилі Лас-Вегаса, поряд з яким стояла модель цього самого казино, на

якому була зображена зменшена вулиця, якою вони їхали, і казино в стилі Лас-Вегасу, і знову ж таки, зменшена модель цього самого казино з іще меншими моделями вулиці і казино в стилі Лас-Вегаса. Пфефферкорн легко уявив, що там можна розгледіти ще кілька зменшених моделей у моделях. З такої відстані важко було сказати, до того ж погляд притягував сімдесятифутовий рідкокристалічний екран, на якому демонстрували виступ супер-рок-групи сімдесятих, яку він уважав давно забутою.

Тут було жваво, бо зібралося, як йому здалося, майже все населення Східної Злабії. Здебільшого вони були дуже схожі на своїх братів із-за кордону, хіба що були гладшими. Вони щось жували і пили газовані напої, штовхали дитячі візочки і паркували автівки дивного вигляду біля стовпчиків на узбіччі. Біля казино в стилі джунглів Амазонки натоп аплодував і фотографував команду рожевих дельфінів, що розрізала блакитну воду штучного озера, виконуючи синхронні хореографічні па-де-де в повітрі.

Найбільше казино розташувалося в кінці вулиці. Його оздобили в стилі «Василія Набочки». Перед ним стояла велетенська золота статуя князя. В одній руці він тримав коренеплод, в іншій — меч. Хоча символіка давала ясно зрозуміти, хто це такий, обличчя його трохи нагадувало обличчя Климента Тітиїча.

Лімузин зупинився. Підбігли службовці, щоб їх зустріти. Пфефферкорна під дулом пістолета провели всередину. Вони пройшли повз автомати, що деренчали і дзенькали, до торговельної зони. Сейворі йшов попереду. Вони увійшли до чоловічої галантереї, оздобленої темним деревом і бронзовими рейками. Пфефферкорну дали зв'язку зразків тканин і змусили залізти на дерев'яний ящик. З'явився кравець і почав знімати мірки.

— Вибирай краще,— сказав Сейворі.— Костюм буде на фото.

Пфефферкорн вибрав стриманий блакитний. Кравець кивнув, схвалюючи, і зник.

Пфефферкорна відвели в спа-салон. Під дулом пістолета зробили масаж гарячими камінцями. Він кілька разів проплив уздовж басейна з морською водою, також під дулом пістолета. Вуса відклеїлися, відкривши напівзагоєну рану. Він лишив вуса плавати на поверхні води.

Вони повернулися до галантереї. Його знову поставили на дерев'яний ящик для примірювання. Кравець щось намалював на ньому крейдою.

— Тобі колись шили костюм? — запитав Сейворі.

Пфефферкорн похитав головою.

— І масаж гарячими камінцями також ніколи не робили.

— Усе вперше.

Кравець пообіцяв закінчити до ранку.

Останньою зупинкою був внутрішній двір казино — чудова площа з чорного граніту, по центру якої росло низеньке деревце.

ТУТ ЗНАЙШОВ ВІЧНИЙ СПОКІЙ
ВЕЛИКИЙ ГЕРОЙ
БАТЬКО І ВИЗВОЛИТЕЛЬ
СЛАВНОГО ЗЛАБІЙСЬКОГО НАРОДУ
КНЯЗЬ ВАСИЛІЙ
«ЯК КОРИНЬ, НАБРЯКАЄ МОЄ СЕРЦЕ,
КОЛИ Я БАЧУ ОБЛИЧЧЯ МОЇХ ЛЮДЕЙ.
ЯК ОСИРОТІЛЕ КОЗЕНЯ, ПЛАЧЕ ВОНО ВІД ГОРЯ»
(ПІСНЯ СХХ)

Пфефферкорн і Сейворі схилили голови.

— Ну от,— сказав Сейворі. Вечірку закінчено. Вони увійшли в ліфт. Один з охоронців натиснув кнопку тринадцятого поверху. Поруч із нею була невеличка табличка.

«14: СЛУЖБОВИЙ ПОВЕРХ/
НОМЕР ДЛЯ МОЛОДЯТ/ КАМЕРА СМЕРТНИКІВ»

Глава вісімдесят сьома

У

камері смертників Пфефферкорна можна було подивитися будь-який фільм, було там біде, клімат-контроль і шовкові простирадла. Як на людину, що її скоро публічно розстріляють, він не відчував страху. І не сердився, принаймні на Тітиїча, який урешті-решт був варваром,

автократом, що злетів з катушок і діяв за вказівкою дорогої американської консультаційної компанії. Він відчував велике розчарування в собі. Провалив місію, підвів Карлотту, свою дочку і весь вільний світ.

Він часто уявляв, як звертається до своєї геніальності, щоб утекти з небезпечної ситуації. Тепер, коли він опинився саме в такій ситуації, зрозумів, якими дурними були його фантазії. В реальному житті злі викрадачі не забувають замкнути двері. Вони не лишають випадково цілий асортимент запчастин, з яких можна кмітливо сконструювати самостріл. Він лежав на зручному ліжку і розмірковував над фразою «герой гостросюжетних детективів». Вона означала, що герой не просто пройшов крізь серію цікавих подій. Вона означала, що герой активно діяв, тобто робив щось. Але що міг зробити герой гостросюжетних детективів, якщо не можна було нічого зробити? Чи не означав той факт, що він не намагався втекти, що він не був героєм? Чи просто концепція такого героїзму була надуманою? Він вирішив, що і те, й інше. Утекти він не намагався, але сумнівався, що утік би хтось інший. Але через свою пасивність він почувався винним, немов опір був його моральним обов'язком. Він міг би накласти на себе руки. От тоді Тітійч би побачив. Першою думкою було повіситися на простирадлі, але стіни камери були гладенькими, на них не було жодного гачечка. Він оглянув раму ліжка, сподіваючись розібрати його й уламком порізати собі зап'ястки. Шурупи були добре закручені, саме на такий випадок. Телевізор був убудований у стіну і вкритий товстим шаром плексигласу. В мінібарі були солоні кренделики, чипси, родзинки, дві шоколадки «Тоблерон», шестиунцеві пакетики апельсинового і журавлинового соку, бляшанки з колою і дієтичною колою і мініатюрні пластикові пляшечки скотчу і горілки. Якщо пощастить, можна наїстися до смерті, але скоріше за все він зустрине свою долю з печією. Самогубство відпадало.

Він оглянув стіл. Під примірником східнозлабійського видання «Василія Набочки» в шкіряній палітурці він знайшов маленький блокнот з емблемою казино нагорі. Простий олівець відкотився в дальній край шухляди. Він сів і почав писати.

Це була чисто символічна форма протесту, він навіть не очікував, що щось із написаного потрапить за межі кімнати, але він відчував, що

має це зробити. «Люба»,— почав він. Він удався до метафор, порівнянь, алюзій. Зупинився і перечитав. У цілому лист був обережним, немов він щосили намагався здобути прихильність незнайомців. Він викинув сторінку і почав наново, звернувшись до свого дитинства. Він писав годину і лише тоді оцінив зроблене. Знову все було не те. Нічого не було ані про неї, ані про його почуття до неї. Він пробував і пробував. Нічого не виходило. На підлозі камери зібралася величенька купа паперу. Дуже скоро він скінчився. Пфефферкорн стукав по ґратах, доки не прийшов охоронець. Попросив іще паперу. Йому принесли. Він списав увесь блокнот, знову не зміг адекватно виразити себе, попросив іще, і йому принесли третій блокнот. Олівець зламався. Він і досі не написав нічого, що б йому сподобалося. Вирішив зупинитися. Але передумав. Знову передумав. Чотири сорок вісім ранку. Ясно думати він більше не міг. Тепер до нього підступив страх. Він згорнувся на підлозі й обхопив себе руками. Він іще не готовий відмовитися від життя. Іще стільки всього потрібно зробити. Хотілося побачити дочку в новому будинку. Хотілося побачити її дітей. Іще раз хотілося побачити Карлотту. Чи він узагалі колись буде готовий померти? Чи може людина знати, що вона завершила все, що було потрібно? Ось він, фатальний дефект — бажання. Здається, у нього було забагато бажань. Завжди. Байдуже, що казав світ, йому завжди здавалося, що найкраще попереду. Можна опинитися на порозі смерті та все одно хапатися за життя. Це переконання піднімало його вранці. Псувало ночі. Було джерелом усіх радощів і всієї журби.

Двері камери відчинилися. Охоронець вкотив візок з їжею. Зупинився і витріщився на Пфефферкорна. Тоді знизав плечима і накрив сніданок. Пішов. Пфефферкорн лишився на підлозі.

Поступово кімната стала світлішою. Спочатку рожевою і пурпуровою, а тоді золотою. Зійшло сонце. Наближався день, і зупинити його не можна було. Він сів. Сьогодні він помре. Раптом він відчув, що дуже зголоднів. Накинувся на їжу. На таці були круасани, половинка грейпфрута, слойки, кава, кілька видів джемів і желе, м'ясна нарізка.

Усе було дуже смачним.

У ванній кімнаті було все необхідне. Пфефферкорн прийняв душ. Поголився електробритвою. Почистив зуби і сполоснув рота

ополіскувачем. Скористався присипкою, почистив ніс та вуха. Картка на умивальнику повідомила, що для того, аби захистити навколишнє середовище, рушник, яким він ще користуватиметься, варто повісити на сушарку, а коли хоче, щоб рушник замінили, нехай кидає на підлогу. Він скинув усі рушники на підлогу, навіть чисті.

Новий одяг принесли, доки він був у душі. Все розклали на ліжку. На додачу до костюма принесли свіжі шкарпетки і бавовняні труси, сяючу білу сорочку і канарково-жовту краватку. Пфєфферкорн витяг із сорочки шпильки і вдягнув. Гладенька бавовна була приємною на дотик. Дістав костюм із пакета і вдягнув штани. Сидять ідеально, тож ремінь із крокодилячої шкіри і не знадобився. Але він його все одно взяв. Підшови черевиків були слизькі, тож він узяв у ванній пилку для нігтів і трохи їх пошкрябав. Зав'язав краватку, витративши досить багато часу, щоб отримати красивий вузол. Підняв піджак. Підкладка була винного кольору. На етикетці було написано: «Дзус экс мачина». Він знизав плечима й одягнув піджак. Розгладив його. Той сидів по фігурі, але тісним не був. Він згорнув білу хустинку і вставив її в кишеню на грудях. Пішов до ванної і причесався перед дзеркалом. Повернувся, щоб оглянути себе в профіль. Застебнув костюм і відчув, що його щось кольнуло під ребра. Похлопав. Розстебнув костюм. Поліз у внутрішню ліву кишеню і витяг клаптик паперу. Розгорнув. Прочитав. В руках у нього була інструкція, як утекти.

Глава вісімдесят восьма

П

фєфферкорн утік.

Глава вісімдесят дев'ята

В

искочивши з вантажного ліфту в гараж казино, з розкуйовдженим волоссям і розірваною сорочкою, він побачив автівку з тонованими вікнами. Біля багажника чекало двоє чоловіків. Один блондин, другий лисий. Обидва в чорному. Пфєфферкорн кинувся до них і потрапив у багажник.

Цього разу подорож була більш комфортною, ніж до Східної Злабії. По-перше, багажник був більшим. До того ж, його не зв'язали і не сунули в рота кляп. Але він гадки не мав, хто такі його рятівники і куди вони ідуть. Вирішив лишатися позитивним і вважати, що йому на допомогу прийшли американці. На вибоїнах він підскакував. Відчував, як дорога стає гіршою, немов вони виїхали за місто. Рахував повороти. Терпляче чекав. Вони їхали і їхали. В багажнику було душно, немов шию йому замотали шарфом. Новенький костюм промок від поту. Він відчув, як наближається стара добра істерика. Став на коліна і постукав у кришку багажника.

Автівка зменшила швидкість.

Зупинилася.

Двері відчинилися.

Відкрили багажник. Пфєфферкорн заморгав, придивляючись до двох чоловіків у чорному. Блондин тримав у руках ганчірку. Був тут і третій. Мабуть, він чекав на задньому сидінні автівки.

— Це жарт,— сказав Пфєфферкорн.

— Цить,— відповів Сейворі.

Блондин притиснув ганчірку до обличчя Пфєфферкорна.

Шість:

**Дхиубхриуо пжулобхатъ (обвхратъниуо) бху
жпудниуиуи жлабхвуи!**

(Вітаємо (знову) в Західній Злабії!)

Глава дев'яноста

П

фефферкорн подолав нападників серією плавних рухів, роздаючи удари в сонячне сплетіння направо і наліво, і лишив їх на колінах хапати ротом повітря. Почув приємний звук проламаної кістки, коли випуклий лоб Люціана Сейворі спочатку тріснув від удару ліктем, а потім іще від прийому карате — удару долонею. Він обхопив Сейворі за шию і скрутив її, немов у курки напередодні єврейського Дня всепрощення. Чудове відчуття. Сейворі вкрився п'ятьма різними відтінками синього. Прекрасно. Пфефферкорн заплющив очі і віддався насолоді, відчуваючи, як слабшає під пальцями пульс старого. Він продовжував стискувати шию Сейворі, сильніше і сильніше, немов хотів вичавити всю кров, кістки і плоть, щоб лишилася сама шкіра. Він розплющив очі. Він щосили стискав подушку. З боків у неї поліз наповнювач. Він відпустив подушку і, спітнілий, перевернувся на спину.

Нова камера була спартанською і холодною. Бетонна, пофарбована сірим. Він лежав на матраці на підлозі. Матрац був вузький, крізь тканину кололися гілки. Ковдру, якою він укривався, зіткали з грубої козячої вовни. У камері стояв важкий сталевий стіл.

І дерев'яний стілець. На підлозі біля унітазу водостік. Біде не було. Стеля висока. Жодного вікна. Світлом забезпечувала флуоресцентна стрічка.

Він відштовхнув ногою ковдру. Пошитий костюм зник, його замінили товсті вовняні штани і груба футболка. Замість черевиків на ногах були солом'яні пантофлі. Ліва нога була прикута. Від неї тягнувся важкий ланцюг. Він перетинав усю підлогу і кріпився до ніжки стола на іншому боці камери.

— Сер, доброго ранку.

Чоловік, що стояв біля камери, був лисим, із запалими щоками. На ньому був аскетичний костюм і окуляри в сталевій оправі. Голос — тихий, але ясний, з акцентом, але зрозумілий — видавав людину небезпечно-дієву. Очі в нього були чорні й холодні, немов дві лінзи однієї камери або ескімо в шоколаді. Він глибоко вклонився.

— Сер, саме час відвідати призначену зустріч,— сказав Драгомир Жульк, покійний прем'єр-міністр Західної Злабії.

Глава дев'яносто перша

—

В

и здивовані, сер. Це зрозуміло. Як фізична особа я мертвий, принаймні, вас змусили в це повірити. Це здивувало би багатьох, навіть людину з такою багатою уявою, як ви. Сер, трохи інформації змінить здивований вираз, що як фізична особа я бачу на вашому обличчі.

Версія Драгомира Жулька значною мірою відрізнялася і від викладу подій Климента Тітиїча, і від слів американців. Згідно Жульку, Партія влаштувала шоу. Усе, що сталося,— від публікації «Кривавих очей» до недавнього перебування Пфедферкорна в камері смертників, — було організоване або заради цілей Партії, або для того, щоб підкреслити притаманні капіталістичній системі некомпетентність і неповноцінність.

Партія, казав він, увела в «Криваві очі» код політичного вбивства, змусивши таким чином капіталістичну систему на вбивство Климента Тітиїча, який і сам був не більш ніж інструментом цієї системи. Те, що вбивство не вдалося, нічого не доводило, бо все, що б не робила капіталістична система, мусило зазнавати поразки, і хоча великої цілі — а саме смерті Тітиїча — не досягли, менша ідеологічна ціль — а саме демонстрація притаманних капіталістичній системі некомпетентності й неповноцінності — була досягнута.

— Що і потрібно було довести,— сказав Жульк.

«Кривава ніч» також була роботою Партії. В ній містився фальшивий шифр, що мав підірвати послідовність передачі

капіталістичної системи, створивши таким чином плутанину. Партія організувала вбивство людини, перевдягненої в Жулька.

— Причина цього доволі ясна,— сказав Жульк.— Партія хотіла створити враження, що як фізична особа я загинув. Це б дозволило мені як фізичній особі зайнятися прихованою діяльністю, на яку не звернений допитливий погляд капіталізму. Товаришу, який приніс у жертву своє життя заради цієї цілі, ми віддаємо належну пошану.

Щодо «Двадцять шостого травня», то цей рух аж ніяк не був групою відступників, це таємний елітний підрозділ Партії, чия удавана нелегальність була геніальною вигадкою з метою обдурити примітивний інтелект капіталістичних агресорів.

— Ви можете заперечити: «Климент Тітич повідомив мене, що він є лідером цього руху». Сер, це неправильно. Вигадка, яку він називає своєю, є, власне, контр-вигадкою. Партія дозволила йому в це повірити, щоб була можливість отримати інформацію про його нечестиві капіталістичні наміри. Сер, не дозволяйте себе обдурити. Багато агентів, яким він дуже довіряє, насправді працюють на користь Партії, включаючи людину, яку ви знаєте як Люціана Сейворі. Сер, усе іде згідно з планом. Скоро доля нації вирішиться згідно з принципами, зазначеними в преамбулі до маніфесту руху славної революції Двадцять шостого травня, який я як фізична особа скромно написав на столі, що надала мені Партія, а саме «об'єднання великої Злабії під справжнім колективістським керівництвом усіма можливими способами». Сер, саме заради цих цілей ваш уряд і прислав вас. Що і потрібно було довести.

— У мене його немає,— сказав чи, скоріше, втрутився в промову Пфефферкорн, вставивши своє слово.

— Сер?

— У мене його немає. «Інструмента». Не знаю, де він. Був у моїй валізі, але я загубив її, коли мене викрали.

— Сер, вас дезінформували.

— У мене його немає. Можете мене вбити і покінчити з усім.

— Сер, ви помиляєтесь. Немає ніякого «Інструмента».

— Хоча б відпустіть Карлотту. Вона вам більше не потрібна.

— Сер, ви не слухали.— Жульк почав схвильовано ходити за ґратами.— Ваш уряд увів вас в оману. Не дивно, бо капіталістична система від природи зіпсована. Ненажерливий, войовничий, огидний

монстр жадібного імперіалізму, пересичений матеріалізмом і культом споживання. До умов угоди, сер, не входять переговори. Умови угоди, сер, стосуються вас.

— Мене?

— Так, сер.— Жульк сунув руку в кишеню пальта і дістав маленьку книжечку в твердій палітурці. Простягнув її Пфєфферкорну, щоб той подивився, бережно, немов квіти коханій жінці.

Книжку вкривала захисна пластикова плівка. Обкладинка була блакитною з жовтими літерами і намальованим деревом. Його власний примірник, що зберігався на полиці над комином у його квартирі, був у значно гіршому стані, і Пфєфферкорн не одразу зрозумів, що річ у руках Жулька — це перше видання його єдиного роману «Тінь Колоса» в ідеальному стані.

Прем'єр-міністр сором'язливо посміхнувся. Вклонився.

— Я як фізична особа,— сказав він,— ваш палкий прихильник.

Глава дев'яносто друга

—

В

дитинстві я мріяв стати письменником. Батько не схвалював. «Це справа не для чоловіків»,— казав він. Він полюбляв лупцювати мене граблями, а іноді й палкою. Коли він був у поганому гуморі, він хапав мою молодшу сестричку і бив мене нею. Називав це «економити час». Я часто молився, щоб він помер. Але коли це сталося, я був убитий горем. Хто зрозуміє любов?

Подумки він був дуже далеко. Пфєфферкорн помітив, що він перестав казати: «Я як фізична особа».

— На жаль, письменником я не став. Я став ученим. Присвятив себе служінню Партії. Література була не потрібна, потрібна була ядерна сила. Але найбільшою насолодою для мене й досі залишається читання. Коли я був студентом у Москві, я натрапив на вашу книгу. Сер, вона мене зачарувала. Захопила і довела до нестями. Ця історія молодого чоловіка, чий батько висміює його спроби знайти сенс мистецтва,— моя історія. Я жадібно чекав на продовження. Писав листи. Мене повідомили, що наступної книги немає. Сер, мені було

дуже боляче. Іще довго після повернення додому я засмучувався. Засмучувався більше, ніж тоді, коли втратив першу дружину, яка, на жаль, виявилася невірною Партії, і її потрібно було прибрати. Сер, я більше не писав листів. Мій авторитет у Партії зростав, тож я замовив розслідування за кордоном. Сер, я був дуже розчарований, коли дізнався про ваші труднощі. Лише за це можна засудити капіталістичну систему. Письменника з вашим неординарним талантом потрібно шанувати і вихваляти. А він замість цього марніє в невідомості. Сер, скажіть мені, хіба це справедливо? Відповідь — ні.

І тоді, сер, я вирішив виправити несправедливість.

Я терпляче працював, і Партія наказала мені піднятися до моєї теперішньої посади, що дозволило мені виконати своє рішення, прийняте стільки років тому. Сер, мушу сказати, що я прийшов вас урятувати. Не дякуйте мені. Сер, ви самі визнаєте невід'ємну підлість капіталістичної системи, такої низької, що вона проміняла найбільший живий художній скарб на частковий доступ за сприятливих умов до нашого родовища природного газу. Не дивуйтеся, що ваш уряд вас зрадив. Капіталістична система не здатна розпізнавати справжні цінності.

Злабійський народ не такий, сер.

Злабійський народ, сер, за природою своєю символічний. Наші люди — естети. Вони поетичні. Тож об'єднання — це не лише питання правильної економічної та воєнної політики. Його не можна досягти, просто колективізувавши вирощування коренеплодів. Не можна завоювати зброєю і бомбами. Справжнє об'єднання вимагає, щоб ми подолали конфлікт, який багато років тому розвів нас нарізно. Сер, випадковостей не буває. Сер, вас урятували для того, щоб ви могли реалізувати себе на повну і таким чином дозволили злабійському народу реалізувати себе. Сер, це життєво важливе історичне завдання, яке я як фізична особа доручаю вам. Сер, ви маєте задати ритм, з яким наша велика армія крокуватиме до перемоги. Ви мусите дати нам цілющий бальзам, що загоїть рани віків. Ви мусите скласти пісні, що поєднують роз'єднані родини. Саме ви, сер, зведете наш славний народ разом. Інші намагалися і зазнали поразки. Але, сер, вони не були авторами великого роману. Саме ви, сер, допоможете нам зустріти нашу національну долю. Ви. Сер, візьміться за перо. Ви мусите закінчити «Василія Набочку».

Глава дев'яносто третя

—

Г

адаю, ви обрали не того хлопця,— сказав Пфєфферкорн.

— Ви помиляєтесь, сер.

— Повірте. Поет із мене нікчемний.

— Сер, ваш роман містить безліч абзаців такої виняткової краси, що від неї болить і в грудях, і в суглобах.

— Прийміть аспірин,— сказав Пфєфферкорн.

Жульк посміхнувся.

— Як дотепно. Звісно ж, ви перевершите усі сподівання.

— Де Карлотта? Що ви з нею зробили?

— Сер, це питання недоречне.

— Вона тут? Де я?

— Сер, це місце максимального спокою, воно заохочує до занять літературою.

— Я нічого не робитиму. Відмовляюсь.

— Сер, вашу реакцію можна зрозуміти. Завдання закінчити славетну поему налякало б навіть більш здібних письменників.

— До поеми це не має ніякого відношення. Поема мене не обходить.

— Ваша відмова зрозуміла.

— Не така вона вже і гарна. Вам це відомо? Довга і нудна. Кому потрібна ця тундра?

— Сер, таке ставлення не годиться.

— Не годиться для кого?

— Сер...

— Гаразд, гаразд. Скажіть мені ось що: це, в біса, ваша національна поема, так? Тож як її може закінчити не злабієць?

— Сер, я розумію ваше зауваження. Я як фізична особа теж обмірковував це питання. Однак, проблему ми вирішили. Провели ґрунтовне дослідження в Міністерстві генеалогії і знайшли переконливі докази існування «Ц. Пфєфферкорна, виробника стільців» у царському цензі 1331 року. До того ж, фізіогноміка свідчить, що ви походите звідси.

Пфефферкорн так і витріщився на нього.
— Та ви, в біса, з глузду з'їхали.
— Сер, це не так.
— Я єврей.
— Сер, це не суттєво.
— Уся моя родина — євреї. Євреї-ашкеназі з Німеччини.
— Сер, це не так.
— Не збираюся сперечатися з вами на цю тему.
— Партія бажає, щоб роботу було закінчено до початку фестивалю, метою якого є святкування півторатисячної річниці від дня народження поета.
— Секундочку,— сказав Пфефферкорн.— Це ж наступного місяця! Жульк уклонився.
— Я як фізична особа лишаю вас наодинці з великими думками. Він повернувся і пішов.
— Постривайте хвилиночку! — закричав Пфефферкорн. Двері відчинилися і зачинилися.
Пфефферкорн схопився за ґрати. Ланцюг на нозі напнувся, мало не висмикнувши ногу. Він упав, ударився головою об підлогу.
Тиша.
Полежав трохи, розмірковуючи над останнім поворотом подій. Підвівся. Схопив ланцюг і смикнув з усієї сили. Стіл не ворухнувся. Відійшов на повну довжину ланцюга, щоб подивитись, куди його пускають. В дозволене коло входили унітаз і матрац. Більше нікуди дістатися він не міг.

Глава дев'яносто четверта

Н

евдовзі Жульк повернувся. Він був не один. Не схоже, щоб у нього збиралися прибирати, але жінка, що прийшла з Жульком, була вбрана в чорну поліестрову сукню, білу хустку і білий фартух, що вже посірів від прання. Свої найкращі часи сукня вже пережила. Шви на ній потерлися. Сама жінка була товстою, хворобливою на вигляд, з набряклими литками і широкою пласкою спиною. Під очима у неї були мішки. Тильний бік долонь злущувався від миття посуду. Вона несла тачку з їжею. Схоже, тут їй не подобалося. Пфефферкорн майже бачив

хмару над її головою. Вона відімкнула двері камери, підійшла до столу, поставила тацю і повернулася їти.

Жульк клацнув язиком. Вона зупинилася і повернулася до Пфефферкорна.

Пфефферкорн навіть уявити не міг, скільки злоби можна вкласти в звичайний реверанс.

Вона вийшла з камери. Жульк щось їй грубо сказав, і вона попленталася геть. За мить двері відчинилися і зачинилися.

Жульк жестом запросив до їжі.

— Сер, будь ласка.

Пфефферкорн глянув на тацю. Частування підтверджувало, що він дійсно повернувся до Західної Злабії. На таці стояли порізані й засмажені коренеплоди, кухоль коричневого чаю і грудочка масла з козячого молока, від запаху якого хотілося блювати.

— Я пас,— сказав він.

— Сер, це неприпустимо. Їжа втілює працю, а праця — це воля Партії, а від волі Партії не можна відмовитись.

— Я не голодний.

— Сер, це неправильно. Стаття одинадцята принципів славетної революції зазначає, що все існує для того, для чого воно потрібне. Сер, я як фізична особа уже пообідав. Таким чином, мені як фізичній особі ця їжа вже не потрібна. Отже, сер, вона потрібна вам. Якщо ж ні, тоді б вона існувала і не була потрібною, а це вже аж ніяк не може бути правдою згідно з вищезгаданим принципом. Тому ця їжа або є ілюзією, або ж вона потрібна вам. Але вона не ілюзія. Сер, ось вона перед вами. Отже, вона потрібна вам. Що і потрібно було довести.

У голові у Пфефферкорна крутилася фраза «мошонковий електрошок». Він сів на дерев'яний стілець. Узяв шматочок коренеплоду. Намазав на нього масло і запхав до рота. Огидний смак. Він проковтнув якомога швидше і запив чаєм. Відкинувся на спинку з думкою, чим би запити чай. У грудях пекло. Забагато такої їжі для одного разу. Він майже відчував, як ця маса заповнює його нутрощі. Виникло передчуття, що скоро йому доведеться з'їсти цю ж саму порцію ще раз.

— Сер, Партія вітає вас.

Двері відчинилися і зачинилися. З'явилася жінка. Тепер вона штовхала перед собою візок, повний книжок і паперу. Жульк

притримав перед нею двері камери, і вона вкотила візок усередину. Поставила біля столу і почала розвантажувати.

— Сер, ви знайдете тут натхнення.

Пфефферкорн глянув на книги. Багато з них уже розпадалися на сторінки. Усі були старі й запліснявілі. Їх було багато, і коли жінка закінчила їх викладати, вона спітніла. Взлася за пустий візок, уклонила Пфефферкорнові і вийшла з камери.

— Сер, Партія бажає забезпечити вас усім потрібним у межах розумного. Будь ласка, висловіть свої потреби, і їх розглянуть.

Запала тиша.

— Можна було б прийняти душ,— сказав Пфефферкорн.

— Дуже добре, кивнув Жульк. Сказав щось жінці і та знову попленталася геть.— Моя дружина виконає ваше прохання якомога скоріше.

Пфефферкорн помовчав.

— Ваша дружина?

— Гордий і скромний слуга Партії,— сказав Жульк.— Нічим не відрізняється від інших товаришів революції.

— Зрозуміло,— сказав Пфефферкорн.

Жульк уклонився.

— Якщо більше нічого немає, сер, я як фізична особа лишаю вас наодинці з вашими величними думками.

Глава дев'яносто п'ята

Й

ому принесли одинадцять пакунків паперу, цілу купу найкращих західнозлабійських кулькових ручок, чотири різних підрядкових переклади англійською кожного західнозлабійського видання «Василія Набочки», перелік друкарських помилок, злабійсько-англійський словник, злабійський словник рим, злабійський тлумачний словник, повну злабійську енциклопедію, в'язку мап завтовшки з телефонну книгу, примірник статуту Партії, сімнадцять томів історії злабійського народу Д. М. Піільяржхйя, антологію марксистської літературної критики, репринтне видання промов Жулька з 1987 року. Були тут і кілька фотоальбомів з листівками, на яких були зображені місцеві види. Був календар, який безкоштовно розповсюджувало Міністерство

сексуального оздоровлення. Кожен місяць розказував про нове венеричне захворювання. Жульк обвів червоним три дні. Перший кружечок — сьогоднішня дата. Пфєфферкорн відрахував двадцять днів-хламідій до початку підготовки до фестивалю. На двадцять перший день — відкриття, п'ятниця перед цим днем була позначена злабійською як **остаточний деллайн**.

Двадцять два дні.

Він відкинув календар і взяв запакований у пластик східнозлабійський примірник «Пйєліхйїна». Незрозуміло, навіщо Жульк приніс йому капіталістичну газету. Він розірвав пластик і розгорнув газету:

НАДЗВИЧАЙНО ЗНАМЕНИТОГО І БАГАТООБЦІЮЧОГО АВТОРА СТРАЧЕНО

Відповідно до статті пристрасті в казино «Набочка» розжарювалися. В театрі «Цирку дю Солей» не лишилося вільних місць, стільки було бажаючих подивитися на першу публічну страту за рік. Квиток коштував 75,95 долари, але спекулянти просили по чотириста доларів за штуку. Свято почалося з промови Його Величності лорда президента Климента Тітиїча. Він пообіцяв таке ж саме криваве покарання кожному, хто наважиться його розсердити. Потім показали танцювальну виставу. За такої нагоди жінки надягли спеціальні костюми: особливі чорні міні-спідниці і закручені неонові пір'я в зачісках. Після цього президент оголосив тижневу відстрочку всім, хто заборгував в азартні ігри. Оскільки більша частина населення була по вуха в боргах, натовп привітав цю новину радісними криками. Пальнула гармата, й нарешті оголосили страту. Відомого американського автора трилерів і міжнародного втікача від справедливості А. С. Пепперса вивели в каптурі і наручниках. Змусили опуститися на коліна. Президент запитав, чи не хоче той сказати останнього слова. Пепперс похитав головою, і Президент пожартував з приводу такого великого словникового запасу. З приреченого сміялися і глузували. Тринадцять снайперів зайняли свої місця. Підняли

гвинтівки. За командою президента вистрелили. Нашпиговане кулями тіло Пепперса винесли, гармата пальнула ще раз, заграв акордеон.

Пфефферкорн вирішив, що, на думку консультантів, убити підставного «А. С. Пепперса» не гірше, ніж убити справжнього. Також він зрозумів, чому Жульк хотів, аби він прочитав статтю. Для світу А. С. Пфеффер, Артур Пфефферкорн, або Артур Ковальчик, більше не існував. Шукати його ніхто не буде. Як би жахливо це не звучало, іще жахливіше було знати, що хтось загинув лише тому, що був такого ж зросту, як і Пфефферкорн.

Двері відчинилися і зачинилися. З'явилася дружина Жулька з великим повним відром і мішком через плече. Вона повісила відро на зігнуту руку і спробувала дістати ключі з фартуха, щоб нічого не пролити, увесь час пританцьовуючи від незручності. Пфефферкорн згадав це відчуття. Він робив те ж саме рано-вранці тридцять років тому: наприклад, намагався однією рукою нагодувати з пляшечки немовля, а іншою — зварити каву. Дружина Жулька нарешті вставила в замок потрібний ключ. Двері камери відчинилися. Вона лишила їх відчиненими, внесла всередину відро і мішок. Це було цілком безпечно, адже Пфефферкорн був прикутий ланцюгом. Але йому здалася дивною така байдужість до власної безпеки з боку жінки. Він легко міг проткнути її сонну артерію своєю ручкою. Міг устроїти пальці їй в очі й видавити очні яблука. Гаррі Шагрін і Дік Стапп уже не раз це б зробили. Він міг би її задушити. Ланцюг, яким його прикували до столу, здавався досить довгим, щоб закинути його їй на шию. Але вона не вагаючись пройшла повз нього і повернулася спиною. Невже він такий нестрашний?

Вона поставила відро і скинула мішок. Випрямилася, притримуючи руками поперек.

— Дякую,— сказав він.

Вона обернулася і зробила реверанс.

— Ви не мусите цього робити,— сказав він.

Вона нічого не відповіла. Дивилася в підлогу.

— Справді,— додав він.— Не мусите.

Вона підняла очі і на мить зустрілася з ним поглядом. Тоді повернулася і пішла.

У мішку був рушник, мочалка і великий шматок господарчого мила. Рушник і мочалка були точно такими, як і в готелі «Метрополь».

Він зняв одяг, лишивши ліву штанину вовняних штанів і ліву штанину трусів висіти на ланцюгу. Став над зливом і полився водою з відра. На мить він дозволив собі погратися з думкою, що мило — це полімер дубнію високої щільності, що ось він відкриється, і звідти випаде зброя або ключ. Але в руках лишилася тільки піна.

Глава дев'яносто шоста

П

фефферкорн узявся до роботи.

Це було нелегко. По-перше, він дійсно був поганим поетом. Закинув поезію іще в старших класах. Більш того, структура «Василія Набочки» була напрочуд складною. Кожна пісня складалася з дев'яноста дев'яти рядків, розбитих на дев'ять строф по одинадцять рядків, написаних хореем, в яких рими відповідали схемі АВАСАДАСАВА, з потрібною внутрішньою римою в першому, п'ятому, сьомому, десятому й одинадцятому рядках. Освоїти злабійську мову було дуже складно, бо крім жіночого і чоловічого вона мала іще і нейтральний рід, і гермафродитну форму, а також запутану систему відмін, що переживала безперервні мутації з часів Жтаніжлаба Жзахста. Враховуючи все це, відносно просте речення — «Воістину він любив його, бо він був його коханим з давніх часів» — також могло бути перекладене: «Воістину вона любила його, бо вона була його коханою з давніх часів», «Воістину вони кохали одне одного, бо він був його дядьком», або «Його кохання не обов'язково було віроломним, бо він не показував його з вівторка». Тепер Пфефферкорн добре розумів, як така плутанина могла привести до ненависті. Тепер він міг пояснити і таку тривалу популярність поеми, бо «Василій Набочка» мав характерну рису, властиву великій літературі, яка гарантувала, що твір буде читати кожне наступне покоління і оцінювати по-новому: вона не мала жодного сенсу.

Заважало йому ще й те, що Жульк постійно приходив поговорити. Раз чи двічі на день, коли Пфефферкорн готувався зробити ще один невдалий підхід до поеми, він чув, як грат торкалися кістляві пальці. Прем'єр-міністр хотів знати, чи Пфефферкорну зручно? Чи не потрібно йому більше паперу, ручок, книжок? Чи є щось таке, питав Жульк, що вони з дружиною могли б зробити, аби полегшити працю

маестро? Ці питання були лише прелюдією до неминучого розпитування, бо Жульк надмірно захопився творчим процесом Пфефферкорна. Коли маестро подобається писати? Рано-вранці? Пізно ввечері? Після доброї вечері? Після невеличкого перекусу? На голодний шлунок? А напої? Яку роль відіграє свіже повітря? Коли до нього приходять найкращі ідеї: коли він стоїть, сидить або лежить? Чи схоже написання на штовхання валуна? На веслування? На підйом драбиною? На полювання за метеликом?

На все із вище переліченого, відповів Пфефферкорн.

Написати за день він міг небагато. Решту часу йому було дуже нудно. Крім Жулька він бачив тільки дружину прем'єр-міністра, а вона не реагувала на його спроби завести розмову. Переважно він лишався сам. Флуоресцентне світло ніколи не вимикалося. Відсутність сонячного світла його дезорієнтувала. Порушилося відчуття часу, він почувався млявим. Дрімив. Качав прес, присідав, стрибав. Бігав на місці. У шпаринах на стелі шукав карту світу. Найкращі західнозлабійські ручки, що не мали протікати, але кровоточили чорнилами, він використовував, щоб пограти на гратах, як на ксилофоні. Закреслював дні на календарі венеричних захворювань. Дата швидко наближалася. Він притуляв вуха до стіни, сподіваючись уловити хоч якийсь натяк на зовнішній світ. Температура в камері дозволила йому зробити висновок, що він глибоко під землею. Цікаво, який вигляд у решти тюрми? Він уявив довгі коридори камер з викраденими авторами, і всі працювали над поемою. «Були й інші, такі як ви. Жоден із них не вижив». Немов це найгірший у світі будинок відпочинку письменників.

На сьомий день ув'язнення Пфефферкорн підвів очі від столу і побачив за ґратами Жулька, що розгойдувався на підборах. Руки прем'єр-міністр сховав за спину. Він почав говорити, але передумав і без зайвих слів кинув за ґрати паперову кульку. Вона підстрибнула і зупинилася біля ніг Пфефферкорна.

Пфефферкорн розправив чотири рукописні сторінки, вкриті нерозбірливим почерком, повні закреслених слів і вставок. Він стурбовано глянув на Жулька.

Жульк уклонився.

— Сер, ви перший, хто це читає.

Пфефферкорн прочитав версію останньої пісні «Василія Набочки», написану самим Жульком. У ній цар помирає до того, як устигає отримати протиотруту, а князь Василь зрікається трону, роздає царські землі народу і починає жити як проста людина, обробляючи поля і пасучи кіз, знайшовши порятунок у фізичній праці, і врешті-решт мирно помирає під деревом на луках Західної Злабії. Це був найгірший зразок агітки: нескладний, нетерплячий і невмілий. Події були надумані, образи туманні, персонажі непрописані.

— Чудово,— сказав Пфефферкорн таким тоном, як на своїх семінарах.

Жульк нахмурився.

— Не може бути.

— Так. Дійсно. Навіть не уявляю, навіщо я вам потрібен.

— Це погано, огидно, образливо для ока і вуха. Будь ласка, скажіть, що все саме так.

— Ні, це дуже... експресивно.

Жульк упав на коліна. Заплакав і почав рвати на собі волосся.

— Не судіть себе так суворо,— сказав Пфефферкорн.

Жульк застогнав.

— Я не кажу, що робота обійдеться без редактури. Але для першої чорнетки...

Жульк завив і підхопився на ноги. Він схопився за ґрати і затрусив їх як скажений.

— Це *погано*,— кричав він.— І ви мусите *сказати*, що це погано.

Він замовчав.

— Це... погано,— сказав Пфефферкорн.

— *Наскільки погано?*

— ...дуже.

— *Уживайте прислівники!*

— ...огидно?

— Так.

— І, і... і по-дитячому.

— Так...

— Багато повторів,— продовжив Пфефферкорн.— Мало сенсу.

— Так, так...

— Банально, слабко, нескладно, перенасичено. Погана концепція, іще гірше втілення, просто погано, погано, погано. Єдина чеснота цієї

пісні,— завершив Пфєфферкорн,— вона коротка.

Жульк задоволено схлипнув.

— Людина, що написала цю кінцівку,— сказав Пфєфферкорн,— заслуговує на покарання.

— Яке?

— Її потрібно... ну...

— Кажіть відверто!

— Її потрібно... висікти?

— О так!

— І зганьбити.

— Гак.

— Потрібно змусити її носити дзвіночок на шиї, щоб усі чули, коли вона наближається, і розбігалися.

— Дійсно, так і потрібно зробити,— кивнув Жульк.— Дійсно, душа її мертва, і кінцівка це доводить.

— Це ви сказали,— погодився Пфєфферкорн.

— Так, маєстро. Але скажіть мені, якщо кінцівка здається поганою зараз, наскільки гіршою вона здаватиметься, коли свою роботу покаже маєстро? І наскільки славетнішим буде кінцівка маєстро? Кажіть, маєстро: *наскільки славетною буде ваша кінцівка?*

Запала тиша.

— До біса славетною,— сказав Пфєфферкорн.

Жульк встав, очі у нього були замріяними.

— Інтрига мене як фізичну особу вбиває.

Пфєфферкорн не поділяв його оптимізму. Дев'яносто дев'ять рядків за двадцять два дні — це чотири з половиною рядки за день. На одинадцятий день, на півдорозі, він застряг на дев'ятому рядку. Він точно знав, що з ним відбувається. Уже проходив через це раніше, тільки цього разу спасіння не буде. Він залежав від милості лиходія, жорстокішого за тих, з ким доводилося зустрітися Діку Стаппу чи Гаррі Шагріну: знищувальні сумніви в собі. І він почав розуміти слово «дедлайн» по-новому.

Глава дев'яносто сьома

У

ночі, не в змозі заснути, Пфєфферкорн писав листи, які не можна надіслати.

Він написав Віллу. Описав свої перші спогади про їхню дружбу. Пригадав учительку у восьмому класі, міс Флетт, у яку всі були закохані. Пригадав, як сів за руль Біллового «Камаро», і його зупинили за перевищення швидкості. Він рахував кроки поліцейського, дивлячись у бокове дзеркало, а Білл копався в бардачку, намагаючись приховати відкриту бляшанку з пивом. Коли коп виписав штраф і пішов, вони почули капання. В бардачку було повно пива. Важко повірити, скільки всього вони пережили разом. Чи Білл пригадує? Часи тоді були простішими, чи не так? Еге ж? Він питав, чи Білл прочитав хоч одну книжку, яку він йому радив. Зізнався, що і сам не всі з них закінчив. Згадував, як вони вдерлися на човникову станцію коледжу і вкрали візок з приладдям. А наступного дня стояли на березі серед натовпу і дивилися, як команда намагається зняти свої весла з дерев. Змалював нічну роботу в літературному журналі, коли вони вдвох схилялися над редакційним столом і працювали над текстом, ілюстрацією чи оголошенням. Він з любов'ю писав про їхню квартиру. І досі відчував смак дешевої жирної їжі, яку вони тоді готували. Він писав, що Вілл — справжній джентльмен. Зізнавався, що заздрив Віллу, але заздрощі походили від захоплення. Написав, що якимось запалі сварки його колишня дружина кинула, що він і вповнину не такий гарний, як Вілл. Він так розсердився, що цілий місяць не відповідав на дзвінки друга. Вибачався, що карав Вілла за чийсь інші гріхи. Писав, що досі думає про першу історію Вілла. Вона була краща, ніж йому хотілося тоді признати. Він писав, що коли облишити співпрацю із секретними службами, Вілл насправді став гарним письменником. Писав, що цінує їхню дружбу, байдуже, що там відбувається поза кулісами, і жалкував, що не завітав до Каліфорнії, доки Вілл був живим. Він сподівався, що нічого поганого немає в тому, що він спить із Карлоттою. Писав, що впевнений, Вілл його благословив би, бо такою вже людиною був Вілл. Писав, що сам хотів би бути більш щедрим. Описував, над чим зараз працює.

Він написав Карлотті. Писав, що покохав її з першої миті. Писав, що боявся її. І саме через цей страх стояв осторонь, коли вона впала в руки іншого чоловіка. Він описував, яку звичку мав: у кінці довгого робочого дня, коли він переставав писати і починав читати написане

вголос, він уявляв, що вона сидить перед ним. Він читав їй, подумки, бачив її обличчя, чув її сміх чи охання. Саме так він розумів, чи добре написав: якщо уявній Карлотті подобалося. Він робив це щодня, поки писав, навіть коли був уже одружений. Робив це, доки писав роман. Спочатку, зізнався він, любовний роман у романі був списаний з його кохання до неї, але він хвилювався, що вона дізнається і більше він її не побачить, а так хотілося, щоб вона лишалася в його житті, байдуже, в якій ролі. Тож він змінив книгу. І то була помилка, писав він, бо все, що він знав про романтичне кохання, походило від неї, тож пишучи без неї, він створював фальшивий роман. Він писав, що це рішення вплинуло на все, що було в подальшому. Він і слова правди не написав до цієї миті. А правда полягала в тому, що він радий, що вона вийшла заміж за Вілла, бо Вілл забезпечив їй таке життя, якого він сам ніколи не зміг би їй дати. І він був радий, що вона знову з'явилася в його житті тієї миті, коли вони могли віддатися одне одному без егоїзму. Писав, як йому подобалося з нею кохатися. З нею це набувало нового значення, бо вони прожили досить довго, аби знати, що це означає і чого не означає. Він писав, що йому байдуже, що вона шпигунка. Вона все одно дуже сексуальна. І не шкодував, що приїхав її визволити. Шкодував, що нічого в нього не вийшло.

Він написав своїй дочці. Написав про те, як вона побачила цей світ. Що він дуже сильно змінився після цього. Він дуже добре відчував, яким зрілим стало його серце. Як і будь-який стиглий фрукт, воно набрякло і будь-якої миті готове було лопнути. За мить світ перетворився з низки хаотичних учинків на нескінченну серію рішень, від яких залежало життя. Усе мало значення. Варто було їй трохи нахмуритися, і він уже хвилювався. Медсестри давали їй кисень, і він хвилювався. Він садовив її на сидіння машини і хвилювався. Хвилювання кипіло у нього під шкірою та очищало його сутність. Радість була справжньою радістю, страх був справжнім страхом, і гнів був справжнім гнівом, і щастя було справжнім-справжнім. Він пригадав канапу кольору кави, з якої повискакували пружини, а вони ніяк не могли її викинути, і він розказував їй, що колись це була не руїна, а нова річ, і він любив на ній сидіти, тримаючи доньку на руках, сонце сходило, її тепла маленька голівка торкалася його голих грудей, губи прицмокували уві сні. Тоді ці години здавалися нескінченними, а тепер він із ніжністю їх згадував, бо то були останні миті, коли вона

належала тільки йому. Він написав про перший раз, коли вколов її шпилькою, застібуючи підгузок. Крові майже не було, і вона навіть не скрикнула, але він краяв себе за те, що міг зробити, коли не буде обережним. Він просив вибачення. Писав, що дарма наполягав на пелюшках. Писав, як вивчав її, коли вона була дитиною, вбирав кожен її жест, кожному рису. Як би йому хотілося написати про це більше. Він пригадав її перший день у школі. Від збудження її знудило. Але він усе одно змусив її піти. Тоді він вагався, чи не робить помилки, але тепер йому здавалося, що він учинив правильно. Писав, що радий, що вона його правильно зрозуміла. Писав, як він радів її тріумфам, як страждав через її розчарування. Пригадував тренування з футболу і уроки танців. Пригадав танці для батьків та дочок. Вибачився, що ніколи не танцював на тих заходах, і все закінчувалося тим, що вони стояли попід стіною спортивної зали. Пригадав перший раз, коли хлопець розбив її серце. Написав, що тоді вперше в житті йому захотілося когось побити. Вибачався, що іноді сердився на неї без причини, просто тому, що вона змушувала його згадувати свої власні недоліки. Пригадав вираз її обличчя за ті кілька місяців, коли він нескладно намагався писати детективний роман. Він бачив, яка вона щаслива, і знав, що щаслива вона тому, що думає, що він щасливий. Така щедрість робить її особливою. Може, вона така ж розумна і красива, як і всі інші в цьому світі,— така розумна і така красива,— але найбільше за все він пишається її порядністю. І немає в тому його заслуги. Вона завжди була такою, навіть коли була зовсім дитиною. Деякі люди народжуються чистими, і вона, незважаючи на все, була саме такою. Він писав, що радий, що вона знайшла того, хто піклуватиметься про неї. Вона заслуговує на найкраще. Завжди заслуговувала. Її весілля — найкраща інвестиція в його житті. Він вибачився, що не часто говорив про це. Ніколи не міг дібрати потрібні слова. Та й зараз сумнівається, що може. Але краще хоч спробувати, ніж мовчати. За всі ці роки, писав він, він не зробив нічого цінного. Саме вона є найкращою роботою його життя. Він уважає себе щасливою людиною. Написав, що любить її, і підписався: «Твій батько».

Глава дев'яносто восьма

К

оли до крайнього строку лишилося менше сорока восьми годин, Пфефферкорн устав із-за столу і розім'яв шию. За кілька днів до цього у нього з'явилася думка скористатися останньою главою «Тіні Колоса» як зразком для закінчення «Василія Набочки». То була найкраща або найгірша з його ідей, але втрачати було нема чого,— саме тоді він остаточно впав у ступор,— і оскільки Жульку роман подобався, він вирішив спробувати. Робота нон-стоп дала йому сімдесят рядків. Йому вдалося привести втомленого від подорожей князя до ліжка вмираючого батька. В руках Василь тримав магічний коренеплід — протиотруту. Далі пішов внутрішній монолог у стилі Гамлета, бо князь сумнівався, чи давати батькові протиотруту, чи дозволити старому спокійно померти. Врешті-решт князь кидає протиотруту в нічний горщик. Це мало відповідати сюжетній лінії роману, де молодий митець розв'язує проблему з батьком. Щоб не потрапити в небезпеку, він додав кілька улесливих посилок на комунізм. На протязі останніх двох дюжин рядків, як він планував, князь зійде на «гіркий трон». Пфефферкорн обмірковував цю фразу цілий ранок, і вона йому так сподобалася, що він записав її на полях. Злабійською вона звучала не так красиво: «жумйжуй горхій дерун». Утім, він уважав, що все одно згодиться. На нього тиснули, відчуття було таке, що не лишилося жодної перспективи.

Двері відчинилися і зачинилися. Дружина Жулька. Принесла вечерю. Як завжди, кроки її були важкими, на обличчі застигла маска смутку. Як завжди, вона лишила двері камери відчиненими і поставила тацю у вільному кутку стола.

Як завжди, він подякував.

Як завжди, вона зробила реверанс.

— Вам дійсно не потрібно цього робити,— сказав він як зазвичай.

Як зазвичай, вона підвела на нього очі.

— Знаю, що це не моя справа,— сказав він,— але ви не схожі на щасливу жінку.

Дев'ятнадцять днів вона його ігнорувала, тож зупинитися і подивитися на нього їй було дуже важко.

— Просто кажу,— додав він.

Вона не відповіла.

— Вибачте,— відступив він.— Я не мусив цього казати.

Запала тиша. Вона подивилась на сторінки на столі, перевела погляд на нього, питаючи дозволу. Не схоже, щоб він мав вибір. Зробив крок назад.

— Прошу.

Вона взяла сторінки. Повільно ворушила губами, читаючи. Нахмурила брови. Закінчила і поклала сторінки на стіл.

— Жахливо,— сказала вона.

Пфефферкорна так вразив звук його голосу, що він нічого не відповів.

— Не розумію,— продовжила вона.— Чому князь Василь викидає протиотруту?

— Ну,— сказав він.— Ну... тобто... ну...— Він замовк. Вона дивилася на нього, не відводячи очей, чекаючи на відповідь.— Ну, послушайте. Послушайте. Подумайте. Цар позбавив його спадку. Має ж він відчувати якусь образу? — Знову замовк.— Велику образу.

— І тому дозволяє батькові *померти*?

— Мова йде про ціле царство. Це важливо.

Вона похитала головою.

— Безглуздя.

— Вам не здається, що ви все буквально сприймаєте?

— Як це?

— Тобто, необов'язково ж, що він дозволить батькові померти.

Вона знову взяла аркуші.

— Кров життя гаряче бризнула з його ніздрів, як сяючий червоний фонтан,— прочитала вона.— Піднімаючи його царський дух до небес, ледь захмарених обіцянкою дощу.

Вона підвела на нього очі.

— Ви не зрозуміли головного,— сказав він.

— Хіба?

— Абсолютно.

— Гаразд, і в чому ж головне?

— Справа не в тому, лишається цар жити чи помирає. Тобто, це важливо, з точки зору сюжету, але насамперед... я міг би змінити це за п'ять секунд... і все одно... тематично вирішальним є те, що конфлікт переживає князь.

— З приводу чого?

— Багато чого,— сказав Пфєфферкорн.— Емоції у нього змішалися.

Дружина Жулька похитала головою.

— Ні.

— Чому ні?

— Князь Василій не такий персонаж.

— А який? Занадто тонка натура?

— Головною рисою князя є його здатність облишити почуття і робити те, що він вважає за правильне. Навіщо б іще він вирушив у подорож, якби не хотів принести батькові протиотруту? Ніякого сенсу тоді немає.

— Хіба не цікавіше, якщо в останню мить у нього з'являються сумніви?

— Це суперечить решті поеми.

— Я запитав, хіба так не цікавіше,— наполягав він.

— Знаю,— погодилася вона,— і кажу вам: це суперечить решті. Байдуже, цікаво чи ні. Це неправильний критерій. Ви працюєте в чьомусь іншому стилі. Вам потрібно прийняти обмеження, які вам нав'язали.

Пфєфферкорн не відповів нічого.

— До того ж, у вас тут багато чудернацьких слів, яких у поемі немає.

— Слухайте,— Пфєфферкорн вихопив сторінки у неї з рук,— ви ж сказали, що нічого не зрозуміли, тож, може, варто лишити свої думки при собі?

Вона промовчала. Він пригадав, що вона все ж таки дружина прем'єр-міністра.

— Вибачте,— сказав він.— Я просто дуже нервую, коли читають мою незакінчену роботу.

— Вам лишилося тільки два дні.

— Я пам'ятаю,— відповів він.

Знову тиша.

— Чи ви... е-е... можете запропонувати, що мені зробити?

— Я не письменник,— сказала вона.— Просто знаю, що мені подобається.

Він спробував приховати розчарування.

— Ну, я ціную конструктивну критику.

Вона кивнула.

Він завагався, але все ж таки спитав, чи, на її думку, чоловікові сподобається?

Вона знизала плечима.

— Сподобається.

Пфефферкорн розслабився.

— Справді?

— Драгомир не дуже суворий критик. Точно не такий суворий, як я. І він схильний уважати, що все зроблене вами геніальне.

— Ну,— сказав Пфефферкорн,— це добре.

— Це нічого не означає,— продовжила вона.— Він усе одно вб'є вас до святкування.

Тиша.

— Справді?

Вона кивнула.

— Я... я цього не знав.

— Він уважає, що так більш драматично. Живим письменникам бракує романтики.

— М-м-м...

— Ви зробите його дуже щасливим,— сказала вона.— Він мріяв про це все своє життя.

Пфефферкорн нічого не сказав.

— Що це? — запитала вона.

Він простежив її погляд. Листи, які він написав, лежали там, де він їх лишив.

— Нічого.

— Прибрати?

— Ні.

Вони замовчали.

— Можна? — запитала вона.

Він мовчав.

— Не соромтеся,— сказав нарешті.

Дружина Жулька прочитала листи. В сотий раз йому захотілося її вбити. Якщо це правда, і Жульк збирається його вбити, шанси зробити це зменшувалися. Може, це його останній шанс. Перед очима повстала картина. Він хапає ланцюг, обкручує навколо її шиї, міцно стискає, упирається коліном їй у спину. Серце шалено калатало. Долоні

спітніли. Він приготувався діяти. Не зробив нічого. Не зміг. От тобі і навчання, подумав Пфефферкорн. Даремно витрачений час.

Вона закінчила читати і підвела очі. Щоки у неї були мокрими, очі почервоніли. Вона акуратно склала листи і положила їх на місце.

— Ви можете бути гарним письменником, якщо схочете,— сказала вона.

Тиша.

— Дякую,— відповів він.

— Нема за що.

Знову тиша.

— Звісно, я щаслива,— сказала вона.

Він не відповів.

— Я не можу мати дітей,— додала вона.

Вони помовчали.

— Мені дуже шкода,— сказав Пфефферкорн.

Вона витерла очі фартухом. Розсміялася. Брудний, скрипучий звук, повний розчарування і готовий до ще більшого смутку. Вона зім'яла фартух у кулаку.

— Уявіть, він змушує мене це носити.

Пфефферкорн посміхнувся.

— А я, чорт забирай, дружина прем'єр-міністра.— Вона похитала головою, знову розсміялася і подивилася йому в очі.

Вони помовчали. Вона зробила крок уперед. Він відчув запах господарського мила, яке вона приносила, щоб він помився. Відчув запах дешевої косметики. Її потріскані губи трохи відкрилися. Вона нахилилася вперед, ніби хотіла його поцілувати. Він напружився.

— Ходіть за мною,— сказала вона,— якщо хочете жити.

Глава дев'яносто дев'ята

Л

анцюг не дозволяв йому заглядати за ґрати. Тож коли він зробив крок за двері, не знав, чого очікувати. Те, що він побачив, його не вразило. Звичайний бетонний коридор вісім футів завдовжки. В кінці — прості дерев'яні двері.

— А як же охорона? — прошепотів він.

— Охорони немає, — відповіла вона.

Вона відчинила дерев'яні двері. Вони були незамкнені. З іншого боку був квадратний бетонний передпокій. Перед ним піднімалися вгору спіральні сходи — нічого гламурного, просто сталеві сходинки, що зникали в шахті, проробленій у стелі. Праворуч було ще двоє дерев'яних дверей, ліворуч — іще одні. Зовсім не схоже на ту антиутопію, яку він уявляв.

— А сигналізація? — прошепотів він.

— Сигналізації немає. І не потрібно шепотіти.

Вона відчинила перші двері праворуч. За ними була комора. Вздовж трьох стін протягнулися металеві полиці. Пфефферкорн побачив пакунки туалетного паперу, стовпчики білизни готелю «Метрополь», картонні ящики з милом, стоси паперу для письма, коробки з ручками. На гачку висів білий накрохмалений комбінезон. У кутку стояв візок. Дружина Жулька опустила на коліна, полізла під нижню полицю і витягла звідти його валізку. Підвелася і жестом запропонувала її забрати.

Пфефферкорн відкрив валізку. Неймовірно, але все лишилося на своїх місцях. Він поглянув на дружину Жулька. Та знизала плечима.

— Драгомирові не подобається нічого викидати, — сказала вона.

Жінка заплющила очі, щоб він перевдягнувся в злабійського пастуха. Костюм був зручний, за винятком шестидюймових підборів, які були дуже ненадійними для втечі з в'язниці. Він зняв чоботи і взувся в звичні солом'яні пантофлі. Покрутився, щоб вона висловила свою думку.

— Дуже схоже, — сказала вона.

Він поклав в одну кишеню дезодорант-електрошокер, в іншу — ніж-зубну щітку. В задні кишені сунув мило з полімеру дубнію і

пляшечку дизайнерського одеколону-розчинника. Скручені гроші і мобільний телефон запхав у шкарпетки. Фальшивий паспорт сховав у нижній білизні.

— Не забудьте це,— сказала вона і передала йому листи і незакінчену кінцівку «Василія Набочки».

Він поклав їх до кишені з милом. Пфєфферкорн розмірковував, що ж робити з м'ятними льодяниками, і вона простягнула руку.

— Це не те, що ви думаєте,— сказав він.

Вона взяла коробочку й опустила в кишеню фартуха.

— Я знаю, що це.

Він поглянув на неї.

— Покваптеся,— додала вона.— У нас небагато часу.

Наступною кімнатою була кухня. На довгому столі стояв плетений кошик з коренеплодами, іржава промислова тертушка і стос немитих таць. Жінка змусила його випити дві чашки чаю. Потім посадовила на стілець, а сама відкрила набір з фальшивими вусами і прочитала інструкцію.

— Не забудьте ватну паличку,— сказав він.

— Я вмію читати.

Вона використала майже весь клей і всі смужки з накладними вусами. Витерла шпатель об фартух і передала, щоб він подивився на своє відображення.

Вуса були такі, що позаздрив би сам Синя Борода.

Вони повернулися до комори. Вона передала йому білий комбінезон, що, як він тепер помітив, був костюмом для роботи з небезпечними матеріалами. Він почав розстібувати блискавку. Вона його зупинила.

— Треба до туалету?

Він подумав.

— Може, варто сходити.

Кімната поряд із кухнею була майже дзеркальним відображенням тої, де його тримали, з матрацом, туалетом і водостоком у підлозі. Замість книжок на столі була різноманітна косметика і пластиковий гребінець, у якому заплуталося волосся того ж кольору, що і у дружини Жулька. Подушка була зім'ятою і масною, ковдра відкинута.

Увесь цей час вона жила поруч із ним.

Він скористався туалетом і повернувся до комори. Вона простягнула йому розстібнутий комбінезон. Він заліз у нього. Просторий костюм універсального розміру. Просунув руки в рукава.

— Де ваш чоловік? — запитав він.

Вона гірко посміхнулася.

— У пентхаузі «Метрополію»,— застібнула блискавку і липучки на комбінезоні.— Зайнятий плануванням свят. Не покажеться до завтрашнього ранку.— Вона надягла на нього каптур. Усередині пахло нею.— Завтра строк закінчення вашої роботи,— сказала вона і застібнула липучку навколо його шиї.— Після цього ви можете розраховувати лише на себе.

— Зрозуміло,— сказав він. Голос гудів усередині костюма.— Дякую.

Вона кивнула.

— Хай щастить.

Він попрямував до сходів. Зупинився і обернувся.

— Що станеться з вами? — запитав.

На її обличчі з'явилася знайома гірка посмішка. Вона полізла в кишеню фартуха за льодяниками. Поторохтіла коробочкою. Якщо проковтне одну, помре через три хвилини.

— Буду м'ятно-свіжою,— сказала вона.

Глава сота

С

хоже, він перебував на мілью під землею. Він піднімався, піднімалася і навколишня температура. Здатність дихати, як з'ясувалося, не входила до переваг комбінезону. Дуже скоро його селянська сорочка прилипла до грудей і пластикова панель перед очима затуманилася. З кожним кроком усе більше тремтіли ноги. Кишені були важкими, немов туди напхали дробу. Шахта була тьмяною і викликала у нього клаустрофобію. Він уявив, як дружина Жулька спускається нею щодня з купами книжок, кошиками коренеплодів, змінними рушниками. Він зціпив зуби і поліз далі.

Сходи безцеремонно скінчилися, і він опинився перед металевою драбиною, прикрученою до стіни. Пфєфферкорн поліз нею і вдарився головою об люк. Той відкрився. Пфєфферкорн висунув голову й

опинився в круглій бетонній кімнаті, освітленій жовтими лампочками. По центру кімнати стояла десятифутова розбита цистерна, що нагадувала рудувату орхідею. На нерівній підлозі було повно маслянистих калюж. Усюди можна було побачити універсальний трьохпелюстковий символ радіації. На стіні висіла серія плакатів. На першому посміхався чоловічок і торкався цистерни. На другому чоловічок стояв на своїх смішних колінах і робив пропозицію дівчині. На третьому знервований чоловічок стояв біля своєї дружини, яка лежала, зігнувши ноги, а поруч із нею поралася повитуха. Четвертий плакат завершував цю повчальну казочку: кумедна парочка з витріщеними від жаху очима дивилася на новонароджену дитину з трьома очима і подвійним набором геніталій.

Він знайшов вихід. Двері були незамкнені, та він знав, що так і буде. Зробив крок на маленький бетонний ганок. Сонце сідало. Не було ані собак, ані колючого дроту, ані сторожових веж, ані прожекторів, ані камер. Замість цього, на півмилі в кожен бік, плескалося озеро токсичних відходів. Було воно густе, липке й антифризно-зелене. Ледь помітно світилося. Тому, хто хотів зайти або вийти з будівлі, довелося б його перетнути. Запаху він не відчував, але можна було уявити собі, що сморід смітника з ним навіть і порівнятися не може. Він відчув, як зіщулилася простата, немов хотіла сховатися. Захисний костюм не дуже заспокоював. Знати — це одне, а от робити — це зовсім інше. Він оглянув огорожу по периметру і зійшов з ганку, опинившись по коліна в багнюці. Добре, що не взув чоботи на підборах.

Відійшовши трохи далі, він озирнувся на зруйнований реактор. Циліндрична будівля, підсвічена зверху і знизу, нагадувала велетенський десерт у світлі прожекторів. Збоку у нього була нерівна тріщина. Така ж, як і на інших ядерних реакторах на фотографіях, які він бачив, тільки набагато менша. Найменша у світі, подумав він, пригадавши некролог Жулька.

Через тридцять хвилин він був біля огорожі. Багнюка стала не такою густою, під ногами він відчував тверду землю. Іще двадцять хвилин ішов паралельно огорожі і дістався покинутого контрольного пункту. Замість турнікету до похилених стійок огорожі причепили ланцюг. Він пригнувся і вийшов на волю.

Там, де кінчалася під'їзна доріжка, розташувався душ з трьома стінами, схожий на душові кабінки на пляжах. На ньому висіла

вивіска: «Диигужутзиунниуи пункхгь». Пункт знезаражування. Пфефферкорн оглянув звичайний садовий шланг, приєднаний до труби, що стирчала з-під землі. Змив багнюку, розстібнув костюм, обережно з нього вийшов і повісив на стіну. Поспішив до головної дороги. Трохи пройшов — хотілося, щоб між ними і реактором була хоч якась відстань,— зупинився і подивився навкруги. Побачив тільки залиті місячним світлом росяні поля. Було тихо, навіть кози не бекали. Він витяг мобільний. На екрані була лише одна рисочка. Він походив, доки не знайшов місце, де зв'язок був кращим. Заплющив очі й уявив картку. Розплющив очі та набрав номер.

— Так,— відповів Фйотор.

— Це я,— сказав Пфефферкорн.

Фйотор помовчав.

— Ви де?

— Кілометрів за п'ять чи шість від міста, здається.

— Хтось вас бачив?

— Ні.

— Ви один?

— Так.

Пфефферкорн почув, що слухавку закрили рукою. Фйотор із кимось розмовляв. Нічого не можна було розібрати. Фйотор повернувся і назвав адресу.

— Це біля портового району.

— Я знайду.

— Покваптеся,— сказав Фйотор і відключився.

Пфефферкорн подивився на зірки. Він може більше їх не побачити. У світі, де нікому не можна довіряти, він щойно припустився фатальної помилки. Відмовився жити в цьому світі. Він поклав телефон у кишеню і пішов дорогою.

Глава сто перша

Ф

йотор жив на одинадцятому поверсі потворної бетонної багатоповерхівки. Ліфт не працював. На мокрих від сечі сходах валялись презервативи. Ноги у Пфефферкорна і досі боліли від

підйому з реактора та довгої дороги до міста. Він тяжко спирався на поручні.

Фйотор наказав йому йти до кінця коридора. Розумна порада, бо на більшості дверей номери були відсутні. В нічній тиші стук прозвучав дуже гучно. Двері трохи відчинилися. Волохата рука поманила його всередину.

Пфефферкорн увійшов до передпокою. Фйотор з мішками під очима зав'язував халат. Приймальня переходила в кухню, дверей не було. Кухня нагадувала комірчину з електроплиткою і малесенькою раковиною. До стіни кріпилася дерев'яна сушарка з чотирма пластиковими тарілками. Холодильника не було. Не схоже, що цього вистачає для родини. Далі по коридору була темна кімната.

— Після вас, — запросив Фйотор.

Пфефферкорн навпомацки пройшов уперед. Ніс уловив солонуватий чоловічий запах. Майже нічого не було видно. Завіси на вікні були запнені. Він різко зупинився. На нього налетів Фйотор. Обійшов Пфефферкорна і ввімкнув світло.

Від яскравого спалаху Пфефферкорн примружив очі. Коли розплющив їх, з розчаруванням зрозумів, що дійсно живе у світі, де не можна нікому довіряти. Людина, що на нього чекала, не була дружиною Фйотора. Якщо той узагалі був одружений. І якщо Фйотор — це його справжнє ім'я. Людина, що на нього чекала, була шість футів п'ять дюймів заввишки. Він — бо то був саме він — був м'язистим і сердитим, з чорною борідкою і вкритими татуюванням руками. На ньому була шкіряна байкерська куртка і чорні шкіряні чоботи. Чоловік гарчав, немов нутроці у нього не знаходили собі спокою. Пфефферкорн упав на коліна, хапаючи ротом повітря. Його ще ніхто не вдарив, але розум, здається, знав, що на нього чекає, і вирішив не бути присутнім, коли це станеться.

Глава сто друга

—
А

хн дбхігуіцха.

— Дйужтбхітельніуіо?

— Пмейму.

— Друже. Друже! З вами все гаразд? Ви мене чуєте?

Пфефферкорн розплющив очі. Над ним схилюлися Фйотор і чоловік у шкіряній куртці. Попри передчуття, він був не в камері, а в тій самій вітальні, тільки його положили на м'яку канапу. Його обережно підтримували.

— Будь ласка, друже, відпочивайте. Ви впали. Як мішок з коренеплодами. Нам здалося, що у вас серцевий напад.

На кухні засвистів чайник. Чоловік у байкірській куртці підвівся і вийшов. Пфефферкорн обмацав себе. Його не зв'язали, і якщо не враховувати головний біль, здається, він не постраждав.

— Ага,— сказав Фйотор. Він зітхнув і сів на пластиковий стілець. Потер обличчя.— Прошу мене вибачити. Не хотів вас хвилювати. Мені здалося, що ви як іноземець звикли до такого. Може, я помилявся.— Він утомлено посміхнувся Пфефферкорну.— Ну, друже. Моя таємниця тепер у ваших руках.

Пфефферкорн показав собі на вухо, потім на стіну.

Фйотор похитав головою.

— Не тут. До того ж, мене хвилюють не вони. Я переживаю за сусідів, друзів, родину. Мати Яромира вже стара. Вона помре, якщо дізнається.

Яромир приніс три кухлі гарячого чаю. Роздав їх і сів на підлогу біля Фйотора. Той поклав руку на дуже плече Яромира. Яромир підняв руку і поплескав приятеля. Їхні пальці переплелися і так і лишилися, доки Пфефферкорн розказував, що йому потрібно зробити. Коли він закінчив говорити, запанувала тиша. Фйотор сидів нерухомо, зосередившись на уявній точці десь удалечині. Вираз обличчя Яромира був таким же відсутнім. Пфефферкорн злякався, що запросив дуже багато. Він поставив усе на можливість урятувати своє і Карлоттине життя в обмін на всі їхні життя і, схоже, прогадав. Героїзм — не надто раціональна справа. Він був дуже зайнятий своїми думками, щоб розмірковувати, чи не вийде з цього цікавого сюжету для роману.

Раптом Фйотор підвівся зі стільця і вийшов до сусідньої кімнати. За мить вони почули, що він говорить по телефону. Пфефферкорн винувато посміхнувся Яромиру.

— Вибачте, що турбую вас,— сказав Пфефферкорн.

Яромир щось прогарчав і помахав рукою.

— Ви вже давно разом? — поцікавився Пфєфферкорн.
Яромир показав десять пальців, а тоді іще один.
— Ого! — здивувався Пфєфферкорн.— Чудово. Мазал тов.
Яромир посміхнувся.
— І е-е... Яка у вас професія?
Яромир загарчав, підшукуючи потрібне слово. Посміхнувся і
клацнув пальцями.
— Мудак,— сказав він.
Фйотор повернувся з клаптиком паперу.
— Вона тут.
Пфєфферкорн подивився на адресу.
— Це «Метрополь».
Фйотор кивнув.
Пфєфферкорн побачив номер кімнати. На чотири більше, ніж
номер, де він жив.
— Будьте на набережній не пізніше трьох,— сказав він.— Яромир
відвезе вас на світанку.
Пфєфферкорн перевів погляд на Яромира.
— А-а,— зрозумів він.— Точно. Моряк!
— Це він сказав? — Фйотор відчитав Яромира злабійською.— Він
капітан.
Яромир скромно знизав плечима.
Пфєфферкорн потиснув Яромирові руку і подякував обом. Фйотор
його обійняв і проводив до дверей. Перед тим як випустити, запитав:
— Скажіть мені, друже, чи це правда, що в Америці чоловіки
можуть іти по вулиці разом і не соромитися?
Пфєфферкорн глянув йому прямо в очі.
— Я не американець,— сказав він.— Але я про таке чув.

Глава сто третя

Н

іч була туманною і вологою. У цей час крім солдатів майже не було
перехожих. Підготовка до свята йшла на повний хід. Тротуари
підмели. Сяяли і пульсували яскраві банери. Вздовж маршруту параду
вишикувалися алюмінієві барикади. Пфєфферкорн зрозумів, що помпи
буде більше, ніж звичайно, бо святкували особливу річницю. Щоб не

привертати уваги, він завернув у провулочок і йшов, не прискорюючи кроку. Голову він опустив, руки засунув у кишені. Розраховував лише на вуса.

Як правило вдень біля «Метрополю» чекало кілька трійок, але зараз вулиця була порожньою, лише самотній солдат запалював цигарку. Солдат байдуже глянув на Пфефферкорна, зотягнувся і подивився в іншому напрямку. Пфефферкорн підійшов до готелю і крізь скляні двері побачив нічного адміністратора, що читав журнал. Вирішив увійти. Перетнув вестибюль, попрямував до ліфта. Майже дійшов до нього, коли адміністратор гукнув до нього злабійською:

— Прошу!

Пфефферкорн застиг.

Адміністратор наказав йому повернутися.

Пфефферкорн зробив обурений вигляд і підійшов до стійки.

— Уїй муйєгхо лїубвімого уїймжвтвіенно отцхталїї жтаржейегох бврудху гхлїжтїї,— рявкнув він.

Адміністратор розхвилювався. Пфефферкорн і сам би розхвилювався, якби чоловік з такими вусами в пастушому вбранні крикнув на нього, що у його улюбленого, але розумово відсталого старшого брата, глісти.

— Глісти,— повторив Пфефферкорн для повноти враження. Потім додав, що вже тиждень чекає на вентилятор. І грюкнув кулаком по стійці.

Адміністратор підстрибнув. Пфефферкорн зневажливо, немов йому забракло терпіння мати справу з таким слабоумним, поліз у кишеню і дістав згорнуті в рулончик гроші. Витяг звідти банкноту в п'ятдесят ружі, помахав нею перед обличчям адміністратора, немов хотів сказати: «Я можу дати тобі хабаря прямо зараз, відкрито, і ніхто нічого не зробить. Тож уяви собі, яка я важлива людина. Дуже важлива. Тож не чіпай мене». Принаймні хотілося сказати саме це. Але цей жест можна було трактувати і як: «Візьми ці гроші та стули пельку». В будь-якому разі, адміністратор схопив гроші й посміхнувся.

— Месьє,— сказав він.

Глава сто четверта

алець Пфєфферкорна завис над кнопкою пєнтхауза. Але він сказав, що досить із нього неприємностей. Він переживє, якщо знатимє, що Драгомир Жульк живий і здоровий. І Пфєфферкорн натиснув кнопку четвертого поверху.

Ліфт важко поповз угору, і Пфєфферкорн уявив, що зробить, коли відчиняться двері. «Мєтрополь» був старим і досить химерним, кожна кімната була оздоблена у власному стилі. Хоча певні рєчі були в кожній. Був маленький передпокій із шафою з одного боку і ванною з іншого. Було ліжко. Був стіл. На столі стояв телевізор. Був столик біля ліжка, телефон, годинник, радіатор і лампа. Був і вентилятор, хоча скоріше за все він не працював.

Ліфт зупинився. Двері розчинилися. Він обережно вийшов у коридор.

Там буде Карлотта. Важливо про це пам'ятати. Він не може вдертися в кімнату, як маніяк, і висікти батогом усе, що рухається. Він мусить бути небезпечним, але точним. Якщо кімната схожа на номер, у якому жив він, там легко розташуються четверо. Це ж Західна Злабія, тут усі задовольняються мінімальним комфортом. Він приготувався битися з десятьма. Вони будуть озброєні. Стрільтимуть на поразку. Його рухи мають бути розрахованими і плавними. Потрібно цілитися в сонячне сплетіння.

Він пройшов повз свій номер. Повз сорок шостий — номер молодят. Підійшов до сорок восьмого і зупинився. Увесь цей час він був за сорок футів від неї.

Він переконався, що більше нікого не має.

Нікого не було.

Він витяг дезодорант-електрошокєр і стиснув його в лівій руці. Не дуже сильно, не дуже слабо. Відкрив ніж-зубну щітку, стиснув його в правій руці. Не дуже сильно, не дуже слабо. Пригадав поради Сокдолейгєра. Нєхай зброя стане продовженням тіла. Не стискуй кулаки. Дій. Він підняв зубну щітку і тричі постукав у двері. Спочатку не почув нічого, потім пролунали кроки, і двері відчинилися.

Глава сто п'ята

Д

вері відчинилися.

— Якого біса? — запитав Люціан Сейворі, точніше, почав питати. Далі «Якого б?..» він не просунувся, бо Пфєфферкорн приставив електрошокер до його впалого живота і натиснув.

Коліна Сейворі підкосилися, і він упав, як мішок з коренеплодами, голова з глухим стуком ударилася об килим. Одним плавним рухом Пфєфферкорн перестрибнув через нього і вкотився в кімнату, підвівся і завмер, готовий відбиватися, розмахуючи ножем і випускаючи іскри з електрошокера.

— Ха! — кричав він.— Хе!

Метнувся в інший кінець кімнати, немов циклон, що знищує все на своєму шляху, не звертаючи уваги на перепони. Зупинився, щоб оцінити збитки. Крім Сейворі, що нерухомо лежав на килимі, кімната була порожньою. Хоча меблі він і поперекидав. Зірвав завіси, покалічив лампу, розбив радіатор, наругався над вентилятором і спалив ковдру.

Карлотти ніде не було видно.

І тут він побачив, що дещо пропустив. Номер був дуже схожий на його власний, але різниця все ж таки була. В кімнаті були іще одні двері, що вели до суміжної кімнати. Номер сорок вісім з'єднувався з номером сорок шість — гніздечком молодят.

Він відчинив двері. Ручок на них не було, тож він штовхнув їх ногою і зробив крок за поріг. Там він її і побачив, прив'язаною до ліжка, над яким на шпалерах лишився шрам у вигляді півмісяця, бо кілька тижнів узголів'я розгойдували, намагаючись привернути увагу того, хто жив у сорок четвертому номері, не за сорок футів, а лише за кілька дюймів.

Він кинувся її звільнити. Вона підвела голову з подушки і дивилася на нього, немов у гіпнотичному трансі. Ножем він перерізував мотузки на її зап'ястках. Перерізував мотузки на щиколотках і повернувся до неї з розкритими обіймами, але замість поцілунків і ніжностей його зустрів хук у щелепу, і він опинився на підлозі. Він спробував сісти, а вона з криком вискочила з ліжка, ще раз ударила його в щелепу, але цього разу вже коліном, і зуби у нього клацнули, як пастка. Він відчув смак крові. Ніж вилетів з руки й увіткнувся в стіну. Йому вдалося відкотитися назад, стати на коліна і відповзти подалі від неї. Вона дозволила йому дістатися дверей, що з'єднували номер сорок шостий із сорок восьмим, і добряче штовхнула під зад. Він розтягнувся на

животі. Вона впала зверху, упершись колінами йому в нирки, і почала бити по потилиці. Вона була сильною і злою. Він спробував перекотитися, але вона вдарила його у вуха. Він прикрив голову руками, а вона перестала бити, накинула йому на шию ремінь і почала душити. Якась глибока частина його мозку зазначила, що вона добре засвоїла те, чого її навчили, на відміну від нього. Молодець дівчинка, подумав він. Йому стало трохи соромно, і він присягнувся собі, що ніколи не вступатиме з нею в бійку. Він обхопив її зап'ястки і відвів від свого горла, вона закричала і спробувала видряпати йому очі. Йому потрібні були дві руки, щоб контролювати одну її руку, а вона вільною рукою схопила його за вуса і так смикнула, що клей почав відходити. Він зрозумів, що відбувається. Вона його не впізнала. Він був одягнений, як пастух, і волосся у нього на обличчі було більше, ніж у всієї команди з гімнастики зі Східної Німеччини.

— Карлотто,— гукнув він,— зупинись!

Вона його не почула. Продовжувала кричати і тягнути за вуса, не забуваючи про тумачки.

— Зупинись! — заволав він.

Вона не зупинялася. Немов збожеволіла. Вибору не було. Він стиснув руку в кулак і вдарив її у вуха, досить сильно, щоб її оглушити. Він виповз з-під неї, доповз до розірваної завіси і сховався за нею, немов сором'язлива дівчинка в душі.

— Це я,— гукнув він звідти. Губи були солоними від крові: — Арт.

Вона перестала кричати і тепер дивилася на нього. Її трусило.

Він сплюнув.

— Це я.

Вона нічого не сказала. Лише тремтіла і не зводила з нього очей. Кулаки й досі були стиснуті, тверді, як каміння. Він назвав її ім'я. Обличчя у неї зблідло і вкрилося потом. Корені волосся відросли. Вона схудла, але була іще прекраснішою.

— Це я,— повторив він. Кулаки у неї розкрилися, і руки безвольно упали.— Це я.

Вона несамовито тремтіла. Назвала його ім'я. Він кивнув. Вона знову назвала. Він знову кивнув і простягнув їй руку. Вона втретє назвала його ім'я, і він зробив крок до неї, без страху і вагань, обхопив її руками і, притиснувши маленьке тіло до свого, поцілував палко і довго.

Глава сто шоста

В

ін витяг зі стіни ніж. Витер його і закрив лезо.

— Скільки їх іще? — запитав він.

— Один. Вийшов за цигарками.

— Я його бачив. Саме запалював одну, коли я підійшов до готелю.

— Він сплюнув кров і витер рот тильним боком долоні.— Потрібно знайти інший вихід.

Вона покосилася на тіло Сейворі.

— А він?

Пфефферкорн опустився на коліна і спробував знайти пульс на зап'ястку і шиї. Поглянув на Карлотту і похитав головою.

— Не картай себе,— сказала Карлотта.— Йому було років зо сто.

Пфефферкорн не відповів. Здавалося, що він має відчувати провину, як тоді, коли стояв у хатинці Драгомира Жулька і дивився на воскове «тіло» прем'єр-міністра. Здавалося, що він має відчувати огиду: на відміну від Жулька, Сейворі був мертвий, і помер він від руки Пфефферкорна, без жодних посередників. Здавалося, він має відчувати страх. Будь-якої миті до номера міг повернутися солдат, до того ж, лишалося годин сім-вісім, доки на них не почнуть полювати. Але нічого з цього він не відчував. Не було і задоволення, відчуття переваги, гніву. Він нічого не відчував. Зовсім нічого. Він перетворився, безповоротно і без фанфар, на жорсткого чоловіка, готового до жорсткої правди.

— Шафа! — сказав він.

Вони затягли тіло до шафи і накрили його запасною ковдрою.

— Згодиться,— сказав він. Рот знову наповнився кров'ю. Він сплюнув.

— Артуре.

Він обернувся.

— Ти прийшов по мене,— сказала вона.

Він узяв її за руку:

— Ходімо.

Глава сто сьома

С

лужбовий ліфт висадив їх у кухні. Вони подолали темний лабіринт обробних столів і пройшли крізь пластикові завіси. За ними розташувалася холодильна камера, повна козячого молока і готових до випічки пирогів на деках. Пахло сміттям і хлоркою. Перші двері, що вели назовні, були замкнені. Він ударив їх ногою. Не піддалися.

— Що тепер? — запитала Карлотта.

Не встиг він відповісти, як вони почули шум. Обернулися і побачили довгу тінь, що кралася за ними по кухонним кахлям. Тінь належала високій людині, яка загрозово посміхалася і велетенським кухонним ножом виписувала в повітрі вісімки.

— Голодний? — запитала Єлена.

— Анітрохи, — відповів Пфєфферкорн.

Він закрив собою Карлотту і відкрив лезо зубної щітки.

Глава сто восьма

—

А

ртуре, це було просто вражаюче.

Вони бігли.

— Брутально, — сказала Карлотта, — але вражаюче.

Він не відповів.

— Ти мало не зніс їй голову, — продовжувала вона.

— Тихіше, — попросив він.

Вони легко знайшли потрібний корабель. Його було добре видно — пошарпане вантажне судно на двадцять п'ять тисяч тон з написом «Тьєдж» на правому борті. Біля сходнів на них чекав Яромир. Він поморщився, побачивши їхній закривавлений одяг, і провів їх у трюм. Там були сотні дерев'яних ящиків, що стояли один на одному. Вони протиснулися вглиб, де Яромир звільнив для них місце і поклав ковдри. Не забув він і про відро з водою. Наказав сидіти тихо. Сказав, що коли дістануться безпечних міжнародних вод, він повідомить.

Вони чекали. Ноги у Пфєфферкорна так боліли, що важко було сидіти. Карлотта зробила йому масаж, змила кров з обличчя і рук. Він

не знав, чия то була кров,— його або Єлени. Обоє, мабуть. Байдуже дивився, як вода її змиває. Час минав. Через вентиляційну систему до них долинали звуки корабельного життя: працювали автозавантажувачі, лебідки, гідравліка і поршні. Запрацював двигун, і корабель затремтів. Нарешті вільні, подумав він. І тоді вони почули гавкання.

— Нас шукають,— прошепотіла Карлотта.

Він кивнув. Зняв ковпачок з дезодоранта-електрошокера і передав їй. Відкрив ножа. Гавкання наближалося, ставало гучнішим і більш нетерплячим. Заскрипіло щось металеве, немов відчинили вантажні двері. Вони почули, як Яромир злабійською голосно сперечається з якимось чоловіком. Собаки скаженіли, гавкання луною розліталось по кораблю. Пфєфферкорн відчував, як вони тягнуть людей у їхньому напрямку. Він чув їхній запах. Поміркував і витяг із задньої кишені одеколон-розчинник. Рідина була янтарною і тягучою, немов справжній дизайнерський одеколон. Невідомо, чим він пахне, але на роздуми не було часу. Він відтягнув Карлотту з дороги, витягнув руку з пляшечкою і побризкав бік ящика. В повітрі розпливлася п'янка суміш сандалового дерева і мускусу з легенькою ноткою пряного кедру і бергамоту.

Рідина подіяла миттєво. Гавкання перейшло в скімлення. Пфєфферкорн почув, як люди ледве утримували собак, але безрезультатно. Ті вирвалися і кинулися геть, люди побігли за ними, і їхні голоси скоро затихли. Двері вантажного люка одразу ж захлопнулися.

Вони врятовані.

Але радити було рано.

— Артурє,— сказала Карлотта і махнула рукою.

Він подивився.

Розчинник швидко роз'їдав ящик, дерево зникало прямо на очах. Дошка тріснула, полетіли скіпки. Пфєфферкорн, недовго думаючи, упав на Карлотту і вигнув спину. Нижній ящик обвалився, і всі сім, що були зверху, посипалися на нього, і в кожному було не менше п'ятдесяти п'яти кілограмів найкращих у світі коренеплодів.

Глава сто дев'ята

К

оли він отямився, його нога була загіпсована і підвішена. Руки і торс забинтовані. Голову охоплювала туга пов'язка. Шкіра горіла, немов у лихоманці. Він оглянувся. Він лежав у крихітній кабіні, оточений металевими каністрами і скляними банками. Корабельний лазарет.

— Мій герой!

У ногах ліжка сиділа поранена Карлотта і посміхалася до нього.

Глава сто десята

Н

аступні кілька днів Карлотта з Яромиром доглядали за ним як могли: годували супом і антибіотиками радянської ери, термін дії яких давно вже закінчився. Врешті-решт він прокинувся, почуваячись досить сильним, щоб з'їсти цілу порцію пюре з коренеплодів.

— Добре? — запитала Карлотта.

— Огидно, — відповів він. Вигнувся, щоб відсунути тарілку, і скривився від болю в зламаних ребрах.

— Бідолашний, — пожаліла вона.

— А ти як?

— Що як?

— З тобою все гаразд?

— Це ти мене питаєш?

— Вони над тобою не знущалися?

Вона знизала плечима.

— Трохи потріпали спочатку, але в цілому обходилися непогано.

— Нічого собі не дозволяли?

— О! — Вона здригнулася. — Ні, нічого такого.

— Добре, — сказав він. — Хотілося спочатку це з'ясувати.

— А потім?

— А потім ось це.

А потім вони кохалися. І було це антисанітарно, ризиковано, акробатично і трансцендентально.

Згодом вона лежала в його обіймах і легенько погладжувала по голові.

— Так мило, що ти приїхав мене визволяти, — сказала вона. — Подурному, але дуже мило.

— Такий мій девіз.

— Як ти мене знайшов?

Він усе їй розказав. На це пішло багато часу.

— Дуже складно,— сказала вона.

— Досі не розібрався, хто говорив правду.

— Гадаю, усі, але частково.

— США послали мене, сподіваючись, що я не впораюся,— зітхнув він.— Я був їхнім пішаком.

— Вітаю в клубі!

— Хіба їм байдуже, повернешся ти чи ні?

— Хто знає. Може, вони б мене врятували. А може, ні.

— Ти могла загинути.

Вона кивнула.

— Не схоже, щоб ти занадто через це переймалася,— зауважив він.

— Ми всі помremo, рано чи пізно.

— Ти дуже легко прощаєш людей, що, як я розумію, вже забули про тебе.

— Не можна тримати бджіл, якщо боїшся, що тебе вжалить,— сказала вона.— Будьмо чесні. Завдяки їм я мала чудове життя. В усьому має бути компроміс.

Вони помовчали.

— Як довго ти вже їхній агент? — запитав він.

— Такі питання жінкам не можна ставити.

— То була Біллова ідея?

Вона розсміялася.

— Саме я його і завербувала.

— Ти його кохала?

— Достатньо.

— А мене?

— Я завжди тебе кохала, Артуре.

І вони знову кохалися.

— Куди ми пливемо? — запитав він.

— Завтра на нас чекає Касабланка — остання зупинка перед тим, як перетнути Атлантичний океан. Щойно ти прибудеш до Гавани, одразу ж іди до лікарні.

Він кивнув.

— Пообіцяй, що підеш?

— Звісно,— сказав він.— Але нічого зі мною не станеться, доки ти поруч.

— Саме це я і мала на увазі.

Він не зрозумів.

Але потім до нього дійшло.

— Ні,— сказав він.

— Мені дуже небезпечно лишатися з тобою, Артуре. А тобі дуже небезпечно лишатися зі мною.

— Карлотто! Будь ласка!

— Я тридцять років працювала з цими людьми. Я знаю, як вони мислять. Їм не подобаються невирішені проблеми.

— Я не невирішена проблема.

— Саме так вони тебе і сприймають.

Він нічого не відповів.

— Ти забагато знаєш. Не кажучи вже про те, що коли Жульк казав правду, він тепер мусить відмовитись від обіцянок щодо газу. Це відкидає наших у самий початок. Вони збожеволіють від злості. Потрібно знайти винуватого, і з тебе вийде ідеальний козел відпущення.

Вони помовчали.

— Наших? — запитав він.

Тиша.

— Вибач, Артуре.

Він промовчав.

— Їдь кудись далеко,— сказала вона.— Розпочни все з початку.

— Я не хочу починати з початку.

Тиша.

— Вибач, Артуре.

Він мовчав. На серці стало важко.

— Вибач,— сказала вона втретє.

Вони помовчали.

— Що б ти не робила,— сказав він,— будь ласка, не кажи, що я метелик, який прилетів на вогник.

— Гаразд, не скажу.

Вони мовчки лежали і слухали, як океан б'ється в борт корабля.

— Кохай мене знову,— попросила вона.

Він повернув голову на подушці. Очі у неї були сповнені болем. Він поцілував їх. А тоді заплющив свої і зробив те, що мав зробити.

Глава сто одинадцята

В

они стояли на палубі і дивилися, як ранішнє сонце золотить Медину, слухали, як голос муедзина поглинає вода, що хлюпає навколо човнів у гавані. Пфефферкорн спирався на поручень, щоб не навантажувати зламану ногу. Карлотта обіймала його за талію.

— Сумуватиму за тобою більше, ніж ти гадаєш,— сказала вона.

— Знаю,— зітхнув він.

Вона пішла до сходнів.

— Карлотто.

Вона обернулась.

— Прочитай, коли матимеш вільний час,— сказав він.

Вона сунула листа в кишеню пальта, поцілувала його в щічку і пішла.

Пфефферкорн стежив за її стрункою постаттю, доки вона йшла вздовж берега. Карлотта прямувала до американського посольства. Там вона зв'яжеться з місцевим агентом. Звітує, що Західна Злабія звільнила її після того, як у Східній Злабії стратили Пфефферкорна. Він зникне ще до того, як комусь спаде на думку його пошукати.

Яромир допоміг йому повернутися до лазарета. Він підіткнув Пфефферкорнову ковдру і передав йому склянку теплуватої «трійнички».

— За ваше здоров'я,— проголосив Яромир. Пфефферкорн проковтнув напій. Усередині все пекло.

Сім:

Deus Ex Machina

(Бог із машини)

Глава сто дванадцята

Р

инок був таким же, як і решта села: сонний, низенький, пошкоджений сіллю. Життя починалося до світанку, коли припливали рибалки з відрами кальмарів і мішками креветок. О пів на шосту приїжджали вантажівки, і о дев'ятій продуктів, крім зовсім поганих, уже не лишалося. Ближче до вечора люди прокидалися після сієсти, чоловіки, позіхаючи, ішли пропустити скляночку, а жінки з важкими грудями ганяли напівголих дітей з недоречними обличчями давніх індійців. Хлопці змагалися за поганенький пошарпаний м'яч, доки ввечері їх не кликав додому солодкий запах тушкованої свинини.

Пфефферкорн у солом'яному капелюсі з широкими краями ішов між рядами, вибираючи помідори. Він більше не вважав дріб'язковим торгуватися за знижку в кілька песо. Торгування не лише терпіли, воно було бажаним, немов танок, що допомагав освіжити нудні стосунки. Він передав шість найспіліших плодів торговцю, той зважив їх на іржавих терезах і заявив, що загальна вага — одинадцять кілограмів. Смішно, відповів Пфефферкорн. Ще ніколи в історії сільського господарства шість томатів стільки не важили. Він скаржитиметься старійшині, повідомить падре, візьме свою сокиру (хоча ніякої сокири у нього не було), він заплатить лише певну суму (він швидко підрахував) і ані центаво більше. Торговець відповів, що він розориться, що і так уже надав Пфефферкорнові знижку, і взагалі, хто той такий, щоб так розмовляти? Через кілька реплік вони погодились щодо ціни, як і за день до цього, і потисли один одному руки.

На обрії вже було Різдво, на вулицях лишилися сліди вчорашніх вечірок. Пфефферкорн узяв пакети з продуктами і пішов до пошти, яка водночас була і конторою каналізації, і відділком з контролю за шкідниками, і офісом грошових переказів «Вестерн Юніон». Один-

єдиний службовець швиденько змінював вивіски у віконці в залежності від того, хто заходив у двері. Щойно він побачив Пфефферкорна, змінив «ALCANTARILLADOS» на «CORREOS» і почав ритися в купі пакунків, штовхаючи старенький стіл, і тому люди і тварини в маленькому пластиковому вертепі застрибали в химерному танці.

— Учора прийшло... У вас голова не болить?.. Розпишіться тут... Дякую.

Коли надходила посилка, Пфефферкорн часто уже забував, що він замовив, і розривати пакунок було ще цікавіше — такий собі подарунок від себе самого. Щоб подовжити задоволення, він прогулявся вулицею. Посидів на березу, поспостерігав, як старі годують птахів. Жінка в шалі, строкатій, як технічна заставка на телебаченні, продала йому оладків у пальмовому сиропі,— сезонні ласощі. Він з'їв один, і шлунок став таким важким, немов його вдарив копитом мул. Він перекинув пакунок під іншу руку і пішов до будинку священика.

Глава сто тринадцята

Я

Кихось тридцять вісім місяців тому «Тъедж» пристав до берегу Гавани. Доки команда бенкетувала в місті, Яромир посадовив Пфефферкорна в таксі і повіз до найближчої лікарні. Зареєстрували його під вигаданим ім'ям. Провели в палату для туристів. Зробили рентген. Ногу зламали заново і склали кістки правильно. Яромир не відходив від нього чотири дні. Коли він зібрався іти, Пфефферкорн запропонував заплатити, але чоловік відмовився, рикнувши. Йому і так непогано, сказав він. Додому він повезе тютюн і цукор, і сімсот фунтів вантажу залишаться незадекларованими, їх продадуть на туніському чорному ринку. Нехай Пфефферкорн лишить гроші собі.

З лікарні він виписався з милиціями, пляшечкою знеболювального і наказом прийти через п'ять тижнів. Він зупинився в дешевому готелі і дивився бейсбол. Дивився венесуельські серіали. Подивився два епізоди програми «Вірш, такий поганий!» Щоб попрактикуватися, він розмовляв з телевізором. Іспанською він не говорив від часів старших класів, коли вони вели розмови цією мовою з Біллом.

Після того як зняли гіпс, він іще місяць набирився на силі. Ходив на довгі прогулянки. Почав качати прес. Сидів на Плаза де ла Катедрал, їв крокети і слухав вуличних музикантів. Слухав, як уночі палять із гармати в фортеці Сан-Карлос-де-Ла-Кабанья. Багато міркував.

Він узяв таксі й поїхав на ізольований пляж за тридцять миль від міста. Заплатив водію, щоб той його почекав. Походив уздовж берега. Вода відступила з відпливом. Він опустився на коліна і вирив руками ямку. Дістав мило з полімеру дубнія і поклав у пісок. Узяв розчинник-одеколон, направив носик розпилювача на мило і натиснув тричі. Мило почало вкриватися бульбашками і потроху зникати. Дія розчинника на мило була не такою ефективною, як на дерев'яний ящик. Він бризнув іще раз. Полімер зашипів. Тоді він заходився бризкати, доки в ямці не лишилося нічого, крім купки піни. Щось він не побачив нічого, що б нагадувало флешку. Це означало, що в справі з Жульком він був лише наживкою. Отже, Пол брехав, а Карлотта мала рацію. Він ніколи не зможе повернутися додому.

Він попросив водія таксі відвезти його до набережної Малекон. Пішов уздовж еспланади, прикриваючи очі від сонця і поглядаючи на північ, у бік Кі-Вест. Той був занадто далеко, щоб його побачити, але Пфєфферкорн уявив, ніби щось бачить.

Глава сто чотирнадцята

Ж

иття тривало.

Він сів на літак до Канкуна. Переночував у motel і з першим автобусом виїхав з міста. Вийшов у першому-ліпшому селі, пройшовся. Переночував у motel і повернувся на іншому автобусі. Наступного дня зробив те ж саме. І через день. Він майже не залишався на одному місці понад двадцять чотири години. Їв, коли був голодний, спав, коли втомлювався. Відпустив бороду. Волосся росло усюди, крім шраму на верхній губі.

Якось увечері він ішов від автобусної станції до якогось безіменного сільця і почув звуки бійки. Пішов подивитись. На брудній алеї пара хуліганів грабувала стару жінку, приставивши до її горлянки ножа. Пфєфферкорн розім'яв руки. Зламана нога іще не гнулася. Це

трохи заважало. З іншого боку, тепер він був стрункішим і сильнішим. М'язи і кістки.

Стара кричала, опиралася і чіплялася за сумочку.

Пфефферкорн свиснув.

Хулігани підняли голови, презирнулися і посміхнулися. Один сказав іншому почекати і пішов на Пфефферкорна, блиснувши ножом.

Пфефферкорн змусив його впасти на коліна і хапати ротом повітря.

Інший утік.

Пфефферкорн узяв жінку на руки і три квартали ніс її додому. Вона плакала, але тепер уже від вдячності. Благословила його і поцілувала в обидві щоки.

— Пусте,— сказав він.

Наступного ранку він вирушив далі.

Глава сто п'ятнадцята

У

сюди, де він бував, були однакові ринки, площі, собори. Усюди були портрети Ідальго Сапати чи Панчо Вільї. Усі місця були провінційними і дуже віддаленими, щоб туди доходили іноземні газети, тож йому довелося чекати, доки він доїде до Мехіко, щоб піти до Інтернет-кав'ярні і прочитати про останні події в злабійській долині.

Те, що сталося, залежало від того, кому вірити. Згідно із західнозлабійським офіційним агентством новин, святкування ювілею «Василія Набочки» мало великий успіх. Кожен громадянин отримав примірник щойно завершеної поеми, і в результаті стався такий сплеск патріотизму, що капіталістичні агресори Західної Злабії позаздрили і розв'язали війну. Згідно із східнозлабійською газетою публікація сумнівної кінцівки викликала таку хвилю гніву по всій Західній Злабії, що люди більше не могли стримуватися. Незадоволення набирало силу і врешті-решт вилилося в повстання. Жорстокість перелилася через бульвар Г'езнуїй, і це змусило його величність президента Тітіїча звернутися до озброєних сил, щоб відновити порядок. Згідно із CNN, запанував абсолютний хаос. Убивали всіх, хто потрапляв під руку. Сусідні держави, побоюючись порушення кордонів і хвилі втікачів, звернулися до світової спільноти з проханням утрутитися. Білий Дім подав до Конгресу петицію на авторизацію введення військ.

Теоретично миротворчі сили мають бути багатонаціональними, але дев'яносто відсотків новобранців і весь командний склад були американці. Через двадцять чотири години всю долину було оточено. Президент Сполучених Штатів заявив, що війська відведуть, як тільки зможуть. Назвати конкретну дату він відмовився, пояснивши це «небажанням створювати привід для розчарування». Також не прокоментував він і того, що відбувається на західнозлабійському газовому родовищі.

Пфефферкорн кілька разів перечитав слова «щойно завершена поема».

Спробував пошукати кінцівку в Інтернеті, але нічого не знайшов.

Повернувшись до готелю, перечитав свою незакінчену кінцівку «Василія Набочки». Через кілька місяців він міг зізнатися собі, що дружина Жулька мала рацію. Твір жахливий.

Тієї ночі він вийшов на прогулянку. Натрапив на сутенера, що бив проститутку і погрожував вирвати їй язика.

Пфефферкорн свиснув.

Глава сто шістнадцята

В

ін користувався телефонами-автоматами.

Не наважувався телефонувати частіше, ніж раз на кілька тижнів. Невідомо, чи прослуховують лінію. До того ж, він хвилювався, що коли робити це занадто часто, вона перестане відповідати на дзвінки з незнайомих мексиканських номерів. І взагалі, йому більше подобався автовідповідач. Єдиною метою було почути її голос, хоча б на кілька секунд, і запис завдавав менше болю, ніж її «Алло? Алло?», на які він не міг відповісти.

Глава сто сімнадцята

В

ін казав собі, що обрав село на березі моря, бо тут приємна погода, бо близькість Тихого океану надавала відчуття певної завершеності. Правда ж полягала в тому, що у нього скінчилися гроші. На ту мить він подорожував уже понад рік і втомився: втомився від запаху дизельного

палива, від засинання сидячи, від того, що коли прокидався, доводилося питати, де він. Утомився чинити самосуд. Якийсь час його це розважало, але в цілому країна так просочилася корупцією, що його вчинки нічого не міняли, хіба що тішили його власне его.

Центром життя будь-якого мексиканського села була височенна церква. Його село не було винятком. Серед інших завдань Пфєфферкорна було підмітання, натирання стільців, прибирання будинку пастора, покупки і допомога в приготуванні їжі. Він багато чого навчився. Якщо розбивалася лампочка, він міг викрутити її без сирої картоплі. Якщо потрібно було полагодити стілець, він міг підкрутити ніжку.

Головним його обов'язком було доглядати за дзвіницею. Він проганяв птахів і кажанів. Зчищав те, що від них лишалося. Змазував завіси. Міняв мотузки. Робота була важкою, але пізніше, коли він читав чи прогулювався, чув, як відбивають години. Те, що зайнятим людям здається єдиною довгою нотою, треноване вухо сприймає як неймовірне поєднання тонів і півтонів. Знання того, що і він зробив свій маленький внесок у цю красу, давало йому відчуття значущості, що тривало ще довго після того, як закінчували дзвонити дзвони.

За свою роботу він отримував кілька песо, їв двічі на день і міг спати в переробленому сараї. Сарайчик був невеликий, шість на дев'ять, із земляною підлогою і сіткою на вікнах, яка затримувала більшість великих комах. Він засипав під шум океану і прокидався від квоктання курчат, що бігали по двору. На паркані часто сиділи чайки і пелікани, їхні силуети дивно виділялися на тлі неба. Влітку він спав голим. Узимку падре давав йому кілька додаткових ковдр, а брат Мануель накривав дах толем. Про всяк випадок, щойно починали збиратися хмари, вони відключали подовжувач. Тому Пфєфферкорн завжди тримав під рукою ліхтарик. На цвяшку висіла запасна сорочка. Підкоряючись традиціям своїх предків, він крадькома зняв розп'яття. Місця якраз вистачило для койки і — на підлозі вздовж стіни — для бібліотеки, яка постійно поповнювалася.

Першого числа щомісяця він переводив гроші книготорговцю в Сан-Дієго. Рівно через три тижні отримував пакунок на ім'я Артуро Пімієнта. Поштові витрати поглинали майже всі його гроші. Але він не заперечував. На що іще він їх витрачатиме? Чотирьох книжок у м'яких обкладинках вистачало для неквапливого читання протягом цілого

місяця. Одна була класичним романом, який він завжди хотів прочитати, але ніколи не знаходив для цього часу. Другу вибирав продавець. Йому подобалася сучасна проза, що отримувала схвальні відгуки у виданнях з перевіреною репутацією. Третя і четверта завжди були різними. Йому подобалися біографії, історія, популярна наука. Цього місяця, перед Різдвом, він обрав трилер для брата Мануеля, який вивчав англійську і «Силу і славу» Грема Гріна, яку хотів перечитати, а потім віддати падре.

Він лишив продукти на кухні і пішов до свого сарайчика. Повісив капелюха, скинув черевики, сів на ліжку, поклав пакунок на коліна і пригладив пальцями бороду. Він іще не готовий попрощатися з приємним відчуттям очікування. Покрутив пакунок у руках. Той був товщим, ніж звичайно, натякаючи на наявність п'ятої книги, в твердій обкладинці.

У нього уже склався ритуал. Він починав з обкладинки. Якщо там був малюнок, він аналізував його, як витвір мистецтва: структура, перспектива, динаміка. Якщо дизайн був абстрактним, він оцінював кольорову гаму. Чи вона відповідає змісту? Доведеться почекати, щоб дізнатися. Далі він читав інформацію на обкладинці, шукаючи прихований зміст. Уголос читав анонси, з теплотою глузуючи над екстравагантними порівняннями. Переходив до титульного аркуша, починаючи з інформації Бібліотеки Конгресу. Він захоплювався їхнім акуратним розподілом. Читав біографію автора, вбирав у себе імена, заклади, міста, нагороди. Голосніше за все промовляли пропуски. Якщо письменник закінчив престижний коледж, і лише через десять років видав цей, перший роман, Пфефферкорн робив висновок, що це десятиріччя було сповнене відмов. Деякі письменники заявляли про свої гучні ступені, немов намагаючись пояснити, чому на створення роману пішло стільки часу. Інші перетворювали на фетиш свою боротьбу, хвалилися часом, проведеним за кермом таксі, рознесенням піци, на кухні ресторану чи в кур'єрській службі. Усім хотілось створити враження, що письменство — їхнє покликання. Пфефферкорн їх розумів і вибачав.

Він роздивлявся фото, на якому автор намазував тост або чекав біля кабінету лікаря. Уявляв собі, який він або вона брат, сестра, коханець, учитель, друг. Уявляв, як автор телефонує своєму агентові і ділився наполовину окресленим сюжетом, який ні для кого, крім нього, не мав

ніякого сенсу. Уявляв розчарування, що відчував автор, коли розумів — укотре,— що сюжет у голові — це одне, але для того, щоб тебе зрозуміли інші, потрібно сісти і писати, переписувати, працювати і працювати. І розчарування від того, що історія завжди виходить не такою, якою він її уявляв. Писання — неймовірна праця. Багато хто бачив книги як продукцію, яка поступає безпосередньо з топографії, де її друкують на гігантських автоматах. Пфефферкорн знав більше. Книжки пишуть люди. А люди недосконалі. Саме їхня недосконалість і робить книги вартими того, щоб їх прочитали. Сила процесу втілення недосконалості на папері починає працювати в зворотному напрямку, підносячи автора. Книга — це м'яка машина, що робить свого творця богом. Це неможливо, але відбувається щодня.

Писання — неймовірна праця, думав Пфефферкорн. А читання — ще неймовірніше. Хіба може хтось читати по-справжньому, читати мужньо, читати зі співчуттям і без страху? Хтось може? Забагато способів зрозуміти, забагато порожнин між словом і його значенням, бездонна прірва недоречних симпатій.

Глава сто вісімнадцята

Н

а книжці в твердій обкладинці був червоний штамп бібліотеки із золотими літерами. Порушуючи традиції, він одразу ж перейшов до останньої сторінки.

Хотілося відчутти розчарування, але в розчаруванні була обіцянка несподіванки, і він наперед сформулював чітке уявлення, чого можна очікувати. У фіналі народної поеми «Василій Набочка» цар помирав ще до того, як протиотрута почала діяти, а убитий горем князь Василь відмовлявся від трону, роздавав землі народу і починав жити як звичайний селянин, обробляючи поля і пасучи кіз, знайшовши рятунок у фізичній праці, і помирав під деревом на луках Західної Злабії. Найгірший зразок агітки: нескладний, нетерплячий і невмілий. Події надумані, образи туманні, персонажі не прописані.

Пфефферкорн реготав до сліз.

Глава сто дев'ятнадцята

3

а три дні до Різдва він здійснив паломництво. Автобус висадив його в пильному селі за тридцять миль на південь. Він відвідав ринок і площу. Помилувався портретами. З гордістю відзначив, що дзвони тут не в такому гарному стані, як у нього.

Перевірив, чи за ним ніхто не стежить.

Зайшов до бару і знайшов телефон-автомат.

Вставив картку.

Набрав номер.

Перший дзвінок.

Другий дзвінок.

Автовідповідач вмикається після четвертого.

Третій дзвінок.

— Алло?

Пфефферкорну забракло повітря. Немов він дихав крізь соломинку для коктейлів.

— Алло? — повторила дочка.

Голос у неї був занепокоєний. Може, важкий день? Хотілося її утішити. Все буде добре, хотів сказати він. Дозволь тобі допомогти. Але сказати цього він не міг. І не міг допомогти. Подумки просив її не вішати слухавку. Не мовчи, думав він. Скажи «Алло» іще раз. Не мовчи. Не кидай слухавку. Скажи щось іще. Скажи: «Я вас не чую». Запитай: «Чи можете ви передзвонити?» Скажи хоч щось. Розсердься. Почни кричати. Просто говори.

Заплакала дитина.

Вона повісила слухавку.

Якийсь час Пфефферкорн не ворухився. Слухавка здавалася дуже важкою. Він обережно її поклав. Телефон виплюнув картку. Він сунув її в кишеню. Пішов чекати на автобус.

Глава сто двадцята

Н

аступного ранку, коли він повертався з ринку, його гукнув брат Мануель.

— У тебе гість. Я попросив його зачекати в ризниці.

Пфефферкорн передав пакети і пішов по коридора. Постукав і увійшов.

Вони стояли віч-на-віч.

— Вітаю, Янкеле.

— Вітаю, Вілле.

— Схоже, ти не дуже здивований мене бачити?

— Зараз мене так просто не здивуєш.

— Борода мені подобається,— сказав Вілл.— Ти з нею став якимось особливим.

Пфефферкорн посміхнувся.

— Як справи?

— Непогано, як для покійника.— Вілл озирнувся: — Ти теж, бачу, добре влаштувався.

— Хочеш, проведу екскурсію?

— Чом би й ні?

Вони пішли до сараю.

— Тут усе, що мені потрібно,— сказав Пфефферкорн.— Хоча... портъє мені не вистачає.

— Маєш священика.

— Так і є.

Погляд Білла зупинився на книзі в твердій обкладинці на ліжку.

— Це те, що я думаю?

— Сам подивись.

Білл відкрив «Василія Набочку», перегорнув на останні сторінки. Прочитав. Закрив книгу і підвів очі.

— Лайно,— сказав він.

Пфефферкорн погодився.

Білл кинув книгу назад.

— А ти? Працюєш над чимось?

— Е, ні. Зав'язав назавжди.

— Шкода чути.

— Не варто,— відповів Пфефферкорн.— Мені ж не шкода.

— Навіть трохи?

— Я сказав усе, що хотів.

— Схоже, ти дуже впевнений у собі.

— Коли знаєш, то вже знаєш.

— Нехай так і буде.

Пфефферкорн кивнув.

— Похвально,— сказав Білл.— Дуже рідко трапляється, коли автор знає, що настав час стулити пельку.

Пфефферкорн посміхнувся.

— Карлотта передає тобі вітання.

— Їй теж передавай.

— Вона просила, щоб я передав, що листа вона оцінила.

Пфефферкорн нічого не відповів.

— Мені вона не розказала, що в ньому. Але видно, що для неї він багато значить.

Вони помовчали.

— Вибач,— сказав Пфефферкорн.

— Усе гаразд, Арте.

— Я вважав, ти загинув. Вибач.

— Що було, то було,— заспокоїв його Вілл.

Помовчали.

— Хочеш звідси вибратись? — запитав Вілл.

— Звісно.

Вони пішли на пляж. День був прохолодним. Світло було неясним і рівномірним, підкреслювало силуети чайок, що кружляли під сірими хмарами. Вітер збивав на воді піну, відкидав з лоба Біллове волосся і змушував Пфефферкорна вдихати солоні бризки. Вони пройшли десь із півмилі, коли задзвонили церковні дзвони. Десята година.

— Отже, ви знову разом,— сказав Пфефферкорн.— Ти і Карлотта.

— І так, і ні. Скоріше ні. Я і сам зараз немов у пеклі.

— Що з тобою сталося?

Вілл знизав плечима.

— Сказав не те, що потрібно, тому, кому не потрібно. Хтось вирішив, що я більше не надійний. Розплющив очі — бовтаюсь

посередині Тихого океану. П'ять із половиною годин. Мені дуже, дуже пощастило натрапити на людей. Жахливі сонячні опіки.

— Чим же ти їх так розсердив?

— Попросив дозволу написати книгу,— зітхнув Білл.— Справжню.

— Карлотта щось про це казала.

— Так, казала.

— Сказала, що ти працював над літературним романом.

— Працював — це трохи перебільшено.— Білл постукав себе по чолу.— Все і досі тут.

— Про що він?

— Ну, знаєш... Довіра. Дружба. Кохання. Мистецтво. Як важко підтримувати значущі і тривалі стосунки. З сюжетом я не дуже просунувся.

— Він прийде.

— Можливо,— погодився Білл. Посміхнувся.— А може, й ні. Це частина пригод.

Пфєфферкорн уперше помітив, що Білл позбавився бороди. Не голився він від самого коледжу.

— Ти теж маєш чудовий вигляд,— сказав Пфєфферкорн.

— Дякую, Янкеле.

Під ноги накотила хвиля.

— Тож як вийшло, що ти не переховуєшся, як я?

— Переховувався. Досить довго. Мене знайшли. Вони завжди знаходять.

— І?

— Гадаю, їм не дуже сподобалося, як усе закінчилося, бо мене запросили повернутися. Навіть кинули мені кістку і запропонували писати, що мені заманеться. Життя з нуля.

— Гарна угода.

— Не без пастки.

— Можна було очікувати.

Вони помовчали.

— І в чому вона? — запитав Пфєфферкорн.— У чому пастка?

— Вони хочуть, щоб я довів свою лояльність.

Пфєфферкорн кивнув.

— Слушно. І як?

— Убивши тебе.

Чайка пронизливо скрикнула і пірнула за невидимою здобиччю.

— Тобі доведеться покинути місто,— сказав Білл. Пфефферкорн не відповів.

— І припини їй телефонувати. Саме так вони тебе і знайшли. Засікли всі місця, звідки ти телефонував, і зробили розрахунки.

Пфефферкорн мовчав.

— Арте? Ти мене слухаєш?

Пфефферкорн підвів на нього очі.

— Що ти їм сказав?

— А ти як гадаєш? Сказав, що зроблю це, і приїхав сюди попередити тебе.

Пфефферкорн не сказав нічого.

— Арте, послухай. Ти маєш поїхати. Скоріше. Сьогодні, якщо можливо.

— А ти що скажеш?

— Скажу, що ти втік.

— Щоб вони мене знову вистежили? Ні, дякую.

— Тоді скажу, що я зробив це.

— Тобі не повірять,— сказав Пфефферкорн.— Пошлють іще когось перевірити.

— Тому ти і маєш поїхати.

— Не хочу їхати. Мені тут подобається.

— Будь розумним. Сідай в автобус.

— Ненавиджу автобуси.

— Їдь кудись далеко. Почни все з початку.

— Ні, дякую.

— Чому, в біса, ти відмовляєшся?

— Я уже раз так зробив.

— Арте...

— Давай не будемо про це зараз говорити,— сказав Пфефферкорн.

— Будь ласка.

Білл не відповів.

— Поговоримо про щось інше,— запропонував Пфефферкорн.

Білл мовчав.

— Поговоримо про старі добрі часи,— посміхнувся Пфефферкорн.

— Весело було, еге ж?

Вони довго мовчали.

— Погодсья,— сказав Пфефферкорн.

Білл дивився в пісок.

— Пам'ятаєш, коли я сів за кермо твоєї автівки, і мене зупинили?
— запитав Пфефферкорн.

Мовчання. Тоді обличчя Білла ледь помітно пом'якшало.

— Пам'ятаєш,— посміхнувся Пфефферкорн.

Вони знову помовчали.

— Так,— кивнув Білл.— Пам'ятаю.

— І? — продовжив Пфефферкорн.— Пам'ятаєш, що тоді сталося?

Посмішка стала ширшою. Щирою.

— Як я можу забути? Бардачок півроку смердів, як туалет.

— А весла на деревах? І про що ми тоді думали?

— І гадки не маю.

— Я теж. Мабуть, ми взагалі не думали,— сказав Пфефферкорн.

— Ти завжди думав. Може, для тебе то було щось символічне.

— Я був п'яний.

Білл розреготався.

— Що іще ти пам'ятаєш? — запитав Пфефферкорн.

— Я все пам'ятаю.

— Справді?

— Звісно.

— Тоді розкажи мені,— сказав Пфефферкорн.— Розкажи все.

Вони йшли і розмовляли, відтворюючи минуле. Хвилі билися об берег і ревіли. Продзвонили церковні дзвони. Одинадцята. Вони наблизилися до місця, де океан поглинав берег, лишивши тільки тоненьку смужечку землі. Набігали хвилі і билися об кам'янистий обрив, криві смужечки піни закручувалися арканами. Вони зупинилися і обперлися на щербату од вітру скелю.

— Можна дещо спитати? — поцікавився Пфефферкорн.— Берлін. Та ніч, коли ти пішов гуляти о другій ночі.

— Хіба?

— Не викручуйся,— наполягав Пфефферкорн.

— Гаразд, я пам'ятаю.

— Що ти тоді робив?

— А ти як гадаєш? Зустрів дівчину.

— Яку дівчину?

— Познайомилися того вечора в поїзді з Парижа.

— Не пригадую ніякої дівчини.

— Ти спав.

— Ти не сказав мені, куди йдеш,— продовжив Пфєфферкорн.—

Просто пішов.

— Годі тобі, Арте. Що я мав сказати?

— Ти думав, я розкажу Карлотті.

— Таке спадало мені на думку.

Вони помовчали.

— Повірити не можу. Ти припускав, що я тебе зраджу? — запитав Пфєфферкорн.

— Я цього не казав. Сказав лише, що промайнула у мене така думка.

— Може, я і ревнував, але ж я не покидьок.

— Я знаю, що ти відчував до неї.

— То й що?

— Вважав, що ти захочеш її захистити.

— Так, а що я відчував до тебе, ти знав? — запитав Пфєфферкорн.

Білл промовчав.

— Відповідай.

Тиша.

— Ти любив мене,— нарешті сказав Білл. Пфєфферкорн мовчав.

— Варто було тобі сказати.

Пфєфферкорн мовчав.

— Вибач,— опустив очі Білл.

Тиша.

— Ти розповів Карлотті? — запитав Пфєфферкорн. Білл кивнув.

— Вона розсердилася?

— Трохи. Слухай, Арті. У нас не такі стосунки. З Карлоттою.

Пфєфферкорн не став розпитувати, які ж у них стосунки.

— Мені просто цікаво, а що, на твою думку, я робив у Берліні? — запитав Білл.

— Не знаю,— сказав Пфєфферкорн.— Щось особливо секретне.

Білл розсміявся.

— Мушу тебе розчарувати.

Вони постояли ще трохи. Почався приплив.

— Я не міг утриматись,— сказав Пфєфферкорн. Білл покосився на нього.

— Не міг не телефонувати,— сказав Пфефферкорн.— Я б телефонував, доки вона піднімає слухавку.

Білл промовчав.

— З нею все гаразд? — запитав Пфефферкорн.

— Наскільки мені відомо, так. Сумує за тобою, звісно. Але у неї своє життя.

— Саме цього мені б і хотілося.

Білл кивнув.

— Не знаю, як я почуваюся через це,— продовжив Пфефферкорн.
— Лишити її в його руках.

— Думаєш, безпечніше було лишити в інших руках?

Пфефферкорн задумався.

— Може, й ні.

— Ну от.

Вони помовчали.

— Там дитина,— сказав Пфефферкорн.

Білл не відповів.

— Я чув плач.

Білл вагався.

— Хлопчик.

— Як назвали?

— Чарльз.

— Чарльз,— повторив Пфефферкорн.

— Вони називають його Чарлі.

— Мені подобається,— сказав Пфефферкорн.

Білл знову повагався, але дістав із нагрудної кишені фото.

Пфефферкорн подивився на онука. Особливої схожості з собою не знайшов. Та дочка була копією його колишньої дружини, не його. Чорне волосся дитини стирчало з-під білого капелюшка. Очі були блакитними, але це нічого не означає. У дочки очі теж були блакитними, а згодом потемніли до шоколадно-коричневих. Усе змінюється.

— Він гарний,— сказав Пфефферкорн.

Білл кивнув.

— А друге ім'я він має?

— Артур.

Вони помовчали.

— Можна лишити собі? — запитав Пфефферкорн.

— Я тобі і привіз.

— Дякую.

Вілл кивнув.

Тиша.

— Ти гарний письменник,— сказав Пфефферкорн.— І завжди таким був.

— Ти не мусиш мені брехати.

— Я не брешу. Ти маєш талант.

— Дуже мило з твого боку.

— Просто прийми комплімент.

— Гарзд.

Тиша.

— Ця угода, яку вони тобі запропонували,— сказав Пфефферкорн.
— Є в ній щось таке, чого я не розумію. Ти ж маєш бути мертвим.

Вілл кивнув.

— І раптом ти видаєш нову книгу?

— Скажуть, що знайшли неопублікований рукопис.

— Навіщо їм ти? Вони можуть надрукувати що завгодно і приліпити твоє ім'я.

— Гадаю, це щось на кшталт нагороди за тридцять років служби.

— Дозволити тобі жити?

— І публікуватися,— додав Вілл.— Не забувай.

— Справедливо.— Пфефферкорн трохи поміркував: — Скажімо, ти зробиш це. Як вони дізнаються?

— Дізнаються.

Пфефферкорн глянув другу в очі.

— Вони спостерігають,— пояснив Вілл.

— Зараз?

Вілл кивнув.

— Де вони?

Вілл зробив широкий жест рукою. Всюди.

— Тож вони дізнаються, якщо ти цього не зробиш,— сказав Пфефферкорн.

— Здається.

— І тоді?

Вілл мовчав.

— Що станеться з тобою? — запитав Пфефферкорн.

— Звернись до своєї уяви,— буркнув Білл.

Вони довго мовчали.

— Виконуй,— сказав Пфефферкорн.

Білл здивовано глянув на нього.

— Що?

— Виконуй угоду.

Білл мовчав.

Пфефферкорн знизав плечима.

— Угода ж гарна, чи не так? Інакше ти ніколи не отримаєш шансу закінчити книгу.

— Не смішно, Арте.

— На твоєму місці я б погодився.

— Ні, не погодився би.

— Якщо ти цього не зробиш, нам обом кінець.

— Ти можеш утекти.

— Сам сказав. Мене все одно знайдуть.

— Саме тому тобі і потрібно їхати.

— Можна все зробити на моїх умовах,— сказав Пфефферкорн.—

Може, щось, та вийде.

— Ну ти і впертий,— зітхнув Білл.

— Що ти казав раніше?

— Коли?

— У сараї? Ти казав, що мало хто з письменників знає, коли потрібно закінчити. Ну, то я саме такий.

— Господи,— сказав Білл.— Це ж метафора про життя.

Пфефферкорн не відповів.

— Я тебе не вбиватиму,— сказав Білл.— Забудь.

— І не потрібно. Я цього не прошу.

— То про що ж ми, в біса, розмовляємо?

— Я прошу тебе про послугу.

Білл недовіжливо глянув йому в очі.

— Яку?

Пфефферкорн дістав листи, що завжди носив з собою. Аркуші були теплими і зберігали форму тіла.

— Ось цей для тебе,— сказав він, відокремлюючи кілька аркушів.

— Зараз можеш не читати.

— Арте...

— Власне, я наполягаю, аби ти не читав. Ось цей — для моєї дочки. Пообіцяй, що передаси.

Білл навіть не ворухнувся, щоб узяти листа.

— Пообіцяй,— повторив Пфефферкорн.

— Нічого не обіцятиму.

— Ти мені винен.

— Нічого я тобі не винен,— упирався Білл.

— Чорта з два, нічого.

Вони помовчали.

Пфефферкорн помахав листами.

— Пообіцяй, що вона його отримає.

Білл не відповів.

— Візьми,— сказав Пфефферкорн,— а тоді повертайся і йди. Це все, про що я тебе прошу.

Тиша.

— Ти не можеш сидіти зі мною довіку.

Білл мовчав.

Пфефферкорн нахилився і запхав листи в нагрудну кишеню Біллової куртки. Білл не ворухнувся.

Вони довго мовчали.

Задзвонили церковні дзвони. Раз.

— Иди геть,— сказав Пфефферкорн.

Дзвін пролунав вдруге і втретє.

— Иди,— сказав Пфефферкорн.

Чотири і п'ять. Білл не ворухнувся. Продзвонили вшосте. Сім. Вісім. Білл не ворухнувся. Дев'ять. Пфефферкорн зробив крок до океану. Відчув на собі погляд Білла. Десять. Витягнув руки. Одинадцять. Напружив ноги. Дзвін пролунав у дванадцятий раз, і він опустив ногу у воду.

— Арте! — гукнув Білл.

Пфефферкорн ішов до припливу. Дзвони замовкли, але луна лишилася.

— Арте, повернись!

Вода досягла колін.

— Арте!

Небо було високим і порожнім. Обрій витягнувся в пряму лінію. Пфефферкорн посміхнувся другові і крикнув, заглушаючи хвилі:

— Нехай це буде найкраща книга!

Пфефферкорн обійняв море.

Глава сто двадцять перша

В

ін через силу плив, не обертаючись назад. З берега до нього донеслися крики і сплески. Врешті-решт вода перестала опиратися, крики і сплески затихли, він лишився один. Він плив. Плив за виступ скелі. Легені пекло. Ноги занімили. Він плив повз човни рибалок. Плив, доки все і всі зникли, лише тоді зупинився. Перевернувся на спину і довірився хвилям, віддався безмежному морю. Його підхопила течія.

Він уважав, що потоне. Але не потонув. Гойдався на хвилях. Вода заливала груди, потрапляла у вуха. Солоняча вода хлюпала в очі, немов сльози текли в зворотному напрямку, немов він вбирав у себе весь смуток світу. Хотілося пити. Минуло кілька годин. Сонце піднялося, а потім опустилося, як бомба уповільненої дії. Небо перетворилося на собор. Настала ніч. Над ним пропливали сузір'я. Сонце піднялося і почало пекти його, немов хотіло покарати. Шкіра на обличчі стала дуже вразливою. Вкрилася пухирями, але він продовжував гойдатися на хвилях, і наступного дня жага пропала. Шлунок злипся. Він відчував себе заспиртованою тваринкою, важкою і легкою одночасно. Він подолав біль. Він гойдався під місяцем. Спливав час. Сонце піднімалося і падало, піднімалося і падало. Одяг роз'їло. Він лежав на воді, голий, як немовля. А тоді почав змінюватися. Спочатку змінилося сприйняття. Він перестав відчувати тіло. І то було сумно, немов прощання зі старим другом. Але на нього чекала втіха. Він отримав нові відчуття, все стало більшим за нього. Він відчував атмосферу як ковдру. Крен пропливаючого судна. Лоскотання водоростей. Шелестіння зграйки сардин. Сопіння акул. Жорстке пір'я крил бакланів. Він почав чути нові звуки. Підслуховував китів. Дізнавався таємниці фантомів-камбал глибоко внизу. Немов він став ключем, що відмикає саме життя. Він віддався цим відчуттям. Витяг руки і ноги, немов запрошував життя до себе. Першими припливли водорості. Оселилися на спині і ногах. До них приєдналися молюски. Він

відростив вуса з мідій. Потім з'явилася корона з уламків дерева і сміття. Від кінчиків пальців простяглися делікатні ниточки морської трави. Він продовжував рости. На спині і плечах вирости коралові міста, що притягували до себе черв'яків і ракоподібних, анемони і рибок-клоунів, губанів, спинорогів і зебрасомів. За пупок чіплялися краби. Під пахвами згорнулися вугрі. Він перейшов до іншої категорії. Став субстратом. Мінеральні останки збиралися між пальцями рук і ніг. Піднімалися вздовж гомілок. Зв'язали йому ноги. Він затвердів. Розпластався. В ньому утворилися порожнини, бухти і затоки. Пілоти літаків, що пролітали у височині, почали вважати його мілиною. Він почав притягувати припливи. На грудях зібралася мінеральна речовина, утворивши родючий ґрунт. Кокосовий горіх, який прибило до його живота, розколовся, і з нього вирости пальма. Альбатрос упустив із дзьоба зернята. Він укритися дикими квітами.

Коли вітер змінився, його понесло до берега, і він гойдався на хвилях, як велика дружня рука. Першими його помітили рибалки. Помітили його природну красу. Новини розлетілися в усі боки. Геологи почали сперечатися, до якої категорії його віднести. Здавалося, що йому зручно так дрейфувати між світами. Туристична агенція почала влаштовувати екскурсії для бажаючих на нього подивитись. Щоб запобігти ерозії, вони обмежили кількість людей. У групі було не більше двадцяти осіб. Його більше не було видно, лишилися тільки очі, що дивилися із землі, зі штучного ґрунту, який складався з багатьох шарів, деякі були живі, інші — вже мертві. Люди дивилися на ці очі і питали, чи це він. І приходила відповідь: так. Тоді вони розстиляли простирадла і влаштовували пікніки. Загоряли на його берегах. Діти будували замки і гралися з його хвилями. Повз них пропливали дельфіни, вистрибуючи з вод. Усі чудово проводили час.

Подяка

Жпасибхо бху Граф Станислав Козадаев для транс-бастардизатион.

جيس يساج كل اركش

Дякую Стівену Кінгу, Лі Чайлду і Роберту Крею за їхній чудовий гумор, Крісу Пепу з «Путнема» — за передбачливість і підтримку, Заку Шрієру — за розуміння і моїй дружині за все, включаючи те, що поділилася зі мною ідеєю про казино всередині казино.

Про автора

Джессі Келлерман (1978) — американський прозаїк і драматург — народився в Лос-Анджелесі, штат Каліфорнія. Його батько Джонатан Келлерман — відомий у США психолог і літератор, автор детективів, трилерів та книжок для дітей. Джессі Келлерман вивчав психологію в Гарварді, однак професійним психологом так і не став. У віці 16 років він опублікував написану спільно з батьком книгу дитячої поезії, деякий час був провідним гітаристом інді-рок-гурту «Don't Shoot the Dog», а згодом захопився драматургією, яку вивчав у Брандейському університеті. Згодом, уже в 2004 році, одна із п'єс Джессі Келлермана була удостоєна премії принцеси Грейс.

А в середині першого десятиліття XXI сторіччя один за одним почали виходити романи письменника, які миттєво посіли високі місця в найбільш авторитетних списках бестселерів і перекладені багатьма мовами. Читачам припали до смаку романи Келлермана «Спека» (2006), «Біда» (2007), «Геній» (2008), «Виконавець» (2010) — і, звичайно ж, «Чтиво» (2012), з яким ви щойно познайомилися. У 2014 році письменник повернувся до співпраці з батьком — разом вони опублікували досить успішні романи «Голем у Голлівуді» (2014) і «Голем у Парижі» (2015). Сьогодні всі вони перекладені основними європейськими мовами, а сам Джессі Келлерман набув репутації одного з найпарадоксальніших насмішників у сучасній літературі.

«The Sunday Times»

BESTSELLER ЧТИВО БЕСТСЕЛЕР

Ця книжка — історія фантастичного успіху, невдач, любові, зради і шпигунства — побачила світ 2012 року і практично відразу була переведена багатьма європейськими мовами. Завдяки їй Джессі Келлерман остаточно закріпив за собою репутацію одного з найбільш парадоксальних насмішників у сучасній літературі. «Чтиво» — химерна, часом майже абсурдна, але чудово вигадана історія, в якій обіграні практично всі штампи, що використовуються авторами популярних трилерів і кримінальних романів. Тільки великий письменник міг змусити все це по-справжньому добре працювати. У цьому романі Келлерман скористався історією свого власного фантастичного літературного успіху і неабияк потішився, зігравши на контрасті між життям звичайного літератора і професійного шпигуна. Але справжня суть «чтива» захована набагато глибше.

www.fabulabook.com

www.facebook.com/Fabulabook/

www.instagram.com/fabulabook/

«The Sunday Times» BESTSELLER ЧТИВО БЕСТСЕЛЕР

Ця книжка — історія фантастичного успіху, невдач, любові, зради і шпигунства — побачила світ 2012 року і практично відразу була переведена багатьма європейськими мовами. Завдяки їй Джессі Келлерман остаточно закріпив за собою репутацію одного з найбільш

парадоксальних насмішників у сучасній літературі. «Чтиво» — химерна, часом майже абсурдна, але чудово вигадана історія, в якій обіграні практично всі штампи, що використовуються авторами популярних трилерів і кримінальних романів. Тільки великий письменник міг змусити все це по-справжньому добре працювати. У цьому романі Келлерман скористався історією свого власного фантастичного літературного успіху і неабияк потішився, зігравши на контрасті між життям звичайного літератора і професійного шпигуна. Але справжня суть «чтива» захована набагато глибше.

Примітки

1

Манга — японські комікси, які ще називають комікку.

2

«Чекаючи на Годо» — п'єса-абсурд ірландського письменника Семюеля Беккета.

3

Deus ex machina — неочікуване спасіння (лат.).

4

Гравлакс — скандинавська рибна страва.